N12<512878292 021

ubTÜBINGEN

A.GRIESSHABER
Buchbinderei
TÜBINGEN
Telf. 2529

[Beihefte]
[10]

FORMULARIUM PRAEMONSTRATENSE. II

[1 nicht ersch.]

uitgegeven
door fr. J. J. EVERS, O. Praem.

Uitgave der
ANALECTA PRAEMONSTRATENSIA
1932

St. Norbertus' Drukkerij
— Tongerloo —

UNIV. BIBL.
TÜBINGEN

Gh 5334.

INLEIDEND WOORD

Van al de bewaarde archieven der Premonstratenserorde is dat der abdij van Park wel het rijkste aan dokumenten betreffend de geschiedenis der gansche Orde, met uitzondering van 't archief der abdij van Premonstreit zelf.

Tusschen de vele bescheiden aldaar bewaard bevindt zich, in twee verscheidene handschriften (we noemen ze : Codex I en Codex II) de tekst van een zoogezegd *formularium* of *epistolarium*, een verzameling van brieven aangelegd om als toonbeeld te dienen bij 't opstellen van epistels allerhander aard.

Het menigvuldig nut van zulke verzamelingen werd ten overvloede reeds aangetoond door de opstellers van handboeken over oorkondenleer. Maar onderhavig formularium heeft daarenboven het voordeel, dat het niet werd aangelegd hoofdzakelijk om te geven voorbeelden van wat Langlois noemt « spécimen de beau langage et paradigmes de chancellerie » [1]), maar tevens bedoelde (vooral in Cod. I) documentatie bijeen te brengen aangaande de werkzaamheden, beschouwingen en uitvoeringen van de generaal-kapittels en de vader-abten van Premonstreit over een tijdperk dat loopt van 't laatste kwartaal der XIVe tot rond de helft der XVe eeuw. Immers van deze ordensmachten gaan meestal deze brieven uit. Waar Cod. II, meer formulierachtig, meestendeels de eigennamen vervangt door « N » en de datums door « etc. », geeft Cod. I zeer dikwijls de namen van personen en plaatsen alsook de datums voluit.

De tekst is in beide hss. dezelfde. Enkel komen in I een drijtal brieven voor, welke in II ontbreken. Wij volgen hoofdzakelijk den tekst als in I, behalve waar hij niet of minder leesbaar is.

Het tijdperk waarover deze brieven handelen was er een van verval voor de moederabdij van Premonstreit en de gansche Orde,

---

(1) CH. V. LANGLOIS, *Formulaires de lettres du XIIe, du XIIIe et du XIVe siècle. Notices et extraits du Ms. n° 8 de la bibliothèque municipale de Soissons.* (in *Notices et extraits des mss. de la bibliothèque nationale et autres bibliothèques publiés par l'Institut National de France;* Tome XXXIV, Paris, 1891, p. 306.

een der droevigste en tevens der minst gekende. Men voelt hier den weerslag der rampen welke de Honderdjarige Oorlog meebracht, inzonderheid voor Frankrijk, en de Westersche Scheuring voor de gansche Kerk. Men kan uit deze brievenverzameling opmaken den staat van stoffelijke ontreddering gepaard aan verwildering van zeden, welke toen heerschten, vooral in de fransche abdijen, en tevens de pogingen waarnemen in den schoot der Orde zelf aangewend om de vervallen tucht te herstellen, pogingen welke, rond 1460, zouden leiden tot een bevredigende hervorming. Het was, zooals blijken zal uit deze dokumenten, een langdurig en moeilijk pogen. De verwoeste abdij van Premonstreit kon de generale kapittels niet meer herbergen; ja zelfs de abt, met een deel van zijn konvent, moest ongeveer 7 jaren in ballingschap verblijven in de abdij van Floreffe. De generaal-kapittels werden, zoo goed of kwaad als 't ging, gehouden nu hier, dan daar, te Binche, te S. Feuillien, te Averbode, te Leuven, te Brussel, te Mechelen, te Valencijn en elders. Voor menigen dezer kapittels kan men uit deze brieven schier gansch hun werkzaamheden vaststellen. Overigens brengen zij meer klaarheid aangaande sommige gebeurtenissen in de onderscheiden abdijen en werpen tevens nieuwe vraagstukken op, welke een bizonder, grondiger onderzoek verdienen.

Het weinige dat we hier deden opmerken volstaat zeker om te bewijzen dat deze brievenverzameling een uitgave overwaard is.

Er bestaat echter een « formularium », dat wellicht nog van grooter belang is, daar het brieven bevat uit de XIIe-XIVe eeuw. Het werd beschreven door Langlois in hooger vermeld werk. Deze schrijver beschouwt het vooral in zooverre het een aanvulling brengt voor de letterkundige geschiedenis van Frankrijk. Voor de geschiedenis der Orde van Premonstreit is het een eerste-klas bron. Wellicht komen de ongeveer 40 eerste brieven welke wij hier afdrukken uit dezelfde verzameling, waaruit ook Lepaige schijnt geput te hebben de eenige formulieren in zijn « Bibliotheca » meegedeeld [1]).

't Was onze bedoeling eerst dit formularium uit Hs. n^{r} 8 der bibliotheek van Soissons uit te geven, waarop het onderhavige een natuurlijk vervolg zou geven [2]). Edoch, herhaalde aanvragen, langs ambtelijken weg, om bedoeld hs. in bruikleen te bekomen, werden met geen gunstig gevolg bekroond.

---

(1) LEPAIGE, *Bibliotheca Praemonstratensis*, pr.,

(2) In 't vooruitzicht van die uitgaaf noemen we den tekst uit Soissons nr. 8 al vast : « Formularium I »; dien uit de hss. van Park : « Formularium II ».

Zoodat we 't voorloopig moeten stellen met den tekst uit de codices van 't Parksch archief.

Hier volgt nu de beschrijving dier hss.

COD. I. (merkteeken van 't archief : « VII, 36 ») is geschreven op papier, hoog : 0,29 m., breed : 0,23; moderne band in karton met rug en hoeken in perkament; op den rug in vergulde letters op zwart lederen strook : « Formulæ variæ apud Præmonstr. usitatæ ». Het hs. is goed bewaard, behalve eenige watervlekken aan den rechterkant onder, welke meermaals het geschrift onleesbaar maken. Waar dit het geval is, wordt de tekst volgens Cod. II hersteld, zonder verdere aanwijzing.

Deze cod. heeft 96 oorspronkelijk genummerde en, vóóraan 10 bijgenummerde (I-X) bladen, met vóór en achter een schutsblad van den binder.

Op bll. I-IX, staat de « Tabula secundum ordinem alphabeticum ad inveniendum leviter omnes litteras in hoc presenti registro scriptas et contentas, hoc modo videlicet, per numerum in hac tabula positum correspondente numero foliorum registri subsequentis ». De tafel is tweevoudig. Eerst komt een alfabetische volgens slagwoorden als : Assignatio — concessio — supplicatio — enz.; daarna een andere tafel met, als titel : « Sequuntur littere diversis statibus misse ». Als onderverdeeling geeft ze : « Primo, statui ecclesiastico (Paus, Concilie, Kardinalen, aartsbisschoppen, abten, kloosterlingen, officialen), « magistris et amicis secularibus »; vervolgens : « sequuntur littere directe Statui vel Brachio seculari (Hertogen, Steden), waarachter nog een aanvulling komt van den eersten index voor de letters C-R-M. Op bl. X r° komen twee brieven, welke we met deze inleiding afdrukken als « Aanhangsel I ».

De 96 genummerde bll. geven 344 « formulas » of brieven, verordeningen van generale kapittels en dergelijke. In den rand werren de nummers in potlood bijgeschreven; ze loopen tot nr 349 inbegrepen, omdat sommige stukken, welke nochtans bijeen hooren, afzonderlijk werden genummerd.

Tot nr 223 inbegrepen (bl. 58v°) is alles van een zelfde doorloopende hand; 't geen volgt werd op verschillende tijdstippen, en wellicht door verschillende handen ingeschreven, naarvolgens het oorspronkelijke werd aangevuld. Al de geschriften behooren echter tot de XVe eeuw.

Het eerste gedagteekend stuk draagt het jaartal : 1346 (nr 41); het laatste is van 't jaar 1445 (nr 344).

Boven bijna alle stukken staat een titel of regest. Deze werden door den schrijver heel bondig gesteld; zij werden naderhand aangevuld, veranderd, gesteld waar ze ontbraken, en woordelijk in overeenstemming gebracht met den tekst der titels uit Codex II. Van af nr 224, waar de eerste doorloopende hand ophoudt, zijn de titels zonder wijziging als in II.

Niets laat ons toe met zekerheid te bepalen waar of door wie of wanneer deze codex werd geschreven. Nochtans kan men gissen dat de schrijver, of de schrijvers, minstens van af nr 224, iemand moeten geweest zijn die den generaal-abt op zijn menigvuldige omreizen heeft vergezeld, naarmate de generaal-kapittels in de eene of andere plaats werden gehouden.

Eenige stukken schijnen zelfs afgeschreven van de klad, alvorens de brief werd geregistreerd. Sommige nummers, welke betrekking hebben op particuliere aangelegenheden der abdijen van S. Feuillien en Ninove zouden doen denken dat de schrijver in een dezer kloosters thuis hoorde.

Het feit echter, dat op bl. X r°, twee brieven naderhand zijn bijgeschreven (een d.d. 1472) welke duiden op de abdij van Park, doen ons vermoeden dat dit register aangelegd werd door of op last van Diederik van Tuldel, die van 1462 tot 1494 aldaar abt was en in vorige jaren, van af ± 1450, procurator der Orde bij de Curie.

Opmerkelijk is het, dat een deel zeer belangrijke documenten aangaande de werkzaamheden van van Tuldel als procurator, bijgeschreven staan achter het « formularium » in Cod. II.

Dit hs. moet voltrokken geweest zijn ten jare 1445, of kort daarna. Het laatste stuk, op bl. 96 v°, draagt dit datum.

COD. II. Als het vorige op papier, hoogte : 0,31 m., breedte : 0,23 m.; moderne kartonnen band met rug en hoeken in perkament; op den rug met vergulde letter op zwart lederen strook : « Varia Ordinis Praemonstratensis ». Het merkteeken van 't archief is : « VII, 37 ».

Dit zeer goed bewaard hs. behelst 111 bladen, met één nieuw en één oud schutsblad vóór en achter. Op schutsbl. II, r°, staat het concept eens briefs, d.d. 1521, Maart 12, waardoor Jan, abt van Ninove, aan den bisschop van Kamerijk eenige zijner kloosterlingen tot de wijdingen voorstelt.

Van bl. 1 tot bl. 66 heeft het, behoudens eenige uitzonderingen, gansch denzelfden tekst als Cod. II., alles doorloopend geschreven door één zelfde zeer gelijkmatige hd.

Van dit hs. kennen wij schrijver en tijdstip, volgens aanteekening op bl. 66 v° « Scripta sunt hec per manus fratris Henrici de Juxchem, religiosi monasterii Sanctorum Cornelii et Cypriani, ex mandato reverendi in Christo patris et domini mei, domini Johannis, ejusdem monasterii abbatis, anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo quarto, ipso die beati Lamberti martiris, que fuit decima septima mensis Septembris ».

De abt, door wiens opdracht dit hs. tot stand kwam, is Jan Berveilinck, 28e abt van Ninove, die den staf voerde van 1447 tot 1484 [1]).

De codex II bevat, na het « formularium », van af bl. 67, een menigte andere bescheiden, van verschillende handen en tijdstippen, meest alle betrekking hebbende op de Orde van Premonstreit. Den korten inhoud dezer stukken deelen wij mee, na de inleiding, als Aanhangsel II.

Welke is nu de verhouding dezer twee hss. tot elkaar of tot een vroegeren tekst ? Ze werden zeker niet van malkaar af geschreven, zooals blijkt uit wat we reeds hooger meedeelden. Maar beide hangen ze af (I minstens tot nr 224) van eenzelfden anderen tekst, daar zij doorloopend op dezelfde plaatsen dezelfde leemten en fouten vertoonen (passim in nota aangegeven). I heeft 3 brieven welke ontbreken in II, vele namen en datums welke daar ook worden achtergelaten; II nochtans heeft in sommige eindformules aanwijzingen welke in I door : *etc.* werden vervangen.

De beide hss. zijn in bezit geweest van den schrijver die de titels van I veranderd heeft volgens hun tekst in II. Cod. I is denkelijk enkele jaren ouder dan II. Het is zoo goed als zeker dat beide als hoofdbron het register zelf der minuten van den generaal-abt gehad hebben. Het geldt hier dus een alleszins betrouwbare tekst. Wij drukken hem af volgens de regels gesteld door de Koninkl. Commissie van Geschiedenis en de *Commissio Historica Ordinis.* Evenwel geven wij naast de titels uit de hss. zelf geen andere regesten, tenzij waar ze ontbreken.

(1) *AA. Pr.* II, 376.

AANHANGSEL I
(Uit Cod. I, bl. X r°)

— 1 —

Z. D.

Verzoek (van wege den abt van Park aan den abt van Premonstreit ?) om in genade te ontvangen een zijner kloosterlingen die grootelijks misdeed.

Cum nemo vivens in carne mundus sit a sorde, nec etiam infans unius diei, cujus est vita super terram, et alter alterius onera portare jubemur, ad Christi legem implendam non confert qui in pluribus Deum et totam religionem offendit, tam in trangressione votorum quam aliis, que causa brevitatis omittimus [1]). Sed nunc, Illo agente qui nullatenus in nostris perditionibus delectatur, qui post tempestatem tranquillum facit, post lacrimationem et fletum gaudium et exultationem inducit, ad cor suum est reversus, canonice satisfactioni se offerens et Ordinis discipline. Cum scitis quod illi qui officium pastorale exercent typum gerere debent illius pastoris, qui ovem perditam propriis humeris reportavit ad caulam, precamur attentius, quatinus manus nunc porrigatis eidem; timendum quippe est, ne si, quod absit ! — patiatur in hac parte repulsum et sinus misericordie preclaudatur, incidat in desperationis abissum et sanguis ejus de manibus vestris requiratur. Non modo canitiem attendatis in capite, sed devotionem in mente suscipiatisque humilitatum corde et contritum, ut redimat in vespera vite sue quod obmisit in laudibus matutinis.

(1) Gelijk de aanvang dezes briefs ontbreekt, zoo ontbreekt er ook wat aan dezen zinsbouw.

— 2 —

(1473, Juli 6.)

Abt N. verzoekt een anderen abt te willen aanwezig zijn op de eerste Mis van zijn neef, Lodewijk van Groenendael, deken van Tongeren.

Abbas N. [1]), monasterii N., vester ex corde in omnibus. Reverendo in Christo patri ac domino, domino N., abbati monasterii N.,

domino meo ac confratri precipue honorando. Reverendo in Christo pater et singulariter dilecte, post omnem ex corde recommendationem. Quia Ludovicum de Viridivalle [2], consanguineum meum germanum, decanum christianitatis concilii Tongrensis civitatis, in sua, quam ipso die Jacob apostoli, xxv^{a} videlicet hujus mensis, in hoc oppido, in capella clericorum, dicturus est prima missa, non tam sanguinis quam fidelium, quas mihi de adolescentia sua impendit, obsequiorum gratia, cari fratris loco honoratum eum velim, confidenter oro ut eundem Ludovicum, ymo me in illius personam, (*sic*) dicto die vestris assistentia et favore honorare velitis, rem mihi gratissimam effecturus; pro qua ad omnia que mihi mandare perget V. D. paratus ero, dante Domino, qui vos valet et velit longe et feliciter conservare. Raptim ex Lovanio ·vi° Julii anno lxxiii°.

(1) Waarschijnlijk de abt v. Park, Diererik van Tuldel (1462-1492).

(2) Het *Necr. Parc.* (ed. RAPH. VAN WAEFELGHEM) meldt op 23 Nov. : « Magistri Ludovici de Viridivalle, canonici Sancti Petri Lovaniensis, qui reliquit conventui v fl. ren. hereditarios super domum quondam Theodericx Bouts, nunc abbatis Parcensis... De uitgever zegt dat deze L. van Groenendael voorkomt t. j. 1465 en 1515 en in een akt — d. a. 1449 vermeld staat als « decanus christianitatis concilii Tongrensis ». *Ib.* blz. 464 en 465 na 2.

Het is wel deze waarover het gaat in dezen brief.

AANHANGSEL II

(uit *Cod. II*, na het formularium, van bl. 68 tot bl. 110)

1. — (bl. 68 r° — 69 v°).

(1455 (n. s.), Maart 3) — 1455, Juni 9.
Jan, bisschop v. Doornik bericht aan de geestelijken en notarissen van zijn bisdom, dat Jan Juvenalis de Ursinis, aartsb. van Reims, een provinciaal concilie heeft bijeen geroepen te houden op 1^{n} Juli in Soissons.

Datum Brugis sub sigillo camere nostre, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo quinto, die nona mensis Junii.

2. — (bl. 69 v° — 70 r°).

1454, October 11.
Jan, abt v. Premonstreit, en het generaal kapittel stellen de zaak-

gelastigden aan die hen moeten vertegenwoordigen in 't Concilie, waarover in voorgaande nr.

Datum Premonstrati, anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo quarto, mensis octobris undecima, sedente capitulo generali.

3. — (bl. 70 ro & vo).

1455, Juni 2.
Jan, abt v. Premonstreit, « et ejusdem Ordinis abbates a capitulo generali jamdicti Ordinis deputati, in monasterio s. Foillani prope Rodium legitime deputati » kondigen aan de Orde de gevolmachtigden welke zij hebben aangesteld om ze te vertegenwoordigen op bovenvermeld concilie.

Datum et actum in monasterio S. Foillani, nostri Ordinis, prope Rodium, anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo quinto, mensis Junii die secunda.

4. — (bl. 70 vo — 71 ro).

1455, Juni 2.
Hetzelfde als onder vorig nr, alleen met uitgebreider volmacht voor de afgevaardigden

Zelfde datum.

5. — (bll. 71 vo).

« Instructio procuratorum », aansluitend aan vorige nrs.

6. — (bl. 72 ro).

1412, Augustus 20.
Het kapittel der Collegiale kerk van Hoei aan de tweede-rangskapittels van 't bisdom Luik.

Sub anno Nativitatis Domini millesimo quadringentesimo duodecimo, mensis Augusti die 20.

7. — (bl. 72 ro & vo).

1412.
Antwoord op vorigen brief.

Sub anno millesimo quadringentesimo duodecimo etc.

8. — (bl. 73 r° & v°).

1445, October 11.
Jan, abt v. Premonstreit, en het generaal kapittel vragen aan al de leden der Orde een milde aalmoes ten voordeele van het moederhuis v. Premonstreit, door jarenlange oorlogen ten onder gebracht, en stellen afgevaardigden om de giften te ontvangen.

Datum apud S. Martinum in Lauduno, anno Domino millesimo quadringentesimo quadragesimo quinto, die undecima mensis Octobris, sedente ibidem pro securitate majori nostro capitulo generali.

9. — (bl. 74 r° & v°).

1434, April 3.
Bul van paus Eugenius IV waarbij hij den abt v. S. Bavo, te Gent, met de dekens van Kamerijk en S. Pieters, te Leuven, aanstelt tot bewaarders en herstellers der rechten van de abdij van Ninove, voor een tijdperk van 20 jaren.

Datum Rome, apud S. Crisogonum, anno Incarnationis dominice millesimo quadringentesimo tricesimo quarto, tertio nonas Aprilis, (pontificatus nostri) anno quarto.

10. — (bl. 75 r° & v°).

1450, Februari 4.
Bul van paus Nikolaas V, waarbij hij aan al de kloosterlingen der Orde v. Premonstreit de gunst verleent van eenen biechtvader te kiezen, die één maal tijdens het leven en in het stervensuur met buitengewone macht kan absolveeren.

Datum Rome, apud S. Petrum, anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo, pridie nonas Februarii, pontificatus nostri anno quarto.

11. — (bl. 76 r° — 77 v°).

1455, Maart 1.
Bul v. paus Callixtus III, waarbij hij Jan, bisschop v. Arras, met uitgebreide volmacht aanstelt als visitator en reformator der orden van S. Benedictus... en der Premonstratensers in de bizonderste bisdommen van Frankrijk en Duitschland.

Datum Rome, apud S. Petrum, anno... millesimo cccc^mo^ quinquagesimo quinto, kalendis Martii, pontificatus nostri anno primo.

12. — (bl. 78 r° — 79 v°).

Z. D.
Suppliek waarbij de procurator der Orde v. Premonstreit (Diederik v. Tuldel) beroep aanteekent tegen voorgaande bul, als zijnde onecht of alleszins door valsche aanwendsels verkregen.

13. — (bl. 80 r° — 81 v°).

1458, Januari 6.
Bul van paus Pius II, waarbij hij de aflaten en andere voorrechten, aan de inwoners van Mechelen door paus Callixtus III vergund, tot een lateren vervaldag uitstrekt.

Datum Rome, apud S. Petrum, anno.. millesimo quadringentesimo quinquagesimo octavo, octavo idus Januarii, pontificatus nostri anno primo.

14. — (bl. 82 r° & v°).

Z. D.
Rasso, abt v. S. Denys in Broqueries, O. S. B., oorkondt dat Jan, abt v. Cambron, O. C., een bul heeft ontvangen vanwege paus Pius II, woordelijk ingelascht, waarbij deze aan gezegde abdij v. Cambron, voor een tijdstip van 15 jaren aflaten en andere gunsten verleent, ten aanzien der mirakels aldaar geschied bij een O. L. V.-beeld, ten einde haar herstelling te bespoedigen.

15. — (bl. 84 r° — 87 v°).

Allerhande verordeningen van een generaal kapittel der Orde v.

Premonstreit, aanvullende of veranderende de bestaande statuten, zonder verdere aanwijzing v. plaats of tijd.

16. — (bl. 87 v°).

1422, October 10.
Statuut aangaande het bezit v. goederen.

Actum in capitulo generali in monasterio S. Foillani, anno Domini M° xxxx^mo (sic) xxii° die x^a mensis Octobris.

17. — (bl. 88 r° & v°).

1460, April 1.
Akten voorbereidend tot een generaal kapittel, aldus gedaan in een vergadering van abten, te Mechelen, op bovenstaand datum.

18. — (bl. 89 r°).

1459, Juli 16.
Motu proprio, waardoor paus Pius II Willem, bisschop v. Toul, ten verzoeke van Philippus, hertog van Boergondië, aanstelt tot visitator en reformator der geestelijke stichten in diens landen.

Datum Mantue, anno etc. millesimo cccc^mo lix°, sexto decimo kalendas Augusti.

19. — (bl. 90 r° & v°).

(1459 ?).
Bul v. paus Pius II, waarbij hij aan de Orde v. Premonstreit toelaat haar hervorming door een generaal kapittel te bewerken, daarbij tijdelijk herroepend de volmacht tot dat zelfde doel aan den bisschop v. Toul gegeven.

Datum Mantue, zonder meer.

20. — (bl. 90 v° en 97 r°).

Concept v. suppliek aan den H. Stoel vanwege de Orde v. Premonstreit om ontslaging van alle zonden en kerkelijke straffen,

bigamie en vrijwilligen doodslag uitgezonderd, enkel in foro conscientie, eens in 't leven en eens in 't stervensuur.
(Zie hooger, nr 9).

21. — (bl. 91 ro & vo).

1462, Juni 27.
Bul v. paus Pius II, waarbij hij de dekens v. Parijs, Kamerijk en S, Quentin opdracht geeft om de Orde v. Premonstreit te hervormen.

Datum in capite Montis Flasconis, anno... millesimo quadringentesimo sexagesimo secundo, sexto kal. Julii, pontificatus nostri anno quarto.

22. — (bl. 92 ro & vo).

1463, October 5.
Verslag aan paus Pius II in gevolge opdracht als in vorig nr, door de dekens daar vermeld.

Datum Parisius, die va mensis Octobris, anno a Nativitate Domini Mo cccc^mo sexagesimo tertio, pontificatus vestri aano sexto.

23. — (bl. 94 ro — 95 ro).

1464, Mei 29.
Bul v. paus Pius II aan den generaal-abt en de Orde v. Premonstreit, waarbij hij hun beveelt een kapittel bijeen te roepen om de hervorming der Orde te bewerken door het uitvaardigen van nieuwe statuten, op den grond van zekere punten door den paus vastgesteld.

Datum Rome, apud S. Petrum, anno.. millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto [1]). *quarto.*

24. — (bl. 97 vo).

---

(1) *Quarto* staat maar één maal in den tekst. Hot moet toegevoegd bij het jaartal, als blijkt uit het regeeringsjaar des pausen; maar ook bij de kalendas, als blijkt uit het register « Bullae papales concernentes monasterium Parcense », in 't archief der abdij van Park, bl. X-XI vso.

(14)60, April 10.
Simon, abt v. Premonstreit, en de abten der Orde in Brabant, Zeeland, Vlaanderen, Namen en Henegouwen, te Mechelen vergaderd, roepen de abten der circariën v. Zwaben en Beieren op tot het generaal kapittel, te houden in Mechelen op 9-11 October van het jaar, waar over de hervorming der Orde zal worden gehandeld.

Scriptum Machlinie, x^a Aprilis anno sexagesimo.

25. — (bl. 98 r° & v°).

Z. D. (rond 1460).
De procurator der Orde v. Premonstreit verzoekt den paus dat de nieuwe verordeningen, door het generaal kapittel v. Mechelen opgemaakt, zouden mogen ter verbetering voorgelegd worden aan den kardinaal-protector aartsbisschop v. Rouen, en den kardinaal des titels v. S. Petrusbanden, om dan door Z. H. in laatste instantie te worden bekrachtigd.

26. — (bl. 99 r° — 100 v°).

Z. D. (rond 1460).
Memorie van toelichting opgedragen aan den kardinaal-protector door den procurator der Orde v. Premonstreit in zake « an et quando prelatus potest concedere religiosis suis usum rerum temporalium seu pecuniarum ».

27. — (bl. 101 r°).

Z. D.
Statuut voor de Orde v. Premonstreit in zake het vleesch derven.

28. — (bl. 101 v°).

Z. D.
Statuut voor de Orde v. Premonstreit in zake het vasten.

29. — (bl. 101 v°).

(t. j. 1374).

Statuut voor de orde v. Premonstreit, waardoor aan allen die eenig ambt bekleeden binnen of buiten het klooster de eed wordt opgelegd, waarbij zij zweren op vermaning der abten het hun toevertrouwde ambt neer te leggen.

30. — (bl. 101 v°).

Z. D. (na 1322) [1]).
Statuut voor de Orde van Premonstreit in zake de residentie der pastoors, het bedienen van seculiere beneficiën en de kleeding.

31. — (bl. 105 r°).

(1460 ?, December 20).
Antwoord van paus Pius II aan den koning van Frankrijk in zake de overbrenging van den bisschop v. Toul op den bisschoppelijken zetel te Doornik.

Datum Rome, xx^a Decembris, anno tertio, zonder meer.

32. — (bl. 106 r° — 110 v°).

1463, October 22.
« Bulla cruciata » van paus Pius II.

Datum Rome, apud S. Petrum, anno... M° CCCC° lxiii°, XI kalendas Novembris, pontificatus nostri anno sexto.

---

(1) Na 1322, vermits er wordt melding gemaakt der « V. Distinctio », welke in dat jaar tot stand kwam.

Verkorte aanwijzing van de meest aangehaalde drukwerken.

AA. PR. — Ch. L. Hugo, *Annales Praemonstratenses*, 2 boekd. Nancy, 1734-37.

BIBL. PR. — Lepaige, *Bibliotheca Praemonstratensis*, Parijs, 1633.

OB. PR. — R. Van Waefelghem, *L'obituaire de Prémontré*, Louvain, 1909.

RÉP. PR. — R. Van Waefelghem, *Répertoire des sources imprimées et manuscrites relatives à l'hist. et à la liturgie des monastères de l'Ordre de Prémontré*. Bruxelles, 1930.

— 1 —

Tribus primis abbatibus electio primum nuntiatur et intimatur vacatio ecclesie Premonstratensis. [1]).

Cum misericors Dominus, qui suis creaturis pro semper dominatur affectu patris magni, quondam abbatis nostri ordinis, nuper festiva preterita die tali ultimum spiritum voluit exalari, ut ipsius amore bonorum omnium retributor digna pro meritis in eterna, ut speramus, felicitate premia recompensat, per ejus flebilem interitum nostra Premonstratensis ecclesia modo vacat, et nos convenienter in unum diem ad eligendum abbatem acceptaverimus, talem videlicet, et unanimiter conferimus vos, prenominati abbates, ad nostram Premonstratensem ecclesiam, omni cessante retardationis obstaculo, infra dictam diem venire personaliter festinetis, ut vestra roborati presentia et consilio coadjuti, liberius ac securius in prefate nostre electionis negotio procedamus.

(1) Hieruit blijkt dat HUGO, *AA. Pr.*. II, in de *praefatio*, blz. IV, zich vergist, waar hij het recht tot bijeenroeping voor de keuze van den abt van Premonstreit toeschrijft aan de zoogenoemde « vaderabten » der Orde.

— 2 —

Abbati Floreffiensi ut intersit electioni Premonstratensi.

Abbati Floreffiensi Premonstratensis prior et ejusdem loci conventus salutem et debitam reverentiam nunc et semper.

Diri vulneris novitate perculsi et per omnem modum cordibus sauciati, vobis rumores lugubres super obitu pie memorie J., quondam abbatis nostri, quem Dominus de presenti seculo nequam eripuit ad lucidum, ut speramus, celi palatium, ut in eo, pro laboribus quos sustinuit pro ordine, eterne beatitudinis premium recipiat; et intimamus ut ad intercedendum apud Dominum pro ipsius anima vestra et vestrorum excitetur devotio. Et ad preces nostras infra talem diem, quam diem ad eligendum abbatem acceptavimus et collegimus, venire postposito retardationis obstaculo festinetis, ut electioni nostre pro substituendo futuro abbate possitis, prout et tenemini, cum vestris collegis [a]), videlicet venerabilibus patribus Sancti Martini Laudunensis, Cussiacensis abbatibus, personaliter interesse.

(a) Er staat foutief in II : *colligimus;* in I : *collegiis.*

— 3 —

Item prorogatio diei acceptate ad eligendum abbatem Premonstratensem.

Venerabilibus et cetera. Prior totusque conventus ecclesie Premonstratensis vacantis, salutem et reverentiam debitam nunc et semper. Cum nos, conventus Premonstratensis, certa die congregati in unum diem ad eligendum abbatem, prout nobis incumbebat, acceptavimus et collegimus, quam diem ad procedendum in negotio electionis nostre certa ratione et justa causa exigentibus non vidimus competentem, diem aliam, nempe talem ad eligendum acceptavimus et collegimus, quam diem et prefixam et acceptatam a nobis vobis tribus per has nostras patentes litteras et nostros solemnes nuntios intimamus, ut audita acceptatione diei, aliis impedimentis cessantibus, ad nostram premonstratensem ecclesiam dicta die, hora competenti, venire personaliter festinetis. Valete.

— 4 —

Mandatum pro fratribus ad electionem congregandis.

Cum nostra premonstratensis ecclesia et vestra pastore ad presens careat, sicut vos ignorare non credimus, et nos existentes in loco diem ad eligendum abbatem acceptavimus et collegimus, videlicet talem, vobis significamus et mandamus, omni prorsus — nisi legitimo — cessante impedimento, ad dictam premonstratensem ecclesiam dicta die, hora capituli vel ante, curetis personaliter convenire, ut nos omnes congregati in unum in electione futuri abbatis canonice et concorditer valeamus procedere; scituri, quod si aliqui [a]) vestrum, canonico impedimento detenti, ad dictam diem venire nequiverint, volumus et mandamus quod ipsi vices suas et voces aliquibus ydoneis de nostro collegio committant in bonorum et fide dignorum presentia, qui super hec possent, si forte necessarium esset, testimonium perhibere.

(a) Er staat foutief : *aliquis.*

— 5 —

Mandatum abbatibus quisbusdam ut intersint electioni.

Cum nostra premonstratensis ecclesia pastore ad presens careat electo etc.

Venerabili in Christo fratri abbati Branensi salutem et sinceram in Domino etc. Vobis mandamus quatinus hac instanti die tali apud Cussiacum, hora consueta, capitulo personaliter intersitis, ut nobis in electionis negotio, que ibidem facienda imminet, assistatis; nobis vestrum consilium et auxilium, prout dicunt statuta Ordinis, impendatis.

— 6 —

(1304 — 1331 of 1333, October 12).

Assignatio diei ad electionem.

Adam [1]), Dei patientia etc.

Dilectis in Christo filiis priori, suppriori totique conventu Cus*siacensi*, salutem et paterne dilectionis affectum.

Cum ecclesia per mortem venerabilis fratris, domini A. [2]), cujus anima angelorum societatem mereatur, sit ad presens pastoris solatio destituta, et nos similiter pluribus et arduis negotiis nostris medio tempore fuimus impediti, pro quibus ad vos causa electionis regende citius non potuimus declinare, significamus vobis quod hac instanti feria quarta ante festum sancte Trinitatis, quam diem ad eligendam abbatem prefigimus et etiam assignamus, ad vos hora consueta capituli personaliter veniemus; vobis mandantes omnes fratres vestros qui volunt, possunt et debent electioni *interesse* [a]), dictis die et hora convocari curetis, ut ipsi personaliter compareant coram nobis, prout in statutis continetur, vel aliquibus fratribus fide dignis, si impediti fuerint, coram personis fidelibus et honestis, qui super hoc possint testimonium exhibere, si necesse fuerit, committant [b]) totaliter vices suas.

(a) Dit w. ontbreekt in beide hss.

(b) In beide hss. staat foutief : *committerent.*

(1) In de abtenreeks van Premonstreit komen er slechts twee van dien naam voor en nog wel op malkaar volgend : Adam de Crecy, 1304, † 27 Oct. 1327, en Adam de Wasignies, van 10 of 11 Nov. 1327, † 12 October 1331 of 1333.

(2) Wellicht Adam de Castellione, door het Necrologium van Cuissy vermeld op 22 Juni : « Comm. Domni Adae de Castellione, hujus Ecclesiae abbatis et S. T. Doctoris », en door Hugo (AA. Pr., I, 114) vermeld tusschen degene « die aan 't hoofd stonden van Cuyssi, doch daar de tijd van hun bestuur onzeker is », buiten de abtenlijst worden aangehaald.

(1) Slechts twee abten van dien naam regeerden in Premonstreit : Adam van Crecy (1304-27 Oct. 1327), en Adam van Wassignies (1327-12 Oct. 1331 of 1333).

— 7 —

Decretum electionis.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, Amen. Ego, frater J., canonicus Clarifontis ecclesie, vice mea et vice coelectorum meorum, ac vice et nomine totius conventus ecclesie antedicte a quo vel a quibus potestatem accepimus eligendi, eligo, (postulo et nomino, si alterius ecclesie fuerit, sin autem : eligo solum) [a]) in abbatem hujus ecclesie antedicte fratrem J. de tali loco, canonicum talis ecclesie, legitime etatis et literature competentis, virum in temporalibus et spiritualibus circumspectum; quem a vobis, pater reverende, domine Premonstratensis, autoritate paterna humiliter petimus confirmari.

Cantatur « Te Deum laudamus » [b]).

(a) Het eerste « eligo » en de ww. tusschen ( ) staan in I onderlijnd.
(b) I heeft enkel « Te Deum ».

— 8 —

Pater abbas monet vel prohibet ne ejus impediatur provisio.

Fratres, potestas eligendi seu providendi abbatem in ista ecclesia Cuyss*iacensi* ad nos abbatem Premonstratensem est auctoritate paterna et secundum privilegia, statuta et consuetudines nostri ordinis devoluta; et ideo [a]) electionem seu provisionem ejusdem nobis reservamus, monentes omnes et singulos canonicos hujus ecclesie Cuyss*iacensis* primo, secundo et tertio ut ipsi officium nostrum seu provisionem, quam intendimus facere, non impediatis, sed proviso seu electo obediatis, alioquin contrarium facientes ex nunc prout ex tunc excommunicamus in his scriptis.

(a) II leest : *etiam*, en I stelt *jo* met een schreepje boven.

— 9 —

Modus providendi de abbate in casu provisionis.

Accedat frater J. de tali loco.

Fratres, auctoritate nostra paterna et Ordinis ac jure nobis devoluto, nos J., Dei patientia Premonstratensis abbas, de fratre P.

de tali loco, canonico hujus ecclesie Cuyss*iacensis* supradicte [a]... et ipsum in abbatem et pastorem dicte ecclesie in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti *nominamus* [b], amen. Te Deum.

(a) Er ontbreekt iets aan dezen zin. Dat heeft de schrijver van I ook opgemerkt, daar hij, in margine, een vraagteeken heeft geplaatst.

(b) Dit, of soortgelijk w., hier door den zin vereischt, ontbreekt in beide hss.

— 10 —

(1304 — 1315)

Presentatio electi episcopo per patrem abbatem.

Reverendo in Christo patri ac domino suo carissimo domino G. [1], Dei gratia Laudunensis episcopo, Adam [2] ejusdem Dei patientia premonstratensis abbas, salutem et cum orationibus devotis paratam ad beneplacita voluntatem.

Cum nuper ecclesie talis, que est nostra filia specialis, per mortem domini X, condam abbatis ejusdem ecclesie, cujus anima cum sanctis accipiat portionem, fuerit pastoris solatio destituta, et, die ad eligendum prefixa habitoque de electione tractatu, fratres dicte ecclesie fratrem P., concanonicum suum, virum providum et honestum, in pastorem suum et dominum per viam compromissi canonice et concorditer elegerunt. Quem per venerabiles fratres Viroman*densem* et Branen*sem* abbates vestre Reverentie presentamus, paternitatem vestram rogantes attentius et devote, quatinus ipsum ad curam ipsius ecclesie, omni examinatione cessante, liberaliter admittetis, eidem curam monasterii et munus benedictionis exhibere velitis, prout moris est et ad vestram pertinet officii dignitatem, tantum inde facientes, quod nos et totus Ordo noster vobis teneamur multimodas gratiarum actiones. Valete etc.

(1) Deze moet zijn geweest Cuazo of Gazo I, die bisschop was van 1297 tot 1307, ofwel Goza II, die ontslag nam in 1315 en stierf in 1317. Zoodat deze brief moet gedagteekend worden tusschen 1304, aanvangsjaar van 't abtschap van Adam van Crech en 't jaar der ontslagneming van Gazo II : 1315.

(2) Zie hooger, blz. 3, nr. 6, n. 1.

— 11 —

Presentatio electi translati ad episcopum.

Reverende, paternitati vestre venerabilem fratrem nostrum J.,

ab ecclesia sancti Martini canonice et concorditer ad regimen Mirevall*is*, Premonstratensis Ordinis, vestre diocesis, per postulationem in abbatem assumptum pariter et electum, per venerabiles fratres T. et N., abbates, duximus presentandum, a vobis curam monasterii percepturum, vobis humiliter supplicantes quatinus contra (*sic*) ipsum liberaliter faciatis quod ad vestre dignitatis officium dignoscitur pertinere.

— 12 —

Presentatio persone provise in abbatem ad curam animarum et munus benedictionis etc.

Ecclesie Sancti Justi nuper vacanti per resignationem mortem vel depositionem domini P., condam abbatis ejusdem ecclesie, providimus de persona ydonea et discreta, in temporalibus provida et in spiritualibus circumspecta, videlicet, quem ab omnibus ipsius ecclesie fratribus gratanter et devote receptum, cum obedientia manuali vestre paternitatis circumspecte reverentie per tales abbates nostri Ordinis presentamus, humiliter supplicantes, quatinus ad curam ipsius monasterii ipsum liberaliter admittatis, munus benedictionis cum cura exhibere velitis, prout moris est et ad vestre pertinet officium dignitatis. Valete etc.

— 13 —

Supplicatio conventus cujusdam facta episcopo pro cura conferenda et munere benedictionis.

Reverendo in Christo etc.

Prior et conventus Buciliensis etc., salutem etc. Quanta paternitatem vestram scimus totius bonitatis et mansuetudinis visceribus habundare tanto amplius fiducialius (*sic*) exoramus eamdem, super hiis maxime que non deviant a semitis equitatis, presumentes quod preces nostre apud vos non patientur repulsum, sed optatum consequentur effectum. Hinc est quod paternitatem vestram attentius exoramus quatinus venerabili fratri nostro abbati instituto de novo, qui vobis presentabitur per venerabiles fratres [a]) abbates tales per vestram gratiam curam monasterii et munus benedictionis eidem liberaliter conferatis. Valete. Datum.

(a) Het w. *fratres* in I in den rand bijgeschreven.

— 14 —

Denuntiatio abbatis defuncti patri abbati etc. pro die ad etc.

Reverendo etc. *Tam* [a]) prior quam conventus Calvimontis, sui devoti filii, perfectam obedientiam debitamque subjectionem cum devote reverentie famulatu. Mors que nulli parcere novit sue virtutis potestate non oblita, cui, inquam, omnis creatura subjecta, oblivisci noluit quin etiam jacula sue atrocitatis nulla mediante consideratione rationabili exerceret, dompnum, piissime memorie condam reverendum abbatem nostrum, vi[a] idus martii morte transitoria feriendo. Heu mors sine medicina, oblita omnem pietatem, assumpta omni ferocitate, ut quid potuisti contra talem falcem erigere, ipsum feriendo, ipsum qui lumen erat et subsidium omnium ecclesiarum in nostris partibus constitutarum ? Pro dolor ! lacrimabilis planctus in medium producitur, cum de medio tollitur qui inter Deum et homines tutissimus medius erat. O mors, omni feratite plena, felle repleta, amarissime iracundie, mors ditata omni superbia, ut quid humilem feris, discretum perimis, interimis sapientem ? Num sibi provideat nostra ecclesia, que talem perdidit et vix poterit reperiri talis, de C milibus unus ? Cum igitur, pater reverende, ecclesia nostra Calvimontensis ad presens vacans per mortem dompni condam abbatis nostri pie memorie, nec possit, nec debeat absque consilio vestro atque juvamine de pastore provideri, cum vestra sit filia specialis, ad vos dilectos fratres nostros Arm*andum*, suppriorem, et prepositum nostrum, presentium exhibitores, cum omni festinatione destinamus, sigillum prefati bone memorie condam abbatis nostri per ipsos transmittentes, prout statuta ordinis requirunt et consuetudo approbata, omni affectu quo possumus ampliori vestre paternitati reverende supplicantes quatinus propter Deum, habito respectu quod ecclesia nostra sita est quasi in medio nationis perverse, quamcitius personaliter visitetis, diem electionis, cum mora trahit periculum, competentem [b]) ad eligendum per vestras, ut decet, litteras breviter assignantes. Valeat paternitas vestra etc.

(a) Na « reverendo » staat enkel « etc. ». — Het woordje « tam » dient ingelascht om te beantwoorden aan « quam », dat anders ongelegen komt.

(b) Hierna heeft de schijver andermaal *diem* gezet, zoo in I als in II.

— 15 —

Denuntiatio mortis abbatis nuper electi.

Reverendo in Christo etc. Salutem et obedientiam tam debitam

quam devotam cum omni reverentia et honore. Paternitati vestre significamus quod ad presens iterato vacans est ecclesia nostra, abbate proprio, fratre J., a nobis canonice et concorditer electo seu etiam postulato, et auctoritate vestra confirmato, viam universe carnis ingresso, est nuperrime destituta, de cujus morte quamplurimum condolemus. Inde est quod nos fratrem A., concanonicum nostrum, latorem presentium, dignum duximus prout moris est et institutum, transmittere et vobis sigillum ejusdem abbatis loco nostri delaturum, paternitatem vestram exorantes humiliter et devote, affectu quo possumus ampliori, quatinus nobis diem certum et competentem ad tractandum de electione assignare dignemini et velitis.

— 16 —

Mandatur cuidam abbati ut regat electionem in filia cum plenitudine potestatis.

Delatum est nobis nuper et veraciter intimatum quod venerabilis in Christo frater T. cum voluntate divina de mundo sit ablatus, cujus anima cum sanctis accipiat portionem. Verum, *cum* [a]) ipsa ecclesia nostra sit filia specialis et, aliis negotiis occupati, ad presens ad ipsam accedere personaliter non possimus, fraternitati vestre presentium auctoritate mandamus quatinus ad dictam ecclesiam personaliter accedentes, vice nostra electionem faciatis ibidem solemniter celebrari, diligenter attendentes ut talis ibidem instituatur qui in temporalibus proficiat ad ipsius ecclesie commodum temporale, et in spiritualibus non deficiat monumentis, sed suam et subditorum salutem viriliter operetur ad laudem Dei et Ordinis honestatem.

(a) Dit woord ontbreekt in I en II, maar wordt door den zin gevergd.

— 17 —

Supplicatio patri abbati ut de bona persona provideat.

Audivimus quod ad providendum ecclesie tali de abbate partes vestras interponere debeatis. Cum igitur dictam ecclesiam specialiter diligamus et de ejus honore et commodo quamplurimum gauderemus, vestram omni quo possumus affectu dilectionem modis

omnibus exoramus, quatinus dicte ecclesie taliter providere curetis in pastore [a]) quod ipsi ecclesie et magis vobis obnoxii teneamur, cum ipsa nobis specialius sit subjecta.

(a) Wellicht moet het verkortingsteeken uitgewerkt worden tot *pastoratu.*

— 18 —

Petitio Abbatis ut recipiatur cessio ejus.

Reverendo in Christo patri etc. Frater talis ecclesie ad tantillum quod potest obsequium reverentie et honoris. Cum alias vobis et predecessoribus vestris supplicaverimus humiliter et devote ut, considerata insufficientia et corporis imbecillitate, cessioni nostre assensus preberetur; modo vero communiter et cotidie crescat occasio et causa rationis multis nos circumvenientibus incommodis, utpote corporis debilitate urgente oculisque calligantibus [a]), vobis iterum affectu quo possumus ampliori supplicamus quatinus, nostram insufficientiam et debilitatem considerantes et pondere (*sic*) regiminis quo gravamur ne sub ipso, quod absit, subcombamus, nos exonerare velitis, preces nostras in hac parte sic dignanter effectui mancipantes quod uni vel duobus abbatibus demandetis ut nostram recipiant cessionem.

(a) De schrijver heeft gesteld *colgilligantibus*, en dan de eerste lettergreep doorgehaald.

— 19 —

Item unde supra.

Cum vita nostra vapor sit ad modicum parens, et umbre transitus sit tempus nostrum, et vita nostra sicut nebula dissolvatur nec sit reversio finis nostri; unde quia in nobis non debet sepeliri memoria mortuorum, considerantes onera que nobis ex officio prelationis incombunt nec nobis proprie virtutis adminicula suffragantur, attendentes etiam ingruentem penuriam paupertatis : nam ecclesia nostra debitis oppressa laborat sub ponderis (*sic*) in necessitate gravati, non tam humeros submittere quam onus excutere urgemur [a]) presertim cum etsi natus est homo exterior ad laborem, interior tamen qui de die in diem desiderat ex bonis gratuitis

innovari optimam partem affectat [b]) eligere cum Maria, ut vel ascendat in montem Domini cum Moyse, vel in desertum transeat cum Helia, aut rubum respiciat non ardentem, aut cum tribus discipulis transfigurationem creaturis accendat (*sic*), aut cum sponsa in Canticis colles transibat (*sic*) terrestrium actionum; quare nimirum cum ipsum interiorem hominem infinitis miseriis actionum et continuis processibus involvatur, tanto est ei toto cognamine [c]) succurrendum efficacius, quanto *majoris* [d]) in conspectu Altissimi dignitatis et eminentie existit. Cum igitur preter hec jam urgens infirmitas in senectutis occasu per dies singulos nos impellat ut saltem Deo immolemus sacrificium vespertinum, quatinus terrenis affectibus et actionibus derelictis mentem in considerationem celestium impendamus, qui hactenus extitimus [e]) negociis secularibus occupati, ad pedes paternitatis vestre etc.

(a) De schijver heeft gesteld *purgemur* zoo in I als in II.
(b) Er staat *affecte* in I, *affecto* in II.
(c) Er staat : *cognomine* in beide hss.
(d) Dit of zinverwant w. is hier door den zin vereischt.
(e) Er staat « existimus » in beide hss.

— 20 —

Mandatum ut abbatis recipiatur cessio.

J., Dei patientia etc. Cum venerabilis frater, abbas talis ecclesie, que est nostra filia specialis, propter debilitatem proprii corporis, quam pretendit, suam petit cum instantia recipi cessionem, et idem abbas, sicut intelleximus, dictam ecclesiam rexerit in spiritualibus et temporalibus laudabiliter et honeste, possessiones ipsius ecclesie multipliciter duplicando, nos, ipsius justam petitionem in hac parte exaudire volentes, mandamus vobis quatinus, assumpto vobiscum aliquo abbate vicino ordinis nostri zelatore, ad ipsam ecclesiam, cum a dicto fueritis requisiti, personaliter accedentes visitetis eandem sollicite et attente, recipientes ipsius abbatis cessionem si petierit et videritis expedire, assignantes provisionem competentem de consilio et consensu conventus secundum ecclesie ipsius facultates.

— 21 —

Commissio visitationis ecclesie, ubi propter penuriam non sunt fratres, ut provideatur de fratribus.

Cum ecclesia Sancti Gilberti [1]), que est nostra filia specialis, per incuriam abbatis dicti loci sit adeo, ut dicitur, bonis spiri-

tualibus desolata, ita quod ibi non sint fratres divinum officium celebrantes : eapropter nos, de vestra fide ac discretione plurimum confidentes, jus paternitatis dicte ecclesie vobis ad tres annos, a data presentium continue subsequentes, duximus assignandum, vobis mandantes et in remissionem peccatorum vestrorum firmiter injungentes, quatinus ad dictam ecclesiam Sancti Gilberti quamcitius poteritis personaliter accedentes, visitetis ibidem tam in capite quam in membris, Deum habendo pre oculis, sollicite et attente; quod si abbatem deponendum inveneritis, ipsum appellatione semota absque alterius expectatione mandati deponatis et eidem monasterio indilate provideatis de persona ydonea, in temporalibus provida et spiritualibus circumspecta, vel si sint ibi fratres qui abbatem possint eligere, faciatis dicte ecclesie de pastore ydoneo canonice provideri. Quantum autem ad electionem regendam seu provisionem, si necesse fuerit, faciendam, et omnia alia et singula tam expressa quam non expressa, ordinationem seu reformationem dicti monasterii Sancti Gilberti tangentia, vobis concedimus et committimus nostre plenitudinem potestatis. Volumus autem et vobis precipimus ut si ibi non sint canonici, quod vos de vestris aut aliis tot ibidem constituatis seu de novo recipi faciatis, quot de bonis monasterii poterunt sustentari, per quos divinum officium nocte dieque (*sic*) perpetuis temporalibus celebretur. In cujus rei etc. Datum etc.

(1) Deze brief schijnt wel degelijk uitgegaan van een abt van Premonstreit. Daaruit moet men dan besluiten dat de abdij van S. Gilbertus oorspronkelijk onder het vaderschap stond van den generaal-abt en later, krachtens deze opdracht, welke van kracht bleef, overging op den abt van Dilot. Deze, althans sinds 1320, komt in alle katalogen voor als vaderabt van S. Gilbertus. De « J. », in dit stuk, moet dan een der « Jannen » zijn die in Premonstreit vóór 1320 regeerden, t.t.z. Jan de Rocquigny (1247-1269) of Jan de Châtillon, in de veronderstelling dat deze op 22 Nov. 1331 het abtschap aanging. (*Ob. Pr.*, blz. 12 en 13).

— 22 —

Mandatum abbati ut electionem regat in ecclesie unde abbas est postulatus.

Vacante nuper ecclesia tali, que est nostra filia specialis, et habito de electione tractatu, fratres dicti loci postulaverunt venerabilem in Christo fratrem J., abbatem talem, sibi concedi in dominum et pastorem. Unde cum postulationem [a]) eorum duxerimus approbandam,

fraternitati vestre presentium auctoritate mandamus quatinus ad ipsam ecclesiam personaliter accedentes, convocatis fratribus ejusdem loci, audiatis fideliter et diligenter compotum ipsius ecclesie et statum tam interiorem quam exteriorem redigatis in scriptis, ne possit alicujus detractione mutari, et postmodum, cum eadem ecclesia nostra sit filia specialis, providere curetis eidem ecclesie de pastore utili et honesto, qui ad honorem Dei et Ordinis ecclesie presideat et subditis ad salutem. Ceterum licet eidem abbati dederimus in mandatis ut ad nos veniat talis ecclesie regimen suscepturus, volumus tamen quod ex parte nostra injungatis eidem quatinus sine mora mandato vestro obediat in hac parte ne possit ab honore et onere aliquatinus excusari. Valete. Datum etc.

(a) Volgens verkortingsteekens zou dit woord moeten gelezen worden : *prelationem.*

— 23 —

Denuntiatur electo electio de se facta et compulsio ut veniat.

Tenore presentium vos volumus reddere certiores quod conventus ecclesie talis, vacantis ad presens, in nostra presentia, tia, qui propter hoc ad ipsam ecclesiam ad patrocinandum patri abbati fuerimus destinati, vos in pastorem et abbatem suum per viam compromissi canonice et concorditer elegerit; que electio de persona vestra rite et canonice facta fuit et prout decuit solemniter confirmata. Quare vobis, auctoritate tali, qua fungimur, precipiendo mandamus quatinus sub pena excommunicationis et suspensionis, quam ex nunc prout ex tunc in vos ferimus, nisi mandato nostro et Ordinis obedientem vos exhibueritis in hac parte, quatinus visis presentibus litteris et monitione patris abbatis audita, ad ipsam ecclesiam venire personaliter festinetis onus regiminis ipsius ecclesie et honorem pariter suscepturus.

— 24 —

Mandatum postulato ut veniat ad ecclesiam unde exivit et celebret electionem.

Cum vobis concesserimus gratiam specialem transeundi de ecclesia tali ad talem ad quam estis rite et canonice, prout nobis

constitit, postulatus, et eadem ecclesia vacet, ne pro [a]) defectu pastoris sustineat diutius detrimentum, vobis firmiter precipiendo man*damus quatinus, assumpto* [b]) vobiscum aliquo ordinis zelatore subdito vel prelato [c]), ad prefatam ecclesiam quamcitius accedentes, faciatis eidem vice et auctoritate nostra per electionem canonicam vel per provisionem debitam de pastore ydoneo *providere* [d]) hac habita cautela, quod nullum electum ad ipsius regimen admittatis, de cujus ydoneitate et solerti industria ac sufficientia diffidatis, sed talem et tam industrium hominem ibi prefficere satagatis, qui secumdum terre statum, quam novistis, melius sciat in utroque statu et valeat proficere illo loco.

(a) Zou eer moeten zijn : *pre.*
(b) Het onderlijnde in I door watervlek onleesbaar.
(c) In I en II wordt hier het woord *subdito* nogmaals herhaald.
(d) Dit woord of een zinverwant ontbreekt hier in beide hss.

— 25 —

Supplicat conventus electo ut veniat suscipere curam ejus.

Cum ecclesia nostra pastore suo, domno J., pie recordationis nuper sit destituta, honestatem vite vestre fama mediante cognoscentes, qui assensu nostri capituli vos in pastorem et animarum nostrarum gubernatorem elegimus gratulanter [a]). Quare paternitatem vestram unanimiter deprecamur postulantes quatinus, visis litteris, omni dilatione postposita, veniatis pastoralem sollicitudinem et curam animarum divina inspirante gratia suscepturus.

(a) Er ontbreekt iets aan dezen zinbouw.

— 26 —

Commissio ut in filia domni Premonstratensis quidam abbas celebret electionem.

Cum ecclesia Case Dei [1]), que est nostra filia specialis, sit ad presens pastoris solatio destituta, et nos de vestra fide et discretione fiduciam gereamus pleniorem, vobis mandamus quatinus ad dictam ecclesiam Case Dei quamcitius personaliter accedentes, vice et auctoritate nostra faciatis ibidem de pastore ydoneo per electionem canonicam provideri. Quod si fratres dicte ecclesie concordes non

fuerint et ad concordiam revocari nequiverint, eisdem provideatis de persona in spiritualibus et temporalibus circumspecta; electum autem vel postulatum confirmandi vel, si minus ydoneus, infirmandi, transferendi electum vel postulatum, si necesse [a]), et omnia alia que contra [b]) hec oportuna fuerint, faciendi vobis committimus nostre plenitudinem potestatis, diligenter attendentes ut talis instituatur ibidem prelatus, qui in temporalibus proficiat ad ipsius ecclesie commodum temporalem, et suam et subditorum suorum salutem viriliter operetur ad laudem Dei et Ordinis honestatem; contradictores etc. Quantum autem ad premissa et eadem [c]) tangentia diligenter et fideliter exequenda vobis committimus nostre plenitudinem potestatis ac vestram conscientiam rationabiliter oneramus.

(a) Hier ontbreekt waarschijnlijk : *fuerit* in beide hss.
(b) Aldus in beide hss., waar eer zou moeten gelezen worden : *circa.*
(c) Er staat eigenlijk : *eandem* in beide hss.

(1) La Case-Dieu, eerste Witheeren-klooster in Gascogne, bisdom van Auch, was dochter van S. Maarten van Laon volgens alle oude katalogen. Werd in den loop der tijden door eenig generaal-kapittel het vaderschap overgedragen op Premonstreit ?

— 27 —

Commissio visitationis in abbatia de qua abbas dicitur inobediens.

Honorius [1]) etc. Cum ille qui se gerit pro abbate Sancti Foyllani sit nobis et nostro Capitulo, ut dicitur, inobediens et rebellis, privilegia et libertates Ordinis nisus sit et fuerit enervare, propter quod, si sit ita, non deponi debet sed est depositus; unde cum parum obedientia humilibus et obedientibus prodesset, si rebellibus et Ordinis sui prevaricatoribus sua malitia et inobedientia non obesset, vobis firmiter precipiendo mandamus quatinus, vobiscum assumpto aliquo abbate Ordinis zelatore, ad dictam ecclesiam quamcitius personaliter accedentes, Deum habendo pre oculis, si vobis constiterit ita esse, ab officio prelature per cessionis receptionem seu per depositionem, vice et auctoritate nostra ipsum, appellatione postposita, viriliter procedatis, facientes postmodum ibidem de pastore ydoneo canonice provideri [a]). Quantum autem etc. ut supra.

(a) Deze zin is onklaar en foutief in beide hss.

(1) Er bestaat geen generaal-abt van dien naam. Het is zeker een *lapsus* van den copist in beide hss.

— 28 —

Rescriptio super quibusdam et ut electus qui patitur defectum natalium confirmetur.

Reverendo etc., rectores electionis talis ecclesie salutem et obedientiam tam debitam quam devotam. Cum per litteras vestras receperimus in mandatis ut ad ecclesiam talem auctoritate vestra vel capituli generalis accedere deberemus et prelati ejusdem loci, qui in capitulo generali apud gratiam vestram hoc obtinuit, ut si coram nobis hoc peteret et videretur expedire, cessionem ejus reciperemus; nos vero mandatum, a dicto capitulo injunctum nobis, explere cupientes, ad prefatam ecclesiam accessimus; considerantes primitus ipsius prelati senium et fragilitatem, petitione ipsius premissa, cessionem ejus recepimus. Electione itaque cum diligenti consideratione secundum formam Ordinis celebrata, fratres ejusdem loci obtulerunt nobis quem elegerunt, provisorem exteriorum, instanter petentes ut ipsum confirmare vellemus. Nos vero, propter defectum natalium quas patitur, pro confirmatione ipsius paternitatis vestre discretionem duximus consulendam. Ipse itaque electus litteras apostolicas bullatas, per quas dispensatio legitimationis ipsius fuerat commissa episcopo dyocesano, necnon ipsius episcopi litteras, per quas secundum mandatum apostolicum cum ipso dispensavit, utrasque probabiles et irreprehensibiles, nobis demonstravit. Nos autem considerata omni circumstantia, videlicet malo statu terre propter guerras et charistiam annone et defectum vini per totam terram, inter que mala idem provisor, cum nullum haberet solamen a suo prelato, ecclesie prefate bene et honeste providit et multum profuit, cum pene omnes circumstantes ecclesie cujuscumque ordinis vel professionis defecerint et sint desolate; quapropter benignitatis vestre gratiam cum conventu prelibati loci obnoxius exoramus atque devote supplicamus ut electionem conventus ecclesie supradicte ratam habere dignemini et acceptam, ut eundem electum auctoritate vestra dignemini confirmare et quidquid super hiis providentia vestra pie deliberaverit nobis per exhibitorem presentium rescribatis.

— 29 —

Mandatum abbati ut compellat venire postulatum ad ecclesiam etc.

Ecclesia tali nuper pastoris solatio destituta, per venerabiles in Christo fratres electionem fecimus celebrari; cum de eligendo ab-

bate fratres ad invicem haberent tractatum, invocata Sancti Spiritus gratia, et rite peractis omnibus quecumque deberent in electione requiri, venerabilem in Christo fratrem talem abbatem postulaverunt unanimiter in abbatem, una voce clamantes humiliter et postulantes ut postulationi eorum intuitu Dei consentire vellemus; licet ergo multa ecclesie sue, cui preest, fecerit dictus abbas et sit per omnia utilis loco illi, quia tamen ecclesia, ad quam est tanquam Aaron divinitus vocatus, providi et discreti viri dinoscitur indigere, nos in Domino fiduciam optinentes et non minimam spem habentes quod in utroque statu debeat dicte ecclesie, videlicet temporali et spirituali, prodesse Domino adjuvante, postulationem de ipso factam ad instantiam et preces conventus loci illius duximus approbandam, vobis precipientes firmiter et districte quatinus ad ecclesiam predictam, visis litteris, personaliter accedentes, auctoritate nostra moneatis abbatem predictum ut, quamcitius poterit, transeat ad dictam ecclesiam regimen ipsius ecclesie suscepturus, ipsum ad hoc, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam compellentes. Vobis etiam mandamus quatinus fratribus illius ecclesie, ab abbatis quem nunc habent obedientia absolutis, providere curetis eidem ecclesie de pastore ydoneo, utili et honesto, qui ad honorem Dei et ecclesie memorate presideat et subditis ad salutem.

— 30 —

Assignatio pensionis abbatis qui sponte resignavit et ut per patrem abbatem confirmetur.

Universis etc. Talis humilis abbas, vel prior talis ecclesie totusque loci conventus, salutem et orationum suffragia sibi dari. Cum reverendus pater noster, frater Guillelmus, divina miseratione condam abbas monasterii nostri, multo tempore multis curis et vigiliis laboraverit omni affectu, prout per providentiam et experientiam nobis constat, licet intentionem non perduxerit ad effectum; tamen quia nullus labor irremuneratus debet esse alicui, ymmo aliqua retributione honorari, nos, de communi assensu omnium nostrum, eidem concedimus et donamus pro retributione laborum et quia bene se habuit erga ecclesiam et conventum, x libras turonenses, quas nobis debet talis dominus, annuatim; quas decem libras volumus unanimes ex nunc quod predictus abbas noster levet et percipiat sine contradictione aliqua in quocumque statu contigerit ipsum esse, dum tamen *non* [a]) sit in obedientia nominata Ordinis supra-

dicti [b]), quandiu vixerit in humanis, et etiam eidem concedimus in ecclesia nostra cameram pro ipso competentem. Et promittimus eidem unanimiter, bona fide, quod nunquam contra presentem donationem insurgemus. Ceterum vel verum, ne nostra donatione et retributione frustretur, nos reverendum in Christo patrem, domnum abbatem Premonstratensem, rogamus humiliter et etiam supplicamus, ut nostre donationi et concessioni suum pium prestet assensum et ipsam donationem dignetur nostris supplicationibus confirmare. In cujus rei testimonium etc. Datum etc.

Et nos abbas Premonstratensis, ad requisitionem dilectorum filiorum, prioris et conventus supradictorum, dictam donationem laudamus, approbamus, et auctoritate paterna confirmamus. In cujus rei testimonium sigillum nostrum unacum sigillo prioris et conventus predictorum presentibus duximus apponendum. Datum die et anno predictis [1]).

(a) Hier ontbreekt, naar mijn inzicht, het w. *non* in beide hss.
(b) Aldus onduidelijk in beide hss.

(1) Vergelijk soortgelijk document voor abten van Engeland in GASQUET, *Coll. Anglo-Praem.* (London, 1904), I, blz. 112 en 120.

— 31 —

Confirmatio electionis facte et mandatur electo ut ad ecclesiam in qua est electus accedat.

Attendentes vestre probitatis merita et qualiter in regimine monasterii Sancti *Martini* Laudunensis estis hactenus, ut fama laborat, laudabiliter conversatus, et nos exemplo ducti summi patris familias, qui servos in vinea sua fideliter laborantes et talentum sibi commissum multiplicantes bene remunerat duplicia committendo, personam vestram quantum cum Deo possumus honoribus congruis attolentes, vel attollere cupientes, ad humilem et devotam postulationem seu supplicationem prioris et conventus Sancti Alexii de Urbe et vestram, electioni de vobis facte a predictis priore et conventu per inspirationem divinam, prout juste et canonice facta fuit, consentimus et eandem electionem de vobis factam ad regimen predicti monasterii Sancti Alexii et officium pastorale laudamus et approbamus et auctoritate paterna tenore presentium confirmamus. Ceterum cum predicta ecclesia Sancti Martini Laudunensis per vestram translationem hujusmodi sit ad presens pastoris sola-

tio destituta, et nos de vestra fide et discretione geramus fiduciam pleniorem, vobis in virtute sancte obedientie firmiter precipiendo mandamus, quatinus ad predictam ecclesiam quam citius personaliter accedatis et vice et auctoritate nostra ibidem electionem regatis. Quod si fratres dicti loci de eligendo abbate discordes fuerint et de facili nequiverint ad concordiam revocari, provideatis eidem de persona in temporalibus et spiritualibus circumspecta. Quantum ad actum electionis predicte et provisionis faciende et eadem tangentia vobis committimus nostre plenitudinem potestatis. Contradictores etc. Invocato etc. Datum etc. [1]).

(1) De abdij van S. Alexius, op den Aventijnschen berg te Rome, behoorde tot de Orde van 1231 tot 1425. In de lijst der abten van S. Maarten van Laon, vind ik door HUGO. (*AA. Pr.*, I, 57 vlg.) geen aangegeven die naar eerstgemeld klooster zou overgegaan zijn.

— 32 —

(1304-1333)

Absolutio abbatis a criminibus sibi impositis per eos etc.

Universis presentes etc. Adam [1]), Dei patientia Premonstratensis abbas, salutem in Domino sempiternam. Cum quidam canonicus ecclesie Calvimontensis contra fratrem N., abbatem suum, ad nos appellaverit eidem majorem excommunicationem, symoniacum ingressum, incontinentiam, dilapidatorem bonorum ecclesie et de premissis infamiam publicam imponendo : nos, de premissis veritatem scire cupientes, ad dictum locum personaliter accessimus nobiscum pluribus nostri Ordinis abbatibus evocatis; facta super quolibet premissorum inquisitione diligenti, testibusque ex parte appellantium productis et secundum formam juris examinatis, invenimus predictos appellantes in probatione objectorum criminum totaliter defecisse dictumque abbatem de omnibus criminibus predictis liberum et immunem; propter quod dictos appellantes secundum statuta nostri Ordinis punivimus [2]) ipsos *ad* [a]) Ordinis ecclesias emittendo dictumque *abbatem* [a]) ab omnibus sibi impositis criminibus absolvimus et absolutum tenore presentium nuntiamus, eisdem appellantibus sub pena Ordinis perpetuum silentium imponentes. In cujus etc. Datum etc.

(a) De ww. in cursief zijn zeker in de pen van den copist blijven hangen, zoowel in I als in II.

(1) Twee abten van dien naam regeerden over Premonstreit : Adam van Crecy, van 1304 tot 1327 (Oct 27) en Adam de Wasignies, van 1327 (Nov. 10 of 12) tot 1331 of 1333 (Oct. 12). Zie VAN WAEFELGHEM, *L'Obituaire de l'abbaye de Prémontré.* Louvain, 1913, p. 13. Gedurende dit tijdbestek waren abt van Chaumont (bij Rethel, bisdom Reims) Simon de Aharis (1285-1328) en Petrus de Beaucigny (1328-1347). 't Is dus over een dezer twee dat het hier gaat (*AA, Pr.*, I, blz. 440).

(2) In de statuten van 1290 (Uitg. LEPAIGE, *Bibl. Praem.*, blz. 812), Dist. III. cap VI, De Conspiratoribus, Infamatoribus et Perjuris : « Illi vero qui proprios praelatos infamaverint, vel super gravibus et peremptoriis eosdem accusaverint, nisi legitime probaverint quod intendunt, poenis subjaceant supradictis (o.a. de uitzending naar een ander huis) et insuper emissi infra decennium minime revertantur, nisi per Dominum Prœmonstratensem vel capitulum generale cum eis desuper fuerit dispensatum. Et credetur contra hujusmodi infamatores etiam sœcularibus personis gravibus et honestis ».

— 33 —

Confirmatio pensionis abbatis, qui pro justa causa resignavit.

Cum in resignatione vestra ecclesie talis facta ex justa et honesta causa et legitima, venerabilis frater abbas, qui nunc est, et conventus unanimi voluntate et consensu vobis dederint et assignaverint annuam pensionem quo ad *vixeritis* [a]) pacifice et integraliter possidendam, nos, volentes dictam pensionem sicut licite facta est et juste, prout in litteris vestris vobis ab eisdem concessis plenius continetur, futuris temporibus inviolabiliter observari, eadem auctoritate presentium approbamus, laudamus ac etiam plenius confirmamus, inhibentes omnibus tam presentibus quam futuris dicte ecclesie canonicis, sub pena excommunicationis, ne dictam pensionem presumant seu audiant in posterum confringere vel ipsam modo quolibet impugnare; quod si in contrarium aliqui presumpserint attemptare ipsos taliter puniam quod in ipsorum pena aliis auferetur audacia similia presumendi. In cujus etc.

(a) Hier dient onderverstaan « vixeritis » of iets dergelijks.

— 34 —

Commissio ut visitatores compellant abbatem ad cedendum etc.

Sicut in fratribus et coabbatibus nostris facere volumus quidquid congruit honestati et ad hoc debemus modis omnibus esse proni, ita et si noverimus aliquid esse reprehendendum in eisdem, lima debite sollicitudinis extirpare debemus, ut dum honestatis gratiam im-

pendimus et reprimimus cornua dissolutis singulis singula ordine debito rependamus. Licet igitur, secundum canonicas sanctiones, non admittenda *sit* [a]) de facili accusatio prelatorum, cum eos ex officio suo arguere oporteat ac etiam increpare, quando [b]) tamen adversus prelatum infamia invalescit, denuntiatio atque clamor dissimulari non debet. Nos, auditis quibusdam sinistris de abbate N. talis ecclesie, propter que adventum ipsum merito judicamus [c]), fraternitati vestre, presentium auctoritate, mandamus in virtute sancte obedientie firmiter injungendo quatinus ad ipsam ecclesiam personaliter accedentes, inquisitis (*sic*) rite quecumque super statu ecclesie et abbatis ejusdem fuerint [d]) inquirenda, abmoveatis [e]) ipsum abbatem ab officio et ad cedendum eumdem per censuram ecclesiasticam viriliter compellatis, dum tamen sua demerita id exposcant. Et postmodum ibidem electionem regentes totis viribus efficaciter laboretis ut talis preficiatur ecclesie memorate qui ad salutem propriam et etiam subditorum administrationem sciat exequi pastoralem cum onere pariter et honore.

(a) Dit woord dient volgens den zin ingelascht.
(b) Volgens de verkorting moet ik lezen *quia*, doch de zin eischt *quando*.
(c) Aldus onduidelijk in beide hss.
(d) Er staat foutief *firmiter*.
(e) De copist schrijft ongetwijfeld foutief *admoneatis*.

— 35 —

Modus quosdam articulos contra subditos proponendi.

Nos, prior ecclesie [a]) Premonstratensis, commissarius generalis in hac parte a reverendo in Christo patre ac domino, domino abbate dicte ecclesie Premonstratensis, ad infrascripta et consimilia deputatus ad tale monasterium dicti Ordinis causa visitationis in eodem faciende; ex officio nostro dicimus et proponimus contra dompnum talem, abbatem dicti monasterii, quod ipse fuit et est dilapidator bonorum vel vitio incontinentie laboravit et laborat, vel quod ipse ausu temerario, Dei timore postposito, indignationem superiorum suorum non verendo, bona dicti monasterii imperpetuum vel ad tempus alienavit et distraxit et eadem obligavit in dampnum, prejudicium et gravamen dicti monasterii ac contra statuta dicti Ordinis temere veniendo et penas super hoc inflictas incurrendo seque ab omni honore et dignitate indignum se (*sic*) reddendo et ipso facto se privando. Que omnia ad nos de ipso per famam publicam et cla-

morem frequentem pervenerunt. Super quibus est dampnabiliter culpabilis et apud bonos et graves publice diffamatus, vel saltem suspectus nobisque legitime delatus, adeo quod non possumus nec debemus premissa sub dissimulatione transire. Et ideo nos, ad quos pertinet tam ex commissione a dicto reverendo patre nobis facta, quam virtute privilegiorum dicto Ordini concessorum, quam etiam de usu, consuetudine et communi observantia notorum et competenter approbatorum, de premissis inquirere, cognoscere et super hiis pronuntiare, contra ipsum procedimus ac procedere et inquirere intendimus, ut cum fides nobis facta fuerit de premissis, vel de eo quanto sufficiet de eisdem, ipsum administratione et dignitate amoveamus et privatum pronuntiemus, secundum qualitatem et quantitatem excessus et secundum ipsius demerita, canonice corrigamus et puniamus et contra eum statuamus et decernamus ut jus erit, et inde presentes articulos dicto abbati tradidimus, et per procuratorem nostrum tradi fecimus, in hiis scriptis eidem abbati injungentes ut super hiis respondeat veritatem. Qui litem contestando confessus est quod ad nos pertinebat cognitio, punitio et correctio talium excessuum. Cetera in dictis articulis contenta, prout sunt proposita et narrata et ad finem ad quem tendunt negavit et negat, litem contestando, fore vera. Et hiis actis prestitum fuit de calumpnia et veritate dicenda juramentum, quo prestito, dictus abbas, in vi dicti juramenti respondit sic et sic super contentis in dictis articulis singulariter et singillatim eidem expositis et etiam declaratis. Quibus etiam sic actis, assignata fuit dies dicto procuratori nostro ad probandum prius intentionem suam super contentis in dictis articulis, videlicet, ad talem diem etc. Hee sunt depositiones testium coram nobis priore etc. in causa inquisitionis mota ex officii nostro contra talem abbatem in presentia ipsius juratorum, anno tali : qui testes auditi et examinati deposuerunt super dictis articulis prout inferius continetur : Primo, talis frater, presbyter professus dicti monasterii, talis etatis, productus, juratus et examinatus tali die, requisitus si sciat quod fama sit et fuit quod dictus abbas sic sit etc. et quod hoc verum sit, dicit et respondet etc. — Frater talis, subdiaconus professus dicti monasterii, dicit etc.

Datum, publicatis attestationibus, anno tali, die etc.

Publicatis attestationibus testium productorum coram nobis priore etc., in causa inquisitionis mota ex officio nostro contra talem abbatem, est dies assignata dicto abbati ad dicendum et proponendum contra testes in dicta causa productos quicquid dicere et proponere voluerit, videlicet ad talem diem etc. Datum, etc.

Qua die adveniente, si idem abbas aliqua facta proponat contra testes vel dicta eorundem que sint admittenda, admittantur et super eis testes audiantur et postmodum eorum depositiones publicentur et demum in causa concludatur in hunc modum : In causa inquisitionis mota ex officio nostro coram nobis priore etc. contra talem abbatem etc., concluso in negotio quoad factum, est dies assignata dicto abbati interlocutoria jus, sive sententiam diffinitivam reddendi si fieri possit commode, videlicet ad talem diem etc. Datum etc.

Qua die adveniente, si fama et factum fuerint probata, poterit pronuntiari in hunc modum :

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen. Visis et consideratis actis et meritis cause inquisitionis mote ex officio nostro coram nobis priore etc. contra talem abbatem, consideratis omnibus et singulis que nos de jure movere poterunt, habito super hiis bonorum et jurisperitorum consilio, Dei nomine primitus invocato, per nostram diffinitavam sententiam in hiis scriptis, prememoratum N., abbatem [b]), ab administratione dicti monasterii deponimus et depositum ac privatum pronuntiamus [c]). Pronuntietur aliter prout excessus requirit. Si autem nec fama nec factum fuerint probata, pronuntiabitur ut prius usque ibi : « in hiis scriptis », et postmodum sequetur : « dictum abbatem a contentis in dictis articulis contra ipsum editis et porrectis absolvimus et absolutum publice pronuntiamus. Si autem fama sit probata et factum non sit probatum, pronuntiabitur ut prius usque ibi : « Dei nomine invocato », et postmodum subsequetur : pronuntiamus per hanc nostram sententiam in hiis scriptis dictum abbatem debere se purgare de contentis in articulis sibi traditis et sibi indicimus purgationem canonicam cum quarta manu nostri Ordinis, assignantes sibi diem prefixe (*sic*) talem ad purgationem predictam faciendam, pronuntiationem super facto penes nos reservantes. Ad quam diem idem abbas debet se purgare et conpurgatores offerre. Et primo debet jurare facta in articulis contenta, de quibus extitit infamatus, se minime commisisse, et postmodum conpurgatores debent jurare singulariter et sigillatim quod credunt ipsum verum jurasse.

Quibus sic factis pronunciabitur in hunc modum : quia constat nobis dictum abbatem legitime et competenter se purgasse super contentis in articulis contra ipsum alias traditis, videlicet super talibus et talibus factis, ac circa dictam purgationem sibi indictam fecisse debite quod sibi incombebat; idcirco ipsum hac nostra sen-

tentia, nobis super hoc alias reservata, a factis et ejus circumstantiis in dictis articulis contentis absolvimus et absolutum publice pronunciamus, restituentes eum, quantum in nobis est, ad famam integram et statum boni viri, abolentes ab eo infamiam quam incurrit pro premissis. Si autem defecerit in purgatione facienda, condempnabitur ut prius.

(a) Dit woord in meerdere andere in I door watervlek onleesbaar.
(b) De drie voorgaande ww. staan bij I bovengeschreven van andere hdw.
(c) Hier tegenover staat bij I in margine : Nota bene.

— 36 —

Mandatum abbati ut accedat ecclesiam N., causa emittendi aliquos canonicos.

Cum ecclesia talis etc., ut supra, mandamus vobis quatinus ad dictam ecclesiam quamcitius personaliter accedentes, ad diversas Ordinis ecclesias usque ad sex canonicos ipsius ecclesie canonice emittetis, sicut melius videbitur expedire, moraturos in eisdem donec per nos vel capitulum generale ipsos contigerit revocare. Contradicentes etc.

— 37 —

Emissio de mandato domni Premonstratensis cum potestate audiendi confessiones emissi, numero vestium et prefixione diei etc.

Venerabili et dilecto in Christo patri, domino abbati tali, Dei gratia abbati de tali loco, frater talis ecclesie abbas, salutem et sinceram in Domino caritatem. Fratrem talem, sacerdotem et concanonicum nostrum, vel ecclesie nostre, latorem presentium, de mandato domini Premonstratensis ad vos duximus transmittendum et pro tempore apud vos moraturum, affectuose vos rogantes quatinus ipsum in ecclesia vestra retineatis, donec ab ipso domino Premonstratensi obtinuerit revocari. Damus autem vobis potestatem audiendi confessiones ipsius, absolvendi eundem et etiam injungendi loco nostri penitentiam salutarem. Vestes habet ordinatas dictus frater, videlicet tres tunicas, cappam unam, pellicium, coopertorium etc. Terminum vero veniendi ad vos prefiximus talem diem. Datum etc. [1])

(1) Zie volgens dit concept, verscheidene brieven in GASQUET, *Coll. Anglo-Praem.*, I.

— 38 —

Emissio propter paupertatem facta per dominum Premonstratensem.

Cum ecclesia talis ad presens adeo temporalibus sit collapsa quod, nisi per emissionem fratrum ejusdem eidem celeriter succurratur, vix adjiciet ut resurgat, mandamus vobis quatinus fratrem J., ejusdem ecclesie canonicum, quem ad vos transmittimus pro tempore moraturum, cum ad vos venerit retineatis eundem et tractetis tanquam unum de vestris, donec de ipso per nos vel capitulum generale aliter fuerit ordinatum. Damus etc.

— 39 —

Item de eodem propter guerras amicabilis emissio in alia forma.

Cum nos, multiplici contritione contriti et guerrarum incursione pestifera dampnificati miserabiliter et afflicti vel oppressi, canonicos nostros pariter et conversos oporteat per alienas Ordinis ecclesias, inconsueta — proh dolor ! suffragia mendicare, ad vos, pater reverende, et ecclesiam vestram, matrem nostram, cum amaritudine cordis amarissima duos de canonicis nostris, necessitatis articulo constricti, cum vestibus ordinatis transmittimus pro tempore moraturos, paternitatis vestre sincer*itatem* [a]) humiliter deprecantes, quatinus dictos fratres more pii patris in ecclesie vestra retineri et benigniter tractari per vestram gratiam faciatis, donec ipsos, hostilitatis invasione sedata, ad ecclesiam nostram potuerimus revocare. Datum etc.

(a) Ik ben niet zeker de verkorting juist gelezen te hebben.

— 40 —

Mandatum ad recipiendum apostatam salva Ordinis disciplina.

Frater talis, apostata, lator presentium, nobis nuper intimavit quod cum ipse olim ad ecclesiam talem pro suis excessibus mitteretur, instigante diabolo ad seculum evolavit, in quo per quatuor annos vel circiter consumpsit miserabiliter et dampnabiliter dies suos. Sed nunc ad cor suum reversus, desiderat in Ordine misericorditer reassumi et pro peccatis suis sustinere penitentiam salutarem. Mandamus igitur vobis, quatinus die tali eundem recipiatis

salva Ordinis disciplina et primo mittatis eundem ad dictam ecclesiam talem vel aliam prout vobis visum fuerit expedire. Dedimus ei terminum etc.

— 41 —

1346, Mei 17.

Presentatio clerici secularis ad curam animarum per priorem Premonstratensem.

Reverendo in Christo patri ac domino, domno N., Dei gratia Noviomensi episcopo, aut ejus in spiritualibus et temporalibus vicariis generalibus, prior Premonstratensis, reverendi in Christo patris ac domini, domni N., [1]), Dei gratia abbatis Premonstratensis, in spiritualibus ac temporalibus vices gerens, orationum munus in Christo et paratam ad ejus beneplacita voluntatem cum omni reverentia et honore. Ad parochialem ecclesiam de Muyle, Noviomensis diocesis, ad presentatorium (*sic*) domini mei Premonstratensis ratione juris patronatus spectantem, cum eam vacare contigerit per liberam resignationem Stephani de Fonte, ad presens dicte ecclesie parochialis curati, causa permutationis faciende in manibus vestris de dicta ecclesia parochiali, et non aliter, cum Nycholao Odonis, curato parochialis ecclesie de Monchiaco, vestre predicte Noviomensis diocesis, ad suam ecclesiam predictam prefatum Nycholaum Odonis reverende paternitati vestre, vel vobis dominis vicariis, tenore presentium presentamus, reverende paternitati vestre humiliter supplicantes, quatinus predictum Nycholaum ad dictam parochialem ecclesiam de Muyle admittere eamque sibi conferre ipsumque de eadem cum juribus et pertinentiis ad eandem hucusque spectantibus, adhibentes (*sic*) solemnitatibus adhibitis in talibus consuetis investire seu investiri dignemini et velitis. Datum sub sigillo nostri prioratus quo nos et nostri predecessores in talibus et similibus usi sumus, anno Domini M.ccc.xlvi°, xvii die mensis Maii [a]).

(a) Jaar en dagteekening ontbreekt in II.

(1) Abt van Premonstreit was t.d.t. Jan v. S. Quentin (1339-1352) *Ob. Pr.*, blz. 13.

— 42 —

Exordium ponendum in commissionibus.

Venerabili in Christo fratri, abbati N., salutem in eo qui est

omnium vera salus de excelso celorum descendens habitaculo, Filius Dei Unigenitus, ad yma mundi ut hominem de laqueo servitutis eriperet in quod ipsum suggestio projecerat serpentina, vestem nostre mortalitatis induit, volens proprii aspersione sanguinis incendia perpetui cruciatus extinguere ac suos, eterna morte possessos, vite perhennis efficere possessores, qui, commisse sibi legationis in regione peccantium exercens officium, in universum mundum discipulos quos elegerat destinavit creature cuilibet evangelium predicare, vicarium suum per hoc instruens ut quociens per semetipsum injunctum sibi officium exercere nequiret, ejus exemplo in sue sollicitudinis partem assumeret qui vices ipsius possent tam laudabiliter quam salubriter adimplere : quum igitur vis humane nature non patitur unum corpus uno eodemque tempore locis pluribus comprehendi, nosque susceptam curam regiminis in hiis et aliis partibus personaliter exercere nequimus, hinc est quod plenissimam de vestris meritis obtinentes in Domino fiduciam, vobis mandamus quatinus assumptis etc.

— 43 —

Quedam littera missa domno abbati Cuissiacensi.

Venerabilis frater et amice carissime : noveritis quod hac instanti feria 2ª post Ramos Palmarum intendimus, Deo propitio, ad ecclesiam vestram ascendere causa recreationis et loquendi vobiscum super quadam materia vos tangente. Rogamus vos quatinus nostrum predicta die in prandio prestoletis adventum. Valeatis etc.

— 44 —

Littera directa cuidam abbati ut sollicitet causas sibi commissas.

Venerabilis frater et amice carissime : scripsimus vobis nuper super sollicitatione procuratorum nostrorum in negotio quod habemus in curia contra episcopum Leodiensem, et etiam super facto magistri P., nepotis nostri. Misimus etiam vobis certam summam pecunie, videlicet decem francos distribuendos procuratoribus predictis et advocatis, si et quando fuerit oportunum. Verum quia de premissis hactenus nulla nova percepimus, fraternitatem vestram affectuose rogamus quatinus nobis de statu ambarum causarum, et quid circa ipsas et ipsarum quamlibet hactenus procuratum extitit,

per primum nuntium occurentem lucidius rescribatis et talem circa ipsas causas adhibeatis operam quod vobis provide teneamur ad condigna rependia gratiarum. Valeatis feliciter ut optamus. Scriptum etc.

— 45 —

Procuratio ad visitanda limina beatorum apostolorum Petri et Pauli.

Universis presentes litteras inspecturis, Johannes, permissione divina humilis abbas ecclesie seu monasterii N., Ordinis Premonstratensis, L. dyocesis, salutem in Domino sempiternam. Noveritis quod nos pro monasterio nostro predicto facimus, constituimus et etiam ordinamus dilectos nostros Johannem et Robertum de tali loco, L. diocesis, procuratores nostros generales et nuntios speciales, et quemlibet et eorum in solidum, ad visitanda nomine nostro et pro nobis et monasterio nostro predicto limina beatorum apostolorum Petri et Pauli, prout tenemur ea per nos vel alium visitare, et omnia et singula faciendum que circa premissa fuerint oportuna, ratum et gratum habentes et habituri quidquid per dictos procuratores nostros actum fuerit in premissis seu etiam procuratum. In cujus rei testimonium [a]) sigillum nostrum presentibus litteris duximus apponendum. Datum etc.

(a) Wat volgt tot aan « datum » ontbreekt in II.

— 46 —

Regratiatio procuratori diligenti, prosequenti voluntatem constituentis etiam non requisito.

Reverende magister et domine mi, humillima recommendatione premissa. Receptis heri litteris vestris et in parte lecto tenore, in veritate comperi quod erga personam meam gestatis sinceritatis affectum; quum nedum negotia mea, pro quibus vobis scripseram, verum etiam alia pro quibus vobis, propter eorum exiguitatem, nolebam scribere, tam affectuose voluistis [a]) unde, etsi non condigne, affectuosa tamen gratiarum rependia, quam lingua per tantum spatium non potest, calamus saltem iste tenuis, cum desiderii pinguedine vestre reverentie representet, obsecrans et supplicans viscerose, quatinus prefata mea negotia que non meritis meis sed vestra

benigna gratia cordi vestro gestatis inserta, ulterius prosequi dignemini et velitis, ut per salubre vestrum adjutorium finem sortiri valeant concupitum, et per Dei gratiam me taliter geram qua reverentiam vestram, que parvitatem meam tam immensa beneficiorum suorum magnitudine dignata est prevenire, non tedebit habuisse laborem. Ceterum, si aliqua me facturum in istis partibus volueritis, scribatis mihi cum plena fiducia mandatis vestris singulis parituro. Personam vestram conservet, protegat et defendat qui dispersiones Israel congregabit. Scriptum etc.

(a) Hier ontbreekt een w. als « curare » of « promovere ».

— 47 —

Commissio ad visitandam circarium Normanie in forma communi.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, venerabili in Christo fratri, abbati monasterii N., nostri Ordinis, Carnotensis diocesis [1]), salutem et sinceram in Domino caritatem. Cum ex injuncto cure pastoralis officio incombentia nobis onera intenta consideratione pensamus, et debilitatis nostre perspicimus imperfectionem, quo nequimus circa singula officium injunctum exsolvere, illos in partem nostre sollicitudinis libenter assumimus, quos scientia providos, providentia strenuos et strenuitas (*sic*) efficit circumspectos, ut sperati fructus de injunctis eis officiis eorum solerti ministerio colligantur. Sane cum ad presens pluribus prepediti negotiis, ad partes Normannie pro exercendo visitationis officio personaliter accedere nequiamus, hinc est quod de prudenti circumspectione et vestra circumspecta providentia, quam velut aurum in fornace [a]), plenam in Domino fiduciam obtinentes, vobis tenore presentium mandando committimus et committendo mandamus quatinus, assumpto vobiscum dilecto filio priori scolarium dicti Ordinis Parisius studentium, vel si ad hoc vacare non potuerit, aliquo dicti Ordinis zelatore prelato, visitetis hoc anno omnia et singula prefati Ordinis monasteria per circarias Normannie constituta, corrigentes in eis et in eorum quolibet, tam in capite quam in membris, et tam in spiritualibus quam temporalibus, que secundum Deum et Ordinem nostrum antedictum corrigibilia reperieritis, seu etiam reformanda omniaque alia facientes et ordinantes que monasteriis ipsis ac personis eorundem utilia ac decentia perspexeritis, seu alias quomodolibet profutura. Contradictores et re-

belles, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam compescendo, brachii secularis auxilio — si expediens aut necesse fuerit — invocato. Quantum autem ad premissa et ea concernentia *vobis* [b]) hac vice concedimus nostre plenitudinem potestatis, presentibus usque ad proximum dicti Ordinis generale capitulum in suo robore duraturis [c]). Datum Premonstrati, anno etc.

(a) Hier ontbreekt, in beide hss., een woord als : *probavimus.*
(b) Dit w. ontbreekt in beide hss.
(c) Wat volgt ontbreekt in II.

(1) Slechts drie kloosters bezat onze orde in dit bisdom : *Joyenval,* bij St Germain-en Laye; *Aubécour,* bij Rissy, en *Grandchamp,* bij Montfort. Welke dezer drij hier in aanspraak komt, was me onmogelijk te bepalen.

— 48 —

Excusatio synodi virtute privilegiorum apostolicorum.

Reverendo in Christo patri ac domino, domno Philippo, Dei gratia episcopo Noviomensi, seu venerabilibus et circumspectis viris dominis vicariis dicti domini episcopi, Johannes, ejusdem permissione abbas Premonstratensis, Laudunensis dyocesis, reverentiam debitam et promptam ad quecumque beneplacita voluntatem. Cum nobis et successoribus nostris, abbatibus Premonstratensibus, et omnibus aliis et singulis abbatibus nostri Ordinis ubilibet constitutis, a Sancta Sede Apostolica sit indultum ut in sanctis synodis episcoporum et archiepiscoporum quorumcumque, extra quorum dyoceses monasteria nostra et dictorum abbatum sunt situata, possimus et possint per procuros (*sic*) seu procuratores legitime constitutos comparere, hinc est quod nos dilectos nobis in Christo filios, fratres et concanonicos nostros N. nostros facimus et constituimus veros et legitimos procuratores generales et nuntios speciales, tam conjunctim quam divisim, et quemlibet eorum in solidum; dantes dictis nostris procuratoribus tam conjunctim quam divisim et cuilibet eorum ut dictum est in solidum, plenam et liberam potestatem et mandatum speciale comparendi coram vobis Noviomi in sancta vestra synodo, quam celebraturi estis hac instanti feria III[a] post festum beati Remigii in capite Octobris, dicteque sancte synodi interessendi, videndique et audiendi, omnia et singula que per vos ibidem fuerint ordinanda nobisque referendi illa que de jure vel de consuetudine approbata fuerint referenda et omnia alia et singula faciendi que nos faceremus seu facere teneremur si presen-

tes essemus. In cujus rei testimonium sigillum nostrum presentibus duximus apponendum. Datum etc.

— 49 —

Rescriptio domni Premonstratensis Universitati Parisiensi super collatione domus cujusdam fienda cuidam etc.

Reverendis et eximie circumspectis viris rectori et universitati Studii Parisiensis, suis magistris et dominis amantissimis.

Reverendi et amantissimi domini, affectuosa semper recommendatione premissa. Pridie recepimus eo quo decuit cum honore *litteras vestras* [a]) mentionem facientes de quadam domo situata Parisius, in vico Perdito, quam quidem domum bone memorie magister Hugo Gabet legavit scolaribus Laudunensis dyocesis Parisius studentibus, ita tamen quod si quis ibidem de parentela testatoris ipsius existeret, hujusmodi deberet quoad profectum ipsius domus ceteris scolaribus anteferri, et dicti sui testamenti abbatem Premonstratensem qui pro tunc erat ac successores suos, abbates Premonstratenses, executores constituit et domus hujusmodi collatores; cumque, ut asserunt littere vestre, magister Bertrandus de Mota Parisius studens, sit nedum Laudunensis dyocesis veniens [b]), de parentela seu progenie testatoris ipsius, requisivistis a nobis quatinus dictam domum seu jus illud quod scolares hujusmodi habere possunt et debent in illa, dicto Bertrando conferre vellemus; quocirca circumspectio vestra scire dignetur quod dictam domum, prout ipsam dare possumus et debemus, Johanni Frumenti, Laudunensis dyocesis, studenti Parisius, quem certissime scimus esse de ipsius progenie testatoris, ante receptionem litterarum vestrarum contuleramus proborum contemplatione virorum, et sic desiderium vestrum, unde dolemus non modice, pro nunc non potuimus adimplere, quia nollemus vobis in aliquo complacentie vinculo claudicare. Universitatem vestram conservare dignetur Omnipotens feliciter juxta vota.

Vester totus in possibilibus, Johannes, abbas Premonstratensis.

(a) Dit ww. ontbreken in I en II.
(b) Er staat, in beide hss. : *venientis.*

— 50 —

Donatio cujusdam domus per abbatem Premonstratensem facta cuidam scolari.

Universis presentes litteras inspecturis Johannes etc. salutem in

Domino sempiternam. Cum bone memorie magister Hugo Gabet, Laudunensis dyocesis, quondam suum condens testamentum, abbatem Premonstratensem, qui pro tempore erat, et successores suos abbates dicti loci, hujusmodi sui testamenti executores duxerit ordinandos, in quo quidem testamento dictus testator quandam domum, situatam Parisius in vico Perdito, legavit scolaribus Laudunensis dyocesis Parisius pro tempore studentibus, hac tamen adjecta conditione, quod si aliquis de parentela sua studeret Parisius, quoad usum et profectum dicte domus deberet aliis scolaribus anteferri; hinc est, quod nos dilecti nostri Johannis Frumenti, clerici Laudunensis dyocesis, Parisius studentis, qui de parentela dicti testatoris esse dinoscitur, porrectis nobis precibus annuentes, dictam domum cum omnibus juribus et emolumentis ipsius, juxta ordinationem ipsius testatoris, et prout scolaris de eadem uti et gaudere debet et potest, dicto Johanni, quamdiu Parisius studuerit aut scolaris de facto extiterit, in quantum possumus et in nobis est duximus tenore presentium conferendam, quas in roboris firmitatem duximus sigilli nostri munimine roborandas. Datum etc.

— 51 —

Absolutio a sententia excommunicationis ob defectum solutionis tallie.

Johannes etc. Dilecto nobis in Christo filio priori monasterii Grimbergensis salutem etc. In virtute sancte obedientie firmiter et districte tibi precipiendo mandamus et mandando committimus, quatinus abbatem tuum, qui, quia se de non veniendo ad generale capitulum legitime non excusavit, nec talliam Ordini debitam tempore debito transmisit seu solvit [a]), nec scolarem Parisius destinavit [a]), sententiam excommunicationis incurrerat, a dicta sententia nostra auctoritate absolvas, ita tamen, quod nisi infra dominicam qua cantabitur « Letare Jerusalem » scolarem Parisius miserit ipsum, dicto termino elapso, decernas iterum ipsam sententiam incursurum, ejus absolutionem penes nos reservamus. Si vero — quod absit ! — dictus abbas causa dicte sententie irregularitatem incurrit, damus licentiam abbati Jettensi ut auctoritate nostra misericorditer hac vice dispensare valeat cum eodem. Datum etc.

(a) Er staat *solverit* en *destinaverit.*

— 52 —

Licentia concessa abbati infirmo ad commorandum in civitate vel villa pro consilio medicorum habendo.

Johannes etc. venerabili in Christo fratri abbati Grimbergensi salutem etc. Equitatis ratio suadet et approbat ut illis precibus acquiescere et eisdem gratiose debeamus admittere (*sic*), que nec a justitie methodo nec a tramite deviant rationis. Sane ex parte vestra nobis exstitit humiliter supplicatum quatinus vobis egritudine gravissima laborantibus, ut ad aliquam civitatem aut villam, pro medicorum habendo consilio et sospitate recuperanda, vos per certum tempus transferre et ibidem manere possitis, attento quod in partibus vestris, propter medicorum defectum, sanitatem recuperare nequitis, — concedere misericorditer dignaremur. Nos itaque, vestris justis postulationibus benigniter annuentes, ita tamen ut monasterio vestro ante omnia tam de spiritualium quam temporalium gubernatoribus providis et discretis provideritis, super quod vestram conscientiam oneramus, petitionem vestram prefatam vobis duximus concedendam, presentibus usque ad revocationem nostram in suo robore duraturis. Datum etc.

— 53 —

Restitutio veli et tunice cuidam moniali.

Johannes etc. dilectis nobis in Christo filiis Jacobo de Zantflia, sancte Michaelis Antwerpiensis, et Johanni de Zichenis, Tongerloensis monasteriorum canonicis, salutem etc. Sacrorum canonum series attestatur quod melior est penitentia hominis contriti et humiliati quam innocentia tepidi et remissi. Sane ex parte dilecte filie Katherine Eminchoven [1]), monialis et professe monasterii Vallis Sancte Katherine prope Breeda, per nonnullos bene dilectos nostros nobis exstitit humiliter supplicatum, quatinus cum eadem, que propter susceptionem prolis, vocem, stallum, obedientiam nominatam, velum et albam tunicam amisisse dinoscitur, ne in abissum desperationis incidat, hac vice dispensari, et eam ad pristinum statum restituere misericorditer dignaremur. Nos itaque, mallentes de nimia misericordia quam de austeritate reprehendi, vobis, et cuilibet vestrum in solidum, ita quod in hiis exequendis unus vestrum alium non expectet, in virtute sancte obedientie firmiter

et districte precipiendo mandamus, quatinus vos duo simul, aut alter vestrum qui super hoc requisitus fuerit, ad dictum monasterium accedatis, et si vobis constiterit dictam sororem Katherinam penitentiam xl[a] dierum gravioris culpe modo debito et contrito ac humiliato animo peregisse, secum auctoritate nostra hac vice super dictis humilitatibus (*sic*) premissis auctoritate nostra dispensetis et eandem ad omnes habilitates status et honoris amissos integraliter restituatis, omnibus se opponentibus etc.

(1) Deze Katarina wordt reeds vermeld als non van S. Katarinadal t. j. 1395, in het testament van haar grootmoeder, Elizabet Tierloet, weduwe van Theodoricus Sterke. Haar familienaam luidt daar : « Emmekoven ». ERENS, *De Oorkonden van het Norbertinessenklooster St. Catharinadal.* Tongerloo, 1928-31, nr. 160.

— 54 —

(1381-1391)

Mandatum ad mandandum religiosos ecclesie pro recipiendo novo abbate (*sic*) [1].

Frater Egidius de Hanappiis [a], supprior, ceterique canonici monasterii Premonstratensis, infra ipsum monasterium commorantes, universis et singulis concanonicis nostris foris manentibus tam curatis quam non curatis, salutem et caritative fraternitatis amorem. Cum hac instanti feria tertia post Purificationem beate Marie virginis, dominus electus monasterii nostri bullis confirmationis sue ab Apostolica Sede receptis, ad nanciscendam possessionem dicti monasterii et obedientiam a nobis debitam exigendam intendat, concedente Altissimo, subintrare; hinc est quod vos omnes universaliter en singillatim singulos rogamus, monemus et hortamur in Domino, et nihilominus in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipientes mandamus quatinus dicta die, hora capituli, ad nostrum prefatum monasterium ad recipiendum dictum nostrum prelatum et eidem debitam obedientiam exhibendam venire, tergiversatione qualibet *postposita* [b] interesse curetis, cum intimatione quod, sive ad dictam diem veneritis sive non, nos nichilominus ad recipiendum ipsum et ad alia debita obsequia exhibenda, juxta mandatum apostolicum, vestra non obstante absentia procedemus. Datum Premonstrati etc.

(a) II leest : *frater Egidius talis.*

(b) Dit w., door den zin vereischt, ontbreekt in I en II.

(1) Deze nieuwe abt is waarschijnlijk Jan de Marle I, die regeerde van 1381 tot 1391. Zie OB. PR., blz. 14.

— 55 —

Littera amicabilis cujusdam abbatis directa suo amico, ut religiosus suus in negotiis suis valeat juvari et associari ab eodem.

Venerabilis domine et amice carissime, affectuosa recommendatione premissa. Hec est vestre amicitie naturalis integritas, ut amici mutuis complacentiis interiores animorum affectus exterioribus operum prosequatur effectibus. Sane ex benignitate vestra, quam nedum predecessori nostro, quynimo potissime dilecto filio nostro curato de Doucy [1]), latori presentium, in suis negotiis, de quo nobis et concanonicis nostris laudare te non cessat, amabiliter et multipliciter demonstrastis, scribendi non modicam sumentes fiduciam, prefatum curatum ad vos transmittimus, supplicantes quatinus eundem, qui in inolita mansuetudine fixit anchoram sue spei, in quibusdam, que ex parte nostra cum subcollectore diocesis vestre tractare intendit, adjuvare et associare dignemini precum contemplatione nostrarum. Speramus enim firmiter, amice carissime, quod si dilectioni vestre placuerit vos exhibere propitium in premissis, factum ipsum, quod vobis oretenus referet, concupitum sortietur effectum, nosque et ecclesiam nostram ad adimplenda vestra desideria habebitis perpetim obligatos, qui ex nunc nollemus in aliquo beneplaciti vinculo claudicare. Custodire vos dignetur Omnipotens cum votivorum successuum incremento.

(1) Douchy, parochie van 't bisdom Noyon, dep. Aisne, kant. Vermand, waarover Premonstreit het begevingsrecht had.

— 56 —

(In of kort na 1393).

Littera amicabilis missa cuidam N. ex parte abbatis ut non impediat etc.

Venerabilis domine et amice carissime, affectuosa recommendatione premissa. Quum, cum proxime essemus ecclesie de Vermans, vestre diocesis, semper vos reperimus erga nos propitium et be-

nignum, idcirco ad presens nostras vobis fiducialius scriptiones dirigimus, sperantes sicut hactenus ita et nunc favorabilem invenire. Sane, sicut scitis, ecclesia parochialis de Espevilla [1]) per nostros concanonicos gubernari solita, jam diu vacavit et vacat pro eo videlicet, quod nullus hactenus ad ipsam admitti potuit nisi prius vobis satisfecerit pro uno vacanti, de quo frater Johannes de Anisiaco, ut asseritis, Camere Apostolice teneri jam dinoscitur, jam promotus ad prelaturam monasterii Sancti Pauli Virdunensis [2]). Cum itaque, domine carissime, nullus concanonicorum nostrorum ad solvenda debita dicti Johannis sed neque nos, cum de nostris non existat amplius, teneamur, cumque canonici nostri Ordinis nullum proprium habere debeant, dilectionem vestram viscerose rogamus et obsecramus in Domino, quatinus amore Dei et pietatis intuitu illum quem ad obtinendam dictam curam intendimus presentare non impedire dignemini, etsi aliquam actionem contra prefatum habueritis; prosequemini ipsum loco et tempore opportuno. Lator enim presentium, qui se de benignitate vestra laudare non desinit, super prefata materia vobiscum latius conferet, cui, quesumus, fidem velitis indubiam adhibere. Ceterum dominus Drogo de Roya promisit quitare de decima vobis debita; quod si non fecerit, scribatis nobis et taliter per Dei gratiam faciemus quod debeatis merito contentari. Conservare vos dignetur Omnipotens cum felicitatis et honoris augmento.

(1) Eppeville, dep. Somme, arr. Péronne.

(2) Jan de Anisiaco, die abt werd van S. Paulus te Verdun in 1393 en ontslag nam in 1397, van wien HUGO zegt « invitis fratribus dignitatem adiit » (*AA. Pr.* II, 517). Dezelfde wordt genoemd in volgenden voorstellingsbrief.

— 57 —

Presentationis littera ecclesie parochialis.

Reverendo in Christo patri et domino, domino Philippo, Dei gratia episcopo Noviomensi, seu venerabilibus et circumspectis viris dominis vicariis dicti domini episcopi in spiritualibus, Johannes, eadem permissione Premonstratensis abbas, cum complacendi promptitudine quidquid potest reverentie et honoris. Ad parochialem ecclesiam de Espevilla, vestre dyocesis, ad nostram presentationem ab antiquo jure patronatus spectantem, vacantem per provisionem domini nostri Pape, factam monasterio S. Pauli prope et extra muros civitatis Virdunensis, nostri Ordinis, Virdunensis dyocesis,

de persona fratris Johannis de Anisiaco, dudum canonici nostri Premonstratensis ultimique rectoris parochialis ecclesie predicte, dilectum nobis in Christo filium fratrem Radulphum de Ribodimonte [1]), sacerdotem et canonicum monasterii nostri Premonstratensis, duximus tenore presentium presentandum reverende paternitati vestre, supplicantes enixe quatinus dictam parochialem ecclesiam una cum cura animarum et omnibus ac singulis juribus et pertinentiis ejusdem, prout vestra interesse dinoscitur, conferre dignemini cum debitis solemnitatibus in talibus fieri consuetis. Paternitatem vestram conservare dignetur Omnipotens cum incremento successuum votivorum. Datum Praemonstrati, anno Domini etc.

(1) Raoul de Ribemont wordt vermeld onder 15 Juli in OB. PR., (p. 144), van een hd. der XV eeuw.

— 58 —

Procuratio in Romana Curia contra episcopum Leodiensem.

Universis presentes litteras inspecturis Johannes, permissione divina humilis abbas monasterii Premonstratensis, Laudunensis dyocesis, totusque ejusdem loci conventus, salutem in Domino sempiternam. Notum facimus quod nos tam conjunctim quam divisim constituimus, ordinavimus et creavimus, ac per presentes facimus, constituimus, ordinamus et creamus procuratores nostros, generales actores, factores et negotiorum nostrorum gestores et nuntios speciales, venerabiles ac discretos viros, magistros et dominos, magistrum Symonem de Bourich, Johannem Coletam, Johannem de Ulmonte, Alardum de Sanctis, Johannem Careti et Jacobum de Vercellis, in Romana Curia procuratores, et quemlibet eorum in solidum, ita quod non sit melior conditio occupantis, sed quod unus eorum inceperit, alter eorundem prosequi, mediare valeat et finire cum effectu, — in quadam causa que movetur seu moveri speratur in Curia Romana occasione nonnullarum pecunie summarum et aliarum rerum, inter reverendum in Christo patrem, dominum Eustachium episcopum Leodiensem [1]), actorem, ex una parte, et nos abbatem et conventum prefatos, reos, ex altera, coram venerabili ac circumspecto viro, magistro Olivero Maligrueris, decretorum doctore, domini nostri Pape capellano et ipsius Sacri Palatii auditore causarum, dantes et concedentes dictis procuratoribus nostris et cuilibet eorum in solidum plenam et liberam potestatem ac mandatum speciale agendi pro nobis et monasterio nostro tam

conjunctim quam divisim nosque et dictum monasterium nostrum seu ecclesiam nostram Premonstratensem defendendi, conveniendi, reconveniendi, replicandi, duplicandi et triplicandi et, si necesse fuerit, quadruplicandi, crimina et defectus opponendi, nos quoque excusandi, causas nostre absentie et cujuslibet nostrum tam conjunctim quam divisim allegandi et proponendi, ac etiam, si necesse fuerit, probandi, litem seu lites contestandi, jurandique de calumpnia vitanda et veritate dicenda ac cujuslibet generis sacramentum prestandi quod in causis requiritur et postulat ordo juris, ponendi et articulandi, positionibus et articulis respondendi, testes, litteras et instrumenta in modum probationis producendi et exhibendi testes, jurare videndi in testes et eorum dicta ac contra exhibita per partem adversam, si opus fuerit dicendi et eos reprobandi, proponendi, concludendi jus interlocutorium et sententias diffinitivas petendi et audiendi ab ipsis et quolibet gravamine appellandi et provocandi, appellationes et provocationes prosequendi et eas innovandi, insinuandi, intimandi et notificandi, apostolos petendi et obtinendi principale et expensas petendi et eas recipiendi ac jurandi super eisdem, si que pro parte nostra fuerint, adjudicare, cautiones questumque pro nobis prestandi, impetrandi et obtinendi, in Romana Curia et alibi nomine nostro et pro nobis tam conjunctim quam divisim quascumque litteras tam simplices quam legendas gratiam seu justitiam continentes, judices etc. et loca eligendi et in eos et in ea conveniendi eosque et ea si necesse fuerit recusandi beneficium, simpliciter et ad cautelam ac restitutionis in integrum a quocumque judice, si opus fuerit, petendi, impetrandi et obtinendi, unum quoque aut plures procuratores semel vel pluries loco ipsorum et cujuslibet eorum et qui consimilem habeant potestatem substituendi ac eos revocandi, presenti tamen procuratorio in suo robore duraturo; et generaliter ad omnia alia et singula facienda que nos faceremus ac facere possemus si presentes ac personaliter interessemus, licet ea mandatum exigerent magis speciale, promittentes bona fide, et sub ypotheca et obligatione omnium bonorum presentium et futurorum, ratum, gratum et firmum habere totum et quidquid per dictos procuratores et quemlibet eorum in solidum ac substituentes ab eisdem procuratoribus et quolibet eorumdem dictum, gestum factumve fuerit in premissis vel aliud quodlibet procuratum, et si necesse fuerit judicio sisti et judicatum solvi, cum suis clausulis universis. In quorum omnium et singulorum testimonium presentes litteras fieri fecimus et sigillorum nostrorum appensione muniri. Datum etc.

(1) Eustachius Persant de Rochefort (1378-1395) die, ondersteund door den paus van Avignon, Clemens VII, te vergeefs zich trachtte te handhaven tegen Arnoldus van Hoorne.

— 59 —

Commissio ad visitandas circarias Gasconie et Hispanie.

Johannes etc., venerabili in Christo fratri, abbati monasterii Bellevallis [1]), nostri Ordinis, Nivernensis dyocesis, salutem et sinceram in Domino caritatem. Cum nuper vobis in ultimo dicti Ordinis generali capitulo visitatio circariarum Gasconie et Hispanie commissa fuerit in forma generali et hactenus consueta, sintque dicte circarie ab istis partibus valde remote; considerato etiam quod circaria Gasconie infra valde longum tempus visitata non fuit, et quod prelati dicte circarie infra decem et octo annos et amplius suas tallias Ordini debitas non solverunt, nec ad generale nostri predicti *Ordinis* capitulum venire nec se legitime excusare curaverunt; hinc est, quod nos, volentes in quantum nobis ex alto conceditur, monasteriorum dictarum circariarum insudare profectui et obviare dispendiis, etc. animarum habitantium regulariter in eisdem providere saluti, vobis tallias prefatas et earumdem arreragia auctoritate nostra et Ordinis petendi, exigendi, recipiendi et quitantias de solutis sub sigillo vestro concedendi, contra illlos qui ipsas solvere recusaverint excommunicationis sententiam fulminandi; cum illis qui pro paupertate sua eas integre solvere non potuerint componendi, eos qui eas solverint absolvendi et cum eis qui irregularitatem incurrerint misericorditer dispensandi; contra illum vel illos etc. qui vos recipere recusaverint vel vobis aut comitive vestre per se vel alium seu alios dampna, molestationes, impedimenta sive erumpnas, quominus prefatam vestram et istam nostram commissionem exercere possitis, fecerint vel intulerint, prefatam excommunicationis sententiam fulminandi et fulminare faciendi; prelatos, ad quorum monasteria secure accedere non potueritis ad secura loca convocandi, prelatos insuper et etiam canonicos nostri Ordinis ad capitulum generale citandi, cum subditis etc. nostri Ordinis super voce et obedientia nominata ad propriorum prelatorum intercessionem et alias, si requirentium merita id exposcant, auctoritate nostra dispensandi, cessiones prelatorum, si justam causam cessionis habuerint, recipiendi et inhabiles et inutiles ad cedendum compellandi et vacantibus ecclesiis per patres abbates et vacantium locorum conventus de novis prelatis ad hoc

ydoneis rite et canonice, juxta statuta nostri predicti Ordinis, providere faciendi, vobis tenore presentium in permissis nobis casibus nostre potestatis facultatem concedimus, vestram super premissis omnibus universaliter et quolibet premissorum singulariter conscientiam onerantes, ita tamen quod illa, que generali capitulo referenda fuerint referre et de receptis per vos nobis et dicto capitulo justam debeatis reddere rationem, quoad premissa et ea concernentia vobis committimus nostre plenitudinem potestatis, contradictores et rebelles, si qui fuerint, per censuram [a]) ecclesiasticam compescendo, invocato ad premissa, si necesse fuerit, auxilio brachii secularis.

(a) Er staat : *cessuram.*

(1) De abdij van *Bellevaux*, bisdom van Nevers, in de circarie van Auvergne, niet te verwarren met *Belval* bij Meuson-en-Argonne, bisdom Rheims, en circarie van Lotharingië. In de brokstukkige annalen dezer abdij komt t.j. 1390 een Petrus voor, die wel de bestemmeling van deze boodschap kan zijn. (*AA. Pr.*, I, 268).

— 60 —

Recommendatio exhortativa pro succurrendo alicui ecclesie in libris et ornamentis.

Johannes etc., universis et singulis prelatis nostri Ordinis ad quos presentes littere pervenerint, salutem. Oleum pietatis et miserationis unguentum quanto copiosius in fraternas necessitates effunditur, tanto donis potioribus augmentatur. Sane prout fidedignorum relatione didicimus, monasterium Bellevallis, nostri Ordinis, Nivernensis dyocesis, dudum per inimicos regis Francie extitit penitus et omnino combustum [1]), in qua quidem combustione quasi omnes libros et ornamenta divino servitio deputata perdidit et amisit. Cum autem alter alterius onera supportando, videamur implere dominicam legem, hinc est quod universitati vestre et singillatim singulis dicte ecclesie factum viscerose recommendamus, obsecrantes et exorantes in visceribus misericordie Dei nostri, in quibus nos oriens visitavit ex alto, quatinus, si aliquibus libris aut ornamentis ecclesiasticis habundaveritis, dictum monasterium satagatis misericorditer adjuvare, tantum provide caritatis intuitu facientes, ut laudem in presenti seculo et in futuro bravium mereamini caritatis adipisci.

(1) Wanneer zulks kan gebeurd zijn laten de weinige gegevens door HUGO, in zijn *Annales Praem.*, (I, 267) meegedeeld, niet toe met eenige zekerheid te bepalen.

— 61 —

(1423-1440)

Commissio seu constitutio prioris scolarium cum potestate committendi alios in absentia sua.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, dilecto nostro in Christo filio fratri Honorati dou Bus [1]), canonico nostro Premonstratensi, salutem et pie paternitatis affectum. De tua prudenti discretione et discreta prudentia plenarie confidentes, tibi regimen et custodiam scolarium nostri Ordinis Parisius studentium, tam spiritualiter quam temporaliter, duximus tenore presentium committendum, teque in possessionem omnium illorum que priores dictorum scolarium de jure vel consuetudine retroactis temporibus habere consueverunt, preficimus et inducimus per presentes cum omni prerogativa ad statum hujusmodi pertinente, precipientes omnibus scolaribus ibidem studentibus, tam presentibus quam futuris, quatinus tibi et venerabili fratri moderni abbati monasterii Gaudii vallis [2]) nostri Ordinis in absentia tua, si presens fuerit, alioquin illi, cui pro tempore vices tuas committere decreveris, in omnibus et singulis ad regularem disciplinam et scolasticam honestatem spectantibus humiliter obediant sicut decet. Quod si quis tibi, aut prefato abbati, aut illi cui pro tempore vices tuas committere decreveris, inobediens fuerit aut rebellis volumus quod talem aut tales indelate ad propriam remittas ecclesiam secundum sua demerita puniendos. Inhibemus insuper prefatis scolaribus, sub pena excommunicationis sententie late, ne domum seu collegium nostri prefati Ordinis post compulsationem completorii fratrum Minorum Parisiensium quomodolibet exire presumant, nisi cum suis propriis abbatibus seu aliis laudabilibus personis et de tua licentia petita et obtenta. Te vero, quoniam oportet propter nostra et ecclesie nostre negotia sepius nostrum exire collegium, nolumus quoad hujusmodi sententiam obligatum. Preterea audiendi confessiones dictorum scolarium et a peccatis tibi confessis et sententiis Ordinis absolvendi et salutares penitentias injungendi, tibi, abbati vero Gaudii Vallis predicto super irregularitate, si quam — quod absit! contraxerint, cum eis dispensandi plenam tradimus tenore presentium facultatem. Precipimus denique tibi, virtute qua supra, quatinus omnes et singulas observantias et ceremonias regulares et honestas consuetudines in dicto collegio observatas juxta qualitatem personarum ipsarum facias in-

violabiliter observari, presentibus usque ad nostram [a]) revocationem in suo robore duraturis. Datum in monasterio Bone Spei, anno etc.

(a) Wat volgt alleen in I en van een andere hand.

(1) Het OB. PR., p. 146 onder 18 Juli, vermeldt : « fr. Honorati Dubus, sac. et can. huj. eccl., quondam magistri domus Trinitatis Parisius, qui tempore suo multa bona fecit fratribus nostris, alimentando eos in domo sua... *etc.* — et suo priori scolarum contulit quinquaginta francos Parisiensis monete. De uitgever, R. Van Waefelgem, stelt deze melding in de XIV° eeuw.

(2) Deze abt was waarschijnlijk de 17° abt van Joyenval, Jan Touppet, doctor in beide rechten, die langen tijd prior was van 't Premonstratenser College te Parijs, voor 't welk hij zich naderhand ook zeer verdienstelijk maakte en waar hij stierf en begraven werd t.j. 1440. (*AA. PR.*, I, 709). Dan is de abt van Premonstreit, verleener dezes briefs, of Jan de Marle II (1423-1436), of zijn opvolger, Jan de la Fère (1436-1449).

— 62 —

Mandatum ut abbates etc. solvant tallias priori scolarium pro bursa ordinatas, vel excommunicentur.

Johannes etc. Universis et singulis prelatis et subditis nostri Ordinis, ad quem seu ad quos presentes littere pervenerint, salutem et huic mandato nostro firmiter obedire. Cum talliam monasteriorum Sancti Justi de Rossonio, Grandis Campi et Insule Dei assignate sint pro presenti anno dilecto filio, fratri Honorato Doubus, priori scolarium nostri Ordinis Parisius studentium pro bursa sua, hinc est, quod vobis omnibus et vestrum singulis in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipientes mandamus, ita quod in hiis exequendis unus vestrum alium non expectet, nec per alium se excuset, quatinus si et quando super hoc a latore presentium requisiti fueritis, moneatis abbates predictos ut infra quindecim dies monitionem vestram immediate sequentes satisfaciant dicto priori scolarium in quibus Ordini pro presenti anno teneri noscuntur, et abbas de Ressonio etiam pro preterito, aliquin ipsos vel ipsum, qui in hoc defecerint, quem vel quos in hiis scriptis excommunicamus, excommunicatum vel excommunicatos palam et publice nuntietis et quid inde feceritis nobis fideliter rescribatis. Datum etc.

— 63 —

Mandatum ad denuntiandum excommunicatum fratrem N. propter contumaciam.

Johannes etc. dilecto nobis in Christo filio, fratri Johanni Pou-

lain canonico monasterii Gaudii Vallis, nostri Ordinis, Carnotensis dyocesis, salutem et pie etc. Cum per rescriptionem tuam, cui hec presentes littere nostre sunt infixe, nobis constat quod, ad mandatum ultimi nostri generalis capituli, citasti peremptorie coram nobis Premonstrati, ad feriam VI^m^ post Letare Jherusalem, fratrem Johannem Sizelet [a]), canonicum monasterii beati Johannis de Falezia, dicti nostri Ordinis, super sibi objiciendis debite responsurum, ad quem diem dictus frater Johannes non venit nec pro se misit nobis pro tribunali sedentibus, et ipsum quantum debuit expectantibus, hinc est quod tibi in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus, quatinus dictum fratrem Johannem, quem exigente sua contumacia, excommunicamus in hiis scriptis, in propria sua ecclesia et aliis locis nobis subjectis excommunicatum publice denunties et promulges, citans ipsum nichilominus Premonstrati coram nobis peremptorie ad proximum dicti Ordinis generale capitulum super contemptu et aliis sibi objiciendis debite responsurum. Quidquid inde feceritis (*sic*) nobis rescribere non omittas.

(a) Kan ook worden gelezen : « Fizelet ».

— 64 —

1383, Maart 28.

Littera abbatis Floreffiensis super prius (*sic*) *confirmatione Pape non consueta fieri nisi* [a]) *ab abbate Premonstratensi etc., et super facto discordie ecclesie universalis.*

Reverende pater. Utinam haberemus materiam vobis scribendi consolatoriam, stabile super discidio Sancte Ecclesie instanti, sed quia probat nos Dominus in tribulatione, ut sciat si diligamus eum, ipsius dispositioni ac voluntati omnia verius committere debemus potius quam discutere, cujus judicia acculta discernere nequimus; nec etiam nos alieni existimus a tribulationibus que in presenti invenerunt nos nimis, quum a Curia Romana litteratorie pluries significatum est nobis, quod in grandi periculo privationis constituti sumus, si non fecerimus nos citius confirmari; apostate enim nostri Ordinis, ac alii quorum nomina ignoramus, dicuntur nos ibidem infamare nostramque procurare dejectionem, ex quo nimirum ita conturbati sumus quod, quid consultius nobis existat agendum, penitus ignoramus; nam ecclesiam cui, licet indigni, presidemus Curie

Romane primitus obligare passim formidamus, quia hucusque a principio creationis sue sola fuit liberrime superioris sui confirmatione contenta. Alia autem causa non modica incutit formidinem id agendi seu incipiendi quod nullus predecessorum nostrorum agere deliberavit, sicque sub pendule expectationis merito constituti, amplius pro facto (*sic*) pro ecclesia quam persona nostra, stimulo perturbationis angustiamur, etiam videntes inter alia palam pericula privationum inaudita. Scriptum est etiam nobis a Curia prefata simulque oblatum quod ecclesia Premonstratensis nobis, si vellemus, a Sede Apostolica daretur in commendam, cum ipsa censeatur vacare in Curia. Super quo, ne nostris caperemur in verbis, breviter rescripsimus nos tante dignitati omnino fore indignos et nequaquam nostrum prebere assensum; aliaque multa in prosperationem domni Urbani et minorationem Clementis apud nos referuntur, et quod domnus Andegavensis optat, si assequi valeret, esse unde exivit, tam rebus quam hominibus plurimum diminutus; et quod tota Grecia sub littera Imperatoris Constantinopolitani, auro purissima bullata, domno Urbano veluti vero Christi vicario suam obedientiam transmisit. Et refert nobis veniens ad nos, die date presentis littere, filius noster, prior Capelle Scilingi [1]), satis prope Coloniam, quod ex relatione unius ministrorum archiepiscopi Coloniensis cognovit, quod etiam jam ex apparatu armorum extat divulgatum, quod rex Alemannie, imperator, tresque archiepiscopi electores imperatorie (*sic*) cum multis principibus disponunt se in proximo ituros Romam, ad prestandum domno Urbano auxilium contra omnes sibi rebelles, ut dicunt, scismaticos, eosque in manu fortissima debellandum. In hiis omnibus auxilium Domini expectamus universa sue dispositioni committentes, qui potens est a cunctis nos liberare molestiis et in tranquillitate pacis collocare. Ipse paternitatis vestre statum prosperari faciat augmento gratie et honoris. Scriptum [b]) Floreffie, sabbato octavarum Pasche, videlicet xxviii[a] die mensis Martii [2]).

Reverendo in Christo ac domino nostro carissimo, domino *Johanni*, permissione divina abbati Premonstratensi, vester humilis *Petrus*, abbas Floreffiensis.

(a) Tenzij er moete gelezen worden : *nec*, wat tegen de historische waarheid zou aandruischen.

(b) Hier staat in II : « Datum etc. » In I werd dit geschrapt en 't geen volgt van een andere hd. bijgeschreven.

(1) Het vrouwenklooster Schillingskapel of Keppel bij Heimersheim, Kreis Rhein-

bach, gesticht t.j. 1197 door ridder Willem Schilling (Solidus) was een dochter van Floreffe. BARBIER, in zijn *Hist. de l'ab. de Floreffe*, 2me éd. (Namur, 1892) p. 90, zegt dat dit klooster reeds vóór 't einde der XIIIe eeuw overging tot het vaderschap der abdij Knechtsteden. Onderhavige brief bewijst het tegenovergestelde. Vgl. REP. PR., nr. 309.

(2) Paschen viel dus op 22n Maart. Dit wijst dan noodzakelijk op het jaar 1383. Toen was paus van Rome Urbanus VI (1378-1389), paus te Avignon Clemens VII (1378-1394), abt van Prémontré Jan I van Marle (1381-1391) en abt van Floreffe Petrus van Blehaing (1379-1390).

— 65 —

1381, October 28.

Commissio quedam ad visitandas circarias Lotharingie, Normannie, Burgundie.

Johannes, permissione divina ac Sedis Apostolice gratia Premonstratensis abbas, omnibus prelatis et religiosis in circariis Lotharingie, Burgundie et Normannie constitutis, salutem et sinceram in Domino caritatem. Cum ex debiti nostri officio universas Ordinis nostri ecclesias annis singulis teneamur visitare et que in ipsis lima correctionis videremus indigere debite sollicitudinis calculo, in staturam reformare potiorem, et nos, aliis Ordinis et monasterii nostri Premonstratensis ad presens negotiis occupati, ad vos personaliter attendere non valemus (*sic*) vobis, venerabiles et discretos viros abbatem Carthovorensem necnon fratrem Bertrandum, priorem scolarium Ordinis nostri Parisius studentium, de latere nostro duximus transmittendos, et quemlibet eorum in solidum, assumpto tamen secum aliquo prelato seu religioso Ordinis zelatore, ad visitandum in ecclesiis vestris, inquirendum et reformandum tam in capite quam in membris, ad convocandum etiam conventus ad civitates et tuta loco, si sit opus, ad recipiendum tallias Ordinis ecclesiis vestris impositas, et omnia arreragia non soluta, ad etiam quitantiam vel quitantias *dandum* de eisdem, et, breviter ad faciendum omnia et singula que nos in propria nostra persona faceremus seu facere possemus, si ibi personaliter interessemus, quos vobis affectuosa in Domino recommendamus caritate; nam quodcumque eisdem feceritis seu facere procuraveritis, illa nobis imputabimus vos fecisse. Verum quia nemo propriis stipendiis tenetur militare, vobis precipientes mandamus ac in virtute sancte obedientie firmiter injungimus quatinus eisdem vite necessaria tam in equis, si sit opus, quam in aliis humane vite necessariis et oportunis, deducendo de

loco ad locum, ut moris est et de privilegio et statuto approbatum, cujus contrarii memoria non existit, ministretis et ministrari faciatis. Damus enim ipsis in premissis omnibus et quolibet premissorum nostre plenitudinem potestatis, contradictores et rebelles per censuram ecclesiasticam compescendo et, si necesse sit, quod advocent brachium seculare. Datum [a]) Premonstrati, anno Domini M°CCC° octogesimo primo, xxviii die mensis Octobris.

(a) Dag- en jaarteekening ontbreekt in II.

— 66 —

Commissio ad visitandas circarias Anglie, Scotie, Galweye, Ybernie et Wallacie.

Petrus [1]), permissione divina Premonstratensis abbas, venerabili et dilecto in Christo fratri Reynero de Sancto Michaele, priori nostro Premonstratensi, salutem et sinceram in Domino caritatem. De vestra fide et discretione et Ordinis zelo plurimum confidentes, vobis per presentes committimus et in virtute sancte obedientie districte mandamus, quatinus visitetis omnes ecclesias, cellas, et loca omnia Ordinis nostri, que consueta sunt visitari per Ordinem ubicumque fuerint ejusdem Ordinis persone morantes in circariis et partibus Anglie, Scocie, Galweye, Ybernie et Wall*acie* situatis, vice et auctoritate nostra, tam in capite quam in membris, Deum habendo pre oculis, sollicite et attente corrigentes et reformantes in eisdem et earum qualibet que secundum Deum et Ordinem nostrum inveneritis corrigenda seu etiam reformanda, referentesque fideliter que ad nos sive ad capitulum generale fuerint referenda. Concedimus vobis etiam potestatem specialem in omnibus ecclesiis predictis cessiones prelatorum recipiendi, si petierint et vobis videatur utile ecclesiis et Ordini honestas (*sic*) ipsosque ad cedendum, si videatur expediens vel utile, compellendi, si capitulum generale non potuerit expectari ipsisque cedentibus, secundum meritorum probitatem et Ordinis instituta, de provisione competenti providendi, et ea confirmandi; cum prelatis et subditis super irregularitate, in casibus nobis permissis, ac super voce, stallo ac obedientia nominata dispensandi, confessiones tam prelatorum quam subditorum audiendi et eos a sententiis Juris et Ordinis, a quibus absolvere possumus, absolvendi ac eisdem penitentiam injungendi salutarem; postulationes prelatorum recipiendi, translationes ordinandi ac eas confirmandi, et, si reprobandi fuerint, reprobandi, appellationes-

que quascumque ad nos interjectas, seu interponendas, audiendi et terminandi, incarceratosque — si meruerint — educendi ac, auctoritate quacumque emissos, ad ecclesias proprias revocandi seu alibi in Ordine emittendi; convocationes prelatorum ecclesiarum predictarum, si necesse fuerit, ex causis Ordinem nostrum concernentibus faciendi; abbates et conventus ecclesiarum remotarum propter pericula imminentia, ad quas tutus non pateret seu patebit accessus, ad loca tuta convocandi et visitandi et in eisdem locis tutis electiones in ecclesiis vacantibus per patres abbates provideri faciendi, et omnia alia et singula, dictas ecclesias, cellas et loca et eorum quodlibet *con*cernentia [a], exercendi, disponendi etiam faciendi et ordinandi que nos faceremus seu facere possemus si presentes essemus quotiens et quando et ubicumque necesse fuerit cum plenitudine nostre potestatis. Damus etiam vobis potestatem specialem cessiones prelatorum, in quibuscumque filiabus ecclesiis nostris, in partibus memoratis, factas seu faciendas recipiendi, electionesque in eisdem auctoritate nostra paterna regendi, reprobandi et, si necesse fuerit, in eisdem providendi, ipsasque ecclesias auctoritate eadem visitandi, postulationes prelatorum in eisdem recipiendi, et omnia et singula — licet presentibus non sint expressa — faciendi, que ad nostre paternitatis officium de jure, usu, vel consuetudine seu nostro Ordine dinoscuntur pertinere, penas in nostris privilegiis, sive statutis nostri Ordinis [b], abbatibus sive prelatis de novo creatis, qui non fecerint nobis et nostro capitulo generali obedientiam manualem, ut tenentur, seu qui tenebantur nostrum capitulum generale visitare, contentas, eisdem infligendas, seu, si sententias aliquas propter hoc incurrerint, usque ad nostrum capitulum generale seu alium terminum, juxta discretionem vestram, suspendendi seu eosdem auctoritate nostra absolvendi et cum eisdem, si necesse fuerit, super irregularitate dispensandi. Vobis etiam mandamus et committimus quatinus omnes et singulos prelatos, qui annis preteritis contributiones Ordinis suas ecclesias concernentes, pro tuitione jurium nostri Ordinis eisdem impositas, non solverint, auctoritate nostra et nostri capituli generalis palam et publice excommunicatos nuntiari faciatis, dantes vobis plenariam potestatem easdem contributiones seu portiones annorum preteritorum, et etiam presentis anni, eisdem impositas, recipiendi, et eosdem ad solvendum censura qua convenit compellendi, et, si solverint, a sententiis excommunicationis, si quam incurrerint, absolvendi et cum eisdem, si necesse fuerit, super irregularitate dispensandi. Quantum autem ad premissa et eadem concernentia seu tangentia, dependentia seu

connexa, vobis concedimus nostre plenutudinem potestatis, contradictores, si qui fuerint, et rebelles per censuram ecclesiasticam compescendo, invocato ad hoc, si necesse fuerit, auxilio brachii secularis. Datum Premonstrati [b]) anno Domini M°CCCC° [1]) etc.

(a) Er staat in beide hss. « cernentia ».
(b) Er ontbreekt iets aan dezen zinbouw in beide hss.

(1) Indien het datum « M°CCCC° etc. » foutief is, zooals ik vermoed, dan is deze abt Petrus de Froids-Saints of de St-Froi, wiens onzekere regeeringsjaren loopen van 1353 tot rond 1381; vooral indien Reynerus, hier vernoemd als prior van Prémontré, de eenige is van dezen naam, die vermeld wordt in OB. PR.„ onder 24n Juni, van een hand der XIVe eeuw, volgens R. VAN WAEFELGHEM, uitgever van gezegd obituarium (pp. 13, 131). Anders geldt het hier Petrus Hermi (± 1410-1423) ofwel Petrus Rodier (1443-1449). Vgl. V. WAEFELGHEM, *l. c.* p. 14, ook in de nota's.

— 67 —

Absolutio et dispensatio generalis cujusdam religiosi a sententiis etc.

Noverint universi quod nos, Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, dilectum nobis in Christo filium, fratrem Franciscum Waroquier, canonicum monasterii beate Marie de Vermando, nostri Ordinis Premonstratensis, Noviomensis dyocesis, ab omni sententia excommunicationis quem hactenus ratione Ordinis incurrere potuit, absolvimus, et super irregularitate quam quomodolibet incurrere dinoscitur, auctoritate apostolica nobis concessa dispensamus cum eodem. In cujus rei testimonium etc. Datum etc.

— 68 —

Commissio ad visitandam ecclesiam beati Pauli Virdunensem per abbatem Gaudii Vallis et priorem Premonstratensem.

Johannes etc. Venerabili in Christo fratri, abbati Gaudii Vallis, necnon dilecto nobis in Christo filio, priori nostro Premonstratensi, salutem etc. Cum ex injuncto nobis officio teneamur omnes et singulas nostri Ordinis ecclesias, ubilibet situatas, visitare et in eisdem ac eorundem personis corrigere et reformare corrigenda et reformanda juxta nostri predicti Ordinis instituta, et presertim illas que a nobis et ecclesia nostra Premonstratensi sunt filie speciales nominate, ad auresque nostras pervenerit fide dignorum relatione, quod

in ecclesia S. Pauli Virdunensis, que nostra est filia specialis, tot et tanta delicta, crimina et alia scandala enormia, tam per incontinentiam religiosorum ibidem et in ejusdem membris ecclesie degentium, quam per alienationem bonorum temporalium, ad vitam non unius sed plurimorum per dictos religiosos factam, et etiam per conspirationes, dissentiones et divisiones inter ipsos religiosos posthabitas aliaque incommoda interminabilia causa brevitatis huic presenti littere silentio remittenda, emiserint et invaluerint seu accreverint temporibus retroactis, ita quod nisi eidem ecclesie, que, ut premittitur, nostra est filia specialis, per nos de remedio opportuno celeriter fuerit provisum, vix aut nunquam a sua miseria poterit et oppressione relevari; hinc est igitur quod nos, diversis et arduis nostri monasterii et Ordinis negotiis impediti et occupati, non valentes predictis intendere, tamen cupientes eidem per aliquod medium, bono zelo ducti, fideliter providere, vobis, de quorum discretione, scientia, fide, prudentia et Ordinis zelo quam plurimum, te non immerito, confidentes [a]), vobis in virtute sancte obedientie, firmiter et districte precipiendo, mandamus, et tenore presentium committimus, quatinus vos insimul aut alter vestrum, si alias hujusmodi mandatum nostrum non potueritis adimplere, assumpto secum aliquo nostri Ordinis zelatore prelato, ad predictam ecclesiam quamcitius commode valueritis, aut si, et quotiens ab abbate dicti loci requisiti fueritis, personaliter accedentes, vocatis evocandis ibidem visitetis et [b]) predictis ecclesie membris, vice ac auctoritate nostris, solum Deum habentes pre oculis, inquirentes de omnibus et singulis inquirendis, sollicite et attente corrigentes et reformantes in personis ejusdem que digne corrigenda inveneritis, seu etiam severiter reformanda, per carceris (*sic*), emissionem, citationum (*sic*) eorum — si sit opus — in nostro capitulo generali, et alias nostri Ordinis penas in statutis contentas cum nostre plenitudine potestatis, contradicentesque etc.

(a) Zou moeten zijn : *confidimus.*
(b) Hier schijnt vergeten het voorzetsel *in.*

— 69 —

Commissio ad visitandam circariam Lotharingie per abbatem S. Pauli Virdunensis.

Johannes etc. venerabili in Christo fratri, abbati Sancti Pauli

Virdunensis, salutem etc. Quum propter viarum pericula in diversis regionibus existentia, necnon guerras, gentes armorum ubique discurrentes ac etiam metum corporis et dampnum, quod per aliquod inconveniens seu infortunium nobis inde posset accidere, ecclesias nostri Ordinis a nobis remotas, prout nobis incumbit, non valemus quoad presens personaliter visitare, hinc est, quod nos de vestris fide, discretione, Ordinis zelo, peritia, industria, non immerito confidentes, vobis in virtute sancte obedientie firmiter precipientes mandamus et tenore presentium committimus quatinus, assumpto vobiscum aliquo nostri Ordinis zelatore prelato, visitetis, vice et auctoritate nostris, omnes et singulas nostri Ordinis ecclesias in circaria Lotharingie situatas, Deum habendo pre oculis, sollicite et attente corrigentes et reformantes in eisdem et ea qualibet et personis que secundum Deum et Ordinem nostrum corrigenda inveneritis seu etiam reformanda, et referentes fideliter que ad nos seu ad nostrum generale capitulum fuerint referenda. Damus etiam vobis omnimodam potestatem in predictis ecclesiis tallias Ordine debitas a retroactis temporibus petendi, exigendi et recipiendi ac de receptis nomine nostro quittandi, et generaliter ibidem omnia alia et singula faciendi, exercendi, disponendi et ordinandi que de jure, usu, consuetudine, statuto seu privilegio ad nostre paternitatis officium pertinere quomodolibet dinoscuntur. Contradictores etc.

— 70 —

Commissio ad regendam electionem.

Johannes etc. Venerabili et dilecto in Christo fratri preposito Cappenbergensi salutem et sinceram in Domino caritatem. Cum ecclesia N., que est nostra filia specialis, prout ex relatione sororum dicte ecclesie didiscimus, per liberam resignationem domini Henrici [1]), rectoris ejusdem, sit ad presens pastoris solatio destituta, et nos de vestra fide ac discretione geramus in hiis et aliis majoribus fiduciam pleniorem, vobis in virtute sancte obedientie firmiter precipiendo mandamus et tenore presentium committimus, quatinus, assumptis vobiscum prelatis nostri Ordinis, prout dicunt privilegia et statuta, ad dictam ecclesiam personaliter accedentes, et habentes pre oculis solum Deum, vice et auctoritate nostra faciatis ibidem de pastore ydoneo secundum formam Ordinis canonice provideri. Quod si sorores dicte ecclesie de eligendo pastore discordes

fuerint et ad concordiam et unitatem de facili nequiverint revocari, provideatis ibidem vice et auctoritate nostra de persona in temporalibus et spiritualibus circumspecta, qui ad honorem Dei presideat et subditos ad salutem. Quoad regimen electionis, electi confirmationem et compulsionem ejusdem, ad curam animarum presentationem et alia singula que circa premissa et premissorum quodlibet et eadem tangentia fuerint necessaria seu etiam oportuna, vobis committimus nostre plenitudinem potestatis. Datum sub sigillo nostro die, mense et anno tali etc.

(1) In de circarie van Westfalen, waartoe Cappenberg behoorde, waren er wel 7 of 8 vrouwenkloosters filialen v. Premonstreit. Zoo wordt het moeilijk te bepalen in welk huis hier een nieuwe proost moest gekozen worden.

— 71 —

Item alia commissio ad idem sub alia tamen forma.

Johannes etc. Venerabilibus in Christo fratribus Wadegociensis et Rubensis ecclesiarum abbatibus. Cum ecclesia talis [1]) que nostra est filia specialis, sit ad presens pastoris solatio destituta per mortem domini *Hugonis*, ultimi ejusdem ecclesie prelati, cujus anima cum beatis requiescat, et ad predictam ecclesiam absque ejus maximis laboribus et expensis accedere personaliter non valemus ad regendam electionem in illa, prout nostra dinoscitur interesse; hinc est quod nos, de vestra fide et discretione pleniorem confidentiam *habentes* [a]), vobis districte precipiendo mandamus et tenore presentium committimus, quatinus ad dictam ecclesiam talem quanto citius personaliter accedentes, cum periculum sit in mora, assignato pridem per litteras vestras patentes electionis die, ut moris est, ibidem vice et auctoritate nostra electionem celebretis, adhibitis sollempnitatibus in Ordine consuetis et omnibus fratribus predicte ecclesie evocatis. Quod si fratres de eligendo prelato discordes fuerint et de facili per vos ad concordiam revocari nequiverint, dicte ecclesie, solum Deum habendo pre oculis, de persona ydonea in temporalibus et spiritualibus circumspecta *provideatis* [a]), compellentes dictum conventum, si necesse fuerit per censuram ecclesiasticam, per vos sic proviso efficaciter obedire, ut tenetur. Quod si ambo ad predicta nequiveritis exequenda personaliter interesse, alter vestrum, assumpto secum aliquo prelato Ordinis nostri, predicta ut premittitur celeriter et fideliter exquatur. Quantum autem

ad premissa et eadem tangentia vobis committimus nostre plenitudinem potestatis. Invocato etc. Datum etc.

(a) Deze woorden, vereischt door den zin, ontbreken zoowel in I als in II.

(1) Mannenkloosters, buiten die van *Wadgassen en Rothenkirchen* die filialen waren van Premonstreit, waren in de circarie van Wadgassen enkel *Selbold* en *Allerheiligen;* 't geldt hier dus eene van deze twee abdijen.

— 72 —

Alia commissio ad idem.

Delatum est nobis nuper et veraciter intimatum quod venerabilis in Christo frater, abbas talis loci, cum voluntate divina de mundo sublatus est — cujus anima cum sanctis recipiat portionem ! Verum cum ipsa ecclesia sit filia nostra specialis, et aliis negotiis occupati ad ipsam ad presens accedere personaliter non possimus, fraternitati vestre presentium auctoritate mandamus quatinus, ad dictam ecclesiam personaliter accedentes, vice nostra electionem faciatis ibidem solemniter celebrari, diligenter attendentes ut talis ibidem instituatur, qui in temporalibus proficiat ad ipsius ecclesie commodum temporale et in spiritualibus non deficiat monimentis, sed suam et subditorum salutem viriliter operetur, ad laudem Dei et Ordinis honestatem. Datum etc.

— 73 —

Requisitio mandatoria pro conducto salvo et receptionibus benivolis et amicitiis conferendis priori Premonstratensi.

Johannes etc. Universis et singulis prelatis et subditis nostri Ordinis ad quos presentes littere pervenerint, salutem et sinceram in Domino caritatem. Cum propter nostra et nostri Ordinis procuranda negotia dilectum nobis in Christo filium, fratrem Franciscum Kerne [1]), priorem nostrum Premonstratensem, pluribus aliis arduis negotiis prepediti, ad monasteria in circariis Brabantie et Flandrie situata duximus presentialiter destinandum; hinc est quod vos omnes et singulos rogamus, hortamur et monemus in Domino, et nichilominus in virtute sancte obedientie vobis firmiter et districte precipiendo mandamus, quatinus dictum nostrum priorem, cum ad

loca vestra, tam eundo quam redeundo, declinaverit, benigne recipientes eidem et comitive sue de itineris sui necessariis, si vos requisierit, providere curetis, salvum conductum eidem — si necesse aut expediens fuerit — a locorum principibus impetrando. Quiccumque eidem sibi et comitive sue impensum fuerit nobis impensum reputabimus et si quid sibi mutuaveritis de quo nobis per suas litteras constiterit, id procul dubio persolvemus. Datum etc.

(1) Deze Franciscus Kerne werd door den generaal-abt veel gebruikt in 't bestuur der Orde, waarschijnlijk omdat hij zelf, destijds onder kerkelijken ban (zie nr. 186) zich van dat bestuur niet kon kwijten. In OB. PR., blz. 172, onder 4n Sept., leest men de melding : « fr. Francisci, prioris hujus ecclesie », volgens den uitgever, van een hd. der XIVe eeuw. In 't necrologium van Averbode komt zijn naam foutief voor onder 5n Sept. : « Francisci Berne, prioris Premonstratensis ».

— 74 —

Item abbas Premonstratensis scribit cuidam abbati pro religioso renuente obedire, religioni nisi obediat, quod incarceretur vel mittatur Premonstratum ad incarcerandum.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, venerabili in Christo fratri, abbati monasterii Calvimontis nostri Ordinis Remensis diocesis, salutem etc. Equitatis [a]) et ratio justitie suadet et approbat ut, sicut obedientes subditos gratiosis tractare tenemur favoribus, ita et inobedientes et discolos rigorosis justitie ferulis ferire debemus, quatinus et illorum obedientia de bono provehatur in melius et istorum rebellio pre debite correctionis timore a sue pravitatis tramite resipiscat. Sane auditu percepimus a referentibus fide dignis, quod frater Reginaldus de Roquignies, concanonicus vester, post impetratas preces aliquorum magnatum ad tantam in conspectu vestre et majoris partis vestri conventus prorumpere presumpsit proterviam, quod nunquam de forefactis seu delictis perpetratis per eum correctioni aut punitioni Ordinis se submitteret, sed infra trium dierum spatium Curiam satageret adire Romanam [b]), ut dixit. Cum itaque talia non sunt pretereunda silentio, sed potius mature sectionis falce amputanda, hinc est quod vobis in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus quatinus inhibeatis dicto fratri Reginaldo ne, nisi cum conventu, monasterium vestrum quavis causa pretensa quomodolibet exire presumat, alioquin, si ipse aliquid in contrarium attemptaverit, vestris

carceribus mancipetis aut ipsum nostris nobis transmittatis carceribus mancipandum. Invocato etiam ad hoc si necesse etc.

(a) Hier moet wellicht bijgevoegd worden « norma » of een dergelijk woord.
(b) Hier het woord *curiam* herhaald.

— 75 —

(1391-92)

Supplicatio amorosa missa per circarias Brabantie et Flandrie pro subsidio.

Johannes [1]), permissione divina etc. Universis et singulis prelatis nostri Ordinis per Brabantie et Flandrie circarias constitutis salutem et sinceram in Domino caritatem. Paterna dilectio et devotio filialis illam indissolubilem unionem sibi mutuo vendicant, quod pater et filius, quidquid in hujus vel illius animo geritur, pari concordia sentiunt nec aliter quam ad semetipsum oportunis temporibus et necessitatis articulis recurrit alter ad alterum, cum hoc caritas innuat et exigat debitum honestatis. Ad vos igitur et vestrum singulos, quorum fiducialiter filiales imploramus affectus, velut ad amantissimos filios, quos affectu paterno prosequimur et in nostris inevitabilibus necessitatibus recurrimus confidenter; unde cum — sicut nostis — de novo ad matris vestre, Premonstratensis ecclesie, et totius Ordinis regimen, non nostris meritis, sed divina sumus dispensatione promoti, sitque ecclesia nostra ad servitium papale, considerata tenuitate suorum reddituum, importabiliter nimium et excessive taxata [2]), oporteat quoque nos infra tempus brevissimum maximam summam pecunie ad Curiam mittere pro hujusmodi servitii solutione facienda, — hinc est quod, hujusmodi solutionis onus sine vestro et aliorum prelatorum adjutorio portare penitus nequeuntes, dilectum nobis in Christo filium fratrem Franciscum Kerne, priorem nostrum Premonstratensem, ad vos dirigimus, amorose precantes per viscera misericordie Dei nostri, quibus nos oriens visitavit ex alto, quatinus dictum priorem et comitivam suam recommendantes, habentes pre oculis et attendentes quod exilis patris penuria vergitur in opprobrium filiorum, indigentie nostre cum possibili vobis subsidio filiali promptitudine succurratis, ut, sicut ex multis lapillis parvulis maximus murus efficitur, et ex multis parvis fonticulis videmus fluvium permaximum scaturire, ita id quod per nos ipsos absque gravi dispendio

peragere non valemus vestrum cujuslibet peragatur auxilio. Ceterum dicto priori nostro injunximus aliqua vobis vive vocis oraculo referenda rogantes affectuose quatinus eidem in dicendis fidem velitis indubiam adhibere et taliter in premissis vos habere quo, Deo propitio, cum tempus affuerit, cuilibet vestrum juxta merita sua gratiarum condignas actiones merito rependere teneamur, rescribentes nobis vestrum quilibet quid et quantum dicto nostro priori fueritis elargiti. Universitatem vestram et vestrum singulos custodiat, protegat et defendat Omnipotens cum incremento successuum votivorum. Datum Premonstrati [a]) anno Domini M°CCC° etc.

(a) Wat volgt ontbreekt in II.

(1) Waarschijnlijk Jan, die in 1391 volgde op Jan I van Marle. Waar verder gezegd wordt « de novo..... promoti » is wel niet een tweede aanstelling bedoeld. Deze brief zou dus zijn van 't jaar 1391-92.

(2) Uit verscheidene lijsten der *tallias* der XVe eeuw, blijkt dat de abdij v. Premonstreit in de Camera Apostolica getaxeerd was aan 2250 lb.

— 76 —

Item quedam littera amicabilis directa abbati N. per abbatem Premonstratensem, pro habendo succursu in necessitatibus.

Venerabilis frater et amice carissime, confidentissime amorosa salutatione premissa. Etsi in singulis prelatis nostri Ordinis non modicam geramus fiduciam, in illis potissimum gerimus pleniorem qui nobis ante promotionem nostram erant specialis amicitie et congregationis vinculo colligati. Cum itaque infra nostre mentis recordia recensemus quod tempore transacto eratis nobis specialis amicitie nodati, fiducialius vobis scriptiones dirigimus sperantes apud dilectam fraternitatem vestram in nostris necessitatibus reperire succursum. Quamobrem dilectum filium, fratrem Franciscum Kerne, priorem nostrum Premonstratensem, socium vestrum scolasticum, ad vos dirigimus de intentione nostra plenius informatum, cui quesumus fidem indubiam adhibere et taliter circa postulata per ipsum vos velitis habere propitium, quatinus vobis ad condigna rependia gratriarum non immerito teneamur. Custodire vos dignetur Altissimus juxta vota.

(a) Wat volgt in II vervangen door *etc.*

— 77 —

Item quedam littera amicabilis missa per abbatem Premonstratensem cuidam fratri N., quondam suo consocio dum esset in minoribus.

Fili carissime, cum inter mentis nostre recordia amicitiam domesticam revolvimus, quam ante promotionem nostram tecum habuimus in minoribus constituti, fiducialius pre ceteris tibi transcribimus sperantes per diligentiam tuam negotia nostra facilius promoveri. Sane mittimus versus abbatem tuum et alios prelatos ipsarum partium fratrem Franciscum, priorem nostrum Premonstratensem, amicum tuum specialem, de intentione nostra plenius informatum, quem quatinus apud prefatum vestrum abbatem in agendis dirigas et taliter in negotiis per ipsum pertractandis te prebeas operosum, quod antiquam in te experiamur amicitiam, et quod negotiis ipsis ad optatum finem te mediante perductis, tibi ad condigna teneamur rependia gratiarum, rescribentes nobis de persone tue prospero statu, quem Omnipotens augmentare dignetur cum utriusque hominis sospitate. Scriptum etc.

— 78 —

Absolutionis littere pro contumatia et iterata citatio.

Johannes etc. dilecto nobis etc. canonico monasterii de tali loco, nostri Ordinis, salutem et pie etc. A sententia excommunicationis quam contumatia tua exigente, citatus coram nobis non comparendo, incurristi, ad quorumdam proborum interventionem te absolvimus in hiis scriptis, iterato te citantes coram nobis peremptorie et personaliter ad proximum nostri Ordinis generale capitulum, priori scolarium dicti Ordinis et promotori causarum ejusdem debite responsurum. Datum etc.

— 79 —

Commissio ad visitandas circarias Babantie et Flandrie satis ampla, data priori Premonstratensi etc. ad requestam prelatorum etc.

Johannes etc. dilecto nobis in Christo filio, fratri Francisco Kerne, priori nostro Premonstratensi, salutem et pie paternitatis affectum. Cum incumbentia nobis onera quibus assidue premimur, intenta consideratione pensamus, et debilitatis nostre perspicimus imper-

fectionem, quare nequimus circa singula Ordinis nostri negotia debitum injuncte servitutis exsolvere, illos in partem nostre sollicitudinis, juxta qualitatem urgentium agendorum libenter assumimus, per quos vices nostre queant et possint laudabiliter adimpleri. Sane cum a nonnullis prelatis circariarum Brabantie et Flandrie super exercendo in monasteriis suis visitationis officio simus cum non modica instantia requisiti, nec ad hoc vacare possimus pluribus aliis arduis negotiis prepediti, hinc est, quod de tua prudenti discretione et discreta prudentia plenam in Domino fiduciam obtinentes, tibi in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus, quatinus quanto citius potueris, ad monasteria circariarum predictarum te transferas et illa, ubi super exercendo visitationis officia requisitus fueris, aut que tibi visum fuerit necessarium aut expediens visitare, assumpto tecum aliquo Ordinis zelatore prelato, auctoritate nostra visites, corrigens et reformans in eisdem, tam in capite quam in membris, et tam in spiritualibus quam in temporalibus, que secundum Deum et Ordinem nostrum corrigenda reperieritis seu etiam reformanda. Damus enim tibi plenam et liberam potestatem, prelatos dictarum circariarum si qui — quod absit ! — inutiles fuerint, ad cedendum compellendi, et cessionem ipsorum recipiendi, ac si necesse fuerit deponendi, et conventibus ecclesiarum, quarum pater specialis existimus, de novo prelato per electionem debite et canonice providendi, et in electionibus ipsis auctoritatem nostram exercendi, apostatas et fugitivos capiendi et capere faciendi ac carceribus mancipandi illos quorum delicta id exposcerint, et alios pro inopia et penuria monasteriorum suorum ad alia monasteria emittendi, cum subditis nostri Ordinis utriusque sexus super voce, stallo, velo, grisea tunica, obedientia nominata et aliis amissis habilitatibus ad preces propriorum prelatorum et alias, si ipsorum id exposcant merita, super quo tuam oneramus conscientiam, dispensandi; tam prelatos quam subditos nostri Ordinis, si necesse aut expediens fuerit, ad generale capitulum citandi, tallias nostri Ordinis, tam de preteritis quam de presenti anno petendi, exigendi et recipiendi, ac quittantias de receptis per te sub sigillo tui prioratus tradendi et concedendi, contra illos qui non solverint tallias de preteritis annis excommunicationis sententiam in suis propriis ecclesiis fulminandi, illos qui pro hujusmodi causa excommunicationis sententiam incurrerint, si eas solvere voluerint, absolvendi, et illos qui propter inopiam hujusmodi tallias solvere nequierint de presenti, dilationes competentes sub dicto tuo sigillo concedendi, et omnia alia et

singula faciendi, disponendi et ordinandi que visitationis requirit officium et que nos ipsi facere possemus si presentes essemus; contradictores et rebelles, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam compescendo, invocato ad hoc, si necesse fuerit, auxilio brachii secularis. Nam quo ad premissa et premissorum quodlibet, tibi per presentes concedimus nostre plenitudinem potestatis; potestatem dispensandi super irregularitates prelato quem tecum assumere decreveris duximus committendam [a]). Referentes nobis et nostro generali capitulo que circa premissa nobis et dicto capitulo merito fuerint referenda, presentibus usque ad proximum nostri predicti Ordinis generale capitulum in suo robore duraturis. Datum etc.

(a) Er staat foutief *committendi* in II.

— 80 —

Littera missa magistro Symoni de Bourich.

Reverende magister et amice amantissime, viscerosa recommendatione premissa. Episcopus Meldensis, nescimus quo spiritu ductus, Ordinem nostrum in quantum in ipso est nititur totis viribus suis, privilegiis et inmmunitatibus enervare; nam de facto quemdam religiosum dicti nostri Ordinis, canonicum monasterii Camerefontis, Meldensis dyocesis, causa delicti minus juste suis detinet mancipatum carceribus et abbatem ipsum, qui in nullo sibi subest, publice per suam dyocesim excommunicari mandavit in totius nostri Ordinis non modicum prejudicium et jacturam. Abbas vero, qui contra episcopum dictum ad Sedem Apostolicam appellavit, ibidem destinat factum suum, per quod omnia vobis seriosius apparebunt. Dominationi vestre tanquam proprium viscerose recommendantes supplicamus obnixe quatinus in dicto vos taliter habere dignemini quod jura nostri Ordinis incontaminata permaneant, nobis, si quid hic fieri volueritis, cum integrali fiducia rescribentes. Custodiat vos Omnipotens cum salutis et honoris augmento. Datum etc.

Totus vester in possibilibus
Joannes, abbas Premonstratensis.

Honorande et magne circumspectionis viro, magistro S. de Bourich, cantori Remensi, domino et amico nostro singularissimo.

— 81 —

Littera missa magistro Alardo de Sanctis.

Venerabilis amice carissime, affectuosa recommendatione pre-

missa. Abbas monasterii Camerefontis, nostri Ordinis, Meldensis dyocesis, contra privilegia et immunitates nostri Ordinis, calumpniose gravatur ab episcopo Meldensi, qui dictum abbatem, qui non est suus subjectus, publice excommunicari denuntiavit in sua dyocesi, et quemdam suum religiosum minus juste detinet captivatum, nec ipsum Ordini curat restituere, licet super hoc cum instantia requisitus. Quamobrem prefato casu sentiens se gravatum ad Sedem Apostolicam appellavit, prout hec omnia per instrumentum super hoc confectum et relationem latorum presentium discretioni vestre lucide poterunt apparere. Cum itaque factum hujusmodi, nedum in dicti abbatis, verum etiam in nostri et totius Ordinis redundet non modicum prejudicium, hinc est quod dilectionem vestram viscerose requirimus et rogamus, quatinus in defensionem ipsius talem operam adhibere velitis juxta formam urgentium agendorum, quod jus nostrum illibatum permaneat et vos provide apud ipsum Ordinem, prout intendimus, habeamus merito commendatum. Omnipotens vos conservet feliciter ut optamus;

Johannes, abbas Premonstratensis, totus vester.

Venerabili amico nostro carissimo, magistro Alardo de Sanctis, in Romana Curia procuratori.

— 82 —

Licentia ut religiosus possidere possit successiones parentum suorum.

Universis etc., J. etc., salutem in Domino sempiternam. Noverint universi quod cum omnes et singuli nostri Ordinis professores ex certo privilegio apostolico, dicto nostro Ordini concesso [1]), de bonis ex successione parentum et aliorum amicorum suorum jure hereditario succedentibus seu descendentibus, de licentia prelatorum suorum libere uti possint et debeant pariter et gaudere, hinc est quod dilecto nobis in Christo filio fratri Henrico de Hamo [2]), concanonico nostro Premonstratensi, concessimus et concedimus per presentes quatinus omnia et singula bona que eidem ex successione parentum et aliorum amicorum suorum carnalium ac parentum eorundem tam de jure hereditario vel ex legato aut alio quocumque modo seu debita fuerint quomodolibet in futurum, petere, exigere, prosequi percipereque valeat libere pariter et levare liberam concedimus facultatem, rogantes omnes et singulos justitiarios, tam ecclesiasticos quam seculares, quocumque censeantur et eorum lo-

cum seu loca tenentes quorum interest aut interesse poterit quomodolibet in futurum, quatinus dicto nostro concanonico, si et quando super hoc requisiti fuerint, in premissis exequendis prestare dignenter auxilium, consilium et favorem, tantum nostri et justitie contemplatione facientes, quod pro suo felici statu teneamur Altissimum exorare. Datum etc.

(1) T. j. 1249 werd door Paus Innocentius IV aan de Orde verleend dat de kloosterlingen hun erfrechten mochten doen gelden behalve tot leenroerige goederen. Zie BIBL. PR., p. 673.

(2) Een « Henricus de Hamo„ sac. can. hujus ecclesie » staat vermeld onder 22 Juni, in OB. PR., van een hd. der XIVe eeuw, volgens den uitgever.

— 83 —

Commissio ad recipiendam resignationem abbatis Belli Loci [1]).

Johannes etc. venerabilibus in Christo fratribus Septemfontium, Lingonensis, et de Capella ad Plancas, Trecensis diocesis, nostri Ordinis monasteriorum abbatibus, salutem etc. Ex parte venerabilis fratris abbatis monasterii Belli Loci, Trecensis diocesis, et nostri Ordinis predictorum, nobis nuper porrecta supplicatio continebat quatinus, considerato quod ipse propter nimiam corporis senectutem onus regiminis dicti sui monasterii nequit penitus supportare, aliquibus dicti Ordinis prelatis resignationem seu cessionem ipsius recipiendi et vices nostras in facto electionis novi abbatis exercendi potestatem concedere dignaremus : nos itaque, de personarum vestrarum fideli discretione et districta fidelitate fiduciam gerentes, omnimodam vobis duobus tenore presentium committimus *potestatem* et mandamus quatinus vos duo simul, si ambo ad hoc vacare potuerint, alioquin alter vestrum, assumpto secum abbate monasterii Bassifontis, ad dictum monasterium accedentes, resignationem aut cessionem ipsius, si justam causam cedendi seu resignandi pretenderit, nomine nostro recipiatis, et dicto monasterio per conventum ipsius, aut auctoritate nostra, si ipse conventus concordare non potuerit aut minus ydoneum elegerit, de novo abbate providere faciatis et omnia et singula faciatis, disponatis et ordinetis, que hujusmodi electionis factum quomodolibet possunt et debent concernere, juxta statuta nostri Ordinis antedicti et juxta sanctiones canonicas et quod ipsum monasterium utilia fore perspexeritis aut alias quomodolibet profutura; contradictores et rebelles, si qui fuerint, per sententiam ecclesiasticam compescendo, invocato etc., quia ad

premissa ista vice dumtaxat vobis concedimus nostre plenitudinem potestatis. Datum etc.

(1) Dit stuk, het 83e in I, op bl. 19 v°, ontbreekt in II.

— 84 —

Littera clausa missa Septemfontium et de Capella monasteriorum abbatibus super facto electionis cum recommendatione unius persone.

Venerabiles fratres, vobis committimus factum resignationis abbatis et electionis celebrationem monasterii Belli Loci, rogantes vos et hortantes in Domino quatinus taliter, absque quovis turpi contagio, vices nostras [a]) ibidem exercere curetis quod proinde [b]) apud Deum et apud nos et bonos homines commendari merito debeatis. Et quia frater Petrus de Cameraco talis est persona sufficiens et honesta, gratum nobis foret et acceptum, si ad monasterii regimen admitteretur. Quamobrem ipsum vobis recommendamus, nisi factum aliquod, quod ignoramus, obsistat; super quo vestras per omnia conscientias oneramus, nolentes quod propter factum ipsius alicujus jura ledantur. Valete feliciter ut optamus.

(a) De twee voorgaande woorden herhaald.
(b) Kan ook gelezen worden *provide*.

— 85 —

1393, October 11.

Supplicatio archiepiscopo ut recipiat abbatem ad munus benedictionis vel quod permittat ab alio recipere.

Reverendissimo in Christo patri ac domino, domno G., Dei gratia archiepiscopo Remensi, Johannes, eadem permissione Premonstratensis abbas, et abbatum ejusdem Ordinis capitulum generale, cum omnimoda reverentia orationum munus in Christo. Cum vacante monasterio de Longovado, alias de Mari, nostri Ordinis et vestre Remensis dyocesis, per liberam resignationem factam fratris Johannis de Quercu, ultimi prefati monasterii pastoris et prelati, nos, volentes dicto monasterio juxta possibilitatis nostre modulum de pastore ydoneo providere, deliberatione matura preha-

bita, et ipsius monasterii non modica utilitate pensata, de persona fratris Petri de Suessione, canonici et supprioris Premonstratensis, duximus, discrepante penitus nemine, providendum; hinc est quod dictum fratrem Petrum, abbatem prefatum, reverendissime vestre paternitati viscerose recommendantes, supplicamus humiliter et devote quatinus eundem fratrem Petrum, abbatem ut premittitur, ad munus benedictionis velitis admittere cum solitis et debitis solemnitatibus ad factum hujusmodi pertinentibus, vel ab aliquo episcopo, sancte romane ecclesie communionem habente, idem munus recipere valeat per vestras dimissorias litteras misericorditer et gratiose concedere. Paternitatem vestram conservare dignetur Omnipotens cum votivorum successuum incremento. Datum Premonstrati anno [a]) Domini M°CCC° nonagesimo tertio, undecima die mensis Octobris sedente etc.

(a) 't Geen volgt in II vervangen door *etc.* Deze eindformuul moet volledigd worden : *Sedente nostro capitulo generali.*

— 86 —

Provisio facta per litteras abbatis Premonstratensis et generalis capituli de abbatia vacante per resignationem factam in capitulo generali.

Universis presentes litteras inspecturis Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, et abbatem ejusdem Ordinis capitulum generale, salutem in Domino cum notitia veritatis. Ad vestrum cujuslibet notitiam presentium tenore deducimus qualiter nuper, vacante monasterio Longivadi, alias de Mari, per liberam et spontaneam resignationem fratris Johannis de Quercu, ultimi prefati monasterii abbatis, in manibus nostris factam, nos, cupientes dicto monasterio et personis ejusdem, pastoris solatio destitutis, ne diuturnis vacationis incommodis succumbent, de salubri et ydoneo providere prelato, de persona religiosi et discreti viri, fratris Petri de Suessione, supprioris et canonici monasterii nostri Premonstratensis, viri utique in sacerdotii ordine constituti, Ordinem expresse professi, legitime etatis et litterature sufficientis, dicto monasterio et ejusdem personis providimus et tenore presentium providemus, eidem dicte ecclesie administrationem tam in spiritualibus quam in temporalibus cum potestate plenaria committentes. Quamobrem universos et singulos ballivos, prepositos, majores, scabinos, servientes

et alios quoscumque justitiarios temporales, quocumque nomine censeantur et quacumque auctoritate fungentes, in juris subsidium requirimus et rogamus, quatinus si et quando a latore presentium requisiti fuerint, vel alter ipsorum requisitus fuerit, dictum abbatem in possessionem dicti sui monasterii manu teneant et defendant, nec a quocumque, quominus possessionem dicti monasterii adipisci et eadem libere uti et gaudere queat, permittat indebite molestari. Datum [a]) Premonstrati, sedente etc.

(a) Wat volgt alleen in II, waar echter de namen ontbreken.

— 87 —

Concessio abbati ut possit absolvi a sententiis Ordinis et in irregularitate dispensari et dispensare cum subditis super irregularitate, voce, stallo et obedientia nominata.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, venerabili in Christo fratri abbati monasterii Sancti Judoci in Nemore, alias Domni Martini, nostri Ordinis, Ambianensis diocesis, salutem et pie paternitatis affectum. Precibus vestris benigniter annuentes, ut confessorem ydoneum dicti Ordinis, qui vos a peccatis sibi confessis et a sententiis Ordinis absolvere et penitentias salutares injungere possit, queatis eligere, et ad aliquem abbatem ejusdem Ordinis, qui vice mea vobiscum super irregularitate, si quam — quod absit ! — contraxeritis, dispensare queat, habere recursum; utque cum subditis vestris super irregularitate, voce, stallo, et obedientia nominata possitis similiter dispensare, in permissis dumtaxat nobis, vobis de speciali gratia concedimus potestatem, presentibus dumtaxat per annum duraturis. Datum Premonstrati anno Domini etc.

— 88 —

1393, October 11.

Mandatum generalis capituli canonicis cujusdam ecclesie vacantis per resignationem factam in dicto capitulo, ut alium, cui Abbas Premonstratensis et dictum capitulum providerunt, recipiant.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, et abbatum ejusdem Ordinis capitulum generale, vobis et singulis cano-

nicis monasterii seu ecclesie Longi Vadi, alias de Mari, nostri Ordinis, Remensis dyocesis, salutem et pie paternitatis affectum. Cum nuper, vacante monasterio vestro predicto per liberam resignationem fratris Johannis de Quercu, ultimi dicti monasterii abbatis et prelati, nos volentes dicto monasterio et vobis pastore carentibus de pastore provido et circumspecto, juxta possibilitatis nostre modulum, providere, deliberatione matura prehabita et ipsius monasterii et vestri non modica utilitate pensata, de persona religiosi et discreti viri, fratris Petri de Suessione, supprioris et canonici monasterii nostri Premonstratensis, viri utique in utroque regimine circumspecti, in sacerdotii ordine constituti, et Ordinis nostri professoris expressi, de communi fratrum nostrorum consilio, eidem monasterio et vobis duximus, discrepante penitus nemine, providendum et abbatem dicti monasterii vestri constituendum. Hinc est quod vobis universis et singulis [a]) in virtute sancte obedientie et sub pena excommunicationis, quam in vestrum singulis ex nunc prout ex tunc, et ex tunc prout ex nunc, ferimus in hiis scriptis, nisi feceritis quod mandamus, firmiter et districte precipientes mandamus quatinus dictum abbatem vestrum, sicut decet, humiliter et devote recipientes, eidem obedientiam debitam juxta statuta et consuetudines dicti Ordinis impendatis et reverentiam debitam exhibeatis, et omnia alia et singula eidem impendere satagatis, que boni et veri religiosi suo prelato juxta jura, statuta et consuetudines ipsius Ordinis quovis modo tenentur impendere, omniaque bona mobilia, que ad dictum monasterium pertinent, eidem demonstretis et demonstrare faciatis, scientes quod si aliqui vestrum fuerint, qui contra hanc nostram institutionem seu ordinationem quicquam attemptare presumpserint, non manebit presumptorum temeritas impunita. Datum Premonstrati, anno Domini M°CCC° nonagesimo tertio, undecima die mensis Octobris, sedente nostro capitulo generali.

(a) Er staat foutief : *et universis singulis.*

— 89 —

Littera amicabilis cuidam procuratori in Curia Romana ut bullas super quibusdam factis faciat [a]) *expedire.*

Amice carissime, affectuosa recommendatione premissa. Scripsimus vobis nuper super bullis nostris fiendis de facto impetrato

per dominum de Couciaco contra episcopum Leodiensem et etiam super vestra receptione ad pensionem Ordinis, quam vobis ponemus in istis partibus ubicumque eam decreveritis ordinandam. Quantum vero est de pecunia necessaria pro dictis bullis, prior scolarium ponet IIII^{or} coronas auri apud Lombardos Parisius, ut nobis cito mittantur, et septem alias dimisit abbas Sancte Marie in Nemore [1]) penes magistrum Johannem de Marchia, quas vobis tradet sub testimonio litterarum dicti abbatis, quas vobis una cum presentibus antedicti Lombardi transmittent. Quamobrem dilectionem vestram affectuose rogamus quatinus in habendis dictis bullis vos taliter operosum exhibeatis, quod vobis provide teneamur ad condigna rependia gratiarum, rescribendo nobis nova Curie et ubi volueritis pensionem vestram vobis solvi, et in nobis nullum penitus reperietis defectum. Dominus vos conservet. Scriptum 1^{a} die Novembris.

Venerande discretionis viro
magistro Alardo de Sanctis
procuratori et amico nostro carissimo.

Totus vester
Johannes, abbas
Premonstratensis.

(a) Er staat eigenlijk : *fratri faciant.*

(1) Deze abt van Sainte-Marie-au-Bous is waarschijnlijk Thomas Félix, die er gedurende 30 jaren den kromstaf hield, van 1386 tot 1418, en meermaals als vicaris van den generaal optrad in de circariën van Poitou en Normandië (AA. PR., I, 627).

— 90 —

Commissio pro priore Premonstratensi ut recipiat duplicem talliam pro impetrandis privilegiis latioris et clarioris exemptionis.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, et abbatum ejusdem ordinis capitulum generale, dilecte nobis in Christo filio, fratri Francisco Kerne [1]), priori nostro Premonstratensi, salutem et pie paternitatis affectum. Cum quibusdam annis elapsis pro evidenti necessitate Ordinis et privilegiis latioris et clarioris exemptionis impetrandis per generale capitulum ordinatum extitit, ut prelati ipsius Ordinis pro uno anno dumtaxat duplicem talliam deberent solvere, quorum quidam eas solverunt, quidam vero nondum solverunt; cumque in hoc nostro presenti capitulo de communi fratrum nostrorum consilio diffinitum fuerit, quod venerabilis frater, abbas monasterii Sancti Augustini Morinensis [2]), statim post festum Epiphanie Domini pro dictis privilegiis impetrandis Curiam debeat adire Romanam, hinc est quod tibi in virtute sancte obe-

dientie firmiter et districte precipiendo mandamus, et mandando committimus, quatinus auctoritate nostra moneas omnes et singulos prelatos monasteriorum in circariis Pontivi, Flandrie, Brabantie et Floreffie constitutorum ut infra prefatum festum Epiphanie satisfaciant nobis, Johanni abbati Premonstratensi predicto, de dicta duplici tallia si eam nondum solverunt, et de omnibus aliis talliis tam presentis quam preteritorum annorum, alioquin ipsos, quos dicto termino elapso in hiis scriptis ex tunc prout ex nunc, et ex nunc prout ex tunc, excommunicationis sententiam incurrisse decernimus, dictam sententiam declares incurrisse et eos palam et publice excommunicatos esse denunties. Verum ut negotium ipsum celeriorem consequatur effectum, petendi, exigendi et recipiendi dictas tallias et de tibi solutis sub prioratus tui sigillo quittantias dandi, concedendi (*sic*) tibi concedimus potestatem. Ita tamen quod de receptis nobis justum compotum reddere debeas et illa, que per te circa premissa facta fuerint, nobis lucide debeas referre, ratum et gratum habentes quid per te circa premissa factum fuerit aut alias quomodolibet ordinatum. Datum anno Domini M.CCC° etc.

(1) Zie hooger de nota onder nr. 73.

(2) *Saint-Augustin de Thérouanne*, dep. Pas-de-Calais, bisd. Thérouanne. Deze abt was Jan Rogier (1377-1411) van wien AA. PR., (I, 227) zeggen : « ...ad summum Pontificem Avenione degentem, a Joanne abbate Premonstrati et generali capitulo ablegatus, tam sagaciter Ecclesiae et Ordinis negotia pertractavit ut paulo post, iterata legatione, Romam a capitulo generali fuerit submissus ».

— 91 —

1393, October 31.

Commissio priori Premonstratensi ut visitet ecclesiam Dompnimartini.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, dilecto nobis in Christo filio, fratri Francisco Kerne, priori Premonstratensi, salutem et pie paternitatis affectum. Ad notitiam nostram fide digna relatione pervenit, quod aliqua sunt in monasterio Sancti Judoci in Nemore, alias de Dompno Martino, cujus specialis pater existimus, que non debent preteriri silentio, sed potius mature correctionis falce precidi, ne forte scintilla tenuis in flammam transeat destructivam et morbus cronicus fistulare incipiens non abcissus perveniat ad medullas; de tua igitur fideli discretione et discreta fidelitate confisi, tibi in virtute sancte obedientie firmiter

et districte precipiendo mandamus et mandando precipimus quatinus, omni prorsus dilatione cessante, ad dictum monasterium te transferas et, assumpto tecum venerabili fratre, abbate Sancti Augustini Morinensis, aut aliquo dicti Ordinis zelatore prelato, si dictus abbas ad hoc vacare non potuerit, super statu dicti monasterii et personarum ejusdem seriose et diligenter inquiras, corrigens et reformans in eodem, tam in capite quam in membris et tam in spiritualibus quam temporalibus, que secundum Deum et Ordinem nostrum corrigenda reppereris seu etiam reformanda, contradictores et rebelles, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam compescendo, invocato ad hoc, si necesse fuerit, auxilio brachii secularis, quia quoad premissa tibi hac vice concedimus nostre plenitudinem potestatis, nobis illa que per te ibidem facta aut ordinata fuerint fideliter relaturo. Datum Premonstrati anno Domini M°CCC° nonagesimo tertio, ultima die mensis Octobris.

— 92 —

Littera amicabilis episcopo Laudunensi quod contenta in suis litteris per dompnum Premonstratensem et conventum suum adimplebuntur.

Reverende Pater et amantissime domine, viscerosa recommendatione premissa. Litteris vestre paternitatis pridie cum decenti veneratione receptis, et earum intellecto tenore, ingemimus vehementer perpendentes causam propter quam eas ad nos duxeritis destinandas. Contenta igitur in eisdem nos et conventus noster devotis precordiis adimplere studebimus, utinam effectum saluberrimum nanciscenda, nedum in talibus ad que tenemur ex debito, verum etiam in aliis vestris desideriis pro viribus placituri. Paternitatem vestram conservare dignetur Omnipotens cum augmento successuum votivorum. Scriptus etc.

Reverendo Patri et domino dompno Johanni de Rouciaco, episcopo Laudunensi [1]).

Totus vester in possibilibus Johannes, abbas Premonstratensis.

(1) Jan de Rouci, was bisschop van Laon van 1385 tot 1419. (*Gallia christ.*, IX, 551).

— 93 —

Littera mandatoria directa preposito Grimbergensi ut restitutionem faciat cuidam converso de cunctis ablatis per suum abbatem.

Johannes dilecto filio, fratri Henrico, canonico et preposito Grim-

bergensi, salutem et pie paternitatis affectum. Ex parte fratris Raduphi, conversi et professi dicti monasterii, nobis extitit querulose monstratum, quod cum dudum, videlicet tempore promotionis moderni abbatis vestri in abbatem, dictus conversus fuerit granetarius prefati monasterii, sibi per prefatum abbatem ablata sunt certa blada et certa quantitas pecunie, in quibus pluribus creditoribus ecclesie prefate tenebatur, qui dictum conversum cotidie super hujuscemodi debitis habendis molestare et inquietare non cessant, petivitque ut super hiis sibi vellemus de remedio providere salubri. Cum itaque cupiamus dicto converso super causam hujusmodi providere, tibi in virtute sancte obedientie, firmiter et districte precipiendo mandamus quatinus, si ita sit, dicto converso infra festum beate Lucie virginis cures et satagas de sibi minus juste ablatis plenarie satisfacere, nullo super hoc a quoquam expectato mandato. Datum etc.

— 94 —

Littera clausa missa dompno archidiacono Remensi.

Venerabilis magister et domine, affectuosa recommendatione premissa. Accedens nuper ad presentiam nostram frater Petrus de Suessione, abbas monasterii Longivadi, nostri Ordinis, Remensis dyocesis, nobis non absque suspiriosis gemitibus intimavit, quod promotor causarum curie vestre eundem abbatem in dicta curia, contra privilegia dicto Ordini ab Apostolica Sede concessa, citari fecerat, in ipsius abbatis jacturam non modicam et gravamen, petens a nobis super causa hujusmodi de salubri remedio juxta prefata privilegia provideri, de persona vestra nobis referens quidquid ad personam cujusquam (*sic*) bonitatis referri posset quomodolibet et virtutis. Nos itaque ex prefati abbatis relatione de inolita ac innata pietatis vestre clementia plenam et integram sumentes fiduciam, dilectionem vestram obnoxius deprecamur quatinus dictum abbatem, qui de monasterio nostro Premonstratensi ad relevandum divinum officium et regularem Ordinis disciplinam, que in dicto monasterio tali penitus et omnino perierat, missus esse dinoscitur, in pace dimittere dignemini, nec pro captione sui predecessoris, quem de mandato nostri Ordinis et juxta statuta et privilegia ejusdem, exigentibus dicti predecessoris demeritis, juste et debite mancipati carceribus (*sic*), procurent amplius molestari; tantum proinde precum nostrarum intuitu facientes, quod contra vos non cogamur materiam litigii facere pro nostris juribus conservandis,

sed potius pro statu vestro teneamur Altissimum exorare, qui vos longeve conservare dignetur ad votivorum successuum incrementa. Scriptum etc.

— 95 —

Littera missa magistro Johanni Le Corne.

Reverende magister et amice carissime, affectuosa recommendatione premissa. Significavit nobis venerabilis frater abbas monasterii de Longo Vado nostri Ordinis, R*emensis* dyocesis, quod promotor curie Archidiaconi Remensis, contra privilegia nostri Ordinis, ab Apostolica Sede concessa, dictum abbatem sibi responsurum fecit coram officiali dicti dompni archidiaconi convenire, in nostri Ordinis prejudicium et dicti abbatis jacturam non modicam et gravamen. Quamobrem dictum abbatem dilectioni vestre viscerose recommendantes, vos affectuose rogamus quatinus cum dicto promotore super materia hujusmodi loqui dignemini et tantum erga ipsum et dompnum officialem dicti dompni archidiaconi facere, quod dicto abbate in pace dimisso, non cogamur contra ipsum materiam inire litigii, et si quid volueritis nos facturos cum obtinendi fiducia rescribatis. Custodire vos dignetur Omnipotens cum felicitatis et honoris augmento.

— 96 —

Absolutionis littera abbatis Bonifageti pro defectu talliarum et ratione non veniendi ad generale capitulum.

Noverint universi quod nos Johannes etc. venerabilem fratrem Hugonem, abbatem monasterii Bonifageti nostri Ordinis, a sententia quam incurrerat ratione non veniendi ad ultimum generale capitulum et non solvendi talliam debitam absolvimus in hiis scriptis et super irregularitate, quam contraxerat ratione dicte sententie immiscendo se divinis, dispensavimus cum eodem et talliam dicti anni accepimus, teste signeto nostro huic cedule impendente. Datum etc.

— 97 —

Remissio religiosi absoluti.

Johannes, abbas etc. Venerabilis frater, fratrem N., de N., con-

canonicum vestrum, quem pro optinendo beneficio absolutionis ad nos cum vestris litteris transmisistis, ad vos remittimus absolutum, vestram super correctione ipsius, sicut decet, conscientiam onerantes et N. diem sibi pro termino ad vos veniendi tenore presentium prefigentes. Valeatis in omnium Creatore. Scriptum etc.

— 98 —

1393, October 10.

Orationum littera pro Summo Pontifice in majori forma.

Sanctissimo in Christo Patri et Dompno Clementi [1]), divina providentia sacrosancte Romane ac universalis ecclesie Summo Pontifici vestri humiles et devoti filii ac assidui oratores Johannes, permissione divina vestri monasterii Premonstratensis, Laudunensis dyocesis, humilis abbas, et abbatum ejusdem Ordinis capitulum generale, cum omni subjectione et reverentia ac devotis orationibus seipsos ad pedum oscula beatorum *provolventes* [a]). Pater beatissime, etsi pie devotionis affectus, quibus Christi fideles ad regnum ejus aspirare videmus, non immerito nos invitet ut eorum devotionem devotis apud Deum et assiduis orationibus adjuvemus, quatinus devotio sic concepta de die in diem melius provehatur, et perseverantia, que potens est animas Deo presentare fidelium, cum fiducia coronetur, pro illis tamen potissime devotissimas preces in spiritu humilitatis et in animo contrito tenemur effundere, qui in eminenti specula Sedis Apostolice ad dandam scientiam salutis plebi ejus in remissionem peccatorum eorum decrevit Altissimus constituere. Quamobrem, Pater Sanctissime, plenam participationem omnium bonorum spiritualium que fiunt et de cetero fient in universo Ordine nostro Sanctitati Vestre tam in vita quam in morte supplici concedimus in Domino caritate; adjicientes de humilima nostra devotione ut cum obitus vestri dies advenerit nostroque innotuerit capitulo generali, tantum fiet pro vobis in universis ecclesiis nostri Ordinis in missis, vigiliis, commendatonibus, orationibus atque psalmis, quantum pro Summo Pontifice fieri juxta ejusdem Ordinis instituta decebit, recolligentes insuper Beatitudinem Vestram in tribus missis, una videlicet de Spiritu Sancto, una de beata virgine Dei genitrice Maria, et una pro peccatis, a quolibet nostri Ordinis antedicti sacerdote hoc anno celebrandis, et uno psalterio dicendo ab ipsis qui non fuerint sacerdotes et totidem a qualibet

nostri Ordinis moniali. Datum Premonstrati anno M°CCC° nonagesimo tertio, decima die mensis Octobris, sedente nostro capitulo generali.

(a) Dit woord ontbreekt in I en II.

(1) Clemens VII (1378-1394).

— 99 —

Littera orationum pro camerario Sedis Apostolice.

Reverendo in Christo patri ac dompno nostro, dompno *Francisco* Dei gratia archiepiscopo Narbonensi, Sedis Apostolice Camerario, Johannes, ejusdem permissione Premonstratensis abbas, et abbatum ejusdem Ordinis capitulum generale, orationes in Domino salutares. Etsi desiderium devotionis intense, quibus Christi fideles ad supernam Jherusalem aspirare videmus, merito nos invitet ut eorum devotionem, quantum cum Deo possumus, devotis et assiduis precibus adjuvemus, potissime tamen devotionis illius nos adinvitare debet affectus, per quos Ordo noster et ejusdem persone et prosperum statum consequi et a suis queant erumpnis et adversitatibus elevari. Eapropter, Pater reverendissime, plenam participationem omnium bonorum spiritualium, que fiunt et de cetero fient in universo Ordine nostro, tam in vita quam in morte dominationi vestre supplici concedimus in Domino caritate; adjicientes de gratia speciali, ut cum obitus vestri dies advenerit nostroque innotuerit capitulo generali, sub presentium tenore litterarum tantum fiet pro vobis in universis ecclesiis Ordinis nostri in missis, vigiliis, commendationibus, orationibus atque psalmis, quantum pro uno de fratribus nostris abbatibus consuevit fieri cum discedit, recolligentes insuper paternitatem vestram in tribus missis, una videlicet de Spiritu Sancto, una de beata Virgine Maria, et una pro peccatis, a quolibet nostri Ordinis antedicti sacerdote hoc anno celebrandis et uno psalterio dicendo ab hiis qui non fuerint sacerdotes et totidem a qualibet nostri Ordinis moniali. Datum etc., sedente nostro capitulo generali.

— 100 —

Credentia ex parte capituli generalis dompno nostro Pape cum propitiatione ipsius in agendorum expeditione.

Beatissime Pater, humillima recommendatione premissa, ad pe-

dum oscula beatorum. Venerabilem fratrem nostrum abbatem monasterii vestri Sancti Augustini [1]) nostri Ordinis, Morinensis diocesis, latorem presentium ad Sanctitatis vestre presentiam pro quibusdam dicti Ordinis procurandis negotiis duximus destinandum, eandem Sanctitatem flexis mentium nostrarum genibus exorantes, quatinus eidem abbati et in dicendis fidem indubiam et in illis que ab eadem Sanctitate vestra requiret propitiationem vestram misericorditer adhibere dignemini, ut negotiis ipsis efficaciter concupitum deductis ad terminum, prefatus abbas ad nos celeriter redire, nos quoque queat efficere gaudiosos. Continentiam enim negotiorum ipsorum, presentibus non inserimus, ne tam splendidi intellectus auditui, qui novit suggere mel de petra oleumque de saxo durissimo, videamur gravare fastidium. Sanctitatem Vestram, cum votivorum augmento successuum fideliter conservare et procellosum presentis scismatis turbinem sub ejusdem Sanctitatis regimine misericorditer tranquillare dignetur qui imperat ventis et mari et obediunt ei. Scriptum etc.

Sanctissimo in Christo Patri ac Dompno nostro, dompno Clementi, divina providentia Sacrosancte Romane ac Universalis Ecclesie Summo Pontifici.

Humillimi cappelani et assidui oratores vestri, Johannes, abbas Premonstratensis, et abbatum ejusdem Ordinis capitulum generale.

(1) Zie hooger onder nr. 90, nota 1.

— 101 —

Recommendatio cujusdam abbatis apud archiepiscopum N., Camerarium dompni Pape, cum credentiis in sibi dicendis plenaria adhibenda eidem fide.

Reverendissime pater et metuendissime domine, humillima recommendatione premissa. Ex innata benignitatis vestre clementia non modicam sumentes fiduciam, venerabilem fratrem nostrum, abbatem monasterii Sancti Augustini [1]), nostri Ordinis, Morinensis diocesis, pro quibusdam dicti Ordinis procurandis negotiis ad presentiam vestre paternitatis transmittimus, flexis poplicibus supplicantes quatinus eundem abbatem clementer recommendatum habere et eidem in dicendis sibi fidem dignemini adhibere plenariam, tantum proinde precum nostrarum intuitu facientes, quod pro utriusque hominis vestri sospitate teneamur in spiritu humilitatis et in

animo contrito perpetuis temporibus Redemptori nostro sacrificium laudis offerre, qui paternitatem vestram diu conservare dignetur cum votivorum successuum incremento. Scriptum etc.
Reverendo in Christo patri et domino
meo metuendissimo, dompno Francisco,
Dei gratia archiepiscopo Narbonensi,
dompni nostri Pape camerario.

Vestri humiles capellani et supplices oratores J.,
abbas Premonstratensis,
et abbatum ipsius Ordinis capitulum generale.

(1) Zie hooger onder nr. 90, nota 1.

— 102 —

Procuratio pro Curia Romana uni religioso data seu abbati.

Universis presentes litteras inspecturis, Johannes, abbas Premonstratensis et abbatum ejusdem Ordinis capitulum generale. Noveritis quod nos, pro nostris [a]) monasteriis et personis universis et singulis nostri Ordinis, venerabilem in Christo fratrem, dompnum Jo*hannem*, abbatem monasterii Sancti Augustini, nostri Ordinis, Morinensis diocesis, latorem presentium, nostrum facimus et constituimus verum et legitimum procuratorem et nuntium specialem, dantes et concedentes eidem plenariam et liberam potestatem et mandatum speciale in Romana Curia coram quibuscumque judicibus et personis negotia dicti Ordinis nostri et singularum personarum ejusdem prosequendi, litteras et privilegia apostolica et alias litteras quascumque Ordini dicto necessarias seu necessaria impetrandi, et pro premissis pecuniam sibi necessariam mutuo accipiendi, et pro accepto per eum mutuo nos et Ordinem nostrum et bona ipsius mobilia et immobilia, presentia et futura, coram quibuscumque judicibus, etiam Curie Apostolice, si opus fuerit, et sub penis consuetis obligandi, modo et forma quibus melius fieri poterit et debebit, promittentes, sub ypotheca et obligatione bonorum omnium nostri Ordinis et monasteriorum ejusdem, nos ratum et gratum habere et plenius habituros quidquid per dictum nostrum procuratorem circa premissa et premissorum quodlibet actum, factum, obligatumve fuerit seu alias quomodolibet procuratum. In cujus rei testimonium.

Johannes, abbas Premonstratensis etc.

Datum etc.

(a) In I foutief : *nobis*.

— 103 —

Absolutio unius religiosi super quibusdam delictis quoad conscientiam, non quoad penam.

Venerabilis frater. Recepimus hodie litteras vestras per fratrem Johannem de Marivaux, concanonicum vestrum, quem ad vos confessum et ab excommunicationis et Ordinis sententiis remittimus absolutum; dispensamus etiam secum super irregularitate quam contraxerat. Alia circa ipsum agenda vestre, sicut decet, conscientie reservamus. Valete feliciter ut optamus. Scriptum Premonstrati etc.

— 104 —

Littera clausa missa dompno abbati Clarefontis [1]) *cui remittitur sigillum N. etc.*

Venerabilis frater. Sicut illi placuit quem nosse vivere, cui servire regnare est, frater Petrus de Suessione, nuper abbas monasterii Longivadi, migravit ad Dominum. Ejus sigillum per latorem presentium, canonicum dicti loci, vobis transmittimus sub quadam petie pergameni sigillo nostri prioris inclusum, hortantes vos in visceribus Jhesu Christi, quatinus dicto monasterio et personis ejusdem, pastore carentibus, de persona ydonea, prout vestra interesse dinoscitur [2]), providere *curetis* [a]). Ceterum dictus frater Petrus, dum de nostro monasterio ad Longumvadum translatus est, portavit secum aliqua ad nostrum monasterium pertinentia, quorum numerus et nomina vobis transmittimus per dictum latorem, precipiendo in virtute sancte obedientie quatinus ipsa nobis faciatis plenarie restituere, presertim cum dictum monasterium Longivadi non debet de dampno nostro commodum reportare. Item informetis vos de facto illius qui fuit abbas, qui carceribus mancipatus est. Et si pro levi crimine ibidem sit, vel si speratur de ejus emendatione, poteritis ipsum liberare et citare ad capitulum generale. Sin autem faciatis prout vobis videbitur expedire.

(a) Dit of zinverwant woord ontbreekt in beide hss.

(1) Clairefontaine, abdij v. Premonstreit in het dep. der Aisne en het bisdom Laon. Zie aangaande het verhandelde in deze boodschap hooger nrs. 88 en 94.

(2) De abdij van Longvé was filiale van Clairefontaine en dezes abt behoorde

diensvolgens aldaar de abtskiezing voor te zitten en, in gegeven omstandigheden, krachtens de Statuten den abt aan te stellen. Zie BB. PRAEM., blz.

— 105 —

1394 n. s. April 15.

Littera missa uni abbati ut suum religiosum recipiat prout Papa nobis et dicto abbati injunxit.

Johannes, permissione divina abbas Premonstratensis, venerabili in Christo fratri, abbati monasterii Camere Fontis, nostri Ordinis, Meldensis dyocesis, salutem et sinceram in Domino caritatem. Litteras reverendi in Christo patris, dompni Petri abbatis de Cheysiaco, Ordinis Sancti Benedicti, Suessionensis diocesis, executoris quarumdam litterarum a Sede Apostolica emanatarum, nos cum reverentia qua decuit recepisse noveritis. In quibus quidem litteris dictus dompnus Abbas auctoritate apostolica, sibi in hac parte commissa, firmiter et districte precipiendo mandabat quatinus infra sex dierum spatium, postquam dictarum litterarum presentatio ad nostram pervenerit notitiam, quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secundo, et reliquos duos dies pro tertio et peremptorio termino ac monitione canonica nobis assignabat, fratrem Johannem Maderii, canonicum monasterii vestri, quem, ut asserebat, auctoritate apostolica remittebat absolutum ad monasterium et religionem redire cupientem, in religione nostra et vestro monasterio ut concanonicum et confratrem reciperemus benigniter et recipi faceremus, et tractaremus sincera in Domino caritate, inhibendo nobis ne districtius, postquam ipse frater Jo. ad nos accesserit, molestarenues in aliquo nec gravaremus, nec per alium seu alios gravari aut molestari faceremus, nec incarceraremus seu incarcerari faceremus, sed solummodo eidem fratri imponeremus aliam penitentiam mitigata Ordinis disciplina. Nos itaque, dictarum litterarum tenore conspecto, considerato insuper tenore presentium dompni cardinalis de Thureyo, qui nobis super hoc litteras destinavit, volentes littere apostolice, ut tenemur, in omnibus obedire, dictum fratrem Jo. ad nos humiliter accedentem gratiose recepimus et juxta tenorem ipsius mandati pro culpis et delictis, in dicto mandato contentis, dumtaxat sibi per modum pene injunximus ut singulis feriis sextis incipiendo a sexta feria immediate post instans Pascha usque ad festum Penthecostes in conventu vestro jejunet in pane

et in aqua et a die Pentecostes in antea jejunet omnes et singulas ferias sextas totius anni in pane et aqua similiter, vel pro qualibet dictarum feriarum, in casu quo alia cibaria comederit, det pro amore Dei octo dies pares. Quamobrem fraternitatem vestram hortamur in Domino, et nichilominus vobis firmiter precipiendo mandamus, quatinus dictum fratrem Jo., quem ad vos transmittimus, juxta tenorem presentium recipiatis et caritative tractetis, ne contra mandatum Sedis Apostolice aliquid videamur attemptasse propter quod nos vel Ordo noster aliquod queamus incurrere detrimentum. Datum Premonstrati anno M°CCC° nonagesimo tertio, quinta decima die mensis Aprilis, juxta consuetudinem ecclesie Gallicane.

— 106 —

1393, Mei 1.

Commissio data priori Premonstratensi vel uni abbati ut recipiat resignationem abbatis Grimbergensis nobis subjecti ibique provideat etc.

Johannes, permissione divina etc. Dilecto nobis in Christo filio, fratri Francisco Kerne, priori nostro Premonstratensi, salutem et pie paternitatis affectum. Cum infirmitatis humane conspicimus imperfectum quo nequimus singulis Ordinis nostri negotiis personaliter interesse, libenter in partem nostre sollicitudinis tales personas assumimus, per quas vices nostre debeant laudabiliter, exerceri. Sane ex parte venerabilis fratris Johannis, abbatis Grimbergensis, porrecta nobis supplicatio continebat, quod cum ipse sit propter graves infirmitates quas longis temporibus jam sustinuit, adeo debilitatus in corpore, quod onus prelature sue nec in spiritualibus nec in temporalibus valeat amplius absque importabili ipsius monasterii sui dispendio supportare, quatinus recipiendi resignationem prelature sue tibi aut alicui prelato suarum partium potestatem committere dignaremur; nos itaque, dicto monasterio, quod nobis immediate subjacere dinoscitur, juxta possibilitatis nostre modulum providere volentes, tibi tenore presentium in virtute sancte obedientie committimus et mandamus quatinus, omni excusatione cessante, ad dictum monasterium indilate te transferas et super impotentia et infirmitate dicti abbatis diligenter inquiras; et si causam legitimam resignandi habuerit et voluerit libere resignare, resignationem ipsius auctoritate nostra recipias; qua re-

cepta, et monasterio sic vacante, committimus et mandamus tibi auctoritate nostra predicta quatinus, assumptis tecum veneralibus fratribus Ninivensis et Jettensis monasteriorum prelatis, si ad hoc vacare potuerint; alioquin aliis prelatis zelatoribus Ordinis, quos ad hoc accersire decreveris, visitatione precedente, si necesse fuerit aut expediens, conventui dicti loci diem electionis assignes et electionem ibidem auctoritate et vice nostra juxta nostri Ordinis instituta gubernes et electum ab ipsis, si ydoneus repertus fuerit, auctoritate nostra confirmes eidemque obedientiam prestare facias a singulis personis ipsius conventus juxta modum et formam in Ordine nostro consuetos temporibus retroactis. Quod si conventus ipse in electione novi prelati discordaverit, et de facili nequiverit ad concordiam revocari, vel personam elegerit minus ydoneam, volumus et precipimus tibi in virtute predicta quatinus, hujusmodi refutato, ipsi conventui de consilio tibi assistentium prelatorum, de persona ydonea juxta statuta Ordinis satagas providere et eundem auctoritate nostra per te confirmatum eis preficias in abbatem, conventum et singulas personas ejusdem ad eidem exhibendum debitam obedientiam compellendo. Et quum sepe contingit quod aliqui concanonici nostri Ordinis vocem et stallum, alii in perpetuum et alii ad tempus amittunt, tibi cum hujusmodi super ammissis habilitatibus, quoad actum eligendi dumtaxat, aut alia, si personarum merita id exposcant, ad preces ipsius conventus aut prelatorum Ordinis, dispensandi ac omnia alia faciendi, ordinandi et disponendi que visitationis aut electionis exposcunt negotia, et que nos ipsi faceremus et facere possemus, si presentes essemus, cum nostre potestatis plenitudine plenam et liberam damus facultatem; contradictores et rebelles, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam compellendo, invocato ad hoc, si expediens aut necesse fuerit, auxilio brachii secularis. Datum Premonstrati anno Domini M°CCC° nonagesimo tertio, die prima mensis Maii.

— 107 —

1394, Mei 1.

Commissio data uni abbati ut visitet circariam Normannie causa mutui contrahendi et quod de novis auditis de novo a Curia Romana Ordinem nostrum concernentia etc. fidem indubiam adhibeant.

Johannes. Dei ac Sedis Apostolice gratia Premonstratensis abbas,

venerabilibus in Christo fratribus omnibus abbatibus nostri Ordinis in circaria Normannie constitutis salutem et sinceram in Domino caritatem. Veritate comperta, omnia cedunt veritati. Quocirca vestre notificamus caritati nos circa nova a Curia Romana ex parte venerabilis fratris nostri, abbatis Sancti Augustini [1]), recepisse super facto seu materia renovationis privilegiorum Ordinis nostri in effectu continentia quod Dominus noster eundem gratiose recepit, de quibus venerabilis frater noster abbas Gaudii Vallis [2]) vos seriosius informabit. Cui tam de predictis quam aliis dictum concernentibus, videlicet de pecuniis a quolibet vestrum mutuandis, tempore et loco oportunis per Ordinem restituendis bona fide, ut dictum factum bonum et celerem consequatur effectum, tanquam nobis volumus fidem indubiam adhiberi, rogantes vos quatinus in dicto negotio ita vos geratis ut a Deo et a nobis merito valeatis commendari. In quorum omnium testimonium etc. Datum et scriptum Premonstrati anno Domini M°CCC° nonagesimo IIII°, mensis Maii die prima.

Eadem die [a]) fuit concessa Francisco Kerne, priori Premonstratensi, pro circariis Brabantie, Flandrie et Floreffie, die et anno quibus supra pro eodem facto.

(a) Hier moet onderverstaan worden : *similis commissio*, of iets dergelijks.

(1) Zie aangaande dezen abt en zijn zending bij het Roomsche Hof hooger nrs. 90 en 100.

(2) Waarschijnlijk Bertrandus (1394-1400) van wien AA. Pr. zeggen dat hij was « Juris utriusque professor et doctor ».

— 108 —

Quittantia cum absolutione [1]).

Universis presentes litteras inspecturis officialis camer*acensis* salutem in Domino. Notum facimus quod nos N. de legibus et emendis per eundem commissis, eo quod quosdam conventiones matrimoniales clandestine cum N. habuit, illas infra tempus debitum minime renovando, et quod quandam N. carnaliter coitu fornicario cognovit, quittavimus et quittamus ipsumque a penis et sententiis quas occasione premissorum incurrit in his scriptis absolvimus; nobis enim de legibus hujusmodi fuit et est competenter satisfactum. In cujus rei testimonium sigillum curie Cameracensis presentibus duximus apponendum. Datum anno Domini etc.

(1) Dit stuk niet in II. Het is in I bijgeschreven, onder aan de bladzijde, van een latere hand.

— 109 —

Littera [a]) *directa uni abbati ut religiosum suum recipiat, qui instigante diabolo monasterium suum sine licentia exierat, absolutum quoad conscientiam.*

Johannes, abbas Premonstratensis, etc. Venerabilis frater, Walterus, concanonicus vester, qui sine causa sed quodam fatuo timore de monasterio vestro et ex animi levitate sine licentia vestra recessit, ad nostram hesterna die accessit presentiam penitentia ductus, sicut ad sinum matris, veniam humiliter obsecrans. Nos vero more Summi Patris, qui latronem sero penitentem misericorditer et gratiose recepit, ipsum gratiose recepimus et ad vos remittimus a sententiis quas incurrerat absolutum, considerantes utique quod ipsum vestivimus [1]) et nunquam preter hanc vicem dumtaxat prorupit ad talia, vobis mandamus rogantes quatinus, attento quod quando peccator conteritur et a delictis desiderat esse lotus, tunc merito pater compatitur et misericordia debet esse motus, ipsum ad vos revertentem amorose recipiatis tractantes ipsum sicut unum ex concanonicis vestris aliis nec eidem aliquid molestie aut duritatis inferatis usque ad adventum nostrum in Viromandiam [1]), et tunc super materia ista per Dei gratiam conferemus, ne forte si sibi clauderetur misericordie sinus, incidat in desperationis abissum et novissima illius fiant pejora prioribus. Dedimus namque sibi terminum ad vestrum monasterium redeundi diem crastinam, que erit dominica infra Octavas beate Marie Magdalene. Scriptum sabbato precedente.

(a) Hier staat boven geschreven in I : *Johannes abbas Premonstratensis*, wat verder ontbreekt.

(b) Hieruit zou men moeten besluiten dat deze Jan, abt v. Premonstreit, te voren abt was geweest v. Vermand.

Licentia data abbati Bone Spei ut religiosos usque ad certum numerum in minori etate constitutos recipiat in canonicos.

Johannes, abbas Premonstratensis, venerabili in Christo fratri abbati Bone Spei, nostri Ordinis, Cameracensis diocesis, salutem

etc. Equitatis ratio suadet et approbat ut illis precibus auditum debeamus adhibere benivolum, qui a justitie semita nec a tramite deviat rationis. Supplicationibus igitur vestris benigniter annuentes ut juvenes Ordinem nostrum et vestrum monasterium ingredi cupientes, usque ad numerum senarium inclusive, qui nondum decimum octavum annum attigerint, dum tamen alias habiles ad servitium Dei extiterint, super quo oneramus conscientiam vestram, ad concanonicos et confratres recipere valeatis, vobiscum hac vice misericorditer dispensamus, quocumque dicti nostri Ordinis statuto in contrarium edito non obstante [1]). Datum etc.

(1) Een statuut der Orde (*Statuta* a[1] 1290, ed. LEPAIGE), verbood jongelingen beneden de 18 jaar tot de hh. Geloften toe te laten.

— 111 —

Commissio data priori Buciliensi ad regimen spirituale sue ecclesie vacantis etc.

Johannes etc. dilecto nobis in Christo filio Nicolao de Nisiaco, priori monasterii Buciliensis, salutem etc. Cum cura dicti monasterii, quando vacat, ad nos pertinere noscatur, cumque electus, quoad usque electionis sue confirmationem a Sede Apostolica optinere meruerit, de regimine ipsius se non possit nec debeat intromittere, potissime cum ipsius monasterii provisio credatur verosimiliter dispositioni prefate Sedis presentialiter reservata; hinc est, quod dicto monasterio, ne cultus divinus aut regularis disciplina Ordinis in ipso depereat, providere volentes, tibi, de cujus discreta prudentia et prudenti discretione fiduciam gerimus pleniorem, regimen spirituale prefati monasterii duximus tenore presentium committendum, precipiendo omnibus et singulis dicti monasterii personis cujuscumque status, gradus aut conditionis existant, quatinus in omnibus licitis et honestis dictum regimen concernentibus tibi obediant sicut patri, inhibendo quoque eisdem et ipsorum singulis in virtute predicta, ne te, quominus dictum regimen libere et decenter exercere valeas, per se vel per alium seu alios temere perturbare presumant.

— 112 —

Commissio data venerabilibus Dei Loci et Belle Vallis eccle-

siarum abbatibus super facto fratris Guillelmi le Besson, canonico Sancti Mariani, ut cognoscant de appellatione per dictum fratrem G. intimata ac injuriis sibi illatis faciendo justitiam etc.

Frater Franciscus Kerne, prior Premonstratensis, et dompni abbatis dicti loci cum potestatis plenitudine vices gerens, reverendis in Christo patribus Dei Loci et Belle Vallis in Alvernia monasteriorum abbatibus et alteri ipsorum, salutem in Domino. Ex parte amicorum carnalium fratris Guillelmi, canonici monasterii Sancti Mariani Antisiodorensis, nobis extitit lacrimosis singultibus intimatum, quod quidam religiosi dicti monasterii Sancti Mariani accesserunt ad domum dicti fratris Guillelmi, qui est curatus parochialis ecclesie de Bono Orto, et ipso existente absente, certa bona ejus mobilia secum asportaverint; postmodum vero infra breve tempus etiam de nocte venerunt quidam alii religiosi, vel iidem, dicti monasterii, ad domum predictam, et dicto fratre in dicta sua domo dormiente, post certos clamores quos fecerant portam seu ostium dicte domus ruperunt, et dictum fratrem Guillelmum ad dompnum Premonstratensem et ad capitulum generale violentius appellantem ceperunt, manus violentas injicientes in illum ac super uno equo ligatum, non obstante appellatione predicta, ad dictum suum monasterium tanquam latronem aut furem nequissimum adduxerunt, ipsumque ibidem sine causa rationabili, ut dicitur, suis carceribus in compedibus et manicis ferreis horribiliter mancipaverunt et adhuc detinent mancipatum, in dicti conquerentis gravamen non modicum et jacturam; bona quoque ipsius mobilia, utpote equos, porcos et animalia hujusmodi que habebat in dicta domo, ad dictum monasterium adduci fecerunt. Nos, volentes unicuique facere juxta possibilitatis nostre modulum justitie complementum et innocentiam cujuscumque a lesione indebita preservare, vobis, et cuilibet vestrum in solidum, auctoritate prefata dompni nostri in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus quatinus, cum a latore presentium fueritis requisiti, vel alter vestrum fuerit requisitus, accedatis celeriter ad dictum monasterium et super materia facti hujusmodi requiratis diligenter et districte. Et si dictus frater Guillelmus in aliquo minus juste gravatus extiterit, ipsum auctoritate predicta a carceribus liberetis et bona ipsius injuste ablata eidem restituatis aut per detentores ipsorum restitui faciatis, citantes abbatem dicti loci et omnes et singulos concanonicos suos, quos in premissis deliquisse reperieritis peremptorie et personaliter coram dompno nostro Premonstra-

tensi ad proximum dicti Ordinis capitulum generale, promotori causarum Ordinis debite responsuros. Contradictores etc. Invocato etc. Et quid inde feceritis etc. Datum etc.

— 113 —

Commissio regiminis temporalis monasterii Buciliensis, vacante monasterio, duobus religiosis [1]).

Johannes etc. dilectis nobis in Christo filiis, fratribus Thome de Vidula, Goberto Hanekart et Nycolao Morelli, canonicis monasterii Buciliensis, nostri Ordinis, salutem etc. Ex injuncte nobis cure pastoralis officio nobis incumbit ecclesiarum nostri Ordinis juxta possibilitatis nostre modulum insudare profectibus et dispendiis similiter obviare. Sane cum ecclesia vestra, que nobis immediate subesse dinoscitur, sit pastoris solatio destituta, nec electus vester, ob reverentiam Sedis Apostolice cujus dispositioni provisio hujus monasterii verosimiliter creditur reservata, possit se quomodolibet ipsius monasterii immiscere regimini, nisi prius confirmationem electionis sue a Sede predicta meruerit obtinere; hinc est quod dicto monasterio sic vacanti providere volentes, tibi Thome de Currieux et vobis Goberto et Nycholao prefatis ceterum (*sic*) regimen temporale dicti monasterii committimus per presentes, ita tamen quod de receptis et libratis per vos aut vestrum quemlibet debeatis futuro vestro abbati in presentia conventus, et illorum quorum interest aut interesse poterit, in futurum debitam reddere rationem. Volumus etiam, et in virtute sancte obedientie vobis precipimus, ut si aliqua ardua et magna negotia dictum regimen tangentia evenire contigerit, quod de illis absque prioris et majorum conventus consilio disponere non presumatis. Verum ut injunctum vobis regimen valeatis ad utilitatem ecclesie liberius et commodosius exercere, intrandi et exeundi monasterium et ad alia loca vos transferendi, si opus aut expediens fuerit, vobis et vestrum cuilibet licentiam concedimus, vestras super hiis conscientias onerantes. Inhibemus denique omnibus et singulis personis dicti vestri monasterii sub pena inobedientie, ne vos aut vestrum aliquem quominus injunctam vobis administrationem libere valeatis, ut premittitur, exercere, per se vel per alium seu alios temere perturbare vel molestare presumat. Datum etc.

(1) Zie hooger, nr. 111. In den tekst is er spraak van drij kloosterlingen.

— 114 —

Littera amicabilis missa magistro Alardo de Sanctis ut sit semper noster defensor in Curia pro libertatibus Ordinis defendendis.

Venerabilis amice carissime, affectuosa recommendatione premissa. Recepimus nuper litteras vestras super facto episcopi Leodiensis et nostro contra ipsum, et regratiamus vobis cordialiter de clade illa per vos amota, de supplicatione et de bona societate quam exhibuistis abbati Sancti Augustini [1]), qui vos super hiis omnibus multipliciter recommendat, rogantes vos quatinus, sicut hactenus, ita etiam de cetero circa singula nostra et Ordinis negotia taliter satagatis operam adhibere quod merito proinde mereamini commendari. Ceterum electus Buciliensis accedit ad Curiam pro confirmatione electionis sue obtinenda, quem vobis viscerose recommendamus, obnixe rogantes quatinus et sibi assistere consulendo et in agendis dirigendo [a]) velitis eum benigniter adjuvare, quia credimus firmiter quod, ibidem negotiis suis feliciter peractis, idem electus erga vos vitium ingratitudinis non incurret. Quantum est de facto per abbatem Sancti Augustini inchoato, usque ad capitulum generale non possumus ad presens vobis scribere quum, quod totum Ordinem tangit, per totum Ordinem seu saltem saniorem partem ipsius, ut noscitis, *debeat* approbari. Nos vero, in quantum in nobis est, non intendimus in aliquo deficere. Alia non occurrunt vobis ad presens scribenda. Conservare vos dignetur Omnipotens feliciter juxta vota. Scriptum etc.

(a) Er staat *diligendo* in II.

(1) Zie hooger, nrs. 90, 100, 107 en vorig stuk.

— 115 —

Confirmatio electi Buciliensis auctoritate et potestate dompni Premonstratensis [1]).

Universis etc. salutem in Domino sempiternam. Ad universorum et singulorum notitiam deducimus per presentes, quod cum nuper, vacante monasterio *Buciliense*, nostri Ordinis, Laudunensis diocesis, per mortem bone memorie domini fratris Johannis de Maubertifonte, dicti monasterii ultimi abbatis et prelati, quod quidem monasterium ecclesie nostre Premonstratensi et nobis pleno juro

et immediate subesse dinoscitur, nos, ad instantiam prioris et conventus prefatus loci, prius eis diem ad eligendum novum abbatem per nos prefixa, assumptis nobiscum venerabilibus fratribus Clarifontis et Thenoliensis, dictorum Ordinis et diocesis monasteriorum abbatibus, necnon fratre Francisco Kerne, priore nostro Premonstratensi, ad dictum monasterium accedentes celebravimus, juxta jura, privilegia et statuta dicti Ordinis, novi prelati electionem, priorque et conventus prefati monasterii, vocatis omnibus qui vocandi erant, omnibusque modis et formis juris, statutorumque et privilegiorum dicti Ordinis rite servatis, providum et discretum virum, fratrem Petrum de Rugigiaco (*sic*), sacerdotem et canonicum dicti monasterii, Ordinem nostrum expresse professum, de legitimo matrimonio procreatum, per viam compromissi in suum et prefati monasterii Buciliensis abbatem elegerunt. Cumque de consilio nobis assistentium dictum electum, a nobis decenter examinatum, sufficientem et ydoneum ad ipsius monasterii utrumque regimen et electionem ipsius matura prius investigatione precedente, canonice et absque quovis illicito tramite factam reperimus, et in nullo penitus vitiosam, hinc est quod electionem hujusmodi auctoritate nostra paterna et ordinaria et omnia et singula exinde secuta laudamus, approbamus, ratificamus et confirmamus, ipsumque fratrem P. abbatem dicti monasterii pronuntiamus et declaramus, ac in possessionem omnium et singulorum jurium, possessionum, emolumentorum ac bonorum quorumcumque tam mobilium quam immobilium, et tam presentium quam futurorum, et tam spiritualium quam temporalium ad dictum monasterium quovis modo pertinentium, inducimus, investimus et ponimus sub presentium testimonio litterarum, precipiendo omnibus et singulis dicti monasterii personis, tam canonicis quam conversis, tam presentibus quam futuris, et aliis quibuscumque quorum interest aut interesse poterit quomodolibet in futurum, in virtute sancte obedientie et sub penis in statutis contentis, quatinus prefato suo abbati in omnibus et per omnia debitam reverentiam deferant et humiliter obediant sicut patri, nec ipsum quominus administrationem sue prelationis et abbatialis dignitatis tam spiritualiter quam temporaliter libere exercere possit et valeat, per se vel alium seu alios quovis modo molestare seu perturbare presumant, aut id facere conantibus vel volentibus prestent consilium aut favorem vel auxilium. Et quoniam omnia et singula premissa rata fore cupimus atque firma has presentes super ipsis confici et conscribi fecimus et sigilli nostri appensione muniri. Datum etc.

(1) Dat de gekozen abt van Bucily krachtens de vaderlijke macht des abten v. Premonstreit wordt bevestigd in zijn ambt, bewijst dat gezegde abdij niet door den H. Stoel was gereserveerd geworden.

— 116 —

Presentatio electi ad episcopum pro munere benedictionis per dompnum Premonstratensem.

Reverendo in Christo patri ac domino N., Dei gratia episcopo Laudunensi, seu venerabilibus et circumspectis viris dominis vicariis in spiritualibus prefati domini episcopi, Johannes, eadem permissione Premonstratensis abbas, cum debita reverentia promptam ad omnia beneplacita voluntatem. Cum nuper, vacante monasterio Bucilliensi, nostri Ordinis et vestre Laudunensis diocesis, per mortem bone memorie dompni Johannis de Maubertifonti, ultimi dicti monasterii pastoris et prelati, et die per nos priori et conventui dicti monasterii ad eligendum novum prelatum, prout nostra interesse dinoscitur, assignata, ipsi prior et conventus predicti, via juris et forma statutorum dicti Ordinis in omnibus observatis, providum et discretum virum Petrum de Rumiginaco (*sic*), ut premittitur canonice electum, et ad utrumque regimen monasterii, debita examinatione precedente, habilem repertum pariter et ydoneum, ac per nos auctoritate paterna confirmatum, paternitati vestre tenore presentium presentatum [a]), supplicamus humiliter et devote quatinus eidem munus benedictionis cum cura animarum impendere, vel, ut ab aliquo alio antistite communionem Apostolice Sedis habente hoc idem munus recipere valeat, dignemini misericorditer consentire.

(a) Er staat in beide hss. *presentatos.*

— 117 —

1394, November 2.

Commissio data priori Premonstratensi ut vices Dompni Premonstretensis, ubi commode non poterit ire, ultra duas dietas possit exercere cum plenitudine potestatis.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, dilecto nobis in Christo filio fratri Francisco Kerne, priori nostro Premonstratensi, salutem et pie paternitatis affectum. De summis ce-

lorum ad yma mundi descendens unigenitus Dei filius, ut hominem de laqueo servitutis eriperet, in quem ipsum suggestio injecerat serpentina, vestem nostre mortalitatis induit volens proprii aspersione sanguinis incendia perpetui cruciatus extinguere ac suos, eterna morte possessos, vite perhennis efficere possessores; qui commisse sibi legationis in regione peccantium exercens officium, in universum mundum discipulos quos elegit destinavit omni creature evangelium predicare, vicarium suum instruens ut ejus exemplo nonnunquam [a]) alios in partem sue sollicitudinis advocaret, ubi officii sui commissa legatio per ipsum valeat adimpleri, sed quia vas humane nature non patitur ut unum corpus uno eodemque tempore possit locis pluribus comprehendi, nosque susceptam curam regiminis non valeamus in istis et aliis partibus personaliter exercere, hinc est quod plenissimam de tuis meritis fiduciam optinentes, licet nobis in ecclesia nostra valde necessarius habearis, tamen propter evidentem et necessariam Ordinis utilitatem tibi, in locis omnibus ubi infra duorum dierum spatium commode presentia nostra non potuerit accersiri, vices nostras tam in spiritualibus quam in temporalibus cum plenarie potestatis officio duximus committendas, contradictores et rebelles per censuram ecclesiasticam compescendo, invocato ad hoc — si necesse aut expediens fuerit — auxilio brachii secularis. Datum Premonstrati, die secunda mensis Novembris anni M.CCC[mi] nonagesimi quarti.

(a) Er staat in beide hss. foutief : *nunquam.*

— 118 —

Littera missa abbati N., ut recipiat religiosum, imponendo ei penam [a]) *xl dierum gravioris* culpe, *non reversurum sine licentia nostra ac capituli generalis.*

Johannes, abbas Premonstratensis. Venerabilis frater, mittimus vobis fratrem Johannem de Goudelaicourt, canonicum monasterii Cuissiacensis, latorem presentium, mandando vobis in virtute sancte obedientie quatinus ipsum, cum ad vos venerit, recipiatis, imponendo ei xl dies gravioris culpe, qua penitentia peracta, ipsum tractetis prout de talibus est statutum, non exiturum monasterium sine conventu nec ad monasterium proprium, quavis etiam causa pretensa, reversurum sine nostro aut capituli generalis speciali mandato, cum ejusdem demeritorum qualitas id exposcat. Potestatem autem audiendi confessiones suas, numerus vestium suarum

et terminum ad vos veniendi in sui proprii abbatis litteris plenius videbitis contineri. Scriptum etc.

(a) De onderlijnde ww. dienen onderverstaan te worden, daar ze ontbreken in den tekst der beide hss.

— 119 —

Littera amicabilis missa uni abbati N., qui occupabat certas cameras in collegio Parisiensi existentes in prejudicium magnum prioris ac studentium ibidem etc., ut desistat ab inceptis.

Venerabilis frater et amice sincerissime, amorosa salutatione premissa. Licet prudentia vestra sibi ipsi sufficiat, nec alieni consilii aut exhortationis indigeat mendicare suffragia, nichilominus tamen illa que in laudabilis vestri nominis prejudicium aut solemnis fame lesionem possunt quomodolibet redundare, sub silentio preterire non possumus, utpote qui vos sincere diligimus in visceribus Jhesu Christi et honorem vestrum cupimus in omnibus augmentare. Sane, sicut discretio vestra clare novit, domus seu collegium nostri Ordinis Parisius constitutum, non ad nostrum Premonstratensem et non ad Sancti Martini Laudunensis aut quodcumque nostri Ordinis monasterium singulariter, sed ad totum Ordinem universaliter pertinere dinoscitur, ut persone ipsius Ordinis que Parisius mittuntur pro adipiscenda scientia ibidem queant sub regulari vita et prioris ibi constituti regimine, secundum meritorum et status exigentiam, decenter et honorabiliter collocari. Ex conquestu itaque nonnullorum prelatorum Ordinis nos percepisse noveritis quod, quia vos magnam partem domus ejusdem otiose etiam, ut asserunt, occupare noscimini, scolares ipsi, qui jam — laudetur Altissimus ! — ad competentem et rationalem numerum excreverunt, et infra breve plus solito crescent, non possunt ibidem ad suum commodum hospitari, et, quod temporibus retroactis invisum est, prior domus ipsius camera sua privatur, vobis ipsam occupantibus sine causa. Quamobrem fraternitatem vestram obnixe rogamus et hortamur in visceribus Jhesu Christi, quatinus premissis attentis, et considerato quod ecclesia Premonstratensis, que vos suo e gremio nutrivit, a lacte promovit ad studium et scientie perduxit ad gemmam [1]), in premissis et potissime in facto prioris sufferre dinoscitur lesionem aliquam; aliam cameram preter cameram prioris velitis eligere, ut prior ipse camera sua et omnibus ad eam pertinentibus

vosque in inventario deliberatis libere uti, ut antiquitus consuetum est, valeat et scolares ipsi qui venturi sunt juxta statum suum rationabiliter collocentur. Et maxime quia nunquam aliquis nostri Ordinis prelatus, quantumcumque magnus et in magno gradu scientie constitutus, sicut magister Adam Cuissiacensis [1]), magister Ste*phanus* Parcensis [2]), aut Everardus Furnensis [3]), cameram ipsam, licet tamen nullum locum proprium Parisius haberent, sicut habere noscimini, presumpserint occupare. Nec indignetur, queso, dilecta vestra fraternitas, si talia vobis scribimus vera et justa ratione coacti. Nisi enim scolares ibi ita multiplicati essent et super hoc non modicas querimonias audissemus, nunquam vobis talia scripsissemus amore vestri etiam in nostre conscientie lesionem. Scimus enim vos, quia plura grata etiam post promotionem vestram nobis et ecclesie nostre et ipsi Ordini impendisse servitia et speramus in posterum impendenda; nec credimus vos circa premissa in aliquo ledere quod invitissime faceremus, sed potius statui vestro consulere pariter et honori, quos, si facultas adesset, vellemus ad summum fastigium exaltare quod, quando volueritis, poteritis veraciter experiri. Omnipotens vos conservet feliciter et votive. Scriptum Premonstrati etc.

(1) Deze abt, waarschijnlijk Joannes Vairetus (± 1392-1426), was dus te voren kloosterling in 't hoofdhuis van Premonstreit en promoveerde tot doctor in de rechten of de godgeleerdheid.

(1) In de rei der abten van Cuissy (*AA. PR.*, I, 103) komt geen Adam voor. Volgens OB. PR., zou hij gestorven zijn 't j. 1370. *Ib.*, p. 169, n. 4.

(2) Deze Stephanus was doctor in de godgeleerdheid van de Parijsche hoogeschool, abt te S. Mariën d'Auxerre tot 1361, te Park van 1361 tot 1368 en door den Paus benoemd tot vader-abt van Premonstreit, stierf hij den 10 Sept. 1368, alvorens bezit te hebben benomen (VAN WAEFELGHEM, *Le catalogue des abbés du Parc*, p. 22, AOP. mars 1911).

(3) Van dezen schrijft HUGO, *AA. PR.*, II, 350 : « Everardus, sacre Theologiae Doctor, quo tempore Ecclesiam Furnensem moderatus sit adhuc est incompertum, verosimiliter circa annum 1368 ». Volgens V. W. zou hij gestorven zijn t. j. 1370. *Ob. Pr.*, p. 169, n. 4.

— 120 —

Littera amicabilis missa abbati N., qui fuerat assumptus ad dignitatem, ipso priore scolarium exeunte, ut bona que habebat penes se et ratione etiam sue administrationis reddat per inventarium.

Reverende pater en amantissime Domine, viscerosa recommen-

datione premissa. Scimus vestram non latere prudentiam, que novit suggere mel de petra oleumque de saxo durissimo, quod ecclesia una de alterius commodo non debet subire dispendium aut de alterius dispendio commodum similiter reportare. Sane, ut veraciter possumus suspicare, quando de ecclesia nostra ad vestrum monasterium accessistis, non sine certis bonis mobilibus et libris gressus vestros accelerastis ad iter, de quibus nullam postmodum notitiam habuimus in numero seu valore. Cum igitur nichil certius morte, nichilque sit incertius ejus hora, paternitatem vestram nobis precarissimam duximus devotis precordiis exorandam quatinus valorem bonorum et librorum nomina, que ad ecclesiam nostram pertinent et vobiscum attulistis, sub litteris recognitoriis nobis velitis transmittere sigillo vestro roboratis, et inventarium, quod pergentibus vobis ad studium traditum extitit, priori scolarium, amico vestro intimo, una cum camera sua amabiliter deliberare, ne ecclesie nostre, que locum vobis tribuit teneris ab annis et de solito cibo non modico ultra tempus adolescentie maternaliter ministravit, videamini in aliquo derogare, vel erga nutricem vestram ingratitudinis nota notari, potissime cum honorem et status vestri augmentationem optemus ex intimis si facultas adesset. Gaudemus enim plane et inestimabiliter non immerito gratulatorem profundimur (*sic*), quando de gremio ecclesie nostre talis persona precessisse dinoscitur, que et ipsi ecclesie et Ordini proficere non modicum satagit et profecit, et per quam totus Ordo exaltari valet in personis et defendi viriliter ab adversis. Si utique facultas adesset vellemus in omnibus vobis complacere placentiis, nec in aliquo desiderii vestri vinculo claudicare, sicut per experientiam scire potueritis cum nos volueritis quid juncturos. Paternitatem vestram cum hominis sospitate et votivorum augmento successuum custodire dignetur qui nisi custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam. Scriptum Premonstrati ipsa die Sanctorum Innocentium.

Prior et conventus Premonstratensis in omnibus sibi possibilibus vestri.

— 121 —

Commissio super facto fratris Guillelmi Le Besson, canonici Sancti Mariani Antissiodorensis, ut restituatur ad curam suam, et ut fratrem predictum in pace dimittat usque ad adventum visitatoris ejus abbas [1]).

Johannes etc., venerabili in Christo fratri abbati monasterii Dei

Loci, salutem etc. Cum frater Guillelmus Le Besson, tunc canonicus monasterii Sancti Mariani Antisiodorensis, qui propter gravamina eidem per abbatem suum illata ad parlamentum regium appellaverat, ad instantiam procuratoris nostri Ordinis sit, ipso consentiente, per dictum parlamentum nobis et nostro judicio restitutus, ita tamen quod, partibus ipsis vocatis debite que vocande fuerint, facere debeamus juxta statuta et consuetudines dicti Ordinis celeris justitie complementum; cumque in ultimo generali nostro capitulo per diffinitores ipsius conclusum et ordinatum extiterit, quod dictus frater Guillelmus, quousque per nos aut commissarios nostros seu visitatores annuos plenior super partium ipsarum meritis informatio vel inquisitio facta esset, suam restitueretur ad curam; hinc est, quod vobis in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus et mandando committimus quatinus dictum fratrem Guillelmum, quem ad dictam suam curam transmittimus, in possessionem ipsius juriumque et pertinentiarum ejusdem, prout eam ab episcopo Antisiodorensi aut vicariis ejusdem obtinuisse dinoscitur, auctoritate nostra et generalis capituli, predicti, cum ab eodem requisiti fueritis, reducere satagatis, abbatique et singulis personis predicti monasterii Sancti Mariani districte et firmiter inhibeatis, auctoritate predicta, ne dictum fratrem Guillelmum, quem in nostra et dicti capituli generalis protectione recepimus et recipimus per presentes, quominus sua cura, juribus et pertinentiis ejusdem, libere gaudere et uti valeat, per se, vel alium seu alios quomodolibet perturbare aut minus debite molestare presumant, vel molestantibus aut temere ipsum in dicta sua possessione perturbantibus prestent auxilium, consilium vel favorem. Datum etc.

(1) Zie hooger nr. 112.

— 122 —

Item pro eodem, littera clausa per quam insinuatur abbati quod remittitur religiosus N. ad curam suam, qui placitabat contra eum [1]).

Venerabilis frater : Fratrem Guillelmum Le Besson, concanonicum vestrum, nobis et Ordini nostro una cum decisione litigii inter vos et ipsum, incepti per parlamentum regium, instante procuratore Ordinis, restitutum ad curam suam remittimus, prout in ultimo generali capitulo extitit ordinatum, quousque super facto hujus-

modi per nos, commissarios nostros aut visitatores annuos fuerimus clarius informati. Verum, sicut scitis, abbas Gaudii Vallis multas expensas et labores non modicos in predicto facto sustinuit, qui requisivit a nobis ut sibi satisfieri faceremus de antedictis expensis. Cum itaque nullus pro benefacientiis debeat subire jacturam, mandamus vobis rogantes quatinus dicto abbati taliter satisfacere satagatis, quod non habeamus contra vos procedendum justitia mediante. Custodiat vos Altissimus feliciter et votive. Scriptum etc.

(1) Zie vorig stuk en andere waar daar heen wordt verwezen.

— 123 —

Littera clausa missa dompno abbati Montis Sancti Martini ut recipiat religiosum et tractet eum cum conventu suo.

Venerabilis frater. Quum, ut fidedigna relatione didicimus, vos indigetis personis, potissime sacerdotibus, in monasterio vestro, quare, ne divinum ibidem diminuatur officium, mittimus vobis fratrem Marcum, canonicum monasterii Septisflarensis [1]), ibidem per aliquod tempus moraturum, mandantes vobis quatinus eundem, cum presentibus ad monasterium vestrum gradientem, gratiose recipiatis et tractetis sicut unum ex concanonicis vestris in viceribus Jhesu Christi. Damus etiam vobis potestatem audiendi confessiones suas et a peccatis suis vobis confessis et a sententiis Ordinis absolvendi ac super irregularitate dispensandi in casibus nobis permissis. Terminum vero veniendi ad vos etc.

(1) Schefftlarn.

— 124 —

Littera clausa missa abbati Tronchiniensi per cujus tenorem remittitur sibi suus religiosus sicut desiderat.

Venerabilis frater. Ex prioris nostri relatu didicimus quod libenter haberetis fratrem Simonem de Brugis, canonicum vestrum, in proprio monasterio vestro. Nos itaque desiderio vestro grato concurentes assensu, dictum fratrem Simonem vobis transmittimus tractandum juxta suorum exigentiam meritorum, cui terminum ad vos veniendi feriam quartam in Paschalibus duximus prefigendum. Valeatis feliciter et votive. Scriptum etc.

— 125 —

Littera clausa missa abbati Sancti Justi ut permittat recedere fratrem N. ad proprium monasterium providendo sibi de competentibus expensis.

Venerabilis frater. Ad instantiam et rogatum abbatis Tronchiniensis duximus fratrem Symonem de Brugis, canonicum predicti loci, ad proprium monasterium remittendum, mandantes vobis quatinus, visis presentibus, tradatis ei licentiam recedendi et sibi provideatis de competentibus expensis suo itineri necessariis. Valete etc.

— 126 —

(1394)

Commissio ad regendam electionem Bone Spei cum potestate confirmandi electum.

Johannes etc. Venerabilibus in Christo fratribus Viconiensis et Sancti Foyllani prope Rodium monasteriorum abbatibus salutem etc. Rationis rectitudo dictavit et equitatis ratio suadet et approbat ut, qui injuncte sibi sollicitudinis sarcinam per seipsum exercere non potest, tales in partem sue sollicitudinis studeat adipisci et accersiri, per quorum sollertem industriam et industriosam sollertiam vices sue queant laudabiliter et salubriter adimpleri. Sane accedentes hodie ad presentiam nostram dilecti filii fratres Henricus de Lovanio, prior, et Egidius, canonicus ecclesie Bone Spei, nostri Ordinis, bone memorie dompni Johannis de Floreffia alias Sortis [1]), ultimi abbatis sui, obitum cum merore non modico nuntiarunt nobisque tradiderunt sigillum abbatiale dicti loci sub certo sigillo et quadam bursicula circumclusum, supplicantes nobis humiliter et devote quatinus ecclesie sue et personis ejusdem, pastoris solatio destitutis, breviter, circa casum hujusmodi, prout nostra interesse dinoscitur, providere misericorditer curaremus, ne ecclesia ipsa diutius viduitatis patiatur incommoda aut in eadem depereat in aliquo regularis Ordinis disciplina. Cum itaque propter proprii corporis infirmitatem personaliter de presenti ad dictam ecclesiam nequeamus accedere, cupiamusque ipsi et personis ejusdem, juxta possibilitatis nostre modulum, utilitati consulere et obviare dispendiis, hinc est, quod de vestra prudenti circumpectione et circumspecta prudentia

plenam in Domino obtinentes fiduciam, vobis tenore presentium committimus et mandamus quatinus vos duo simul, aut alter vestrum, si ambo pariter ad hoc vacare non potueritis, assumpto secum aliquo nostri Ordinis zelatore prelato, accedentes ad ecclesiam antedictam, assignata prius priori et conventui competenti die ad novi prelati electionem faciendam vocatisque illis qui vocandi fuerint, faciatis viduate ecclesie per conventum ipsius de persona ydonea, juxta privilegia et statuta Ordinis, rite et canonice provideri, et electum vel postulatum ab ipsis, si legitima examinatione previa ydoneus et canonice electus aut postulatus fuerit, auctoritate nostra confirmetis. Si vero — quod absit ! — canonici dicti monasterii in electione aut postulatione discordes fuerint, et de facili ad concordiam non potuerint revocari, satagatis eisdem de persona providere ydonea et eam eis preficiatis in abbatem et auctoritate nostra, juxta statuta et privilegia Ordinis, confirmetis. Sigillumque prefatum sic sigillatum et inclusum, ut supra dicitur, vobis transmittimus per dictos fratres novo prelato, quando expediens fuerit, tribuendum; super quibus omnibus et singulis et ea concernentibus vestras et vestrorum cujuslibet conscientias oneramus, vestras impertientes vices cum omnis plenitudinis potestate vel facultate.

(1) *Johannes Sortes*, die abt werd t. j. 1369 en stierf t. j. 1394. AA. PR., I, 363-364.

— 127 —

Littera clausa missa abbati Sancti Nycholai Furnensis, vel priori, in ejus absentia, ut recipiat religiosum et tractet eum cum conventu tanquam unum ex canonicis suis.

Venerabilis frater. Mittimus ad monasterium vestrum fratrem Walterum de Tupigniaco, canonicum monasterii Sancti Martini Laudunensis, diaconum ibidem, per tempus aliquod moraturum, suis demeritis exigentibus, mandando vobis quatinus ipsum, cum ad vos venerit, recipiatis et sicut unum ex canonicis vestris teneatis sub regulari Ordinis disciplina, ad proprium monasterium, quavis etiam causa pretensa, minime reversurum nisi aliud super hoc a nobis receperitis in mandatis. Numerum vero vestium suarum, potestatem audiendi confessiones suas et terminum ad vos veniendi in sui proprii abbatis litteris plene videbitis contineri. Preterea, cum vos gravare non volumus, scribimus abbati Dei Loci, ut reti-

neat fratrem Jacobum de Viconia secum usquequo aliud de ipso duxerimus ordinandum, cujus litteras vobis transmittimus mandando, ut supra, quatinus, receptis presentibus, dictum fratrem Jacobum ad monasterium predictum cum nostris litteris transmittatis.

— 128 —

Alia littera clausa super facto fratris Jacobi de Viconia.

Venerabilis frater. Mittimus ad monasterium vestrum fratrem Jacobum de Viconia, qui in monasterio Sancti Mariani per tempus aliquod moram traxit, mandando vobis quatinus eundem in monasterio vestro sicut unum de vestris canonicis teneatis sub regulari disciplina, ad monasterium proprium aut ad partes istas nullatenus reversurum, quousque per nos aut nostros commissarios aliud super hoc fuerit ordinatum. Valete etc.

— 129 —

Credentie littera missa dompno officiali Laudunensi cum spe obtinendi quod requiritur.

Venerabilis magister et amice carissime, affectuosa recommendatione premissa. Mittimus ad presentiam vestram priorem nostrum Premonstratensem de intentione nostra plenius informatum, dilectionem vestram ex intimis rogantes quatinus eidem et in dicendis adhibeatis fidem indubiam et circa illa, que a vobis requiret, aures benivolas benigniter inclinare dignemini, sicut ex benignitate vestra spem indubiam obtinemus. Personam vestram custodire dignetur Altissimus feliciter et votive.

Honorando, magneque scientie et
circumspectionis viro, dompno officiali
Laudunensi, amico nostro carissimo.

— 130 —

Littera amicabilis missa dompno episcopo Laudunensi super solutione quinque francorum etc.

Reverendo in Christo patri ac amantissimo domino Johanni de Rouciaco, episcopo Laudunensi [a]). Reverende pater et domine,

omnimoda recommendatione premissa. Accedens heri ad presentiam nostram prior noster Premonstratensis porrexit nobis paternitatis vestre litteras per magistrum Johannem Accopart [b]), ut asseruit, in nostra absentia sibi traditas, facientes mentionem de quinque francis per nos solvendis pro prosecutione negotii unionis sancte matris Ecclesie et sedatione seu decisione scismatis, pro dolor ! jam vigentis; quos quinque francos vobis transmittimus per presentium portitorem, supplicantes Illi, cujus providentia in sui dispositione non fallitur, ut salubre tam desiderabile negotium et toti mundo tam necessarium in brevi deducere dignetur ad finem tam desideranter optatum, et paternitatem vestram, cui juxta possibilitatis nostre modulum in omnibus complacere vellemus, custodire dignetur feliciter cum votivorum successuum incremento. Scriptum etc.

(a) Dit adres ontbreekt in II.
(b) Kan ook gelezen worden Accopert.

— 131 —

Commissio concessa abbati Flabonis Montis ut capiat, aut capere faciat, quemdam religiosum canonicum Mire Vallis.

Frater Franciscus Kerne, prior ecclesie Premonstratensis et dompni abbatis ejusdem loci cum potestatis plenitudine vices gerens, reverendo in Christo patri, dompno abbati Flabonis Montis [a]), nostri Ordinis, salutem etc. Ad hoc potissime nostra versari debet intercessio, ne in agro religionis nostre nullius (*sic*) invalescat vastabilis herbe contagio, que decorem ejus obnubilet vel sue fragrantie reprimere possit odorem, sed potius vigilanter adicimus labores et operas, ut idem ager sordibus et abhominationibus expiatus reddatur in conspectu Dei prefulgidus et ei fructus afferat placitos, suaves pariter et salubres. Sane dompnus noster Premonstratensis et abbatum ejus Ordinis generale capitulum attendentes reprobandos actus et horrendos excessus fratris Parisii, canonici monasterii Mirre Vallis, qui ponebant gravem in nostri Ordinis gloria maculam et in divini nominis contumeliam redundabant, ipsum maturo consilio prius habito ad monasterium de Corneolo, ejusdem Ordinis, decreverunt transmittere, penitentiam et penam condignam suis demeritis peracturum. Ipse vero, habitis super hoc prefati capituli generalis litteris et mandatis, nedum ad dictum monasterium de

Carneolo pergere temere recusavit, sed mala malis accumulans et disciplinam sui Ordinis vilipendens, tanquam achephalus (*sic*) manere et vivere non formidat, vitam ducens enormiter dissolutam. Nos itaque nequeuntes tam detestabiles ejus insolentias tollerare, que cedunt in scandalum Ordinis et divinam offendere clementiam dinoscuntur, vobis, vice et aucthoritate dicti dompni Premonstratensis nobis in hac parte permissis, in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus, quatinus cum a latore presentium super hoc fueritis requisiti, dictum fratrem Parisium, ubicumque eum extra loca Deo dicata reperire potueritis, adhibita cautela debita capiatis et arrestetis seu capi et arrestari faciatis et ad monstasterium nostrum Premonstratense aut alibi securis et fortibus mancipetis carceribus aut mancipari faciatis, ut dicto dompno nostro et capitulo generali futuro de ipso possitis rationem reddere et ne per impunitatem ipsius fiant qui nequam fuerint nequiores. Invocato si necesse aut expediens etc.

(a) Dit laatste w. ontbreekt in I.

— 132 —

Commissio concessa priori Premonstratensi ut visitet circarias Francie et Lotaringie cum potestate deponendi etc.

Johannes etc. Dilecto nobis etc. Quum fines humane possibilitatis non valemus excedere ut, videlicet, dum in parte una officium exercemus injunctum, illud alibi presentialiter exequamur, nam lex conditionis hominis non permittit personam eandem simul in diversis partibus existendo creditam sibi exequi potestatem, nec etiam patitur jus nature unum corpus uno eodemque tempore locis pluribus comprehendi : unde, cum susceptam curam regiminis [1]), propter certa negotia proprium tangentia monasterium, in extraneis partibus non valeamus presentialiter exercere, illos libenter in partem sollicitudinis nonnunquam assumimus, qui eandem vice nostra prudenter et laudabiliter exercere valeant et humerorum nostrorum onera per suam solertiam leviare. De tua igitur prudenti discretione et discreta prudentia non modice confidentes, tibi tenore presentium committendo mandamus et mandando committimus, precipiendo nichilominus in virtute sancte obedientie, quatinus, assumpto tecum aliquo nostri Ordinis zelatore prelato vel duobus, si necesse aut expediens tibi visum fuerit, visites hac vice monasteria

nostri Ordinis in Francie et Lotoringie circariis constituta, corrigens et reformans in eisdem et eorum singulis, tam in capite quam in membris, et tam in spiritualibus quam in temporalibus, que secundum Deum et Ordinis nostri privilegia et statuta corrigenda reppereris seu etiam reformanda. Verum ut presentem nostram commissionem plenius et liberius exequi valeas et ad finem deducere concupitum, prelatos monasteriorum ipsorum, si quos inutiles aut Ordinis prevaricatores reppereris, ad cedendum compellendi et, si necesse fuerit, deponendi et de novis prelatis canonice provideri faciendi, et ad secura loca convocandi, tallias Ordini debitas petendi, exigendi et recipiendi, ac quittantias super solutis dandi, in non volentes solvere excommunicationis sententiam auctoritate Ordinis fulminandi, et illos qui hujusmodi causa dictam sententiam incurrerint, si eas solverint cum effectu absolvendi, prelatos et subditos ipsius Ordinis ad capitulum generale, si necesse fuerit, citandi, cum subditis ipsius Ordinis super amissis habilitatibus dispensandi, et omnia alia faciendi, disponendi et ordinandi que visitationis debitum et rationale requirit officium, tibi tenore presentium concedimus facultatem. Contradictores. Invocato etc.

(1) Daar deze brief gesteld moet worden in 't jaar 1394, zoo schijnt deze zin te bewijzen dat abt Jan in ditzelfde jaar gekozen werd. Zie OB. PR., blz. 14, nr. 1.

— 133 —

Commissio alia dicto priori concessa super facto fratris Guillelmi Le Besson, ut partibus vocatis faciat etc. [1].

Johannes etc. Litteras domini nostri regis cum ea qua decuit reverentia nos recepisse noveris quarum tenor de verbo ad verbum sequitur in hunc modum : Karolus [2] etc. Consideratis itaque hujusmodi litteris et ipsarum tenore circumspecto nos, volentes unicuique partium prout littere prefate requirunt et prout ex injuncto nobis cure pastoralis officio tenemur, exhibere justitie complementum, tibi, cui in circariis Francie et Lotoringie commisimus hoc anno visitationis officium [3], firmiter precipimus et mandamus, quatinus, ipsis partibus debite vocatis, de causis ipsarum diligenter inquiras et eisdem juxta statuta, ordinationes ac consuetudines nostri Ordinis celeris exhibeas justitie complementum, ne per defectum nostrum idem dominus rex noster seu curia parlamenti ipsius nos merito de negligentia reprehendat aut in personis nostri

Ordinis satagat exercere factum justitie, in nostri Ordinis detrimentum, relaturus nobis et nostro generali capitulo quidquid super facto hujusmodi fuerit referendum. Datum etc.

(1) Zie hooger nr. 122.
(2) De Koning van Frankrijk Karel VI (1380-1422).
(3) Zie nr. 132.

— 134 —

Excusatio synodi Noviomensis.

Universis etc. Johannes etc., Laudunensis diocesis, salutem in Domino. Noveritis quod, cum nobis et successoribus nostris, abbatibus Premonstratensibus, et omnibus aliis et singulis abbatibus nostri Ordinis, ubilibet constitutis, a Sancta Sede Apostolica sit indultum ut in sanctis synodis episcoporum et archiepiscoporum quorumcumque, extra quorum dyoceses monasteria nostra et dictorum abbatum sunt situata, possimus et possint per procuratorem seu procuratores legitime constitutos comparere; hinc est quod nos dilectos nobis in Christo filios fratres K. et P [a]), nostros concanonicos, nostros facimus et constituimus veros et legitimos procuratores generales et nuntios speciales tam conjunctim quam divisim, et quemlibet eorum in solidum, dando dictis nostris procuratoribus tam conjunctim quam divisim et cuilibet eorum in solidum plenam et liberam potestatem et mandatum speciale comparendi pro nobis Noviomi hac instante feria tertia post festum beati Remigii in capite Octobris coram reverendo in Christo patre et domino, domino N., Dei gratia episcopo Noviomensi, et circumspectis viris, dominis vicariis in spiritualibus dicti domini episcopi, sanctam sinodum celebraturo vel celebraturis interessendique ipsi synodi predicte, audiendique et videndi omnia et singula que per dictum dominum episcopum aut predictos ejus vicarios ibidem fuerint ordinata nobisque referendi illa que de jure vel de consuetudine approbata fuerint referenda, et omnia alia et singula faciendi que nos faceremus vel facere teneremur si presentes essemus. In cujus rei testimonium etc.

(a) *et P.*, ontbreekt in *I.*

— 135 —

Littera amicabilis missa dompno episcopo Constantiensi ut fidem indubiam N. adhibeat et opera impendere dignetur in dicendis.

Reverendissimo in Christo patri et amantissimo domino nostro

episcopo Constantienti ut operam impendat etc. Reverende pater et amantissime domine, viscerosa recommendatione premissa. Non ex nostris meritis sed innata paternitatis vestre benignitate confisi, ad eandem in nostris necessitatibus audemus recurrere, sperantes sub alis ejusdem de prefatis necessitatibus respirare. Unde dilectum filium, fratrem N., prepositum ecclesie nostre, latorem presentium, ad paternitatem vestram transmittimus de intentione nostra plenius informatum, dominationem vestram rogantes ex intimis, quatinus eidem et in illis que vobis nostri parte referet fidem indubiam adhibere et circa negotia nostra talem operam impendere dignemini, quod ipsa negotia per misericordem interventionem vestram prosperari valeant nosque et socii nostri pro felici vestro statu teneamur Altissimo devotorum offerre sacrificium labiorum, offerentes nos ad singula vestra beneplacita humiliter promptos, benivolos et paratos. Paternitatem vestram custodire dignetur Omnipotens cum augmento successuum votivorum.

Reverendo in Christo patri et amantissimo domino, domino episcopo Constantiensi [a]).

Vester totus et devotus orator Johannes, abbas Premonstratensis.

(a) Dit adres staat aldus ondergeschreven in H.

— 136 —

Responsio frivole appellationi pro Apostolis.

Cum appellationibus frivolis justitia non deferat nec sit a judice deferenda, appellationi tue ex falsis, fictis, frivolis et mendosis fabricate causis et concepte, cum te non gravaverimus sed tecum misericorditer egimus tuorum excessuum considerata quantitate, et etiam qualitate, non deferimus nec duximus deferendum, cum a correctione seu disciplina regulari non sit appellandum nec criminosus audiatur appellans. Et hanc responsionem pro apostolis tibi damus si hodierna die sit tibi assignata ad tradendos apostolos, salva in omnibus et per omnia reverentia Sancte Sedis cui obedire sumus parati cum et quando de veritate premissorum fuerit plenius et verius informata.

— 137 —

1383 n. s., Januari 19.

Sequitur modus quomodo notarius scribit in appositione signi.

Et ego Petrus de Cergiaco, Suessionensis diocesis, publicus aposto-

lica auctoritate notarius, presentem paginam una cum (*sic*) diligenti collatione facta cum magistro Johanne de Warto ad originales, quas conformes repperi, formam apostolorum in se continente, per reverendum in Christo patrem et dominum, dominum abbatem ecclesie Premonstratensis, datam venerabili viro magistro Johanni de Warto, procuratori se gerenti discreti viri fratris Ouberti de Messiaco, ipsius Ordinis Premonstratensis religiosi, que ab ipso domino abbate ad dominum nostrum papam ejusque Sanctam Sedem apostolicam dicitur appellasse, signo meo signavi consueto, requisito sub anno a Nativitate Domini millesimo ccc° octogesimo secundo, indictione quinta, die vero decima nona mensis Januarii, pontificatus domini nostri Clementis pape septimi anno quarto, in ipsa ecclesia Premonstratensi, presentibus ad hoc discretis viris fratre Goberto de Wasignies, ipsius ecclesie Premonstratensis religioso, Petro Capp... [a]), clerico Tornacensis diocesis et Nicolao dicto Garmouset, Laudunensis diocesis, testibus ad premissa requisitis.

(a) Er staat *Capp*, met boven *m* of *ni*.

— 138 —

Commissio ad regendam electionem Calvimontis [1]) *data priori Premonstratensi cum potestate providendi, compellendi conventum ad obedientiam etc.*

Johannes etc. dilecto nobis etc. salutem etc. Cum ecclesia Calmontis, nostri Ordinis, Remensis diocesis, que nostra est filia specialis, per obitum bone memorie dompni R. de Remis, ultimi prefate ecclesie pastoris et prelati, sit rectoris solatio destituta, nec queamus propter certa impedimenta monasterium nostrum inevitabiliter tangentia, ad celebrandam novi abbatis electionem ibidem personaliter accedere; hinc est, quod de prudenti discretione et discreta prudentia tue persone plenam in Domino fiduciam optinentes, tibi in virtute sancte obedientie, firmiter et districte precipiendo, mandamus, et mandando committimus quatinus, assignata prius priori et conventui dicti loci die ad novi prelati electionem faciendam per patentes tuas litteras, et assumptis tecum duobus prelatis Ordinis nostri zelatoribus, electionem novi prelati in dicta ecclesia aut in aliquo loco alio, si ad ecclesiam ipsam propter epidimiam aut quamvis causam aliam secure et absque periculo accedere non potueris, auctoritate et vice nostra satagas celebrare et per con-

ventum ipsius de pastore ydoneo, juxta privilegia, statuta et consuetudines nostri predicti Ordinis, debite et canonice provideri facias. Et si — quod absit ! — conventus ipse in electione novi prelati non concordaverit et ad concordiam de facili deduci non potuerit, aut minus ydoneum elegerit, volumus et tibi comittimus in virtute predicta, quatinus, de consilio prelatorum tibi assistentium, et aliquorum proborum et discretorum virorum, etiam de ipso conventu existentium, si expediens tibi visum fuerit — super quo tuam oneramus conscientiam — de persona ydonea, que dicte ecclesie utiliter preesse et prodesse potuerit, juxta statuta, privilegia et consuetudines predictas, studeas rite et canonice providere, et ipsam personam eis preficias in abbatem, conventumque dicti loci et singulas personas ejusdem ad exhibendam et promittendam ei obedientiam debitam nostra auctoritate compellas, et omnia alia et singula facias que circa electionem novi prelati aut provisionem ejusdem in Ordine nostro fieri consueverunt, et que ipsi ecclesie et personis ejusdem salubria fore decreveris aut alias quomodolibet profutura... [a]). Preterea, quum alique persone ipsius monasterii vocem suam forsitan amiserunt, ut erga hujusmodi personas ad eligendum habilitare possis et valeas ad conventus ipsius interventionem, et non alias, tibi concedimus facultatem, contradictores etc. invocato etc. Datum etc.

(a) Hier ontbreekt : *rata habemus*, of iets dergelijksch.

(1) De abdij van *Chaumont-Porcien* in het dep. der Ardennen en het bisd. van Reims. Het geldt hier klaarblijkelijk de kiezing van Jan III, 17n abt dier abdij, gestorven t. j. 1409. (A.A. Pr., I, 441).

— 139 —

Littera amicabilis missa magistro Johanni de Ulmonte.

Venerabilis amice et carissime, viscerosa recommendatione premissa. Accedens nuper, videlicet secunda die hujus mensis decembris ad monasterium nostrum quidam notarius publicus coram nobis et nonnullis de conventu nostro, legit quasdam patentes litteras a magistro Oliverio Malignerii, sacri palatii auditore, ut apparebat, emanatas, in quibus, aut virtute quarum, dictus dominus auditor nobis insinuavit quod defunctus dominus episcopus Leodiensis [1]) omne jus et actionem quod et quam habebat aut habere contra nos poterat, tempore quo vivebat, legaverat et cesserat magistro Jo-

hanni de Sprimont et Bertrando de Rivo. Citavitque nos dictus notarius virtute predicta infra xxv dierum spatium, Avinioni comparituros et contra dictos Johannem et Bertrandum responsuros, prout per copiam litterarum ipsarum, quas unacum procuratorio vobis et magistro Alardo de Sanctis transmittimus, lucidius poterit apparere. Quamobrem dilectionem vestram rogamus obnixe quatinus jus nostrum viriliter defendere satagatis. Speramus enim firmiter quod quia tam litteras (*sic*) domini nostri regis quam bullas (*sic*) super ultima gratia per dominum de Couciaco pro nobis impetrata penes vos ac dictum magistrum Alardum existunt, negotium ipsum finem sortietur de facili concupitum; mittimus etiam vobis decem francos pro vestro labore et prosecutione negotii. Et si quid amplius necesse fuerit, rescribatis nobis unacum statu ipsius cause et id procul dubio vobis, quanto celerius poterimus, transmittemus. Omnipotens etc.

Johannes, abbas Premonstratensis.

(1) Zie hooger nr. 58.

— 140 —

Item de eodem, littera amicabilis missa magistro Alardo de Sanctis cum supplicatione ulterius etc.

Venerabilis amice carissime, viscerosa recommendatione premissa. Scripsistis nobis dudum, tempore domini nostri Clementis VII, quod in causa, quam tunc habebamus contra bone memorie episcopum Leodiensem, non procedebatur, nec ab anno tunc preterito processum fuerat, et hoc forsan propter remedium quod dictus dominus episcopus nos habere scivit contra ipsum et causam ipsius, cujus remedii bullas nondum confici feceratis propter quamdam clausulam in supplicatione contentam, que mentionem faciebat de certo valore domus de Huquignys, quam clausulam deleri procurastis a supplicatione predicta, de quo vobis referimus cordialia rependia gratiarum. Scripsistis insuper nobis quod infra triduum post scriptiones vestras bullas super hujusmodi remedio expedire faceretis penes vos mansuras, ut cum dictus dominus episcopus vellet contra nos procedere, bullas hujusmodi in judicio contra ipsum possetis producere. Nunc vero de novo, videlicet II[a] die mensis decembris nuper et ultimo preterita, accedens ad monasterium nostrum quidam notarius publicus, insinuavit et legit coram nobis et conventu

nostro quasdam patentes litteras a magistro Olivero Malignarii, auditore sacri palatii emanatas, in quibus dictus dominus auditor nobis insinuavit, quod dictus episcopus Leodiensis, dum adhuc viveret, omne jus et actionem quod et quam contra nos et ecclesiam nostram tempore sui decessus habuit aut habere potuit, magistris Johanni de Sprimont et Bertrando de Rivo legavit seu cessit; citavitque nos et conventum nostrum virtute hujusmodi litterarum dictus notarius, quatinus infra xxv dierum spatium compareremus etc. prout per copiam ipsarum litterarum, quas unacum procuratorio novo vobis transmittimus, lucidius poterit apparere. Cum igitur causam nostram hujusmodi, juxta possibilitatis nostre modulum, defendere cupiamus, hinc est quod dilectionem vestram viscerose rogamus quatinus, sicut hactenus, sic et in posterum causam ipsam defendere taliter satagatis, ut et de bona diligentia vestra vobis ad condignas gratiarum actiones assurgere merito teneamur, scientes laborem vestrum quem in causa hujusmodi prebueritis frustra minime laboraturum. Pro presenti enim vobis mittimus pensionem vestram pro duobus annis, rogantes ut supra quatinus nobis per primum nuntium concurrentem statum et modum ipsius cause satagatis cum omni integritate rescribere, ut si necesse aut expediens fuerit de auxilio providere salubri, juxta ipsius cause aut negotii exigentiam, valeamus. Valeatis feliciter cum felicitatis et honoris augmento. Scriptum etc.

Johannes, abbas Premonstratensis.

— 141 —

Emissionis clausa littera causa delicti.

Venerabilis frater. Mittimus ad monasterium vestrum fratrem [a]) Johannem Cordele, canonicum Cuissiacensem, suis demeritis exigentibus, mandantes vobis quatinus eidem penam xl dierum gravioris culpe injungatis et, ipsa peracta, ipsum in conventu vestro teneatis sicut de talibus est statutum, non exiturum monasterium nisi cum conventu, nec ad proprium monasterium aut alibi reversurum nisi aliud super hoc a nobis receperitis in mandatis. Numerum vero vestium suarum, terminum ad vos veniendi et potestatem audiendi confessiones ipsius in sui proprii abbatis litteris videbitis contineri. Omnipotens etc.

Venerabili in Christo fratri, abbati monasterii Septem Fontium in Tharasca.

Johannes, abbas Premonstratensis.

(a) Dit w. ontbreekt in I, en de naam in II.

— 142 —

Littera clausa abbati per dominum Premonstratensem missa ut recipiat religiosum N. juxta Ordinis disciplinam congruentem etc.

Venerabilis frater et amice carissime. Juxta tenorem litterarum vestrarum hodie receptarum scribimus abbati Septem Fontium in Tharasca, ut recipiat fratrem Johannem Cordele, canonicum vestrum, et injungat sibi penam xl dierum gravioris culpe, non reversurum etc., prout nostri Ordinis instituta requirunt. Ceterum scripsimus vobis pridie super facto fratris Johannis de Disiaco etiam canonici vestri, quem ad sinum misericordie revertentem recepimus et carceri satis curiali mancipamus, eo quod non reportavit habitum suum sicut decet. Nunc vero, informati quod dictum habitum penes vos habetis, eundem vobis duximus remittendum, mandantes quatinus ipsum recipiatis juxta Ordinis disciplinam, quem absolvendi et cum eo super irregularitate dispensandi vobis concedimus potestatem et terminum ad vos veniendi diem crastinam prefigentes eidem, vel ad minus diem immediate sequentem. Omnipotens etc.

Venerabili in Christo fratri et amico nostro carissimo abbati beate Marie Cuissiacensis [a]).

(a) Dit adres ontbreekt in II.

— 143 —

1395, December 16.

Presentatio ad ordines per litteram amicabilem missam domino episcopo Laudunensi, cum supplicatione dimissorii obtinendi causa etc.

Reverendo in Christo patri ac domino Johanni, Dei gratia episcopo Laudunensi, seu venerabilibus et circumspectis viris vicariis dicti domini episcopi in spiritualibus, Johannes, ejusdem permissione abbas Premonstratensis, vestre diocesis, debitam reverentiam cum honore. Dilectos nobis in Christo filios : fratres Stephanum de Hamo, dyaconum, et Johannem Fusni, acolitum, canonicos nostros Premonstratenses, paternitati vestre duximus tenore presentium presentandos; supplicantes humiliter et devote quatinus hoc instanti sabbato quatuor temporum post festum beate Lucie virginis, si vos sacros ordines celebrare contigerit, dictos Stepha-

num ad presbiteratus, et Johannem ad subdyaconatus sacros ordines misericorditer promovere, aut, si vos sacros ordines non contigerit celebrare, ut ipsi — quos ad hoc habiles reputamus — ab aliquo antistite sancte romane ecclesie communionem habente dictos sacros ordines recipere possint et valeant, concedere dignemini sub vestrarum tenore litterarum. Paternitatem vestram custodire dignetur Omnipotens feliciter et votive. Scriptum [a]) Premonstrati, anno Domini M°CCC° nonagesimo quinto, sexta decima mensis decembris.

(a) Wat volgt in II vervangen door : *etc.*

— 144 —

Littera amicabilis missa domino abbati Sancti Mariani.

Johannes etc. Venerabilis frater, recepimus hodie litteras vestras per fratrem Draconem Guillier, canonicum vestrum, nobis transmissas. Quibus visis et intellectis certum est, ut vos scribitis, dictum fratrem Draconem graviter et enormiter deliquisse. Sed quia ecclesia sancta gremium non debet claudere redeunti, et dictus frater, ut asseritis, penitentia ductus ad monasterium vestrum sponte regressus est misericordiam petens et veniam ac discipline Ordinis voluntarie se submittens, minus malum credimus agere misericorditer cum eodem quam per nimium rigorem Ordinis taliter ipsum corrigere, quia forte propter causam hujusmodi incideret in desperationis abissum. Unde precibus vestris benigniter annuentes vobis dictum fratrem Draconem [a]) absolutum transmittimus ipsum recipiendi et secum juxta statuta ordinis misericorditer agendi vobis dantes plenam licentiam, vestram circa premissa conscientiam onerantes. Preterea ad notitiam nostram a paucis diebus certa fide digna relatione pervenit, quod frater Guido, canonicus Sancti Martini Laudunensis, quem ad monasterium vestrum miseramus, demeritis suis exigentibus, per tempus aliquot moraturum, et sine nostra aut capituli generalis licentia ad has partes minime reversurum, fuit hiis diebus in partibus nostris, hoc est in Montibus [1]), unde non modice admiramur, cum vos hujusmodi sibi licentiam dare quomodolibet non potuistis. Quare etc. Dicto vero fratri Draconi terminum ad vos redeundi feria iiii[ta] post dominicam Letare duximus prefigendum. Omnipotens etc.

(a) De twee vorige keeren stond er *Dyaconem.*

(1) Mons-enLaonnais, Frankrijk, dep. Aisne, kanton Anizy-le-Château.

— 145 —

(1395)

Commissio super facto visitationis de Seryaco in Pratis.

Johannes et cetera. Venerabili in Christo fratri monasterii Sancti Petri Selincurtensis, nostri Ordinis, Ambianensis diocesis, salutem et cetera. Quum nuper, videlicet anno Domini M°CCC° nonagesimo quinto, xxi^mo^ et xxii^mo^ diebus mensis Martii, assumptis nobiscum venerabilibus fratribus Thoma, Dompni Martini, et Johanne, beate Marie de Vermando monasteriorum abbatibus, ac priore nostro Premonstratensi, visitantes monasterium de Seryaco in Pratis, dicti Ordinis et diocesis Ambianensis predicte, invenimus fratrem Hugonem de Begge, canonicum dicti monasterii, convictum per sufficiens testimonium de procreatione prolis; item de conspiratione conjuratione contra dominum Johannem Bosquet abbatem suum; item convictum et publice coram nobis confessum et confitentem se nunquam eidem abbati obedire et ipsi abbati multas injurias coram pluribus personis dixisse per talem modum vel consimilem : in «... [a]) tu, frater Johannes Busquet, es putridus leprosus, irregularis et excommunicatus, et nunquam eris abbas meus nec tibi obediam quovis modo ». Item invenimus quod idem frater Hugo, ipsa die qua dictum monasterium intravimus, in ecclesia dicti monasterii in fra-fratrem Petrum Poiteium, canonicum et dyaconum dicti monasterii, pulsantem campanam in ecclesia, manus injecit injuriose et temere violentas, ipsumque de pugno percussit in capite; et contra dictum suum abbatem libellos valde diffamatorios secularibus etiam magistratibus et nobilibus una cum suis complicibus porexisse et tradidisse in dicti sui abbatis contumeliam non modicam et nostri Ordinis vilipendium et contemptum. Preterea invenimus fratrem Johannem Thariel, canonicum dicti monasterii, convictum sufficienter super percussione injuriosa fratris Johannis de Meat, tunc sui supprioris; item quod dictum suppriorem vocaverat sodomitam et quod ortum seu jardinum dicti sui supprioris fregerat violenter; item quod apostataverat et recesserat de monasterio sine licentia sui abbatis. Item invenimus contra abbatem suum predictum conspirasse et conjurasse ac libellos valde diffamatorios secularibus etiam magistratibus et nobilibus unacum suis complicibus prorexisse et tradidisse in dicti sui abbatis contumeliam non modicam et dicti nostri Ordinis vilipendium et contemptum. Item Radulphus

Le Viel, serviens regius et gardianus dicti monasterii gravi nobis conquestione monstravit quod dictus frater Jo*hannes* ipsum, qui ibidem erat ad profectum et conservationem dicti monasterii, nobis ibidem existentibus et visitantibus, appellavit falsum hominem et malivolum proditorem. Preterea invenimus fratrem Alierinum Germette, canonicum et sacerdotem dicti monasterii recessisse de monasterio et venisse Premonstratum et alibi quo sibi placuit absque obtenta licentia sui prelati et post regressum suum absque eo quod prelato suo confessus fuerit divina officia celebrasse et contra eumdem conspirasse et conjurasse ac libellos valde diffamatorios secularibus etiam magistratibus et nobilibus unacum suis complicibus porexisse et tradidisse in dicti sui abbatis contumeliam non modicam et nostri Ordinis vilipendium et contemptum. Et quum excessus predicti adeo graves sunt et enormes quod eos absque debita et matura correctione et lesione non modica conscientie nostre preterire non possumus nec debemus, ne ipsorum impunitas incentivum deliquendi prebeat aliis, et fiant qui nequam fuerant nequiores, hinc est quod vobis in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus et mandando committimus, quatinus statim et absque dilatione qualibet ad dictum monasterium vos transferatis et fratres Hug*onem*, Johannem et Aliarinum predictos, juxta delictorum ipsorum qualitatem, invocato ad majorem securitatem auxilio brachii secularis et carceribus secularibus si necesse fuerit prestitis, carceribus ipsis mancipetis, ita tamen quod alter ab altero, ne loqui insimul possint et valeant, dividantur quousque aliud super hoc a nobis receperitis in mandatis. Preterea mandamus vobis, ut supra, quatinus fratrem Johannem de Jubat (Inbat?), suppriorem dicti loci, propter certas et rationabiles causas animum nostrum moventes de supprioratu deponatis et amoveatis, et auctoritate nostra fratrem Firminum Aubry priorem constituatis, et ut tabula de officiis divinis, in capitulo legi consuetam, confici faciat atque legi, precipientes eidem. Insuper quum abbatem dicti loci remissum et negligentem reperimus in regimine temporali, hinc est quod ipsum a dicto regimine auctoritate nostra superiori dimittimus, deponimus et amovemus, et fratrem Lucam, procuratorem dicti monasterii, in dicto temporali regimine subrogamus, eidem juxta formam et tenorem litterarum nostrarum, quas super hoc confici jussimus et sigilli nostri munimine roborari... [b]), precipientes dicto abbati, sub pena depositionis, quatinus statum dicti sui monasterii in quo erat tempore nostre visitationis, nobis infra unius mensis spatium transmittat. Preterea omnibus et singulis personis

dicti monasterii, sub pena inobedientie, inhibuimus ne quis eorum contra alterutrum de novo in facto vel verbo aliquid attemptare presumeret. Mandamus vobis in virtute predicta quatinus, si aliquos ibidem reperieritis inhibitioni hujusmodi transgressores, quod tales districte juxta nostri Ordinis statuta absque more dispendio corrigatis, protestantes et volentes ad omnium et singulorum devenire notitiam quod has correctiones et ordinationes nostras in prejudicium fratris Johannis Le Vasseur atque litterarum apostolicarum ac dominorum cardinalium si quas impetrasse dinoscitur, nullo modo facimus nec facere intendimus, sed ut injunctum nobis officium visitationis exerceamus et insolentias deliquentiam puniamus juxta regularia nostri predicti Ordinis instituta. In quorum omnium etc.

(a) Hier een w. dat ik niet kan ontcijferen.
(b) Hier ontbreekt iets aan den zin.

— 146 —

(1395)

Commissio fratri Luce super regimine temporali ecclesie sue.

Johannes etc. dilecto nobis in Christo filio, fratri Luce dou Mas, canonico monasterii de Seriaco in Patris, nostri Ordinis, Ambionensis dyocesis, salutem et pie etc. Quum nuper, videlicet anno Domini M°CCC° nonagesimo quinto, xxi[a] et xxii[a] diebus mensis Martii, assumptis nobiscum venerabilibus fratribus Thoma, Dompni Martini et Johanne, beate Marie de Vermando monasteriorum abbatibus, ac priore nostro Premonstratensi, visitantes predictam ecclesiam de Seriaco, invenimus eam quoad temporalia in ruinis maximis constitutam, abbatemque dicti loci circa regimen temporale negligentem pariter et remissum; hinc est, quod dicte ecclesie juxta officii nostri debitum et possibilitatis modulum providere volentes, tibi, qui de probitate et industria apud nos fideli testimonio commendaris regimen temporale dicti monasterii, de quo abbatem ipsum per nostras patentes litteras amovimus, duximus presentium tenore committendum, precipientes tibi in virtute sancte obedientie, quatinus dictum regimen ad majorem ecclesie ipsius profectum, quanto melius potueris, satagas exercere, ita tamen quod de tribus mensibus ad tres menses, hoc est quater in anno, de receptis et libratis per te coram abbate, priore et fratribus Johanne de

Fauconibergue et Firmino de Fauconibergue ac Joanne Le Vasseur [a]), dicti monasterii canonicis, aut coram saniore parte ipsorum, si omnes interesse simul non potuerint, debitam debeas reddere rationem. Et ut commodius, liberius et utilius dictam administrationem exercere possis et valeas, inhibemus omnibus et singulis personis dicti monasterii quocumque nomine censeantur, sub pena inobedientie, ne te, quominus hac nostra commissione et administratione libere uti et eam exercere valeas per se, per alium vel alios publice vel occulte molestare vel perturbare presumant nisi per Sanctam Sedem Apostolicam aut litteras alias ab hujusmodi Curia emanatas husjusmodi administratio tibi juste inhibita fuerit aut contrarium regulariter imperatum, quibus in nullo per presentes intendimus derogare. Datum anno ut supra etc.

(a) II schrijft : *frætribus A et B et N.*

— 147 —

Littera amicabilis missa episcopo Nivernensi super captione cujusdam religiosi quem penes se retinet incarceratum, ut restituat illum etc.

Reverendo in Christo patri et domino nostro precarissimo, domino episcopo Nivernensi.

Reverende pater et domine, affectuosa recommendatione premissa. Ad notitiam nostram fide digna relatione pervenit, quod vos tenetis quemdam religiosum monasterii Belle Vallis, nostri Ordinis et vestre Nivernensis diocesis, vestris mancipatum carceribus, qui abbatem suum fertur cum quibusdam suis complicibus linguam amputasse et oculos evulsisse. Cum itaque delicta et insolentie personarum nostri Ordinis a nullo preter ab illis de Ordine ipso dumtaxat emendari debeant neque corrigi, juxta privilegia dicto Ordini ab Apostolica Sede concessa, paternitatem vestram duximus amabiliter exorandam, quatinus dictum religiosum abbati Sancti Gilberti, Claromontensis dyocesis, restituere dignemini, debite juxta sua demerita puniendum, adeo proinde facientes quod privilegia nostra, quibus hactenus debite sumus usi, incontaminata permaneant, sicut decet, et ne contra paternitatem vestram pro defensione ipsorum cogamur inire litigium. Paternitatem vestram custodire dignetur Omnipotens cum incremento successuum votivorum. Scriptum etc.

— 148 —

Littera amicabilis missa abbati Sancti Gilberti super facto abbatis Belle Vallis, videlicet excecationis a religiosis suis mutilatione, propter quod mandatur sibi ut etc.

Jo., abbas etc. Venerabilis frater. Recepimus pridie litteras vestras factum lamentabile continentes, excecationem videlicet et mutilationem abbatis Belle Vallis, de quo non modice contristabamur. Et quia ad presens nullum de nostris destinare valemus, mittimus vobis commissionem super facto predicto, mandantes et rogantes quatinus ipsam, expensis dicti monasterii Belle Vallis moderatis et rationabilibus exequi debite satagatis, et religiosum illum, quem episcopus Nivernensis captivum detinet, per consilium juris peritorum debite satagatis recipere, nobisque quid super premissis feceritis, cum plena certitudine rescribatis, ut, si necesse fuerit, ipsi facto debitum remedium apponamus. Preterea quum afflicto non est danda afflictio, volumus et mandamus quod abbatem ipsum gratiose tractetis et, si inutilis repertus fuerit aut deponendus, quod de pensione rationabili provideatur eidem. Omnipotens etc.

— 149 —

Commissio super facto abbatis Belle Vallis in Alvernia, qui valde turpiter a religiosis suis fuit mutilatus et obcecatus, in qua cum pluribus aliis etc.

Johannes etc. Venerabili in Christo fratri abbati monasterii Sancti Gilberti, nostri Ordinis, Claromontensis diocesis, salutem etc. Exhorrende nequitie et inaudite crudelitatis immanitas, quam singulorum merito detestare debet auditus, ad nos per litteras vestras insinuata pervenit, cujus lugenda potius quam referrenda relatio nostrum horrore commovit auditum et cor nostrum amaritudine non modica perturbavit. Quidam namque canonici Belle Vallis, dicti Ordinis, Nivernensis dyocesis, ut littere vestre referunt, obstinationis et invidie felle potati et flatu superbie in arcum pravum conversi cum quibusdam laicis, suis in hac parte complicibus, nuper in abbatem suum et patrem spiritualem, quem ex voto revereri et diligere debebant, atrociter irruentes in templo dicti monasterii, ubi propter timorem ipsorum et loci immunitatem aufugerat, eidem oculos a capite penitus evulserunt et linguam ipsius pro parte non

minus horribiliter quam hostiliter amputarunt, et partem bonorum suorum mobilium, quas eodem tempore reperiri poterant, abstulerunt, quorum malefactorum unus etiam per episcopum Nivernensem detentus, per eundem est carceri perpetuo publice condempnatus, et vos, qui pater immediate existitis ipsius monasterii, volentes ipsi monasterio juxta possibilitatis modulum providere, nec valentes illuc, ut asseritis, propter infirmitatem corporis profiscissi, commisistis cuidam religioso vestro discreto et provido, ut dicto monasterio juxta statum Ordinis provideret; quem abbas ipse, licet cecus et mutilatus existens, nedum recipere et eidem obedire rennuit, sed, quod deterius est, ipsi commissario vestro per domini nostri regis et domini comitis Nivernensis gentes inhiberi fecit, ne se de statu monasterii spirituali vel temporali aliqualiter intromitteret, et sic oportuit commissarium vestrum absque sue commissionis executione debita, negotio dimisso, reverti ad propria, nedum in ipsius monasterii jacturam non modicam, verum etiam in vestre paternitatis vilipendium totiusque Ordinis privilegiorumque et statutorem ejusdem enervationem non modicam et fracturam; unde nimirum amaritudinis et doloris ex intimo corde cogimur inire lamenta et convertere gaudium nostrum in tristitiam et dolorem. Verum, ne Ordo noster, qui hactenus viguit in decorem et honorem et gratiam, fronduit coram gentibus universis, propter hujusmodi detestabilis casus eventum vicinis in obprobrium, amicis in luctum, in gaudium inimicis, clero in scandalum, populo in derisum, prelatis in ostentum et principibus in sibulum (*sic*) et stuporem *evadat* [a]) : vobis, qui pater ipsius monasterii immediatus existitis, et de cujus industriosa prudentia et prudenti industria probitateque et solertia plenam in Domino fiduciam obtinemus, tenore presentium in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus et mandando committimus quatinus, assumptis vobiscum duobus prelatis, vel saltem uno Ordinis nostri zelatore, vel zelatoribus, ac aliquibus jurisperitis, ad dictum monasterium accedatis et eidem, juxta privilegia et statuta Ordinis, tam spiritualiter quam temporaliter per assistentium vobis maturum consilium providere curetis, quatinus cultus divinus et regularis disciplina ipsius Ordinis et bona temporalia non pereant in eodem, invocato ad premissa, si necesse aut expediens fuerit, suffragio brachii secularis; non obstantibus quibuscumque litteris a capitulo generali aut a nobis emanatis, quas, quoad premissa, sub presentium testimonio, irritas decernimus et inanes. Preterea dictum dominum episcopum Nivernensem moneatis dulciter et hortemini in visceribus Jhesu

Christi, quatinus religiosum illum complicem hujusmodi facti, quem suis detinet carceribus mancipatum, dignetur Ordini nostro restituere, cum delicta et crimina personarum nostri Ordinis a nullo alio nisi de Ordine nostro dumtaxat, excepto summo Pontifice, possint aut debeant emendari. Quod si fecerit, ipsum religiosum nobis mittatis, aut tenere ipsum tam secure curetis, quod de ipso nobis et proximo generali capitulo possitis reddere rationem, relaturi nobis et dicto capitulo vive vocis oraculo, vel in scriptis, quidquid per vos in causa hujusmodi factum dispositumve fuerit, seu alias quomodolibet ordinatum. Et ut facilius, commodius et utilius hanc nostram commissionem exequi valeatis et de monasterio ipso rite disponere, vobis, quoad omnia et singula premissa et ex eisdem dependentia, plenarie committimus vices nostras, presentibus usque ad adventum visitatorum Ordinis in suo robore permansuris. Datum etc.

(a) Dit of zinverwant woord, door den zin vereischt, ontbreekt in beide hss.

— 150 —

Littera amicabilis missa magistro Symoni de Bourich super facto confirmationis Sancti Pauli Virdunensis et super visitatione nostra facta apud Seriacum in Pratis.

Venerabilis amice carissime, affectuosa recommendatione premissa. Mittit ad Curiam Romanam pro confirmatione sua electus monasterii Sancti Pauli Virdunensis, cujus factum ampliori quo possumus recommendamus affectu. Preterea evenerunt a pauco tempore citra graves et enormes casus in Ordine nostro. Primo namque iiii^{or} canonici monasterii Belle Vallis, nostri Ordinis, Nivernensis diocesis, instigante diabolo cum quibusdam laicis, suis complicibus in hoc malo, abbati suo oculos eruerunt a capite et linguam pro majori parte absciderunt eidem. Unde unus ex eis, captus ab episcopo Nivernensi, condempnatus est per eundem ad perpetuum carcerem, contra immunitates et privilegia Ordini nostro ab Apostolica Sede concessa. Item, pridie die dum visitaremus monasterium de Seryaco in Pratis, Ambianensis diocesis, quidam religiosi dicti monasterii, conspiratores contra proprium suum abbatem et aliis delictis pluribus irretiti, timentes correctionem debitam et quod forsan debebant per nos aut commissarios nostros carceribus mancipari, ad seculum evolarunt, quorum unus, frater Aliarinus

Germette, alius Hugo de Ambianis et tertius Johannes Thariel vocabantur. Item frater Johannes de Zyniaco, canonicus Sancti Martini Laudunensis, qui alias, preter delicta alia per eum commissa, abbatem suum armata manu percutere nitebatur, et Jacobus Souquet, canonicus noster Premonstratensis, juxta demerita sua carceribus mancipati, die dominica in Ramis Palmarum nuper preterita, fractis carceribus aufugerunt. Unde verisimiliter credendum quod ipsi, tam de Seryaco quam alii, pro gratiis impetrandis debeant ad Romanam Curiam profiscisci : dilectionem vestram rogamus et obsecramus attente quatinus, si ipsi aut alter ipsorum sive quicumque alii sine suorum prelatorum licentia, ad Curiam accesserint, ipsos faciatis arrastari vel saltem, ne quid contra Ordinem nostrum subrepticie aut nequiter impetrent, impedire possetenus studeatis. Denique si quid volueritis in hiis partibus, precipiatis nobis fiducialiter, qui in nullo vellemus vobis possibili nobis aliqualiter claudicare, rescribentes nobis, si placet, si xl^ta^ francos pro tribus pensionibus, quos magistro Johanni Fabri nuper tradidimus, recepistis. Omnipotens etc.

Honorande et magne circumspectionis viro magistro Symoni de Bourich, vice dompno Remensi, et domini nostri regis in Romana Curia procuratori, amico nostro confidentissimo.

— 151 —

Littera amicabilis missa magistro Alardo de Sanctis pari forma.

Venerabilis *enz.*

Als in vorigen brief, behalve dat er ook melding wordt gemaakt van den diefstal der kloosterlingen van Belval, (zie hooger nr 149) *dat hier klaar blijkt dat de kloosterling van St. Maarten v. Laon ook te Premonstreit gevangen zat, en dat deze magister te Rome de schuldige witheeren mocht doen arresteeren* « juxta tenorem procuratorii vestri ». Eindigt : Denique recepimus pridie litteras vestras super facto magistrorum Bertrando de Rivo et Johanne de Sprimont, quos, ut dicte littere sonant, non creditis multum contra nos processuros. Omnipotens etc.

— 152 —

Littera amicabilis missa domino abbati Loci Restaurati, ut recipiat quemdam religiosum.

Venerabilis frater. Quum frater Johannes, canonicus monasterii de Welbec, nobis per penitentiarium domini Pape tanquam bonus

religiosus seriose recommendatus, cum proprio abbate, qui nobis inobediens est, commode et sana conscientia manere non potest, ad nos accessit, supplicans humiliter et devote quatinus eundem in aliquo monasterio nostri Ordinis, ubi Altissimum famulari possit, usque ad decisionem scismatis, collocare misericorditer dignaremur, ne in anime sue grave dispendium et vituperium Ordinis cogatur per mundum tanquam profugus mendicare; hinc est quod dictum fratrem ad monasterium vestrum mittimus usque ad proximum capitulum generale moraturum, mandantes autem vobis in virtute sancte obedientie quatinus ipsum gratiose recipiatis et usque ad prefatum terminum tractetis in visceribus Jhesu Christi. Damus enim vobis ipsum a peccatis confessis absolvendi et penitentias salutares injungendi omnimodam potestatem. Terminum veniendi ad vos etc.

— 153 —

Licentia ut religiosus possit pacifice uti et gaudere de bonis patrimonii sui.

Johannes etc. Dilecto nobis in Christo filio, fratri Honorato du Bus, canonico nostro Premonstratensis, salutem etc. Precibus tuis benigniter inclinati, ut certos redditus quos patrimonio tuo habere dinosceris tenere, et eisdem libere uti possis in licitis ac honestis, ac ut debitores eorundem reddituum usque ad eorum solutionem prosequi possis coram quibuscumque judicibus, tam ecclesiasticis quam secularibus, prout tibi expedire videbitur, tibi tenore presentium concedimus facultatem.

— 154 —

Supplicatio directa omnibus dominis temporalibus ut permittant religiosum pacifice transire transeundo per terras eorum.

Universis etc. Noverint universi quod frater Johannes de Helfort, canonicus de Welbec in Anglia, nostri Ordinis, ad proprium monasterium se transfert de nostra licentia, nulle apostasie aut sententie vinculo innodatus. Quapropter omnes et singulos dominos temporales, ac eorum officiatos, per quorum terras districtus dictum fratrem Johannem transire contigerit, affectuose rogamus et requirimus quatinus ipsum libere, pacifice et quiete transire permittant. Datum etc.

— 155 —

Licentia ut aliquis religiosus possit honeste vivere cum amicis suis carnalibus, qui non audet propter austeritatem sui abbatis redire.

Johannes etc. dilecto nobis in Christo filio Johanni de Heffort (*sic*) canonico de Welbec, nostri Ordinis salutem etc. Quum, ut asseris, propter tui abbatis austeritatem ad proprium monasterium redire non audes, quousque dicti abbatis misericordiam adeptus fueris atque pacem : hinc est, quod tibi super hoc providere volentes, tibi, ut cum parentibus et ceteris amicis tuis carnalibus morari et vivere possis, religiose tamen et honeste vivendo et absque mutatione nostri habitus, quousque dicti tui abbatis per medium aliquod pacem et misericordiam adipisci merueris, pietatis intuitu tibi tenore presentium concedimus de speciali gratia facultatem. Datum etc.

— 156 —

Presentatio episcopo ut munus benedictionis conferat electo et confirmato per eos.

Reverendissimo in Christo patri et domino, domino G., Dei gratia archiepisco Rothomagensi, seu venerabilibus et circumspectis viris dicti domini archiepiscopi vicariis in spiritualibus, Jo., ejusdem permissione etc. et abbatum [a]) reverentiam cum honore. Cum nuper, vacante monasterio de Marchasio Radulphi, nostri Ordinis et vestre Rothomagensis diocesis, per depositionem fratris Petri de Sancto Dyonisio, ultimi abbatis ejusdem, qui suis demeritis exigentibus, de communi fratrum nostrorum assensu et jurisperitorum consilio, per nostram diffinitivam sententiam de prelatura et administratione dicti monasterii decrevimus deponendum, fratrem Martinum Jolant, sacerdotem et canonicum dicti monasterii, Ordinem nostrum expresse professum, de legitimo matrimonio procreatum, legitime etatis et scientie competentis, prefato monasterio, prout per apostolica privilegia nostra interesse dinoscitur, prefecimus [b]) in abbatem. Hinc est, quod dictum fratrem Martinum vestre paternitati tenore presentium presentamus, humiliter supplicantes quatinus eidem munus benedictionis, prout vestra interest, dignemini misericorditer impertiri. Dominationem vestram conservare digne-

tur Omnipotens cum incremento successuum votivorum. Datum etc.

(a) Hier dient onderverstaan : *et abbatum ejusdem Ordinis capitulum generale.*
(b) In beide hss. : *preferimus.*

— 157 —

Littera amicabilis missa abbati Sancti Pauli Virdunensis responsiva quod non poterat facere et annuere sibi illa que nomine ejus petebant sui religiosi sigillari.

Venerabilis frater. Accedens heri ad presentiam nostram frater Jacobus de Longrois, et Petrus Verzelli, prepositus monasterii vestri, vestras nobis cum plena credentia litteras presentarunt, in quibus etiam nos rogastis ut illa, que parte vestri et nomine a nobis requirerent, vellemus eis pia paternitate concedere. Quocirca noveritis quod illa que a nobis requisierunt nullo modo facere possumus nec debemus, attento quod in litteris quas petiverunt a nobis sigillari continentur multa in Ordine nostro nullatenus facienda : primo, venditio inperpetuum; secundo, obligatio sub voto religionis; tertio, submissio standi judicio coram suo non judice, coram episcopo Virdunensi etc., que omnia, salvo honore et conscientia nostra, transire non possumus nec debemus. Verumptamen litteras illas de redemptione redditum inperpetuum libenter ad vitam concessissemus, nisi votum religionis et submissio standi coram episcopo non essent in eis contente, et si placuerit vobis et parti quod ista duo puncta delerentur ab eis, libenter eas sigillabimus, si et quando fuerit oportunum. De aliis vero vobis dicendis dictis priori et preposito adhibere poteritis plenam fidem.

— 158 —

Commissio super irregularitate et absolutione excommunicationis directa abbati quatinus etc.

Joh*annes*, permissione divina etc. Venerabili in Christo patri, abbati monasterii Mirevallis, nostri Ordinis, Tullensis diocesis, salutem etc. Ex parte fratris Stephani Huet, canonici monasterii Septem Fontium, dicti Ordinis, Lingonensis diocesis, nobis extitit humiliter supplicatum, quod cum dictus frater Stephanus, causa curationis cujusdam sue tybie in qua, ut asserit, multipliciter patiebatur, nec petita, nec obtenta a suo prelato licentia, dictum monasterium exi-

vit, et per triennium vel circiter in seculo manserit seque divinis officiis impudenter immiscuit, curis et parochialibus ecclesiis deserviendo; ipseque corde contrito et humiliato, spiritu ardenti desiderat ad dominicum ovile reverti, et juxta nostri Ordinis instituta, secundum professionem ab ipso factam, Altissimo famulari, quatinus ipsum a sententiis excommunicationis absolvere secum super irregularitate contracta dispensare, et prelato suo, ut ipsum gratiose et cum moderamine discipline Ordinis ad monasterium ipsum admittat, precipere misericorditer dignaremur : nos igitur, dictis suis precibus annuentes, malentesque de superhabundanti clementia quam de austeritate reprehendi, vobis, de cujus solerti prudentia et prudenti solertia plenam in Domino fiduciam obtinemus, tenore presentium committendo mandamus et mandando committimus, quatinus, si ita sit ut premittitur, nec aliquid aliud justum impedimentum obsistat, dictum fratrem Stephanum a sententiis quas incurisse dinoscitur, absolvatis, cum eodem super irregularitate quam contraxit, in permissis nobis casibus, dispensetis, et eum per abbatem suum misericorditer auctoritate nostra, juxta statuta Ordinis, recipi faciatis, et quoad hoc ista vice dumtaxat, vobis committimus vices nostras. Datum etc.

— 159 —

(1396)

Presentatio provisi auctoritate apostolica episcopo.

Reverendo in Christo fratri (*sic*) et domino, domino Dei gratia episcopo Abrincatensi, Jo*hannes*, ejusdem permissione etc. quidquid potest reverentie et honoris. Cum nuper nos litteras sanctissimi in Christo patris ac domini nostri, domini Benedicti divina providentia Pape XIII [1]), cum ea qua decuit reverentia acceperimus, tenorem infrascriptum de verbo ad verbum continentem : « Benedictus etc. ». Cumque nos hujusmodi mandatis apostolicis, prout tenemur, obedire et monasterio Sancte Trinitatis de Lucerna, nostri Ordinis, et vestre Abriniensis (*sic*) diocesis, juxta dictarum litterarum apostolicarum continentiam, providere volentes, deliberatione matura prehabita et monasterii ipsius non modica utilitate pensata, ac de vita, moribus, litteratura et aliis probitatum et virtutum meritis fratris Johannis de Roquerio, prioris et canonici prefati monasterii, per proborum et fide dignorum legitima testimonia, plenius informati,

eidem monasterio de persona dicti fratris Johannis auctoritate predicta duxerimus providendum, ipsumque sepedicto monasterio prefecerimus in abbatem, curam et administrationem ipsius monasterii, tam in spiritualibus quam in temporalibus, sibi plenarie committendo; hinc est, quod dictum fratrem Johannem, abbatem, paternitati vestre tenore presentium presentantes, eidem supplicamus obnixe, quatinus sibi munus benedictionis, prout vestra interesse dinoscitur, impendere et conferre dignemini, cum solemnitatibus in talibus fieri consuetis. Paternitatem vestram salubriter conservare dignetur Omnipotens cum augmento successuum votivorum. Datum etc.

(1) (1394-1417).

— 160 —

(1396)

Littera missa patri abbati de Lucerna, ut tradat proviso dicte ecclesie de Lucerna sigilla sua que penes se habet [1].

Johannes etc. Venerabili nobis in Christo fratri abbati monasterii Sancti Judoci in Nemore, alias Dompni Martini, nostri Ordinis, salutem etc. Litteras sanctissimi in Christo patris ac domini, domini *Benedicti*, divina providentia Pape XIII, ejus vera bulla plumbea in filo canapis bullatas, sanas ac integras, non rasas, non abolitas, sed omni prorsus vitio et suspectioni carentes, nos cum qua debuit reverentia noveritis recepisse, quarum siquidem litterarum tenor de verbo ad verbum sequitur in hunc modum : « Benedictus etc. ». Post quarum quidem litterarum apostolicarum receptionem nos volentes in omnibus, ut tenemur, apostolicis obedire mandatis, et dicto vacanti monasterio, ne diuturne vacationis exponetur incommodis, juxta possibilitatis modulum providere volentes, de probitate et sufficientia, religionis zelo et industria ac aliis virtutum meritis dilecti filii fratris Johannis de Rocherio (*sic*), prioris et canonici dicti monasterii, tam per litteras patentes conventus dicti loci, quam per aliorum fide dignorum sufficientia testimonia lucidius informati, ipso fratre Johanne prius in lectura, constructione (*sic*) et cantu diligenter examinato et sufficiente reperto, de persona ipsius dicto vacanti monasterio, deliberatione matura prehabita, duximus providendum, et eundem eidem monasterio auctoritate apostolica nobis in hac

parte, ut premittitur, commissa, prefecimus in abbatem, administrationem et curam sepedicti monasterii, tam in spiritualibus quam in temporalibus eidem Johanni plenarie commitentes. Quum itaque dictum monasterium vobis immediate subesse dinoscitur, et habetis penes vos sigilla abbatialia monasterii predicti, hinc est, quod dictum abbatem fraternitati vestre nominamus affectuose commendantes et vobis mandantes quatinus sigilla predicta, prout ad ipsum pertinere noscuntur, gratiose tradere et deliberare curetis. In quorum omnium etc.

(1) De vader-abt der abdij van Lucerne was deze van Dommartin of St Josse-au-Bois, te dien tijde de schrandere Thomas Felix, die van 1386 tot 1418 den kromstaf hield. (AA. PR., I, 627). De krachtens pauselijke provisie benoemde abt van Lucerne was Johannes Durochier (1396-1407), van wiens voorganger Jan de Talleuenda dezelfde HUGO schrijft (*o. c.*, II, 95) : « miseri et inerti regiminis dies clausit anno 1396 », wat wellicht tot pauselijke tusschenkomst aanleiding had gegeven.

— 161 —

Mandatoria littera missa conventui de Lucerna ut recipiat sibi provisum etc.

Johannes etc. Dilectis nobis in Christo filiis suppriori et conventui ac personis singulis monasterii Sancte Trinitatis de Lucerna, nostri Premonstratensis Ordinis, Abrincensis diocesis, salutem. Dilecti filii, litteras sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Benedicti XIII, ejus vera bulla plumbea in filo canapis bullatas, sanas et integras omnique vitio et suspicione carentes, nos cum qua decuit reverentia recepisse noveritis. Quarum quidem litterarum tenor de verbo ad verbum infra sequitur in hunc modum : « Benedictus etc. ». Post quarum quidem litterarum apostolicarum receptionem nos abbas Premonstratensis predicti, de ydoneitate, sufficientia, laudabilibus moribus ceterisque virtutum et probitatum meritis dilecti nobis in Christo filii, fratris Johannis de Rocherio, prioris et canonici predicti monasterii dicti de Lucerna per legitimum et fidele testimonium lucidius informati, et quod vite munditia, morum preminentia ac religionis zelus dictum fratrem Johannem sufficientem et ydoneum reddunt ad regimen vestri monasterii prelibati, nos cupientes, ut tenemur, juxta mandatum apostolicum nobis factum, prefato vestro monasterio, ne diuturne vacationis exponatur incommodis, salubriter de pastore ydoneo et celeriter providere, deliberatione matura prehabita et ipsius monasterii

non modica utilitate pensata, eidem monasterio et vobis pastore carentibus de persona dicti fratris Johannis de Rocherio duximus providendum, ipsumque fratrem Johannem, auctoritate apostolica nobis in hac parte — ut premittitur — commissa, vobis et eidem monasterio prefecimus in abbatem, curam et administrationem dicti monasterii in spiritualibus et temporalibus eidem plenario committendo. Quamobrem vobis omnibus et vestrum singulis auctoritate predicta in virtute sancte obedientie et sub pena excommunicationis firmiter et districte precipiendo mandamus, quatinus dictum vestrum abbatem, cum ad monasterium vestrum advenerit, cum reverentia et honore debitis recipiatis ut patrem, sibi processionaliter obviantes et eidem obedientiam debitam, juxta statuta et consuetudinem nostri Ordinis predicti, humiliter exhibentes. In quorum omnium et singulorum testimonium sigillum nostrum una cum subscriptione notarii publici infrascripti presentibus duximus impendendum.

— 162 —

Littera amicabilis missa magistro Alardo de Sanctis.

Venerabilis amice carissime, affectuosa recommendatione premissa. Habemus penes nos XII francos pro pensione vestra, quos parati sumus ponere ubicumque fuerit, dummodo super hoc vestram sciverimus voluntatem. Denique diu est quod nihil audivimus de facto Johannis de Sprimont et Bertrandi de Rivo, qui alias contra nos procedere nitebantur. Quare dilectionem vestram affectuose rogamus, quatinus nobis statum hujusmodi facti velitis rescribere et ubi pecuniam vestram poni volueritis, et, hoc scito, nullus in nobis erit defectus. Ceterum nos, monasterium nostrum ac personas ejusdem ac totum Ordinem amorose recommendamus dilectioni vestre, quam conservare dignetur Altissimus feliciter et longe [a]) ut optamus.

Venerande et magne discretionis viro, magistro Alardo de Sanctis, procuratori in Curia Romana, amico nostro carissimo.

(a) « *et longe* » staat enkel in II.

— 163 —

Commissio missa de Capella ad Plancas et Bassifontis ecclesiarum

abbatibus super articulis contra abbatem Belli Loci, quatinus faciant etc.

Johannes, etc. Venerabilibus in Christo fratribus de Capella ad Plancas et Bassifontis, nostri Ordinis, Trecensis diocesis, monasteriorum abbatibus, salutem etc. Attentis articulis et supplicationibus per Colletum Parvi et Colletam, ejus uxorem, contra abbatem Belli Loci, dictorum Ordinis et diocesis, nobis porrectis, quas sub sigillo nostro interclusas vobis transmittimus, vobis et cuilibet vestrum in virtute sancte obendientie firmiter et districte precipiendo mandamus et committimus, quatinus si et quando a latore presentium super hoc requisiti fueritis, ad dictum monasterium Belli Loci vos transferatis et super dictis articulis et contentis in dicta supplicatione vos diligenter et veridice informare curetis, facientes et exhibentes unicuique partium plenum et celere justitie complementum, nobisque referentes ad proximum generale capitulum vel infra, si necesse fuerit, quidquid circa negotium hujusmodi per vos extiterit quomodolibet ordinatum, super quibus omnibus et eorum dependentiis vestras conscientias oneramus. Datum etc.

— 164 —

Commissio priori Premonstratensi ut visitet ecclesiam Carthovorensem.

Johannes, etc. dilecto nobis in Christo filio Francisco Kerne, priori nostro Premonstratensi, salutem etc. Ex parte venerabilis fratris abbatis Carthovorensis, nostri Ordinis, nobis nuper extitit intimatum, quod nonnulli canonicorum suorum adeo graviter deliquerunt, quod hujusmodi delicta puniri non possunt nisi per nos aut commissarios nostros, petivitque cum instantia per nos sibi de oportuno provideri remedio, ne hujusmodi delictorum impunitas aliis incentivum prebeat fiantque qui nequam fuerint nequiores. Nos igitur, petitionibus suis grato concurrentes assensu, tibi tenore presentium committimus et mandamus, quatinus, assumpto tecum abbate Sancti Evodii de Brana, aut aliquo alio nostro Ordinis zelatore prelato, si idem abbas de Brana ad hoc vacare *non potuerit* [a]) ad dictum monasterium Carthovorense te transferas, et super hujusmodi delictis et eorum perpetratoribus prudenter et diligenter inquiras et delictorum perpetratoribus hujusmodi, de consilio abbatis tecum assumpti et abbatis dicti loci, taliter juxta statuta nostri

Ordinis debite corrigere et punire studeas, quod eorum punitio malivolos terreat et cedat benivolis in exemplum; nam quoad premissa et eorum dependentia, hac vice dumtaxat, tibi concedimus nostre plenitudinem potestatis, invocato etc.

(a) Deze twee ww. ontbreken in beide hss.

— 165 —

Commissio concessa dicto priori Premonstratensi super quadam discordia mota inter abbatem Cuyssiacensem et fratrem Johannem de Wyniaco, ad inquirendum de materia dissentionis et referendum etc.

Johannes etc., dilecto nobis in Christo etc. Circa hoc potissime nostra versatur intentio, ut pacem in nobis subjectis reformemus ecclesiis et perturbatores hujusmodi debite correctionis ferula feriamus, quia tale bonum est bonum pacis, ut in rebus creatis nichil debeat audiri libentius et ardentius concupisci. Sane cum nuper inter venerabilem fratrem abbatem Cuyssiacensem, ex una parte, et fratrem Johannem de Wyniaco, canonicum dicti monasterii, ex altera, adeo gravis dissentionis et discordia sit suborta materia quod, nisi debite pacificationis et subite concordia moderamine sopiatur, in dicti monasterii dampnum non modicum, dictarum personarum enorme dispendium, et totius nostri Ordinis vilipendium transiet non exiguum et jacturam : nos igitur, hujusmodi dissentionis et discordie fomitem debite justitie sarculo precidere et eradicare volentes, tibi tenore presentium committimus et mandamus, quatinus, assumpto tecum venerabili fratre, abbate Buciliensi, si ad hoc vacare potuerit, alioquin aliquo alio prelato zelatore nostri Ordinis, super materia hujus dissentionis, in locis in quibus ab ipsis partibus requisitus fueris, et a personis quas coram te et abbate producere decreverint, seriose ac diligenter inquiras, et nobis illa que per te reperta fuerint, cum plena veritate et absque fraude qualibet sub tuo et dicti abbatis ac sub signo tabellionis publici, si opus fuerit, interclusa satagas integraliter reportare, ut sic hujusmodi veritate [a]) unicuique partium debitum et celere possimus exhibere justitie complementum. Datum etc.

(a) Hier ontbreekt het w. *comperta* of iets dergelijksch.

— 166 —

Commissio cuidam abbati ad corrigendum subditum in propria ecclesia.

Johannes etc. venerabili nobis in Christo fratri, abbati Sancti Michaelis Antwerpiensis [1]), nostri Ordinis, Cameracensis dyocesis, salutem etc. Equitatis ratio suadet et approbat, ut preces illas debeamus gratiose admittere, que nec a justitie semite nec a tramite deviant rationis. Sane pro parte vestra nobis porrecta supplicatio continebat, quatinus, ut quemdam religiosum vestrum, qui suadente diabolo binis vicibus apostasiam dampnabiliter committendo convolavit ad seculum, in proprio vestro monasterio — ne honor ipsius diminuatur in aliquo et ut parcatur laboribus et expensis — corrigere et punire possitis, auctoritate nostra misericorditer dignaremur. Nos igitur, de persone vestre solerti industria et industriosa solertia plenam in Domino fiduciam obstinentes, ut dictum religiosum in monasterio vestro debite corrigere et juxta quantitatem suorum excessuum punire possitis, vobis per presentes concedimus, quoad hoc et hac vice dumtaxat plenarie committentes [a]), statutis nostri Ordinis in contrarium editis non obstantibus quibuscumque, invocato etiam ad hoc, si necesse aut expediens fuerit, auxilio brachii secularis. Datum Premonstrati anno etc. [b]).

(a) Er hapert iets aan dezen zinbouw.
(b) I geeft enkel : *Datum etc.*

(1) Abt was toen ter tijde Petrus Brum (1390-1413).

— 167 —

Salvaguardia Ordinis pro uno religioso [a]).

Universis etc. Johannes etc. Salutem etc. Noverint universi quod nos propter certas causas et rationabiles conscientiam nostram ad hoc juste moventes, quas presentibus, propter earum prolixitatem non inserimus, dilectum filium fratrem Dyonisium, concanonicum monasterii Sancte Trinitatis de Lucerna, nostri Ordinis, in nostra et nostri Ordinis salvaguardia et protectione suscepimus et suscipimus per presentes, omnibus et singulis subditis nostri Ordinis districte inhibentes ne dictum fratrem Dyonisium, quominus hac protectione gaudeat, per se, vel alium seu alios, publice vel occulte,

indebite aut minus juste molestare presumant, non intendentes per hoc suo abbati proprio dumtaxat in aliquo derogare. Datum etc.

(a) Dit en 't volgend nr. omgekeerd in II.

— 168 —

Littera amicabilis missa magistro Symoni de Bourich.

Honorando et magne circumspectionis viro, magistro Symoni de Bourich, vice dompno Remensi, amico nostro confidentissimo [a]).

Reverende magister et amice confidentissime, viserosa recommendatione premissa. Recepimus pridie litteras vestras gratiosas per magistrum Johannem Fabri clericum [b]) vestrum cui in omnibus fidem adhibuimus secundum dictarum litterarum continentiam et tenorem. Et quoad factum fratris Johannis de Rocherio, prioris monasterii de Lucerna quem habilem et ydoneum invenimus, ipsum pastorem dicto monasterio prefecimus et abbatem; verum quoad factum servitii per nos Apostolice Camere et dominis cardinalibus debiti, nichil ad presens solvere possumus, tum propter pauperiem colonorum nostrorum, quorum aliqui nichil penitus aut parum solverunt de censibus nobis debitis, aliqui etiam penitus propter penuriam aufugerunt, tum etiam propter ventorum ac tempestatum turbines qui nos ultra quingentos florenos citra festum beati Martini in nostris domibus damnificaverunt. Quapropter dilectionem vestram nobis amantissimam obnixe rogamus, quatinus quoad hujusmodi factum nos sicut hactenus, ita de cetero per vestram gratiam defendere velitis quousque ad premissa debita solvenda majorem et commodiorem habuerimus potestatem. Tradimus enim dilecto clerico vestro xx francos pro pensione anni preteriti et sex scuta et ix grossos, quos pro nobis solvistis. Ceterum tradidimus dicto clerico vestro quasdam supplicationes pro nobis et aliquas pro magistro Petro, nepote nostro [c]), Sanctissimo Domino nostro presentandas, supplicantes ut prius, quatinus juxta factum ipsarum supplicationum et alia nostra ex parte referenda dicto vestro clerico fiducialiter credere et dictas supplicationes juxta posse vestrum ad finem dignemini deducere concupitum; et per Dei gratiam vestrum taliter laborem et operam renumerare curabimus, quod merito debebitis contentari. Preterea de amore et dilectione quem ad nos, ad monasterium nostrum ac personas ejusdem totumque Ordinem gestare noscimus, etsi non condignas, affectuosas tamen et uberes gratia-

rum referimus actiones, supplicantes vobis ex intimis, si aliqua in hiis partibus pro vobis fieri volueritis, quatinus illa nobis intimare velitis, scituri quod illa — si in potestate nostra constiterint — libenti mente curabimus adimplere. Omnipotens vos conservare dignetur cum augmento successuum votivorum.

(a) Dit adres in II achteraan.
(b) In II ontbreekt het w. *clericum*, dat overigens in I ook onduidelijk geschreven is.
(c) II leest enkel : *magistro N.*, zonder : *nepote nostro.*

— 169 —

Commissio abbati directa ad recipiendam resignationem cujusdam prepositi, et providendum monasterio si vacaverit et compellendum canonicos ad exhibendum novo preposito obedientiam, dispensando cum canonicis voce et stallo carentibus etc.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, venerabili nobis in Christo fratri, abbati Rubrensi, Maguntine diocesis, salutem etc. *Schier woordelijk als in de lastgeving opgedragen aan den prior van Premonstreit onder nr* 108, *behalve dat* tibi *altijd vervangen wordt door* vobis *en behoudens de volgende bijzonderheden :*

Ex parte venerabilis fratris nostri prepositi Lutrensis... alicui prelato nostri Ordinis sibi vicino... ad dictam preposituram... assumpto vobis prelato aliquo zelatore nostri Ordinis... in Ordine nostro consuetis temporibus nostris...

Eindigt aldus : Quare quoad premissa, ista vice dumtaxat, concedimus nostre plenitudinem potestatis, vestram conscientiam onerantes. Datum sub sigillo in Sancto Quintino in domo nostre habitationis die 6ta mensis januarii, anno domini etc.

— 170 —

Presentatio littera pro fratribus ordinandis.

Reverendo in Christo patri ac domino, domino J., Dei gratia episcopo Cameracensi, seu venerabilibus et circumspectis viris dominis vicariis dicti domini episcopi in spiritualibus, Johannes ejusdem permissione Premonstratensis abbas, reverentiam debitam et promptam ad queque beneplacita voluntatem. Dilectos nostros in Christo filios fratrem Stephanum de Hamo, diaconum, et Johannem Fuzin, acolitum [a]), canonicos nostros, reverentie vestre tenore presentium presentamus, supplicantes humiliter et devote quatinus hoc in-

stante sabbato post Letare Jherusalem, si vos sacros ordines celebrare contigerit, dictos diaconum ad presbyteratus et acolitum ad subdiaconatus sacros ordines, quos ad dictos ordines ydoneos reputamus et habiles, promoveri dignemini. Paternitatem vestram cum utriusque hominis sospitate conservare dignetur Omnipotens juxta vota. Datum etc.

(b) II leest : « fratres A. et B. dyaconos et C. acolitum ».

(a) II leest : « dictos fratres A et B, dyaconos, ad presbiteratus et C., acolitum, ad subdiaconatus... »

— 171 —

(1396)

Commissio missa abbati Belli Vallis in Argona ut instituat quemdam religiosum beate Marie in Nemore in abbatem et pastorem ecclesie de Stagno [1]).

Johannes etc. Venerabili etc. Salutem etc. Inter cetera mentem nostram sollicite moventia illud precipue nos movet et excitat, ut in monasteriis nostri Ordinis cultus divinus non minuatur in aliquo nec pereat Ordinis regularis disciplina. Sane quidem dolorenter referimus, ad nostrum fide digna relatione pervenit auditum quod in ecclesia de Stagno, Virdunensis diocesis, que est vestra filia, cultus divinus est adeo diminutus propter paucitatem personarum, quod a multo tempore citra nec matutine, nec vespere cantabantur ibidem. Volentes igitur, ut tenemur, dicte ecclesie in causa hujusmodi providere, mittimus ad dictum monasterium fratrem Johannem Damanche, canonicum monasterii beate Marie in Nemore, ut ibidem divinum officium celebret et observet juxta statum ipsius monasterii debitum et regularem Ordinis disciplinam. Et quia dominus dux Lotharingie et domina de Cocyaco dictum fratrem Johannem nobis per suas litteras ac nobiles nuntios affectuose recommendarunt, et de ejus laudabilibus vita et moribus fidelia testimonia retulerunt, hinc est quod ipsum vobis seriose recommendamus, mandantes et obsecrantes obnixe quatinus, si, ut multi dicunt, dictum monasterium sit pastore suo destitutum, vel si pastor ipse sit inhabilis ad dictum monasterium gubernandum, de persona dicti fratris Johannis monasterio provideatis eidem, prout vestra dinoscitur interesse, potissime cum dictus dominus dux Lotharingie eidem intendat, ut nobis scripsit, prestare cum effectu consilium, auxilium et favorem, mandantes insuper per litteras vestras guber-

natori dicti monasterii, ut dictum fratrem Johannem amorose recipiat et tractet in visceribus caritatis, donec a nobis aliud super hoc receperit in mandatis. Preterea quum dictus frater Johannes sine licentia sui abbatis ad nos accessit, ipsum ut in dicto monasterio securius et sanctius famuletur Altissimo eundem ibidem mittimus absolutum. Omnipotens conservet vos etc.

(1) Over 't feit waarover 't hier gaat, lees ik in *AA. PR.*, II 840-41 : « Andreas nominatur abbas Stagni in charta anni 1385. Anno 1396 graves adversus ipsum querelae delatae sunt ad Johannem, Praemonstrati abbatem, qui abbati Bellae-Vallis dedit in mandatis ut Joannem Damanche, S. Mariae Nemorensis canonicum, Stagnensi monasterio inordinaret, imo et abbatem institueret si, ut fama erat, « dictum monasterium suo pastore foret destitutum, vel si pastor ipse foret inhabilis ». Andreas stierf abt t. j. 1404.

— 172 —

Littera amicabilis missa abbati Vallis Serene ut deliberet priori Vivariensi sua bona etc.

Venerabilis frater. Miramur plurimum quod impeditis bona prioris Vivariensis, maxime pro debitis in quibus tenemini Balduino Hurant, cum non solum illa debita, sed omnia alia in quibus tenebatur ecclesia vestra, tempore quo resignavit, solvere teneamini. Cum igitur dictus prior, ut asserit, vix habeat unde vivere in dicto prioratu *possit* [a]) eo quod redditus et emolumenta ipsius sint multipliciter diminuta, mandamus vobis quod bona ipsius prioratus, videlicet bladum et avenam, que omni anno recipere tenetur, eidem incontinenti, amotis omnibus impedimentis, deliberetis seu solvere libere faciatis. Et si forte aliquam causam contra ipsum in posterum allegare aut proponere volueritis, quando veniemus ad monasterium vestrum vobis complementum justitie satagemus plenariter exhibere. Valete. Scriptum etc. [1]).

(a) Dit w. ontbreekt in beide hss.

(1) Deze abdij werd gesticht te Viviers t. j. 1121 en werd overgebracht naar Valsery t. j. 1153, hoewel in vele stukken den vroegeren naam van « Vivariense » behoudende. Op de oude plaats en wellicht in de vroegere gebouwen bleef naderhand een prioraat of pastorij, t. j. ± 1400 bekleed door een ontslagen abt van Valsery, die schijnt geregeerd te hebben tusschen Jan, die nog heerschte t. j. 1356 en Gobertus de Lauduno gest. t. j. 1412. HUGO, *AA. Pr.*, II, 1038-1044. — Cfr. *Répertoire* n. 682.

— 173 —

Excommunicatio abbatis Clarifontis pro defectu pecunie non solute priori scolarium pro reparatione domus collegii Ordinis.

Johannes etc. venerabili in Christo fratri, abbati Buciliensi, salutem etc. Quum nostra et generalis nostri capituli ultimo preteriti auctoritate abbati Clarifontis injunctum, et sub pena excommunicationis preceptum fuit, quatinus infra Nativitatem dominicam immediate dictum capitulum sequentem, scolarem de monasterio suo Parisius mitteret, vel infra Pascha, pro reparatione domus seu collegii scolarium nostri Ordinis, priori dicti loci de decem francis, vel eorum valore, satisfaceret, abbas hujusmodi, mandatum nostrum et dicti capituli impudenter vilipendens, neutrum dictorum mandatum nostrorum fecerit, excommunicationis sententiam per nos et dictum capitulum in ipsum latam dampnabiliter incurrendo; hinc est quod vobis in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus quatinus, presentibus habitis, quamcitius potueritis ad dictum monasterium accedentes, prefatam excommunicationis sententiam in dictum abbatem in sua ecclesia et coram suo conventu publice fulminetis, cujus sententie absolutionem penes nos duximus reservandam. Et quid inde etc. Scriptum etc. [a]).

(a) Deze twee laatste ww. enkel in II.

— 174 —

(1396)

Excommunicatio pro defectu Tallie.

Johannes etc. Venerabili in Christo fratri, abbati Insule Dei, salutem etc. Dilectus nobis in Christo filius, prior noster scolarium, gravi nobis conquestione monstravit quod, licet sibi tam pro reparatione domus scolarium quam pro bursa sua assignaverimus talliam ecclesie de Bellosana [1]) anni nonagesimi quinti, abbas vero predictus in tallia nonagesimi sexti [a]), cumque tam dictus abbas quam prior, licet debite requisiti, hujusmodi tallias hactenus solvere non curarunt, excommunicationis sententiam in suarum animarum dispendium incurrendo, hinc est quod vobis in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus quatinus hujusmodi

sententiam contra dictum abbatem in suo monasterio, et priorem in suo prioratu, quamcitius ad hoc vacare potueritis, satagatis publice fulminare. Et quid inde etc.

(a) Aldus foutief in beide hss.

(1) Dit stuk schijnt van 't jaar 1396 en veronderstelt dat in de abdij van Bellosana scheiding van goederen heerschte tusschen abt en convent, die beide met een belasting werden geslagen opvolgenlijk te kwijten, over 't ander jaar, ten behoeve van het Premonstratenser College te Parijs. Abt te dien tijd was aldaar Andreas Hestrel. (*AA. Pr.*, I, 289).

— 175 —

Commissio priori Premonstratensi ut visitet circarias Franchie, Floreffie et Lothoringie cum plenitudine potestatis.

Johannes etc. dilecto in Christo filio fratri Francisco Kerne, priori nostri Premonstratensi *enz. als onder nr* 108 *tot aan* « aut expediens visum fuerit » ...visites hac vice monasteria dicti Ordinis in Franchie, Floreffie et Lothoringie circariis constituta, corrigens *enz.*...

— 176 —

Emissionis littera causa delicti.

Johannes etc. Venerabilis frater, vel vos, prior, in ejus absentia. Mittimus ad monasterium vestrum fratrem N., canonicum monasterii N., nostri Ordinis, mandando vobis in virtute sancte obedientie, quatinus ipsum, cum ad vos venerit, recipiatis et eidem penam xl[a] dierum gravioris culpe injungatis, qua peracta ipsum tractetis in conventu vestro prout de talibus est statutum, non exiturum monasterium nisi cum conventu et non reversurum ad partes istas, quacumque causa pretensa, nisi de nostra vel capituli generalis speciali mandato. Damus etiam vobis liberam potestatem ipsum absolvendi a peccatis vobis confessis et penitentias salutares injungendi. Terminum veniendi ad vos infra duximus prefigendum etc. [a]).

(a) II leest : « Terminum ei veniendi ad vos infra B duximus prefigendum etc. »

— 177 —

Citationis littera ad instans generale capitulum ad instantiam etc.

Johannes etc., dilecto nobis in Christo filio, fratri N., etc. Ad in-

stantiam abbatis et conventus monasterii tui, tibi in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus quatinus cites personaliter et peremptorie Premonstrati coram nobis fratrem Johannem de Wymiaco alias Le Bus, dudum abbatem dicti monasterii, ad proximum instans nostri Ordinis capitulum generale, portaturum secum ultimam concordiam inter prefatos abbatem et conventum et dictum fratrem Johannem factam, et dictis abbati et conventui, seu eorum procuratori, quod justum fuerit responsurum. Et quid inde feceritis nobis rescribere non obmittatis. Datum etc.

— 178 —

Emissionis amicabilis littera propter paucitatem personarum in ecclesia ad quam mittitur.

Frater J., care dilecte fili : quum per teipsum non sufficis ad divinum officium in tuo monasterio celebrandum, hinc est quod ad dictum monasterium mittimus fratrem Walterum de Goyke, canonicum monasterii Grimbergensis, nostri Ordinis, Cameracensis diocesis, mandantes tibi in virtute sancte obedientie, quatinus ipsum gratiose recipias et eidem decentia victualia ministrare satagas juxta ipsius ecclesie facultates, quousque aliud de statu monasterii dicti fuerit ordinatum. Terminum vero veniendi ad dictum monasterium feriam sextem post festum Beatorum Cosme et Damiani eidem duximus prefigendum. Scriptum etc.

— 179 —

Commissio ut monialis recipiatur in ecclesia sua que apostataverat etc.

Johannes etc. Ex parte sororis Katherine Bast, novitie monasterii Vallis Liliorum, nostri Ordinis, Cameracensis diocesis, extitit humiliter supplicatum, quod quia dicta Katherina, diabolo instigante, relicto suavi jugo Domini, ad seculum convolavit, et per tempus trium mensium vel circiter ibidem mansit, tandem tamen ad cor rediens, reversa est ad monasterium, disciplinam Ordinis recipere devato mente parata priorissa vero et conventu renitentibus et allegantibus dictam Katherinam nunquam fecisse professionem nec fuisse velatam, quatinus sibi super hoc consulere et de remedio salubri providere misericorditer dignaremur; nos igitur, conside-

rantes quod dicta Katherina per annos septem integros mansit in dicto monasterio in aetate legitima constituta, declaravimus ipsam tacite fore professam. Quapropter sibi providere volentes, vobis duobus et cuilibet vestrum insolidum in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus quatinus si, et quando super hoc requisiti fueritis, vel alter vestrum fuerit requisitus, ad dictum monasterium accedentes ad recipiendam dictam Katherinam in grisea tunica et in pena xl[ta] dierum gravioris culpe per censuram ecclesiasticam, juxta statuta Ordinis, compellatis, nisi aliquid tale impedimentum obfuerit propter quod dicta Katherina ad monasterium de cetero non deberet admitti. Datum etc. [1]).

(1) Uit n. 181 blijkt dat deze opdracht gegeven werd aan de abten van Grimbergen en Jette.

— 180 —

(1436-1443)

Littera clausa missa magistro Job, canonico Remensi, per dominum Premonstratensem, etc.

Venerabilis magister et amice carissime, affectuosa recommendatione premissa. Amicitie sincere talis vis inesse dinoscitur, ut amici in complacentiis mutuis interiores animorum affectus exterioribus operum prosequuntur effectus. Sane Petrus Alutarius de Fara, frater noster germanus, [1]) habet quandam causam in curia Remensi, propter quam vestro non modicum indiget patrocinio. Quamobrem, de dilectionis et amicitie vestre sinceritate confisi, vos viscerose rogamus quatinus eidem fratri nostro in causa predicta vestro mentis solatio (?) tanto specialius et gratiosius velitis assistere, quanto pre ceteris in vobis confidentiam gerimus pleniorem, ut ipse dicte cause concupitum finem adipisci per vestrum patrocinium valeat vobisque proni teneamur ad condigna rependia gratiarum. Omnipotens vos conservare dignetur etc.

Venerande circumspectionis et scientie viro, magistro Job Coure, canonico Remensi, amico nostro consideratissimo. Totus vester in possibilibus J. abbas Premonstratensis.

(1) Hieruit blijkt dat schijver dezes briefs is Jan de la Fère, abt van Premonstreit (1436-1443).

— 181 —

Mandatum priorisse et conventui N. ut insolentias sororis N. [a]) *curent rescribere domino Premonstratensi etc.*

Dilecte filie. Recepimus pridie litteras vestras mentionem facientes de quadam commissione a nobis emanata, virtute cujus venerabiles fratres, Grimbergensis et Jettensis monasteriorum abbates [1]), volebant Katherinam Basts de Bruxella, monialem et novitiam vestri monasterii, que ad seculum evolaverat, ad societatem vestram readmittere. Allegatis quoque in dictis litteris multa enormia contra dictam Katherinam, que gratia brevitatis omittimus, propter que dicitis ipsam de cetero ad societatem vestram non debere admitti. Et petitis per nos super hoc de salubri vobis remedio provideri. Quocirca scire velitis quod dicta commissio non solum a nobis, sed a capitulo generali et per digestum consilium meliorum et majorum clericorum nostri Ordinis emanaverit qui, considerato quod dicta Katherina post annos pubertatis nedum per unum, sed plures annos mansit in vestro monasterio, ipsam fore Ordinem nostrum tacite professam unanimiter declararunt. Nec propter apostasiam, sicut scitis, aut lapsum carnis, debet privari monasterio vestro aut ab ipso in perpetuum proscribi, juxta Ordinis nostri consuetudines et statuta. Nec potest cum aliquo de cetero matrimonium contrahere propter professionem predictam, nisi in primo anno pubertatis fidem alicui viro promisisset, etiam si carnis fuisset copula subsecuta, nisi per Sedem Apostolicam super hoc esset cum eadem misericorditer dispensatum. Nec allegatis in dictis vestris litteris causam legitimam quare dicta Catherine de dicto monasterio proscribi merito deberet, aut alias quomodolibet non admitti. Et nichilominus, ut sitis aliqualiter pacificate, scribimus amore vestri et illorum de Mechlinia commissariis [2]) et executoribus commissionis predicte, quatinus super executione ejusdem supersedeant quousque per vos super delictis et insolentiis dicte Catherine, quare ad dictum monasterium admitti non debet, fuerimus lucidius informati. Quare vobis districte mandamus quatinus omnes insolentias et delicta prefate Catherine nobis curetis cum omni integritate transcribere, ut absque quavis personarum acceptatione ordinare possimus prout fuerit rationis. Verum quoad molestationes illius Gerardi, de quo faciunt vestre littere mentionem, vos juvare [b]) non possumus cum hoc idem pertineat ad potentiam brachii secularis, cujus auxilium poteritis si et quando vobis expediens aut necesse

fuerit misericorditer implorare. Diem vero in quem nos super omnibus predictis informare debebitis festum Purificationis Marie vobis ducimus prefigendum. Valeatis feliciter ut optamus. Scriptum Premonstrati penultima die mensis Octobris (*en een teeken dat we niet konden ontcijferen*) [3].

(a) II leest « P ».
(b) Er staat foutief *jurare* in beide hss.

(1) Zie hooger nr. 179.
(2) Zie onder nr. 184.
(3) Tot dezelfde zaak behooren de stukken onder nrs. 179, 181, 182, 186, 187 en 189.

— 182 —

Mandatum aliquibus abbatibus ut supersedeant ab ulteriore executione commissionis capituli generalis etc.

Johannes etc. Venerabilibus in Christo fratribus Grinbergensis et Jettensis monasteriorum abbatibus, salutem et sinceram in Domino caritatem. Attendentes supplicationibus ex parte ville Machliniensis et dilectarum filiarum priorisse et conventus monasterii Vallis Liliorum dicti Ordinis nobis porrectis, vobis tenore presentium precipimus et mandamus, quatinus ab [a] ulteriori executione commissionis capituli generalis super facto sororis Katherine Basts, novitie et monialis dicti monasterii Vallis Liliorum, supersedeatis, quousque a nobis, super dicte monialis excessibus per dictum conventum lucidius informatis aliud receperitis in mandatis, quia per has presentes dicte commissioni, quominus in suo vigore permaneat, in aliquo non intendimus derogare. Datum Premonstrati anno etc. [1].

(a) Er staat *ad* in beide hss.

(1) Zie hooger onder nr. 179. Doch van een boodschap vanwege het generaalkapittel is daar geen spraak !

— 183 —

Regratiatio per dominum Premonstratensem magistro N. de diligentia facta circa negotia sua.

Amice carissime, viscerosa recommendatione premissa. Regratiamur vobis ex intimis de bona diligentia quam hactenus superexhibuistis circa negotia nostra super quibus plene scribimus dom-

no vice dompno, magistro vestro, rogantes vos affectuose quatinus eadem diligentia in dictis negotiis continuare velitis, adeo facientes, quod ad condigna gratiarum rependia merito teneamur assurgere. Et si volueritis quid nos facturos cum obtinendi fiducia rescribatis. Valeatis feliciter ut optamus. Scriptum etc.

Venerande discretionis viro magistro Johanni Fabri, canonico Remensi, amico nostro carissimo [a]).

(a) Hier volgt een *d* met een anedre *d* hooger.

— 184 —

Littera per dominum Premonstratensem missa oppido Machliniensi super expulsione cujusdam sororis a monasterio Vallis Liliorum [a]) *propter ejus delicta.*

Honorandi domini et amici carissimi, viscerosa recommendatione premissa. Recepimus pridie litteras vestras mentionem facientes de quadam commissione a nobis, ut asseritis, emanata, virtute cujus venerabiles fratres, Grinbergensis et Jettensis monasteriorum abbates, nitebantur Katherinam Basts, monialem et novitiam monasterii Vallis Liliorum, que instigante diabolo ad seculum convolaverat ad dictum monasterium readmittere; videtur vobis quod consideratis excessibus et delictis enormibus que dicta Catherina nedum in sui et ipsius monasterii, verum etiam in totius nostri Ordinis non modicum scandalum, vituperium et jacturam, et anime sue non exiguum detrimentum dampnabile, contraxisse dinoscitur, attento quoque quod ipsa nondum fecit professionem in dicto monasterio, super quibus luculenter informati existitis, ad dictum monasterium de cetero non deberet admitti; fecistis insuper dictos prelatos per certos deputatos a vobis amorose requirere, quatinus ab hujusmodi commissionis executione vellent desistere, quousque super impedimento legitimo, quo continuante dicta Catherina de cetero ad dictum monasterium admitti non debeat, fuerimus lucidius informati; quamobrem nos affectuose rogastis, quatinus predictis attentis, ac scandalis exinde secutis et visibiliter subsequendis dicto monasterio, taliter providere vellemus, quod dicta Catherina in despectum et contumeliam dicti conventus non admittatur de cetero, cum hoc idem, ut asseritis, vestre etiam intentionis existat : super quibus omnibus, et primo, super illo quod allegatis dictam commissionem a nobis emanasse, concedimus enim quod dicta com-

missio non solum a nobis sed a toto nostri Ordinis generali capitulo [1]) et per majorum clericorum digestum consilium emanavit, que commissio nichil absurdum nichilque juri seu recte rationi contrarium in se dinoscitur continere; quoad hoc, quod dictam Catherinam asseritis nunquam fecisse professionem in dicto monasterio, concedimus quod nunquam fecit expressam, sed tacitam, que taliter ipsam ligat, quod nec ab eodem monasterio expelli aut voluntarie recedere seu matrimonium contrahere valeat, nisi per Sedem Apostolicam cum eadem fuerit misericorditer dispensatum, quia nedum per unum verum etiam per tres vel quatuor annos mansit in dicto monasterio in etate legitima constituta, quare non immerito fuit in ultimo nostro generali capitulo per magnos et solemnes clericos, tam theologos quam juris canonici professores, professa dicti monasterii declarata. Quo vero ad illud, quod dictam Catherinam taliter deliquisse dicitis, quod de cetero proscribi deberet a dicto monasterio et admissione ejus omnino privari, respondimus quod juxta privilegia et statuta nostri Ordinis, quedam fuerint delicta propter que perpetrans privari debet monasterio suo, aliquando ad tempus, et aliquando in perpetuum, quorum si aliquid dicta Catherina commiserit et per fide dignas personas dicti Ordinis contra ipsam legitime probatum fuerit, parati sumus de ipsa facere justitie complementum. Denique quoad ultimum, quo dictis intentionis vestre fore quod dicta Catherina nunquam debeat admitti ad monasterium sepedictum, videtur nobis quod in hoc, salva semper in omnibus reverentia vestra, videmini plus de facto quam de jure procedere et in hoc preces vestre videntur armate, quo posito justitia nullum haberet locum. Scitis enim, domini et amici carissimi, quod sancta ecclesia non claudit ostium gremium (*sic*) redeunti, et quod, juxta sanctorum patrum autoritates, sanctius nobis est propter exuberantem misericordiam quam propter districtam justitiam judicari. Respicite igitur, quesumus, ad penitentiam peccatricis corde compuncte ne forte, si claudatur ei misericordie sinus, incidat in desperationis abissum et fiant novissima illius pejora prioribus. Salvator enim noster, cujus omnis actio nostra est instructio, postquam a mortuis surrexisset, non sue matri virgini benedicte, sed Marie peccatrici de qua ejecerat septem demonia prius dignatus est apparere. Et licet videtur quod non litteris vestris responderimus competenter, nichilominus tamen, quia juxta possibilitatis nostre modulum in omnibus vobis complacere vellemus et in nullo complacentie vinculo, salva conscientia, claudicare, scribimus prelatis antedicte commissionis executoribus, quatinus ab ejus executione

ulteriori supersedeant, quousque per dictum conventum fuerimus super delictis et insolentiis sepedicte Catherine plenius et lucidius informati, quo casu dilectionem vestram obsecramus attente, quatinus illud quod, debite pertractato negotio juste decreverimus judicandum indebite nullatenus impedire velitis, cum hoc, prout certi sumus, et domino duci Burgundie et domino episcopo Atrebatensi, ejus cancelario, non modice displiceret, tantum proinde facientes quod pro vestro salubri statu offerre teneamur Altissimo devotorum vitulos labiorum. Qui vos conservare dignetur cum votivorum successuum incremento. Scriptum etc.

Venerande circumspectionis et prudentie viris, gubernatoribus et consilio oppidi Machliniensis, nostris confidentissimis amicis. Vester totus in possibilibus Johannes, abbas Premonstratensis.

(a) In I staat hier enkel « N ».

(1) Zelfde nota als hooger.

— 185 —

(1397-1400)

Procuratio data abbatibus N. ut intersint pro nobis in congregatione generali facta per regem Franchie Parisius congregata ad audiendum et concludendum omnia que faceremus si presentes essemus.

Universis presentes litteras inspecturis Johannes, permissione divina humilis abbas monasterii Premonstratensis, Laudunensis diocesis, salutem in Domino. Notum facimus quod, dum de mandato serenissimi principis et domini nostri, domini Karoli regis Francorum, ad congregationem generalem pro facto unionis ecclesie Parisius venissemus, nobisque infirmitas corporalis talis subvenerit, quod commode in tractatu hujusmodi congregationis interesse non possimus, et ob hoc dominus noster rex benignissime super hoc nos pro excusatis habuerit, prout habet, dum tamen personam sufficientem dimitteremus cum potestate procedendi in dicto tractatu prout fuerit procedendum; hinc est quos nos, de fidelitate et industria ac circumspecta scientia venerabilium fratrum nostrorum, dominorum Johannis [1], Belliportus, Briocensis, et Bertrandi [2], Gaudii Vallis, Carnotensis dyocesium, nostri Ordinis monasteriorum abbatum ac dilectorum filiorum, fratrum Honorati dou Bus, prioris scolarium dicti Ordinis et Johannis Vairet, canonici Sancti Mar-

tini Laudunensis [a]), eos et eorum quemlibet facimus, constituimus, creamus et ordinamus procuratores nostros generales et nuntios speciales, ita quod non sit melior conditio occupantis, sed quod unus eorum incepit alter prosequi mediate valeat et finire, ad comparendum nostro nomine et pro nobis in dicta congregatione dominorum prelatorum et capitulorum ecclesiarum tam metropolitanarum quam cathedralium ipsius regni Francie super unione universalis ecclesie ex ordinatione ejusdem domini nostri regis de presenti fienda cum continuatione dierum subsequentium, sive ad aliam diem seu alios terminos super hoc assignatam seu assignatos, assignanda seu assignandos, audientesque et nobis referentes omnia que ibi fient, tractabuntur et ordinabuntur, ratum, gratum atque firmum habentes et habere promittentes bona fide et sub obligatione omnium et singulorum bonorum nostrorum quorumcumque totum et quidquid per dictos procuratores nostros, seu eorum alterum, actum, dictum, gestum esse fuerit in premissis seu etiam prosecutum. In cujus rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum etc.

(a) Hier ontbreekt in beide hss. iets als « plenissime confidentes ».

(1) Johannes Boschier, die abt was van 1397 tot 1442, en over wien de Annalist HUGO den grootsten lof schrijft, *o. c.*, I, 312.

(2) Bertrandus, « juris utriusque professor et doctor », regeerde in de abdij van Joyenval van 1394 tot 20n Maart 1400.

— 186 —

Littera responsiva per dominum Premonstratensem directa cuidam magistro in Curia Romana etc. faciens [a]) *mentionem de obtentu absolutionis a sententiis quas idem dominus incurrerat etc.*

Reverende magister et amice precarissime, affectuosa recommendatione premissa. Recepimus litteras vestras mentionem facientes qualiter non cum modico labore obtinuistis a domino Camerario Apostolico dilationem solutionis servitii nostri communis et impedivistis quod non procedebatur (*sic*) contra nos, et obtinuistis similiter absolutionem sententiarum quibus a longo tempore fueramus ligati usque ad festum beati Johannis Baptiste ultimo preteritum; et in hoc expendistis sex francos cum novem grossis monete Avionensis. Unde, etsi non condignas, effectuosas tamen et uberes vobis gratiarum referimus actiones. Verumtamen, si deberemus omnes sententias mundi incurrere, non possumus ad presens facere quamcumque solutionem dicti servitii, quia omnes creditores nostri [b])

coarctant nos strictissime ad solvendum ea que eis debemus, et nichil possumus habere de debitoribus nostris, tum quia pauperes sunt, tum etiam propter talliam per dominum nostrum regem de novo eis impositam propter matrimonium regis Anglie et filie domini nostri regis; sed per Dei gratiam, quanto citius potuerimus habere pecuniam a debitoribus nostris et etiam de bonis nostris, libenter faciemus quidquid potuerimus, sed pecunia quam exposuistis pro nobis parata est, dummodo sciverimus cui tradi volueritis eandem. Scribatis nobis, si placet, ubi dictam pecuniam poni volueritis et in hoc nullus erit defectus. Laboretis igitur sicut prius ut habeamus adhuc aliqualem dilationem, alioquin non est in potentia nostra ipsas sententias evitare, quas non in contemptu clavium sed ex mera et inevitabili necessitate incurreremus. Omnipotens etc.

(a) Zoo I als II hebben foutief : *facientem.*
(b) In I en II : *nostros.*

— 187 —

Mandatum super processu et facto fratris Mathei de Abbatis Villa canonici monasterii de Seriaco in Pratis pro suspitione homicidii, ad citandum, insinuandum etc.

Johannes etc. Dilectis nobis in Christo filiis, fratribus Johanni de Fauconbergue et Andree Domale, canonicis monasterii de Seriaco in Pratis, nostri Ordinis, Ambianensis diocesis, et omnibus aliis tam prelatis quam subditis dicti Ordinis, ad quos presentes nostre littere pervenerint, salutem et hiis mandatis nostris firmiter obedire. Cum nos in carceribus nostris Premonstrati diu tenuerimus et adhuc detinemus mancipatum fratrem Matheum Avernot, alias de Abbatis Villa, canonicum monasterii de Seriaco in Pratis, nostri Ordinis, Ambianensis diocesis, tam per privilegia apostolica nobis et Ordini nostro concessa, quam de statutis et consuetudinibus approbatis ab antiquo in dicto Ordine justiciabilem et subditum nostrum et cujus correctio et deliberatio aut absolutio ad nos pleno iure pertinere dinoscitur, pro suspitione homicidii in personam Johannis fratris defuncti [a]) de Boulaincourt in Seriaco, per dictum fratrem Matheum, ut dicitur, perpetrati, licet autem prefatus frater Matheus asseruit et adhuc asserit se de hujusmodi homicidio fore purum et innocentem, petieritque et adhuc continue petat a nobis, quatinus ad ejus condempnationem vel absolutionem celerem mise-

ricorditer dignaremur (*sic*), nos tamen, nolentes in aliquo a debito justitie tramite deviare, nec ad ipsius fratris Mathei expeditionem, liberationem aut absolutionem nisi prius vocatis qui vocandi seu intimandi fuerint, procedere, ne causam ignorantie, detentionis seu incarcerationis dicti fratris Mathei in posterum pretendere valeant, ipsam detentionem uxori quondam dicti defuncti, Johannis Fabri, liberis eorundem Petro Fabri, ac aliis amicis carnalibus predicti defuncti, necnon omnibus aliis quorum interest aut interesse poterit quomodolibet in futurum, decernimus et decrevimus per presentes significandum et intimandum palam et publice, in monasterio nostro Premonstratensi et alibi ubi decebit, ipsosque et alios quoscumque, quorum interest aut interesse poterit quomodolibet in futurum citandos decernimus ac ipsos ac eorum singulos tenore presentium in quantum possumus citamus et citari mandamus tam in nostro monasterio quam alibi ubi decebit, ut ipsi et eorum singuli qui sua interesse crediderint et qui dictum fratrem Matheum, prisionarium nostrum, ut premittitur, super hujusmodi homicidio aut ejus dependentiis vellent prosequi vel impetere quacumque via juris, compareant coram nobis in monasterio nostro Premonstratensi diebus infra sequentibus, videlicet feria II^{a} post assumptionem beate Marie Virginis, feria II^{a} post Egidii abbatis, feria II^{a} post Exaltationem Sancte Crucis et feria II^{a} post festum Sancti Remigii in capite Octobris, nisi dicte dies aut ipsarum altera fuerint feriate, alioquin diebus jurisdictionis immediate sequentibus. Cum ita (*sic*) pro hujusmodi negotio prosequendo nos, propter locorum distantiam intendere personaliter nequeamus, hinc est quod vobis et vestrum cuilibet et omnibus aliis subditis nostris, qui super hoc a latore presentium requisiti fuerint, in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus, ita quod in hiis exequendis alter vestrum alium vel alios non expectat, quatinus significetis, intimetis et notificetis relicte dicti defuncti ac liberis eorundem, si in etate legitima constituti fuerint, alioquin tutoribus liberorum ipsorum et Petro Fabri ac Johanni Lupi ac filiis suis, si quos habeant, necnon universis et singulis amicis carnalibus quondam Johannis Fabri, defuncti predicti, ac omnibus et singulis quorum interest aut interesse poterit in futurum, ad eorum et cujuslibet ipsorum personas aut ad eorum domicilia seu domicilium et ad pronos ecclesiarum de Sancto Stephano et alibi, ubi degunt et morantur, dum divina ibidem celebrabuntur et alias taliter quod hujusmodi negotium ad notitiam omnium predictorum devenire possit, quod dictum fratrem Matheum, nostris tenuimus diu et adhuc tenemus carceribus mancipatum, quodque parati su-

mus et paratos nos offerimus omnibus quibuscumque de dicto fratre Matheo conquerentibus et conqueri volentibus, exhibere et facere celeris justitie complementum, et ipsum juxta demerita ejus punire et corrigere, ut ipsi et eorum quilibet, qui sua interesse crediderint, coram nobis ad supradictos dies vel eorum alterum compareant, dicturi et propositurі totum et quidquid contra dictum prisionarium nostrum occasione dicti homicidii vel super dependentiis vel emergentibus ejusdem, conjunctim vel divisim, dicere vel proponere voluerint, per modum denuntiationis, accusationis, querimonie aut alio quovis modo, quatinus ad ipsius prisionarii expeditionem et deliberationem seu correctionem et punitionem secundum quod nocens vel innocens reperiretur procedere teneamur. Omnes autem tabelliones et notarios publicos ubilibet constitutos, quos una vobiscum vel vestrum altero ad exequendum mandatum hujusmodi accersire decreveritis, attente requirimus et rogamus, quatinus dicti fratris Mathei detentionem et omnia supradicta in presentibus contenta, prout per nos decreta sunt et acta, prenominatis omnibusque aliis quorum interest aut interesse poterit et eorum singulis de quibus a latore presentium fueritis requisiti, vel alter vestrum requisitus fuerit, una vobiscum aut vestrum altero significent, insinuent, notificent et publicent, secundum harum litterarum nostrarum seriem, continentiam et tenorem, cum intimatione eisdem et ceteris aliis quorum interest aut interesse poterit, ex parte nostra facienda, quod nisi dictis diebus aut eorum altero coram nobis comparuerint premissa facturi, nos prenominatis et eorum cuilibet, et omnibus aliis quorum interest aut interesse poterit, viam de cetero sub predictis dilationibus contra dictum prisionarium occasione predicta dicendi et proponendi per modum predictum et alias precludemus, eorum absentia non obstante, et ulterius in hujusmodi negotio una cum promotore causarum officii nostri Ordinis, nomine ipsius Ordinis et pro ipso, ad sepedicte fratris Mathei expeditionem et absolutionem seu deliberationem aut correctionem et punitionem, prout nocens vel innocens per nos repertus fuerit, procedemus justitia mediante, et cum qualibet alia intimatione in talibus fieri consueta. Et quid de et super premissis factum seu gestum fuerit, nos sub signo et testificatione notarii publici, qui una vobiscum in executione hujusmodi nostri mandati presens extiterit, nos certificare legitime faciatis et procuretis.

Datum etc.

(a) Hier volgt een *m* met streepje boven, wat ik niet kon ontcijferen.

— 188 —

Littera clausa abbati Cuissiacensi per quam dominus Premonstratensis remittit sibi religiosum suum absolutum.

Venerabilis frater et amice carissime. Portavit nobis heri litteras vestras frater Johannes Cordelle, canonicus monasterii vestri, cum quo, juxta tenorem dictarum litterarum, dispensavimus super irregularitate si quam contraxerit, et ipsum a sententiis excommunicationis quas incurrit in permissis nobis casibus remittimus absolutum, et ei terminum ad vos veniendi hanc instantem feriam quartam in quatuor temporibus post festum beate Lucie virginis sibi prefiximus, correctionem delictorum suorum vestre conscientie remittentes. Valeatis feliciter ut optamus. Scriptum Premonstrati feria secunda post dictum festum Sancte Lucie.

— 189 —

Littera amicabilis missa abbati Sancti Justi ut recipiat unum de suis religiosis gratiose usque ad visitationem nostram proximam qui apostataverat etc.

Venerabilis frater. Accessit heri ad presentiam nostram frater Petrus de Compendio, canonicus monasterii vestri, lator presentium, qui ex levitate animi et quadam instigatione diaboli, sine licentia de monasterio vestro recesserat, de hujusmodi excessu suo humiliter a nobis gratiam et misericordiam petens. Nos vero, contritione ejus inspecta et quod numquam fuit nisi bone vite et conversationis honeste, ipsum vobis remittimus de sententia quam incurrerit absolutum, mandantes vobis quatinus ipsum ad gremium redeuntem pie et paternaliter recipiatis et absque alia penitentia in conventu vestro tractetis, inhibentes omnibus et singulis concanonicis vestris ne sibi aliqua injuriosa verba aut opprobria qualiacumque inferre presumant; penam enim, quam sic recedendo incurrere potuit, usque ad primam nostram visitationem in nostris manibus retinemus, et ei terminum ad vos veniendi hanc instantem dominicam post festum conversionis Sancti Pauli duximus prefigendam.

— 190 —

Littera amicabilis missa domino archiepiscopo Remensi per domi-

num Premonstratensem in qua continetur credentia pro priore suo et rogatur quod gratiosum se prebeat postulationibus ejusdem etc.

Reverendissimo in Christo patri et amantissimo domino suo, domino archiepiscopo Remensi.

Reverendissime pater et amantissime domine, humillima recommendatione premissa. Cum dulcissima verba quibus mecum in monasterio de Nongento paternitas vestra dignata nuper est colloqui inter recordia mea revolvo, eidem scribendi non modicam sumo fiduciam, sperans indubie preces meas non declinandas a methodo per eandem dulciter admittendas. Verum ne dominationem vestram, que novit mel sugere de petra et oleum de saxo durissimo, prolixis scriptionibus attediare quomodolibet videar, dilectum filium, fratrem Franciscum, priorem nostrum Premonstratensem, ad presentiam vestram festinare decrevi, de illis super quibus debeat vos alloqui lucidius informatum. Quamobrem reverendam paternitatem vestram deprecor viscerose quatinus eidem et in dicendis adhibere fidem credulam et in adimplendis suis postulationibus non deviis a justitie tramite vos prebere dignemini gratiosos, ita circa premissa mearum supplicum precum intuitu facientes, quod pro dignationis vestre statu salubri offerre teneamur Altissimo devotorum vitulos labiorum, quam cum utriusque hominis sospitate et votivorum incremento successuum custodire dignetur Qui, nisi custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam.

Scriptum.

Vester capellanus Johannes, abbas Premonstratensis, ad beneplacita vestra preparatus (*sic*).

— 191 —

Commissio concessa abbati Bone Spei ut possit restituere habitum nostre religionis fratri Johanni Brayeul, qui se apostataverat absolvendo eum etc.

Johannes etc. Venerabili in Christo fratri, abbati Bone Spei, salutem etc. Etsi virga correptionis qua feramus insolentias subditorum tenere teneamur in manibus, olei tamen dulcedinis non debemus circa subditos oblivisci, cum verus Samaritanus nedum vinum sed etiam oleum omposuerit vulneribus sauciati. Etsi etiam venie facilitas delinquendi prebeat incentivum, nonnullos tamen magis corrigit gratia porrecta quam severitas discipline. Sacrorum etiam

canonum clamat auctoritas securius nobis esse propter suavitatem misericordie quam rigorem justitie judicari. Sane prior noster Premonstratensis nobis vestras pridie sibi missas litteras demonstravit in quibus ipsum rogabatis obnixe quatinus apud nos pro fratre Johanne Brayeul, quondam canonico Clarifontis, nunc vero dicto monasterio per sententiam capituli generalis proscripto, precum contemplatione vestrarum intercessor vellet existere, ut nos dictum fratrem Johannem in senectute et maxime tam anime quam corporis periculo constitutum, desiderantem ex intimis ad dominicum ovile reverti, a sententia excommunicationis absolvere, sive irregularitate secum dispensare, habitum nostri Ordinis sibi restituere et eidem, ut in ecclesia parrochiali aut alio quocumque consecrato dominico nomine loco Altissimo famulari et vitam honestam conquirere valeat, eidem misericorditer concedere dignaremur, ne idem amplius in nostri Ordinis scandalum et anime sue periculum per mundum cogatur, opitulante necessitate, discurrere : nos autem, tam vestris quam dicti nostri prioris precibus inclinati, sequi cupientes juxta possibilitatis nostre modulum illius vestigia, cujus omnis actio nostra est instructio, et qui non venit justos vocare sed miseros ad penitentiam peccatores, vobis, qui statum ipsius N. vidistis et cognovistis ejus contritionem, eundem ab excommunicationis sententia absolvendi, cum eodem super irregularitate dispensandi et alia superius expressa sibi auctoritate nostra concedendi, in permissis dumtaxat nobis casibus, cum nostre plenitudine potestatis tenore presentium vices nostras committimus, vestram super predictis omnibus conscientiam onerantes.

Datum etc.

— 192 —

Littera amicabilis missa collectori Remensi.

Reverende magister et domine precarissime, affectuosa recommendatione premissa. Accedens nuper ad monasterium nostrum magister Petrus Jheremie, vestras nobis litteras presentavit, quibus intellectis et viso tractatu inter dominos decanum et capitulum ecclesie Trecensis ex una parte, et abbatem et conventum Belli Loci, nostri Ordinis, ex parte altera inito, cujus ratificationem petebatis fieri, non modice tristabamur quod petitionem vestram statim non potuimus adimplere, ex eo videlicet, quod abbas et conventus nos super hoc hactenus non curarunt *informare* [a]) ; considerato nempe

quod tractatus ipse non moderni abbatis, sed predecessoris sui temporibus innitus extitit, necesse est quod habeamus litteras abbatis et conventus predictorum supplicatorias pro hujusmodi confirmatione tractatus, quibus habitis, desiderium vestrum adimplere celerius satagemus nedum in premissis, verum etiam in omnibus vobis placabilibus reverentie vestre cupientes ex intimis complacere. Custodire vos dignetur Omnipotens cum incremento successuum votivorum. Scriptum etc.

Honorande et magne circumspectionis viro, magistro Johanni de Chainpigneyo, collectori apostolico in provincia Remensi, domino et amico nostro precarissimo.

Vester totus in possibilibus Johannes, abbas Premonstratensis.

(a) Dit of soortgelijk w., door den zin vereischt, ontbreekt in beide hss.

— 193 —

Abbati de Ardena scribit dominus Premonstratensis responsive, quod tallias Ordinis recipiat in Normannia et sibi soli transmittat etc.

Venerabilis frater. Monstravit nobis prior noster litteras quas sibi misistis per fratrem Petrum Buciliensem, in quibus quidem litteris scripsistis quod libenter sciretis cui vos aut alii prelati de Normannia vestras tallias solveretis et quod de cetero ipsas non solvetis nisi de nostro speciali mandato. Quocirca noveritis, licet in ultimo generali capitulo minus bene fecistis, eo quod certam quantitatem talliarum quam receperatis priori scolarium, nobis inconsultis, tradideretis, de quo fuimus male contenti, nichilominus tamen bene volumus quod tallias debitas in Normannia quam cito potueritis recipiatis et nobis, postquam eas receperitis, et nulli alii expensis Ordinis transmittatis, presertim cum facta Ordinis facere non possimus sine talliis antedictis. Talem igitur operam et diligentiam circa premissa facere satagatis, quod omni indignatione cessante vobis negotia Ordinis valeamus committere confidenter. Omnipotens vos conservet feliciter ut optamus.

— 194 —

Littera amicabilis missa abbati Viconiensi per quam mandat eidem dominus Premonstratensis ut talliam Ordinis debitam sibi assignatam transmittat, etc.

Venerabilis frater et amice carissime. Ex precepto domini nostri

regis expressissime nobis facto oportet nos esse Parisiis IX[a] die instantis mensis Martii pro facto unionis sancte matris nostre ecclesie et ibidem ratione superioritatis nostri Ordinis sumptus graves subire. Quare fraternitatem vestram rogamus obnixe, et nichilominus mandamus eidem quatinus nobis per latorem presentium talliam Ordinis debitam, nobis pro expensis Ordinis in capitulo generali assignatam, ita curialiter transmittere velitis, sicut nos semper invenistis et invenire cupitis de cetero preparatos, eidemque latori que vobis nomine nostro referet fidem velitis indubiam adhibere. Altissimus vos conservet feliciter ut optamus.

— 195 —

Littera amicabilis missa abbati Bone Spei.

Venerabilis frater. Ex precepto domini nostri regis strictissime nobis facto oportet nos esse Parisius IX[a] die instantis mensis Martii, et ibidem causa superioritatis nostri Ordinis et propter eundem expensas subire non modicas pro unione sancte matris nostre ecclesie, nec habemus ad presens unde dictas expensas facere commode possimus. Fraternitatem vestram rogamus obnixe quatinus talliam per vos Ordini debitam, quam predecessor vester semper infra festum Purificationis solvere consueverat, et que infra festum Pasche ultimo preteritum nomine vestro promissa fuit solvere, per latorem presentium nobis mittere et eidem latorem fidem in dicendis velitis indubiam adhibere, non deficientes nobis circa premissa in quantum unquam cupitis rem facere nobis gratam, qui vobis in nullo complacentie vinculo nobis possobili vellemus aliqualiter claudicare. Valeatis etc.

— 196 —

(1397)

Littera amicabilis missa abbati Sancti Foillani.

Venerabilis frater. Vos scitis qualiter tenemini Ordini in xxxii[bus] francis, videlicet in xvi pro tallia Ordinis anni nonagesimi quinti et xvi pro tallia anni nonagesimi septimi [a]), que due tallie nobis ordinate sunt et assignate per Ordinem pro expensis capituli generalis et aliis omnibus Ordinis supportandis, et quas tallias socius vester,

curatus de Crois, nobis solvere promiserat temporibus jam transactis. Cum igitur ex precepti domini nostri regis expresso et preciso nos oporteat esse Parisius hac instanti die IX° mensis Maii cause et ratione superioritatis Ordinis pro facto unionis sancte matris nostre ecclesie, et ibidem sumptus et expensas non modicas facere, rogamus vos, mandantes expresse, quatinus latori presentium dictas tallias tradere et eidem in dicendis fidem indubiam velitis adhibere. Valete feliciter, etc.

(a) II leest « *anni V*ᵗ » en « *anni VI*ᵗ ».

— 197 —

Littera amicabilis missa abbati Clarifontis.

Venerabilis frater. Miramur quam plurimum, et non immerito, qua fronte nec scolarium Parisius juxta ordinationem capituli generalis, nec talliam Ordini debitam solvere hactenus curavistis, sententiam gravem, nedum excommunicationis, verum etiam graviorem valde juxta statuta Ordinis incurrendo. Cum igitur propter superioritem Ordinis nobis ex precepto domini nostri regis oportet nos esse Parisius hac instante die IX° mensis Maii pro facto unionis sancte matris nostre ecclesie, utinam in breve accelerande ! — et graves per consequens ratione predicta subire expensas, mandamus vobis quatinus nobis per latorem presentium dictam talliam, unacum decem francis pro refectione domus scolarium ob defectum scolaris non missi, transmittere et solvere non obmittatis, et dictam pecuniam latori presentium tradere, sed denique eidem in dicendis velitis *fidem* [a]) credulam adhibere. Alioquin oportebit nos circa vos celeriter procedere justitia mediante. Servet vos Altissimus juxta vota.

(a) Dit w. ontbreekt in beide hss.

— 198 —

Restitutio vocis cuidam religioso in bona forma post actam penitentiam, absque commissione.

Johannes etc. Solet pia paternitas in correctione subditorum delinquentium fore clementior et in exhibendis gratiis copiosior, quan-

do post patrata delicta veraci corde contriti voluntarie correctioni debite se submittunt penitentiamque eis injunctam perficientes humiliter, pedes suos in antea satagunt ab omni via non licita prohibere, et illos potiori indulgentie fulciri stipendiis quos majoris humilitatis aut scientie prerogativa decorat, ne forte, si eis precluderetur misericordie sinus, incidant in desperationis abissum. Considerantes itaque, fili carissime, cordis tui contritionem et quod ad dominicum ovile sponte rediens, per nos tibi injunctam penitentiam humiliter et equanimiter perfecisti, conversationemque tuam honestam et in religione perseverantiam, quas per annum integrum in monasterio nostro et alibi tanquam aurum in fornace probavimus nostro revolventes in animo, cogimur tibi esse in exhibendis indulgentiis et gratiis liberales. Inde est, quod super voce, stallo, obedientia nominata ac aliis tuis habilitatibus et honoribus quibuscumque, quos hactenus apostatando vel alio quovis modo amisisti, aut amittere quomodolibet potuisti, tecum de speciali gratia misericorditer dispensamus, te quoque ad omnes honores et habilitates et actus legittimos, quibus tam active quam passive uti potuisses, si nunquam deliquisses, te restituimus presentium per tenorem, quovis statuto Ordinis nostri antedicti in contrarium edito non obstante, omnibus et singulis opponentibus seu in futurum se visuris opponere sub nostre indignationis intimatione perpetuum silentium imponentes. In quorum, etc.

— 199 —

Commissio ut prior Premonstratensis posset recipere resignationem abbatis Camerefontis propter certas causas etc.

Johannes etc. Dilecto nobis in Christo filio, fratri Francisco Kerne, priori nostro Premonstratensi, salutem etc. Ex parte venerabilis fratris, domini Oudardi [a]), abbatis monasterii Camerefontis, nobis extitit humiliter supplicatum quatinus, attento quod ipse propter sui corporis debilitatem et alias causas certas, quas gratia brevitatis obmittimus, dictum monasterium suum salubriter gubernare non possit, resignationem ipsius recipere dignaremur. Nos autem propter impedimenta quam plurima circa premissa vacare et ad dictum monasterium accedere non valentes, tibi tenore presentium committimus et mandamus quatinus quam citius potueris ad dictum monasterium festines accedere et super hujusmodi negotio diligenter inquiras, et si ita, ut premittitur, esse compereris, super quo tuam

conscientiam oneramus, ejus cessionem seu resignationem recipias jure patris abbatis et conventus dicti loci in omnibus semper salvo, nam quoad factum hujusmodi nostram tibi concedimus facultatem. Datum etc.

(a) II leest enkel « B. ».

— 200 —

Commissio data abbatibus N. ut visitent monasterium N. ad requestam conventus, tum auctoritate dispensandi super voce quam ad actum deponendi si conventus etc.

Johannes etc. Venerabilibus in Christo fratribus Sancti Evodii [a]) de Brana et Chartovensis monasteriorum abbatibus, salutem et sinceram in Domino caritatem. Accedentes nuper ad presentiam nostram dilecti filii, fratres Johannes Havet, circator, et Johannes de Duryiaco [b]), canonici monasterii Cuissiacensis, nobis ex sui et conventus dicti loci parte supplicarunt, quatinus pie paternitatis intuitu quamcitius possemus ad monasterium suum causa visitationis dignaremur accedere. Nos autem dictorum filiorum precibus annuentes nec valentes, propter certas legitimas et rationabiles causas loco et tempore declarandas ad monasterium predictum personaliter accedere, vobis in virtute sancte obedientie tenore presentium committimus et mandamus quatinus infra quindecim dierum spatium, a receptione presentium computandum, ad prefatum monasterium accedentes visitetis illud tam in capite quam in membris, et tam in spiritualibus quam temporalibus, corrigentes et reformantes in eodem que secundum Deum et Ordinem nostrum corrigenda reperieritis seu etiam reformanda. Et quia pauci ibidem sunt qui habent vocem, si ex parte conventus vel sanioris partis ejusdem requisiti fueritis, poteritis cum ipsis quoad actum deponendi misericorditer dispensare, nobis et capitulo nostro generali relaturi et monstraturi statum dicti monasterii tam spiritualem quam temporalem, et omnia alia que corrigere ibidem aut reformare per vosmetipsos non presumpseritis aliaque omnia que nobis et dicto Capitulo fuerint referenda : nam quoad premissa et ea concernentia vobis concedimus nostre plenitudinem potestatis, invocato etiam ad premissa, si opus fuerit auxilio brachii secularis. Datum etc.

(a) I schrijft « Eudii » en II « Egidii ».
(b) II leest : « *N* » *et* « *B talis* ».

— 201 —

1398, September 21.

Citatio cujusdam religiosi ad capitulum generale per alium religiosum etc.

Johannes etc. Dilecto nobis in Christo filio, fratri Philippo dicto Gayet, canonico Cuissiacensi, ac curato de Genli, salutem et pie paternitatis affectum. Tibi in virtute sancte obedientie precipiendo mandamus, quatinus cites peremptorie ac personaliter coram nobis et nostro generali capitulo ad diem secundam futuri nostri capituli generalis [1]) fratrem Johannem de Monte Cornuto religiosum de Cuissiaco ac curatum de Genly (*sic*), super hiis que a suo proprio prelato objicienda fuerint etc., et quid inde feceris nobis fideliter rescribere non omittas. Datum Premonstrati anno domini millesimo ccc° nonagesimo octavo xxi die mensis Septembris.

(1) Het generaal kapittel werd destijds gehouden van S. Denysdag, 9ª Oct. tot 11ª. Deze Jan was dus gedagvaard tegen Donderdag, 10ª October.

— 202 —

Salvaguardia pro quodam religioso Sancti Foillani submittenti se de omnibus excessibus suis discipline Ordinis.

Johannes etc. Universis et singulis personis nostri Ordinis tam prelatis quam subditis ad quos presentes littere pervenerint, salutem etc. Equitatis ratio suadet et approbat ut pia paternitas ad se recurrentes pro misericordia filios gratiose recipere debeat et amplecti brachiis pietatis. Sane accedens nuper ad presentiam nostram frater Johannes N., canonicus monasterii Sancti Foillani prope Rodium, nostri Ordinis, nobis humiliter supplicavit quatinus, considerato quod abbas suus dictum fratrem, ut ex visibilibus conjecturis apparet, minus juste gravare nititur et jam, ut asserit, de facto gravavit, in nostra et nostri Ordinis protectione recipere dignaremur, offerens se et submittens de omnibus insolentiis, delictis et quibuscumque excessibus aliis quos hactenus quomodolibet perpetrasse aut commisisse dinoscitur, coram nobis et commissariis nostris debite informatis regulari dicti Ordinis discipline; nos autem, justis ejus postulationibus grato concurrentes assensu, dictum supplicantem in nostra protectione suscepimus et suscipimus per presentes,

vobis omnibus et singulis, qui super hoc requisiti fuerint, firmiter et districte precipiendo mandantes quatinus inhibeatis dicto abbati, sub pena inobedientie, ne dictum supplicantem, quominus hac nostra et Ordinis protectione libere et pacifice gaudere valeat, per se vel alium seu alios, publice vel occulte minus juste aut indebite quomodolibet perturbare presumat, presertim cum ipse se omnino submiserit, ut pretactum est, debite Ordinis discipline. Et quidquid super hoc per aliquem vestrum factum fuerit, nobis fideliter per suas litteras satagat intimare. Datum etc.

— 203 —

Commissio cum plenitudine potestatis ad terminandam et decidendam controversiam existentem in monasterio de Bella Stella [a]).

Johannes etc. Venerabilibus in Christo fratribus de Siliaco, Sagiensis, et de Blanca Landa, Constantiensis dyocesibus, nostri Ordinis monasteriorum abbatibus, salutem etc. Sepe contingit ut illis nostri Ordinis committuntur negotia, qui sibi commissa non debite satagunt exequi aut ea injuste aut indebite intervenientibus causis frivolis exequi non verentur; unde nonnunquam gravati appellant et provocant ad suos superiores, sic quod interdum monasteria gravantur non modice, benemeriti secluduntur a premiis et obnoxii eximuntur a penis, et ex impunitate scelerum augetur audacia delinquendi. Sane sicut nobis nuper ex parte venerabilis patris abbatis monasterii de Bella Stella, Baiocensis diocesis et nostri Ordinis, extitit querelose monstratum, Sancte Trinitatis de Lucerna, Abricensis, et Beati Johannis prope Falesiam, Sagiensis diocesium, nostri Ordinis monasteriorum abbates, quibus negotium controversie, dudum inter dictum abbatem de Bella Stella, ex una parte, et nonnullis de canonicis suis, ex altera, super regimen monasterii de Bella Stella per nos et ultimum nostri Ordinis generale capitulum, de consensu dictarum partium commissum extitit, nedum negligenter et tepide, sed minus juste et indebite hactenus distulerunt exequi, partem potius subditorum foventes quam abbatis et ipsum abbatem, ut asserit, aggravando et absque debita causa a dicto monasterio Belle Stelle, ad quod pro decisione dicti negotii venerant, causa ipsa penitus indecisa, celeriter recedendo et nonnulla faciendo que in dicti conquerentis enorme prejudicium, dicti monasterii jacturam non modicam, divini servitii et regularis discipline Ordinis deperditionem omnimodam, et totius Ordinis jacturam et

vilipendium redundare noscuntur, cum nec ipse conquerens habeat unde vivere, nisi a suis amicis carnalibus hoc procuret, temporalia ipsius monasterii debite non regantur, persone quoque ipsius vagentur hinc inde et, bona monasterii prodigaliter devorantes, vitam ducant enormiter dissolutam : quamobrem prefatus abbas circa premissa se et monasterium suum sentiens pregravatos et ex visibilibus conjecturis et probabilibus timens se et predictum monasterium fortius et amplius aggravandos a dictis abbatibus, ad nos superiorem suum et ad nostram audientiam provocavit et appellavit, petens sibi per nos de illatis et visibiliter inferendis gravaminibus, nonnullis aliis inferius expressatis de oportuno remedio provideri personam suam, monasterium et alia bona sua quecumque ac sibi adhaerentes nostre protestioni et tuitioni submittens, prout hec omnia per tenorem instrumenti publici super hoc confecti luculenter apparent. Nos igitur cupientes dicto monasterio de salubri remedio providere, considerantes insuper longam et magnam distantiam qua dictum monasterium distat a nostro, et quod hujusmodi appellationis decisio et monasterii ipsius in melius reformatio absque ipsius monasterii expensis enormibus et non modico gravamine personarum ejusdem per nos fieri non posset, vobis, de quorum conscientiis plenam in Domino gerimus confidentiam, in virtute sancte obedientie committimus et mandamus quatinus, postquam a latore presentium super hoc requisiti fueritis, ad prefatum monasterium accedentes, dictarum controversie et appellationis materias, omni inordinato partium favore vel odio relegato et omni cessante turpi commercio matura deliberatione et causarum examinatione prehabitis, observato jure obedientie juxta statutum nostri Ordinis, terminare et debite decidere satagatis et monasterio et personis ejusdem provideatis prout melius potueritis, reddentes unicuique partium celeris justitie complementum. Si vero — quod absit ! — negotiorum ipsorum decisio adeo vobis difficilis et alta visa fuerit aut alias nimium onerosa, volumus et precipimus vobis quod omnia que pro utraque partium eorum vobis allegata fuerint et probata, nobis et nostro generali capitulo proximo futuro cum omni integritate transmittatis sub sigillis vestris interclusa, rebus et negotiis sepedicti monasterii per vos taliter ordinatis et dispositis ne omnimodo perditioni subjaceat et ne medio tempore in eodem depereat regularis nostri Ordinis disciplina. Ceterum quantumlicet dictum abbatem constet a regimine temporalitatis dicti sui monasterii fore suspensum, non tamen constat quod ejus jurisdictio spiritualis propter hoc sit in aliquo diminuta, quando concanonici sui sibi obedire debeant sicut

patri; hinc est quod vobis precipimus in virtute predicta quatinus illos, qui eidem post suspensionem ejus a temporalibus indebite renuerint obedire vel eidem proterve aut nequiter injurias irrogarunt, debite correctionis ferula feriatis, omnibus et singulis personis prefati monasterii auctoritate nostra firmiter injungendo, quatinus de cetero dicto abbati obediant et reverentiam deferant sicut patri, nisi — quod absit ! — taliter repertus fuerit deliquisse, quod ab ejus obedientia per nos aut commissarios nostros fuerint absoluti. Preterea moneatis fratrem Gullielmum de Malo Dono, priorem de Asneriis, Sixoniensis dyocesis [b]) sub pena excommunicationis, quatinus infra terminum competentem, sibi per vos prefigendum, prefato suo abbati restituat seu restituere faciat suum baculum pastoralem, alioquin, ipso termino elapso, excommunicationis sententiam contra et in ipsum publice fulminetis. Ipsi etiam abbati, ne dictum baculum inpignoret aut alienet sub pena depositionis inhibeatis. Item vobis ut supra precipimus et mandamus, quatinus dictum abbatem ad regimen sue temporalitatis, si minus juste suspensus ab eo fuerit, instituatis, alioquin sibi de pensione rationabili juxta facultates ecclesie providere curetis, ne in vituperium prelature et nostri Ordinis turpiter et verecunde mendicare cogatur. Denique, quum sicut pro parte dicti abbatis expositum extitit, coram vobis dictus frater Guillelmus de Malo Dono, sui abbatis predicti inimicus capitalis existit, qui abbatem ipsum a non modico tempore juxta posse suum est hostiliter persecutus, vobis precipimus in virtute predicta, quatinus super hoc diligenter inquirere satagatis; et si ipsum talem reperieritis, loco sui subrogato...[c]). Et quum omnia premissa et ex eis dependentia per vos fieri debite cupimus et optamus, vobis quoad ipsa et ea concernentia hac vice concedimus nostre plenitudinem potestatis, invocato ad hoc, si necesse fuerit, etc. Datum etc.

(a) De titel in I luidde oorspronkelijk : *Quedam* commissio *generalis* cum plenitudine potestatis *super regimine* monasterii de Bella Stella. De onderlijnde ww. werden doorgehaald en 't geheel door latere hd. veranderd in — als in tekst.

(b) II leest « fratrem N., priorem talis monasterii ».

(c) Hier ontbreekt iets in beide hss. Ook een teeken in margine duidt zulks aan, maar geeft geen verbetering of aanvulling.

— 204 —

(Vóór 1400)

Commissio ad visitandam ecclesie Belle Stelle data ex parte prioris Premonstratensis tanquam vicarii domini Premonstratensis commissa abbati N. etc.

Frater Franciscus Kerne, prior ecclesie Premonstratensis et domini abbatis ejusdem loci cum potestatis plenitudine vices gerens : reverendo in Christo patri, domino Bertrando [1]), decretorum doctori, abbati monasterii Gaudii Vallis, nostri Premonstratensis Ordinis, Carnotensis diocesis, salutem in Domino et prosperos ad vota successus. Rationis rectitudo dictavit et antiquitatis longitudo prescripsit ut illis magna et ardua negotia committi debeant, qui per sui circumspectionem providam probitatemque et industriam negotia ipsa debite prosequi et per justitie sciunt semitas terminare. Cum itaque in ultimo nostri Ordinis generali capitulo per dominum nostrum Premonstratensem et dictum capitulum super quadam non modica dissensionis materia inter abbatem monasterii de Bella Stella, ex una parte, et conventum suum, ex altera, tunc mota, reverendis patribus de Lucerna, Abricensis, et de Falesia, Baiocensis diocesium nostri Ordinis monasteriorum abbatibus commissum extitit, ut dictam dissensionis materiam fine debito terminarent et dicto monasterio de salubri remedio providerent; cumque dicti commissarii, ut ex parte prefati abbatis nobis relatum extitit, minus debite et ultra sue commissionis tenorem, in dicto negotio et dicti abbatis dispendium non modicum processissent, et ipse abbas in hujusmodi executione sentiens se gravatum, non a commissione, sed ab eorum indebita prosecutione ad dominum nostrum Premonstratensem prefatum provocasset et appellasset, petens sibi in causa hujusmodi de remedio salubri provideri, ipseque dominus noster prefatus causam ipsam et ejus decisionem reverendis patribus de Silleyo, Sagiensis, et de Blancalanda, Constantiensis diocesium, dicti Ordinis monasteriorum abbatibus per suas patentes litteras cum sue potestatis plenitudine commisisset, et prefatus abbas de Blancalanda propter sui corporis debilitatem ad dictum monasterium de Bella Stella nullatenus venire valeat neque possit et ipsa ecclesie de Bella Stella ac persone ipsius propter causam hujusmodi grave patiantur dispendium et in eadem depereat penitus divinum officium et regularis Ordinis disciplina, prout ex fratrum Guillelmi de Malodono et... [a]) relatione didicimus, qui ad nostram accedentes presentiam ex parte sui conventus ecclesie sue sic desolate et sibi de remedio petiverunt salubri per nos humiliter provideri; nos itaque, eorum justis postulationibus annuentes, paternitati vestre, cujus immensa scientia sugere mel de petra oleumque de saxo durissimo *noverit*, auctoritate domini nostri Premonstratensis nobis commissa mandando committimus et committendo mandamus, quatinus, quanto citius ad hoc vacare potueritis, ad dictam ecclesiam

accedentes, super omnibus et singulis pretactis negotiis et eis emergentibus, aut vero similiter emersuris, diligenter inquirere satagatis quibus potueritis melioribus, convenientioribus et conpendiosioribus *mediis*, ipsi ecclesie et personis ejusdem de salubri remedio providere curetis, talem circa premissa viriliter operam impendendo quod et in presenti seculo apud bonos laudem provide et apud summum judicem mereamini gloriam acquirere sempiternam. Ceterum vobis committimus ut supra, quatinus fratribus Johanni Godardi [b]) et Guillelmo de Malo Dono predicto, canonicis dicti monasterii de Bella Stella computationem de deliberatis et receptis per se ipsos et ipsorum alterum, a tempore quo dicto fratri B. administratio temporalium dicte ecclesie de Bella Stella commissa fuit, vocatis qui vocandi fuerint, exigatis et audiatis, et eisdem, si negotium ipsum hoc requirat, quitantiam largiamini aut si male fecerint, eos juxta demeritorum suorum exigentiam puniatis; omniaque et singula alia in dicto monasterio faciatis, disponatis et ordinetis que ibidem necessaria fore decreveritis aut alias quomodolibet profutura. Invocato ad hoc etc.

(a) De 2de naam werd niet ingevuld noch in I noch in II.
(b) II leest enkel « B. et N. predictis ».

(1) Bertrandus, 14e abt van Joyenval, volgens de lijst van *AA. PR.*, I, 709, stierf t. j. 1400.

— 205 —

Littera ut abbas Buciliensis recipiat unum de suis canonicis, apostatam, cum disciplina Ordinis, retenta emissione.

Johannes etc. Venerabilis frater, juxta sanctionem sanctorum patrum nobis sanctius est, ut pro nimia misericordia quam districto judicio judicemur. Eapropter fratrem N., canonicum vestrum ad monasterium vestrum mittimus, precipiendo vobis in virtute sancte obedientie, quatinus eundem sicut apostatam simplicem cum pena xl dierum gravioris culpe caritative et misericorditer recipiatis, ne forte, si eidem sinus misericordie clauderetur, incidere possit in desperationis abissum et fierent novissima illius pejora prioribus. Si autem emissionem aut carcerem ejus facta requirant, penam illam usque ad nostram primam visitationem in nostris manibus retinemus. Omnipotens vos conservet etc. Scriptum etc.

— 206 —

Littera presentationis ad ordines et ad habendas litteras dimissorias.

Reverendo in Christo patri, domino Johanni, Dei gratia episcopo Cameracensi, seu venerabilibus et circumspectis viris, dicti domini episcopi in spiritualibus vicariis in ejus absentia, Johannes, ejusdem permissione Premonstratensis abbas, omnimodam reverentiam cum honore. Dilectos nobis in Christo filios, fratres Johannem de Olzi et Go. Prepositi, subdiaconos, Petrum de Calniaco et Nicolaum de Nanecy, acolitos, necnon Michaelem Lamant (?) et Johannem de N., clericos [a]), canonicos monasterii nostri, paternitati vestre tenore presentium presentamus, humiliter supplicantes quatinus dictos subdyaconos ad sacri dyaconatus, acolitos ad sacri subdyaconatus, et clericos ad quatuor minores ordines hoc instante sabbato post « Invocavit », si vos dicta die sacros ordines contigerit *conferre*, [b]) promovere, vel ut ipsi ab aliquo antistite Apostolice Sedis communionem habente dictos ordines recipere valeant, per vestras dimissorias concedere dignemini scriptiones, presertim cum predictos fratres ad prefatos ordines habiles et ydoneos reputemus. Paternitatem vestram conservare dignetur feliciter qui creavit etc. Datum. etc.

(a) II leest : *A et B, subdiaconos, C. et D, acolitos, necnon F. et G., clericos.*
(b) Dit of zinverwant w., door den zin gevergd, ontbreekt in beide hss.

— 207 —

Littera amicabilis missa abbati Antwerpiensi super emissione unius fratris facta pro vitanda materia scandali.

Venerabilis frater et amice carissime. Pro vitanda quadam satis levi materia scandali mittimus ad monasterium vestrum fratrem R. de Fara, canonicum monasterii nostri Premonstratensis, fraternitatem vestram rogando mandantes et mandando rogantes, quatinus eundem in conventu vestro sicut unum ex canonicis vestris tractetis, quousque super hoc aliud a nobis receperitis in mandatis. Damus etiam vobis, et illis quibus hoc committere decreveritis, ipsum a peccatis vobis et illis confessis absolvendi, penitentias salutares injungendi et super irregularitate si quam — quod absit ! — contraxerit, in permissis nobis casibus cum eodem dispensandi vobis liberam potestatem. Terminum ad vos veniendi etc. Ceterum,

si aliquid volueritis pro vobis aut vestris nos facturos, rescribatis nobis cum omni fiducia, scituri quod pro vobis et vestris faceremus libentissime queque grata. Scriptum etc.

— 208 —

(1398-1399)

Quittantie littera pro talliis.

Noverint universi quod nos, Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, recepimus et recepisse nos cognoscimus a venerabili fratre, abbate monasterii Bone Spei, viginti septem francos auri, ratione tallie Ordini debite pro anno millesimo ccc^mo^ nonagesimo octavo [a]), de qua quidem summa dictum abbatem, ecclesiam suam, et omnes illos quorum interest aut interesse poterit quomodolibet in futurum quitamus et quitare promittimus sub presentium testimonio litterarum. Datum Premonstrati, sub signeto nostro que in talibus utimur, anno etc.

(a) II leest enkel : « M° etc. ».

— 209 —

(1398)

Commissio concessa abbati de Seriaco, ut capiat fratrem Hugonem Lolier, suum religiosum in apostasia etc.

Johannes etc. Venerabili in Christo fratri, abbati monasterii de Seriaco in Pratis, salutem etc. Quanquam secundum veritatem evangelicam necesse est ut veniant scandala, illi tamen per quos talia scandala veniunt taliter per justitiam debent merito coherceri, ut ad talia perpetranda non prorumpant de cetero, et ut ipsorum impunitas aliis incentivum non prebeat delinquendi. Sane prout fide digna relatione didicimus, quod frater Hugo Lolier canonicus predicti monasterii vestri, sue salutis penitus immemor et suavi religionis nostre jugo prorsus abjecto, in sue anime grave periculum et nostri Ordinis enorme vilipendium in apostasia et in excommunicatione ut porcus in fimo persistens, satis prope monasterium vestrum divinis se immiscere non veretur officiis, irregularitatem dampnabilem incurrendo; cum itaque talia merito non sint preter-

eunda quomodolibet sub silentio, vobis in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus et mandando precipimus, quatinus, omni prorsus excusatione cessante, invocato ad hoc, si opus fuerit, brachii secularis auxilio, et omnibus aliis modis et viis quibus potueritis, commodioribus et melioribus, dictum fratrum Hugonem capiatis et arrestetis seu capi et arrestari faciatis, ipsumque monasterio vestro aut alibi securis carceribus mancipetis ipsumque ibidem taliter teneatis quod Deo, nobis et nostro proximo generali capitulo possitis reddere rationem. Datum etc. [a])

(a) In I : « *Datum N.* », deze laatste letter van andere hd. bovengeschreven.

— 210 —

Commissio concessa cuidam prelato ut canonicos suos rebelles reducat per captionem vel alias ad obedientiam, et de injuriis illatis commissariis nostris reservet capitulo generali, una cum hoc, quod possit Parisius extra collegium moram trahere cum capelano etc. [1]).

Johannes etc. Venerabili nobis in Christo fratri, domino Petro abbati monasterii de Bella Stella, nostri Ordinis, salutem etc. Equitatis ratio suadet et approbat, ut superioris auctoritas bonos et probos sub debite protectionis alis fovere et inobedientes rebelles et discolos debite correctionis ferula ferire debeat, secundum qualitatem suorum excessuum, ne si sine debita punitione forsitan pertransirent, audacius deteriora committerent et bonos ac innocentes opprimerent sine causa. Sane cum nobis per instrumenta publica et alias litteras venerabilium fratrum beate Marie de Syleio et de Blancalanda, nostri Ordinis monasteriorum abbatum, nostrorum commissariorum in hac parte, luculenter appareat fratres Guillelmum Mauritii, priorem claustralem vestri monasterii de Bella Stella predicti, Guillelmum de Malodono, priorem de Asneriis et nonnullos alios canonicos prefati monasterii legitime premonitos et et citatos, dictis nostris commissariis aut substitutis sive commissis ab eis, commissionem nostram et mandatum ut tenebantur exequi in dicto monasterio satagentibus, nedum inobedientes et rebelles fuisse, sed eisdem armatu manu restitisse et portam monasterii ne ipsam intrarent fortibus repagulis preclusisse, nedum in dictorum nostrorum commissariorum, verum etiam in nostre superioritatis vilipendium et ipsius monasterii dampnum non modicum et jacturam; cum itaque, ut ex prefatorum instrumentorum et litterarum tenoribus

luculenter elicitur, prenominati canonici vestri, una cum eorum complicibus, jugum Domini suave et ejus onus leve obedientieque vinculum tam imprudenter quam impudenter abjecerint, Deum non timeant nec hominem revereantur in aliquo, et crescente eorum malitia crescere debet et pena, sitisque ad regimen prefati monasterii vestri per dictos nostros commissarios restituti, ut per auxilium domini nostri regis aut commissariorum suorum mediante justitia et debite, sine quavis injuria ac de consilio nostrorum commissariorum aut alterius eorundem dicti monasterii vestri administrationem acquirere et dictos rebelles per captionem suorum corporum, aut alias per omnes vias justas et licitas ad obedientiam vestram et gratiam trahere et constringere valeatis, vobis tenore presentium licentiam impertimur penam injurie, nobis et commissariis nostris predictis illate per ipsos, nostri Ordinis proximo generali capitulo reservantes. Item, propter certas et rationabiles causas animum nostrum ad hoc juste moventes, ut Parisius extra collegium nostri Ordinis morari possitis, vobis et capellano vestro concedimus de gratia speciali. Datum etc.

(1) Zie hooger Nrs 203 en 204.

— 211 —

Littera missa uni abbati nostri Ordinis ut remittat quemdam religiosum sibi missum cum litteris de sua conversatione et diei prefixione etc.

Venerabilis frater et amice carissime. Noveritis quod nos, ad supplicationem nostri conventus, fratrum R. de N., canonicum nostrum, qui per aliquod tempus in ecclesia vestra moram traxit, ad monasterium nostrum duximus revocandum. Fraternitati vestre rogando mandantes et mandando rogantes, quatinus eundem fratrem R. quamcitius commode poteritis ad monasterium nostrum remittatis, conversationem ipsius, postquam ad monasterium vestrum accessit, nobis per litteras vestras rescribendo. Rescribatis nobis cum omni fiducia, scituri quod pro vobis et vestris faceremus libentissime queque grata. Altissimus vos conservet etc. Scriptum etc.

— 212 —

Domino officiali Noviomensi, ut dimittat religiosum in pace qui coram ipso in causam trahitur causa delicti et cetera.

Reverende magister et domine affectuosa recommendatione pre-

missa. Interlecto (*sic*) crebro stantis relatibus [a]) vos esse talis conscientie quod, domini episcopi juribus pro posse servatis, nullius velletis jura minuere, nullius quoque privilegiis minus debite contraire, vobis fiducialius nostra scripta dirigimus vosque audacius alloquimur calami ministerio de longinquo. Sane, domine precarissime, frater J., curatus ecclesie de Douciaco [1]), vestre dyocesis, lator presentium, contra immunitates et privilegia nostri Ordinis coram vobis in causam trahitur causa delicti, quod nec administrationem sacramentorum, nec animarum curam tangere dinoscitur, et de quo per nos, antequam vestram traheretur ad curiam, extitit juxta predicti Ordinis instituta punitus. Rogamus et obsecramus vos affectu quo possumus ampliori, quatinus dictum curatum, qui semper fuit homo bone vite et conversationis honeste, dignemini benigniter habere pacificum, ne Ordo noster, quem ante ipsum universaliter tangit, cogatur contra dominum Noviomensem pro suis servandis juribus materiam subire ligitii; denique scienti legem breviter et compendiose scribere censuimus, ne vestri splendidi intellectus auditum videamur tediosis sermonibus molestare. Personam vestram et statum dirigere et conservare dignetur Altissimus cum incremento successuum votivorum. Scriptum etc.

— 213 —

Promotori Noviomensi scribit dominus Premonstratensis eidem supplicans ut fratrem N., curatum, ad causam tractum pro delicto, velit in pace demittere.

Venerabilis amice carissime, viscerosa recommendatione premissa. Cum in nostra mente revolvimus amorem quem erga nos et monasterium nostrum geritis indefesse, dilectioni vestre fiducialius nostras scriptiones dirigimus, sperantes eas ad terminum per vos deduci benigniter concupitum. Scripsimus siquidem vobis iteratis vicibus super facto dilecti filii nostri curati de Douci, lectoris presentium et quia causas, quas alias vobis scripsimus, propter quas causa delicti ad vestram trahi non debet curiam, a vestra non credimus memoria decidisse, causas ipsas pro presenti reticentes, dilectionem vestram ex intimis deprecandam duximus et orandam, quatinus rationibus ipsis et causis attentis, consideratoque quod curatus ipse in locis circumvicinis sic et semper fuerit vite laudabilis et conversationis honeste, ipsum velitis in pace dimittere, qui, antequam ad causam per vos traheretur, pro delicto quod sibi imponitis

extitit debite, juxta Ordinis nostri instituta, punitus [a]), proinde precum nostrarum intuitu facientes, quod ad condignam gratiarum rependia dilectioni vestre merito teneamur assurgere; denique si aliqua volueritis nos facturos, cum obtinendi fiducia rescribatis. Conservet vos Omnipotens juxta vota. Scriptum etc.

(a) Tusschen dit w. en 't volgende in I een blank om een of twee ww. in te lasschen.

(1) Douchy (?), dep. Aisne, canton Vermand, parochie onder 't begevingsrecht van Prémontré.

— 214 —

Abbati Bone Spei littera responsiva missa per dominum Premonstratensem per quam supportat eum ab illo quod capitulo generali non interfuit, etc.

Venerabilis frater et amice carissime. Recepimus litteras vestras non multo post capitulum generale, in quibus nos gratiose rogastis, quatinus super eo quod eidem capitulo non interfuistis, nec vos legitime excusastis, ac super tallia tunc non soluta, vos supportare vellemus propter certas causas in dictis vestris litteris allegatas, et quod dictam talliam infra Purificationem beate Virginis, vel circiter, sicut consuevistis hactenus, solveretis. Quod utique libenter fecimus prout vobis tunc scripsimus, cupientes pro vobis facere queque grata. Cum itaque de vobis postmodum nichil percepimus, et ignoramus an firmario vestro, qui hactenus dictam talliam solvere consueverit, solutionem dicte tallie injunxeritis, vel forte vobis nescientibus dictus firmarius dictam talliam fraudulenter solvere distulerit, fratri Johanni de Avesnes, capellano nostro, pro nonnullis suis negotiis ad illa loca properanti, precepimus quatinus ad vos accedens hujusmodi rei veritatem inquirat et a vobis dictam talliam recipiat, si eam commode solvere potueritis et proinde vobis quitanciam tradat nobisque de statu monasterii vestri et vestro votiva nova reportet, sciensque, quomodocumque fuerit, vos in bono statu et sine incursione sententie pro dicta tallia tenebimus usque ad proximum capitulum generale, dummodo alias facere non potueritis, licet bene indigeamus tallia antedicta pro Ordinis honore custodiendo, libenterque vos videbimus in monasterio nostro teste Deo, qui vos conservare dignetur cum incremento successuum votivorum. Scriptum etc.

— 215 —

Littera amicabilis missa abbati Bone Spei idem et responsiva, cui dominus Premonstratensis transmittit ad preces ipsius quoddam Ordinis privilegium et cetera.

Venerabilis frater et amice confidentissime. Recepimus pridie per fratrem Nicolaum dictum Dreleus, litteras vestras, in quibus quoddam concessum nostro Ordini privilegium petivistis pro illis de Floreffia ex juris debito filiis et subditis nostris, qui licet se privignos [a]) potius quam filios demonstrent, et nos suum patrem non cognoscant, eis tamen in suis necessitatibus, potissime propter preces vestras, vitricus esse nequimus, sed pie paternitatis visceribus eorum indempnitati succurrere cupientes, vobis petitum privilegium transmittimus per presentium portitorem, adjecta videlicet tali contitione, quod privilegium ipsum infra festum beati Petri ad Vincula nobis sanum et integrum transmittere debeatis, scituri procul dubio quod nedum vobis, sed et ipsis, licet immeritis, vellemus saltem in necessariis vobis auctoritate in omnibus complacere. Speramus namque, quod licet pro presenti a semitis obedientie nobis et ecclesie nostre debite devient, ad matrem suam nescimus quando recurrere debeant consuetam misericordiam et pietatem inolitam inventuri auditurique vocem illam dominicam : « erunt primi novissimi et novissimi primi ». Denique nondum recepimus talliam per vos debitam. Quare firmarium vestrum, qui eandem solvere debuerat, celeriter sollicitare velitis, qui dictam talliam absque longe more dispendio nobis solvat. Rursum continebant littere vestre quod libenter nos videretis in monasterio vestro, quod utique de vobis in nostro totis visceribus adoptamus. Omnipotens vos conservet juxta vota. Scriptum etc.

(a) Dit woord staat slecht verkort, de copist, in beide hss. het waarschijnlijk niet verstaan hebbende. Zij hadden het eerst geschreven met verkortingsteeken boven de *n*, dit doorgehaald en het verkortingsteeken gesteld boven de eerste *i* in plaats van boven de aanvangs-*p*.

— 216 —

Excusatio synodi Laudunensis propter infirmitatem cum constitutione etc.

Reverendo in Christo patri et domino, domino Johanni, Dei

gratia episcopo Laudunensi, aut venerabilibus et circumspectis viris dicti domini episcopi vicariis in spiritualibus, Johannes, ejusdem permissione Premonstratensis abbas, debitos honorem et reverentiam et promptam ad queque beneplacita voluntatem [a]). Cum propter proprii corporis infirmitatem qua [b]) extra dyocesim vestram non modice laboramus, ad vestram sanctam synodum, quam concedente Altissimo hac instante feria iii[a] post Ascensionem Domini celebraturi estis, venire vel interesse personaliter nequeamus : hinc est, quod dilectos nobis in Christo filios et canonicos nostros Premonstratenses N. et P., [c]) facimus et constituimus nostros procuratores, dando eis et cuilibet eorum in solidum plenam potestatem comparendi pro nobis in predicta synodo audiendique referendique *que* [e]) ibidem ordinanda duxeritis aut aliter quomodolibet statuenda, et omnia alia faciendi que nos ipsi facere teneremur, si presentes essemus; paternitati vestre supplicantes obnixe, quatinus hanc nostram excusationem, quia vera et legitima est, admittere et acceptare dignemini, cum parati sumus obedire statutis vestris synodalibus salvis in omnibus nostri Ordinis privilegiis et statutis. Paternitatem vestram custodire dignetur Omnipotens juxta vota. Datum etc.

Vel sic [1]).

Reverendo etc. Cum nos ad presens proprii corporis infirmitate detenti ad vestram sanctam etc. dilectos nobis etc. et quemlibet eorum etc. nostros procuratores et nuntios speciales constituimus, dantes etc.

(a) I schrijft : *volumptatem.*
(b) I schrijft : *quam.*
(c) I schrijft enkel : *N.*
(e) Dit w. ontbreekt in beide hss.

(1) Deze andere formuul ontbreekt in II.

— 217 —

Excusatio synodi Laudunensis propter officium visitationis etc.

Reverendo *enz. als in bovenstaande stuk...* N. recommendatio cum omni reverentia et honore. Cum ad diversas nostri Ordinis ecclesias oportet sepissime nos transferre ex injuncto nobis officio per apostolica privilegia, et in eisdem visitare, corrigere et reformare que secundum Deum et Ordinem nostrum invenerimus corrigenda seu etiam reformanda, et nos, de dicto visitationis officio et

aliis Ordinis nostri negotiis plurimum impediti, ad vestram sanctam Synodum, quam favente Domino hac instanti feria 3ª post Ascensionem Domini celebraturi estis, non possumus personaliter interesse : hinc est quod eidem paternitati vestre humiliter supplicamus, quatinus absentiam nostram hac vice habere dignemini excusatam. Mittimus autem loco nostri dilectos nobis in Christo filios A et B [a]), dantes eisdem et cuilibet eorum in solidum plenariam potestatem et mandatum speciale nos excusandi, audiendi et nobis referendi ea que in vestra sancta synodo duxeritis statuenda seu etiam ordinanda, jurandique in animam nostram absentiam nostram fore veram, necnon faciendi illa que facere teneremur si presentes essemus. Vestram reverendam Paternitatem conservare dignetur Omnipotens feliciter et votive. Scriptum Premonstrati etc.

(a) I zegt enkel : « N. ».

— 218 —

1399, Augustus 23.

Mandatum missum abbati N. ut abbatem N., quem in suis carceribus de mandato nostro tenet, extra carceres mittat et ponat, accepto prius juramento coram tabellione etc.

Johannes etc. Venerabili in Christo fratri abbati monasterii de Ardena, nostri Ordinis, Baiocensis dyocesis, salutem etc. Etsi magnatum et proborum virorum precibus benigniter condescendere et eas clementer admittere ab equitatis methodo et rationis non deviet a tramitibus, potissime illorum precibus convenit acquiescere, per quos quis potest in prosperis dirigi et protegi similiter ab adversis. Sane dominus cancellarius et magistri Milo Baillet ac Guido Christiani [a]), thesaurarii Francie, nobis per suas litteras, et nonnulli alii amici nostri cum affectu non modico supplicarunt, quatinus abbatem de Bella Stella, vestris duris carceribus minus juste, ut asserunt, mancipatum, et suorum emulorum falsa suggestione detentum, a dictis carceribus liberare et extrahere misericorditer dignaremur, ut idem abbas hinc ad capitulum generale proxime futurum defensiones suas providere per boaum et sanum consilium valeat, et innocentiam suam nobis et dicto capitulo contra dictos suos emulos indiciis evidentibus demonstrare. Nos itaque, ipsorum supplicationibus annuentes, vobis in virtute

sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus, quatinus indilate, postquam a latore presentium super hoc fueritis requisiti, dictum abbatem, quem tenore presentium a dictis carceribus liberamus et carceres Ordinis aperimus, a carceribus vestris liberetis et liberum abire permittatis, nullo alio super hoc a nobis seu a quocumque expectato mandato, accepto prius ab ipso juramento solemni. coram tabellione publico et testibus fide dignis, sub pena perpetui carceris, quod pro defensionibus suis faciendis et innocentia sua probanda et aliis prout tenetur, prout ante dictum est, comparere debeat et medio tempore nichil contra adversarios suos per [b]) se vel alium seu alios, publice vel occulte, quomodolibet attemptare. Datum Premonstrati anno Domini millesimo ccc° nonagesimo nono, xxiii[a] die mensis Augusti.

(a) II leest A et B.
(b) I leest : *super.*

— 219 —

Littera amicabilis missa abbati N. super eadem materia ad requestam cancellarii et thesaurariorum Francie etc.

Venerabilis frater et amice carissime. Sicut vobis notum oportet hiis diebus, quibus sancta mater ecclesia — quod dolenter referimus ! — graviter opprimitur, sub dissimulatione vivere et dominorum temporalium, potissime qui circa regales versantur, precibus acquiescere aut subire gravia — proch dolor ! — detrimenta. Sane dominus cancellarius Franchie et thezaurarii, quorum unus se dicit consanguineum abbatis de Bella Stella, nobis per suos certos nuntios et proprias litteras intimarunt dictum abbatem non tam minus juste quam atrociter in domo sui emuli notorii captivatum, et qualiter vos fratrem Dyonisium Lecommone, qui negotia dicti abbatis prosequebatur, vestris carceribus mancipatis, ne dictus abbas haberet aliquem que negotia ipsius usque ad generale capitulum prosequi posset, aut dicti abbatis liberationem procurare, nos cum instantia requirentes non modica, quatinus dictum abbatem hinc ad capitulum de hujusmodi vellemus carceribus liberare, potissime cum idem abbas paratus sit in dicto capitulo nostro se presentare conspectui et dicti capituli obedientie (*sic*) judicio se submittere. Nos autem, considerantes dictorum scribentium potestatem, Ecclesie Sancte tribulationem et formidantes universaliter si eorum precibus non vellemus acquie-

scere, quod forte per manum regiam contra Ordinis nostri honorem ipsum de carceribus extrahere facerent, securius estimavimus ipsum per nos ipsos liberare usque ad dictum capitulum, quam aliam super hoc expectare fortunam. Venerabili abbati de Ardena mandamus, ut, visis litteris nostris, ipsum libere abire de carceribus permittat, prestito prius per ipsum juramento coram tabellione publico et testibus fidedignis, quod ipse debeat nostro et dicti capituli se presentare conspectui et subire sententiam quam ipsum capitulum contra vel pro ipso duxerit proferendum. Ceterum quum, ut universaliter et ab omnibus dicitur, et ut ex parte dictorum dominorum et a non modice reputationis personis allegatum coram nobis, fovetis partes emulorum dicti abbatis, ut quodammodo probant per traditionem dicti abbatis in manibus dicti abbatis de Ardena, emuli sui notorii, mandamus vobis quatinus dictum fratrem Dyonisium *quem* [a]) super ejus factis ad dictorum dominorum contemplationem hinc ad dictum capitulum dispensamus, a carceribus vestris libere abire permittatis prestito juramento solemni, prout de ipso abbate superius est expressum. Displicet namque nobis maxime quod omnes qui de facto predicto aliquid sciunt, dicunt vos partem fovere adversam, potissime contemplatione fratris P., principalis in hac causa hominis utique de omni iniquitate plurimum diffamati. Omnipotens vos semper conservet feliciter et votive. Scriptum etc.

(a) Dit w. ontbreekt in beide hss., maar is door den zin vereischt.

— 220 —

Commissio missa abbati N. ut denuntiet abbatem N. palam et publice excommunicatum propter non solutionem talliarum etc. citando ipsum ad proximum generale capitulum.

Johannes etc. venerabili in Christo fratri, abbati ecclesie Loci Restaurati et dilectis filiis priori et suppriori totoque conventui ecclesie Vallis Serene, salutem et sinceram in Domino caritatem. Cum abbas dicti monasterii Vallis Serene excommunicationis sententiam jam diu et [a]) a nobis et a capitulo generali latam incurrerit, propter defectum solutionis tallie Ordinis anni preteriti ecclesie sue imposite, ac contumacia et protervia sua animo indurato tanquam inobediens et rebellis nobis et dicto capitulo perseveret; hinc est, quod dictam nequitiam suam nolentes ulterius sub dissimulatione pertransire, vobis in virtute sancte obedientie districte

precipiendo mandamus et tenore presentium committimus, quatinus incontinenti, post receptionem presentium, tam in capitulo vestro, quam in capitulo dicti monasterii Vallis Serene, ipsum palam et publice excommunicatum nuntietis et ab omnibus tam suis subjectis quam alienis tanquam excommunicatum ipsum faciatis evitari. Insuper vobis abbati *Loci* Restaurati [b]) predicto mandamus, et tenore presentium committimus in virtute qua supra, et sub penis suspensionis et excommunicationis quas in vos ferimus, nisi feceritis quod mandamus, quatinus citetis peremptorie et personaliter ad futurum nostrum capitulum generale proxime venturum predictum abbatem ecclesie Vallis Serene et fratrem Johannem de Hamo, curatum de Viviers, nobis et conventui nostro quod justum fuerit responsurum. Et quid inde feceritis nobis et nostro generali capitulo fideliter rescribatis. Datum etc.

(a) Er staat *est* in beide hss.
(b) Het w. *Loci* ontbreekt in beide hss.

— 221 —

Littera responsiva per dominum Premonstratensem cuidam abbati qui ejus consilium requisierat super quodam lamentabili facto, videlicet homicidio, unde consuluit sibi id quod faceret in casu simili si acciderit, quod Deus avertat ! et fecit etc.

Johannes etc. Venerabilis frater, vidimus litteras vestras nobis missas et dolemus non modice de lamentabili facto, de quo dicte faciunt littere mentionem. Et videtur nobis necessarium habere concilium jurisperitorum super facto isto, qua causa possetis ire vel mittere ad decanum ecclesie Remensis, magistrum Guillelmum Filastre, qui est de concilio nostri Ordinis, et habere consilium ejus super hujusmodi facto; sed ante omnia necesse est ut religiosus ille, qui factum perpetravit, taliter teneatur caute, quod archiepiscopus eum non capiat, et in casu quo redierit ad monasterium, recipiatis eum et firmiter teneatis, quia necessario oportet significari per vestras patentes litteras amicis carnalibus defuncti, et etiam justitie temporali cum intimatione debita, ut si quid dicere vel proponere intendant contra dictum religiosum, quod compareant coram vobis dicturi et propositurі etc., et hoc oportet fieri per tres dies distantes per quindecim dies, alioquin ad ejus liberationem vel condempnationem procedere justitia mediante *non poteritis* [a]), et super hoc, si necesse fuerit, prior noster, expensis partium, libenter faciet litteras, prout fieri deberet in tali casu. Sed oportet quod hoc fieret

infra x vel xii dies, quia dictus prior est recessurus pro factis Ordinis et vix reversurus ante dominicam Nativitatis [b]). Alia nesciremus scribere vel consulere vobis. Nam si causa in monasterio nostro acciderit — quod Deus avertat ! — faceremus sicut superius est expressum; et sic fecimus in causa homicidii ob defensionem proprii corporis perpetrati, licet casus iste sit miserabilior, probata innocentia perpetrantis. Omnipotens vos conservet etc. Scriptum etc.

(a) Deze twee laatste ww. ontbreken in beide hss., doch zijn door den zin vereischt
(b) Er staat in beide hss. : *nativitatem.*

— 222 —

Monitio super contumatia abbati Viconiensi fienda ut satisfaciat de contemptu diei assignate abbati V. et de expensis actionis. Alioquin etc.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, omnibus et singulis *prelatis* [a]) et subditis nostri Ordinis ad quos presentes hec nostre littere pervenerint, salutem et hiis mandatis nostris firmiter obedire. Cum venerabili in Christo fratri, abbati monasterii N., nostri Ordinis Premonstratensis, Attrebatensis diocesis, subdito nostro, reo, ad justitiam [b]) reverendi in Christo patris, domini abbatis Sancti Projecti, Ordinis Sancti Benedicti, Noviomensis diocesis, actore, in die veneris post festum Purificationis beate Virginis Marie ultimo preteritum, ad comparendum coram nobis fuisset dies per nos assignata, ad quam diem continuant seu expectant, dictus abbas N., reus, per se vel procuratorem legitime fundatum minime comparuerit, dicto abbate Sancti Projecti coram nobis per procuratorem fundatum, ut ex tenore procuratorii dicti abbatis nobis sufficienter constitit, comparente et contra eum expectante quisquam (*sic*) contumatiam accusante, eundem venerabilem fratrem abbatem Viconiensem reputavimus, ac etiam per presentes reputamus contumacem. Hinc est quod vobis omnibus et cuilibet vestrum in virtute sancte obedientie et sub penis suspensionis et excommunicationis districte precipiendo mandamus, quatinus moneatis predictum venerabilem in Christo fratrem, abbatem Viconiensem, sub penis suspensionis et excommunicationis, ut infra sex dies post monitionem sibi factam satisfaciat nobis de contemptu predicte diei, dicto quoque abbati actori de suis expensis. Quod si premissa facere distulerit, predictis sex diebus elapsis a nobis suspensum a divinis nun-

tietis, quam suspensionem si per aliquos octo dies animo indurato sustinuerit, ipsum a nobis excommunicatum palam et publice nuntietis. Et quid inde feceritis nobis fideliter rescribatis. Datum Premonstrati etc.

(a) Dit w. ontbreekt in beide hss.
(b) Moet waarschijnlijk zijn « instantiam ».

— 223 —

1436, Juni.

Relictum visitationis abbatis et conventus Rengis [a] [1] *Vallis facte per fratrem Johannem Topetti* [2], *priorem Premonstratensem, visitatorem et commissarium domini abbatis Premonstratensis etc.*

Cunctis pateat evidenter et sit notum, quod nos, frater Johannes Toppetti, in decretis licentiatus, humilis prior Premonstratensis, a reverendissimo in Christo patre ac domino, domino Johanne [3], divina providentia abbate Premonstratensi et capitulo generali ejusdem Ordinis in circariis Alvernie, Burgundie et Lothoringie ac totius Almanie (*sic*) partibus visitator generalis et commissarius, una cum nostris in hac parte collegis, nunc Basilie residentibus, communiter et divisim, in plenitudine potestatis deputatus anno presenti Incarnationis M°CCC° xxxvi°, mense Junii, venerabilem patrem dominum Pontium Novellum [4] abbatem atque majorem et saniorem partem regularium canonicorum monasterii Rengis Vallis, Ordinis Premonstratensis antedicti, Tullensis diocesis, visitationis et reformationis causa in monasterio Sancte Marie in Nemore, Ordinis et diocesis predictorum, propter certas causas rationabiles, nostris in commissionibus designatas, personaliter convocavimus, et assumpto nobiscum venerabili in Christo patre domino Johanne, abbate prefati monasterii Sancte Marie [5], post visitationem et inquisitiones debito et consueto more pariter factas, locum capitulare xvii[a] die prefati mensis accessimus, prenominatos abbatem et fratres religiosos monasterii Rengis Vallis evocando.

Quibus, tam presentibus quam absentibus, in primis injunximus et mandavimus, necnon harum serie injungimus et mandamus, quatinus juxta mandata Dei et beati Augustini, patris nostri, in regula, pacem et justitiam sectantes, de cetero unanimes habitent in monasterio et concordiam habeant inter se interiorem et exteriorem. — Cultum divinum venerentur et frequentent missas in Ordine debitas et horas canonicas cum vigiliis et commendationibus cantando,

ut tenentur. — Necnon regulares observantias, jejunia, labores et silentium prosequantur, tria vota sue professionis solemniter emisse principaliter adimplendo, prout hec omnia nostris in regula, statutis, ordinationibusque novissimi capituli generalis Ordinis et decretis moderni Basiliensis Concilii Generalis latius describuntur.

Et ut ista generaliter enarrata possint et debeant commodius executioni demandari, ordinavimus et posuimus, ordinamus et ponimus ad officium prioratus claustralis venerabilem antiquum religiosum, dominum Johannem de Amancia, nuper abbatem dicti monasterii, eidem et signanter domino Pontio, abbati prenominato, precipientes ut circa hujusmodi cultum divinum observantiasque regulares et alios actus spirituales et temporales vigiles et diligentes existant, exteriores fratres seu religiosos dicti monasterii, tam curatos quam non curatos, in vita et moribus — proch dolor ! — satis indomitos et deformatos, viriliter puniendo. Et si que inter eos occurrunt grandia vel difficilia, ad dictum abbatem Sancte Marie prementionatum recursum habeant justitiam recepturi. Cui quidem super hiis et condependentibus subdelegavimus vices nostras quousque ad nos easdem duxerimus revocandas. — Omnibus et singulis religiosis dicti monasterii firmiter inhibentes ne septa seu limites monasterii exeant, nisi cum licentia sui abbatis, nec officinas claustrales nisi regentis conventum licentia petita et obtenta; alioquin quoad primum exitum quilibet transgressor tanquam apostata puniatur; quoad secundum, in pane et aqua uno die jejunet. — Et quia extat favorabile promissa adimplere, prelocutis abbati et conventui mandamus et injungimus ut venerabilem antiquum patrem dominum Johannem, priorem nunc institutum, eorum nuper abbatem et pastorem, parva decima et clibanno ville de Cogineulle etiam quadam vinea illi ville adjacente, ad modicam estimationem appretiatis, annuatim uti et gaudere permittant quamdiu vixerit in humanis, sicut loco pensionis seu provisionis annue sibi permiserunt, litteras desuper opportunas concedendo. Deinde ad alia magis necessaria descendendo volumus et ordinamus necnon sub perjurii et depositionis et aliis penis Ordinis merito infligendis domino Pontio, abbati sepedicto precipimus et mandamus quatinus omnia et singula hoc in monasterio Sancte Marie in Nemore coram nobis et notario publico ceterisque honestis viris, tam religiosis quam secularibus, solemniter promissa et jurata diligenter et fideliter observare studeat, precipue nulla bona mobilia vel immobilia pretiosa impignorando, permutando vel quomodolibet alienando, atque quantocius aptari faciat tres seras et tres differentes claves ad thezaurariam suam Tulli

vel in monasterio pro tempore existentem, quarum clavium prelocutus dominus Johannes, nunc prior deputatus, alteram habeat et conservet. — Insuper idem abbas consideret attente ut pecunias, proventus et emolumenta de Tagloria [b]) et duobus stagnis sui monasterii colligendas et recipiendas pro redemptione decem florenorum annui et perpetui census, pro summa trecentorum francorum, dominis decano et canonicis ecclesie collegiate de Liverduno, per dominum Johannem de Marey [6]), predecessorem suum abbatem, venditorem, in manus venerabilis patris, domini abbatis Sancte Marie pretacti, deponere procuret, et ad hoc omnem diligentiam apponat, cum Aubreto de Cruce principaliter deputato, prout de consensu et voluntate ipsius et conventus monasterii, auctoritate domini nostri Premonstratensis interveniente, ordinatum hodierna die extitit et conclusum, ad finem ut hujusmodi decem floreni, sicut premittitur, ad redemptionem venditi redimi possint et iterum recipi sicut prius. Adjiciendum eisdem ordinationibus nostris ut venerabilis pater, dominus Johannes de Mareyo predictus, nunc abbas Flabonis Montis, qui in premissis exequendis suspectus, et gravis et onerosus visus est, per se vel alium de hiis amplius se non intromittat. Sed memoratus dominus abbas Sancte Marie, Ordinis et monasterii zelator approbatus, qui premissorum exequendorum onus assumpsit, sigillumque conventus hactenus fideliter conservavit, sit et debeat esse amodo solus et unicus superintendens, prout hec a domino Premonstratensi abbate alias recepit in mandatis, coadjutores recipiens dominum abbatem Pontium et Aubertum de Cruce, principalem constitutum, juxta litteras ipsius abbatis et conventus, etiam conclusionem nuper captatam per notarium publicum, sicut prefertur, in scriptis est redactum. — Ceterum, quia religiosi viri, fratres Johannes Colim et Gerardus de Amantia, quondam professi in monasterio de Stagno, nostri Premonstratensis Ordinis, Virdunensis diocesis, postea de voluntate et consensu dominorum abbatum et conventuum, quorum intererat [c]) ultra triennium in prefato monasterio Rengis Vallis recepti fuere, et tanquam fratres et canonici ejusdem loci, post obedientiam filialem exhibitam, retenti atque tales ab omnibus extiterunt reputati, hinc est, quod non obstantibus prioribus scriptis et ordinationibus desuper factis, dicimus et diffinimus ipsos ambos fratres in monasterio Rengis Vallis debere remanere in obedientia moderni abbatis suorumque successorum, victuros regulariter ut tenentur. — Itidem de fratre Martino ceteris juniore, nunc in monasterio Flabonis Montis antedicto residente, ordinantes et ipsum ad suum proprium monasterium Regisvallis debere reverti adju-

dicantes, inhibentes eisdem fratribus Johanni et Gerardo ne de cetero ecclesiis parochialibus aut aliis quibuscumque beneficiis a suo monasterio non dependentibus deserviant, vel extra monasterium suum commorentur; sed ipsi infra octavas instantis festi beatorum Petri et Pauli apostolorum suum ad jamdictum monasterium Rengis Vallis revertantur, ut predictum est obedientes et regulariter moraturi. Alioquin tam ipsi, quam ceteri claustrales extra monasterium vagantes, per dominos abbates et priorem designatos gravius puniantur. — Quantum ad statum temporalem satis debilem et depressum, pauca possumus innovare de presenti, preterquam requirimus et hortamur abbatem sepedictum et eidem in meritum Salvatoris obedire mandamus, quatinus ecclesiam et officinas claustrales, ut intelleximus, satis ruinosas, aliasque domos et grangias intus et extra monasterium existentes reedificare procuret, et debita, quibus ipsum monasterium dinoscitur obligatum, quamtocius valebit persolvet, et alia bona honesta et utilia peragere solicitet, signanter ornamenta, luminaria et libros ecclesie reparando, ut apud Deum superioresque nostri Ordinis aliosque probos homines possit et debeat merito commendari; interpretationem, declarationem, additionem te diminutionem in premissis, si opus fuerit, faciendas, penes superiores nostros et nos semper reservantes. Contradictores, si qui fuerint, de Ordine nostro vel rebelles in scriptis annexis per censuram ecclesiasticam et alias penas Ordinis a supranominato abbate Sancte Marie et alio quocumque eorum superiore irremissibiliter puniendo. Datum, actum et scriptum anno, mense, die et loco quibus supra, nostri prioratus officii sub sigillo presenti carta data per modum relicti visitationis, appenso [d]). Pro capia collatione facta cum litteris originalibus.

J. de Petrosomonte *met daarachter een manuaal teeken.*

(a) Staat geschreven in **één woord.**
(b) Moet wellicht zijn : *tegularia.*
(c) Beide hss. lezen : *interea.*
(d) 't Geen volgt ontbreekt in I.

(1) *Rengis Vallis* of *Rengevallis*, niet te verwarren met *Regia Vallis.*

(2) « Joannes Touppet, Noviomensis, juris utriusque doctor, Premonstrati, deinde collegii Parisiensis prior, abbas (17us) Gaudii Vallis eligitur in domo SS. Trinitatis Parisiensis (a° 1432)... Domum ab Anglis vastatam reparavit, et a capitulis generalibus in Hungaram, Saxonam, Bavariam, cum auctoritate plenaria ablegatus, reformationem morum et disciplinae magnis laboribus et felici exitu invexit. Decimo novembris 1440 obiit Parisiis in collegio... » AA. PR., I, 709.

(3) Jan de Marle II, die stierf ten jare 1436. AA. PP., I, 31.

(4) *Pontius de Fremereville*, 27e abt van Rengeval (1435-1440). AA. PP., II, 641.

(5) *Jean Griffon*, 34e abt (1426-1462) van S. Maria in Nemore, alias — Mussipontana. Van hem zegt de Annalist : « magne vir fortitudinis, majorisque pietatis. *Ib.*, 205.

(6) De Annalist noemt hem *J. de Maroy;* hij ging over naar de abdij van Flabémont, t. j. 1435. *Ib.*, 641.

— 224 —

(1437) [1])

Recognitio mutui accepti a prelatis trium circariarum per dominum Premonstratensem et abbates deputatos etc.

Universis presentes litteras inspecturis Johannes, permissione Dei etc., et ejusdem Ordinis abbates per generale capitulum deputati, salutem cum notitia veritatis. Universitati vestre notum facimus per presentes, quod nos propter Ordinis nostri onera relevanda, ac etiam provisionem priori Furnensi in Romana Curia procuratori constituto [2]), necessario fienda, a venerabilibus nobis in Christo fratribus, abbatibus et prelatis circariarum Floreffie, Brabantie et Flandrie, per modum mutui ducentos florenos renenses confitemur et cognoscimus recepisse, quos eisdem promittimus singulis annis sequentibus super circariis Westfalie, Yveldie et Frizie restituere, quos ex nunc eisdem assignamus de talliis immediate dictarum circariarum levandos et recipiendos, usque ad plenam solutionem et eorundem refusionem omnimodam ac totalem restitutionem. In cujus rei testimonium sigillum nostri generalis capituli presentibus duximus apponendum. Datum Lovanii anno M°xxxvii° etc.

(1) De dateering van dezen brief luidt foutief « Anno M° xxxvii° ». Bedoeld is zeker het jaar 1427, toen er te Leuven een generaal kapittel gehouden werd, als blijkt uit nrs. 269, 270 en 277.

(2) Deze was Jan Baudewijn of Boddin, die later, t.j. 1441, abt werd der abdij van Averbode.

— 225 —

Commissio cuidam abbati ad preces ad absolvendam sororem monialem apostatam ab excommunicatione, injungendo ei penitentiam, cum auctoritate dispensandi secum super parte penitentie necnon voce, stallo etc.

Johannes, permissione divina etc. Venerabili nobis in Christo

fratri, abbati Bernensi, nostri Premonstratensis Ordinis, N. diocesis, salutem et sinceram in Domino caritatem. Etsi sanctius sit, sanctorum testimonio, de nimia misericordia quam nimio rigore justitie reprehendi, potissime misericordius agendum est, ubi sexus infirmior et minor resistentia inesse noscuntur. Sane pro parte dilecte nobis in Christo filie ac religiose N., dicte domicella de N., ex cenobio N. Sancte Marie [1]), Trajectensis dyocesis, que de castitatis et continentie aureola immemor prolem contra votum suscepit, ac etiam diabolo instigante ad seculum, formidine penarum eidem merito propter premissa alia infligendarum, ut dicitur, orta aut quavis pretensa causa evolavit, extitit humiliter supplicatum quatinus sibi propter premissos excessus et delicta, juxta Ordinis nostri instituta, merito infligendas, clementer mitigare, necnon de et super voce, stallo, velo, obedientia nominata et omnibus aliis — que suis exigentibus demeritis amiserat — misericorditer dispensare dignaremur : nos igitur, amicorum suorum precibus inclinati, et ne dicta soror — si ei misericordie sinus precluderetur — incidat in desperationis abissum, vobis, de cujus prudenti discretione plenam in Domino fiduciam obtinemus, tenore presentium committimus et mandamus, quatinus predictam sororem a sententia excommunicationis, quam ratione apostasie incurrit, auctoritate nostra absolvatis, penitentiam salutarem eidem secundum nostri Ordinis instituta pro premissis excessibus injungendo, super cujus parte penitentie, necnon voce, stallo, velo, grisea tunica et obedientia nominata misericorditer dispensando cum eadem, dum tamen ipsius merita et contritio admereantur, super quibus vestram oneramus conscientiam, per presentes concedimus facultatem, omnibus obloquentibus perpetuum silentium imponentes. Datum, sub sigillo etc.

(1) Dit moet zijn of *Hortus Sancte Marie* of *Vallis sancte Marie* indien het klooster behoorde tot de circarie van Friesland, of *Insula beate Marie* of *Sinus beate Marie*, zoo het behoorde tot de brabantsche circarie, want die zijn alle in het bisdom van Utrecht gelegen.

— 226 —

Restitutio vocis cuidam religioso cum reservatione penitentie sibi debite pro suis excessibus.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, dilecto nobis in Christo filio, fratri N., alias Condet, canonico monasterii

N., nostri Premonstratensis Ordinis, salutem et paterne dilectionis affectum. Attendentes merita tue probitatis, necnon sperantes quod de cetero mores tuos in melius debeas commovere, ad intercessionem tui proprii abbatis, super stallo tuo, voce et obedientia nominata ac quibuscumque habilitatibus, quas propter lapsum carnis ac suscitationem prolis amisisse dinosceris, tecum hac vice misericorditer de nostra speciali gratia dispensamus, et ad omnes honores et actus legitimos te restituimus sub presentium testimonio litterarum, nobis reservantes penitentiam tibi, pro excessibus premissis secundum Ordinis instituta debitam, tempore et loco oportunis injungendam. Datum in monasterio N., sub sigillo nostro quo in talibus utimur, anno Domini etc.

— 227 —

Confessariole pro quodam preposito monialium, cui conceditur ut audiat confessiones sororum et a sententiis excommunicationis absolvat et cum eisdem dispenset super voce etc. ad tempus.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, venerabili nobis in Christo fratri preposito sororum monialium in N., nostri Premonstratensis Ordinis, N. diocesis, salutem et sinceram in Domino caritatem. Precibus vestris benigniter annuentes ut confessorem ydoneum nostri Ordinis, qui vos a peccatis sibi confessis et sententiis excommunicationis Ordinis absolvere penitentiasque salutares injungere possit, queatis eligere, et ad aliquem abbatem ejusdem Ordinis, qui vice nostra vobiscum super irregularitate si quam — quod absit ! — contraxeritis, in casibus dumtaxat nobis permissis, dispensare queat, valeatis habere recursum; utque sororum monialium dicti monasterii N., vobis subjectarum, confessiones audiendi et a sententiis excommunicationis Ordinis absolvendi penitentiasque salutares injungendi, necnon cum eisdem super voce, stallo, grisea tunica, velo et obedientia nominata misericorditer dispensandi in permissis dumtaxat, vobis concedimus facultatem, presentibus post quinquennium a data presentium minime valituris. Datum in monasterio Sancti Foillani sub sigillo nostro anno domini M° etc.

— 228 —

Littera per quendam religiosum directa cuidam domino implorantem

auxilium ejus, ne propter indignationem sui preceptoris aut superioris erga eum de monasterio proprio oporteat expelli etc.

Reverendissime in Christo Pater ac domine mi singularissime, humillima recommendatione premissa. Benivola vestre gratuitatis beneficia per me frequenter experta vobis supplicandi audaciam mihi prebent, licet obsequiorum meorum sterilitas jubeat reticere. Sane a paucis citra temporibus, quod dolenter refero, nescio quo spiritu instigante, nullis meis exigentibus demeritis, adeo factus sum obnoxius indignationi domini mei preceptoris in monasterio vestro de Barbafossa [1]), quod, previa latenti et sinistra informatione super statu meo per eum facta, dominus meus abbas Sancti Anthonii [2]) favorabiliter petitioni sue condescendens, dato libello repudii me transiturum de natali solo et monasterio professionis mee ad regionem longinquam conversaturum cum gente cujus linguam ignoro, quad tamen scio indubitanter non licere, cum secundum Ordinis nostri statuta nullus ejusdem Ordinis religiosus possit de monasterio proprio expelli, nisi fuerit legitime de aliquo gravi et enormi delicto convictus. Quare, si tanti sceleris reus inventus fuero, paratus sum humiliato corde, secundum Ordinis nostri censuram, correctionis virgam sustinere. Sin vero, paternitatem vestram humili prece decrevi postulare quatinus, comperta innocentia mea, dignemini mihi benigniter benignitatis vestre auxilium impendere, ne forte si in consimilibus extortis viis et exquisitis fraudibus prefati monasterii nostri supposita inquietandi fuerint, contingat ipsum vestrum monasterium ad finale exterminium pervenire, quod avertat Deus per suam piissimam gratiam, qui paternitatem vestram conservare dignetur per felices et longevos successus. Scriptum in Barbafossa.

(1) (2) Geen abdijen der Premonstratenser orde. Of zijn 't enkel uitgevonden namen ?

— 229 —

1438, Juni 4.

Copia instrumenti super renuntiatione fratris curati etc. de quadam gratia expectativa impetrata a domino Papa ad collationem etc. domini abbatis Parcensis etc.

In nomine Domini, amen. Per hoc presens publicum instrumentum cunctis pateat evidenter et sit notum, quod anno ejusdem

Domini M°CCCC°xxxviii, indictione prima, quarta mensis Junii, pontificatus sanctissimi in Christo patris domini nostri, domini Eugenii divina favente clementia pape IIII^ti^ anno octavo, coram reverendis ac venerabilibus dominis Premonstratensis, Beate Marie Bone Spei ac Sancti Foillani abbatibus personaliter constitutus, religiosus vir frater Adam, curatus, professus monasterii Premonstratensis, asserens et recognoscens se dudum quandam gratiam expectativam a predicto domino nostro papa Eugenio, prout per bullas et processum insecutum liquide apparebat, impetrasse ac, vigore hujusmodi gratie, perpetuam capellaniam de N. vacantem, ad collationem reverendi in Christo patris, domini abbatis du Parck (*sic*)[1], Ordinis Premonstratensis, Leodiensis diocesis, acceptasse; sed idem dominus abbas N., allegans in Ordine nostro non usitatum fore renoluit admittere; quapropter idem frater coram domino officiali Leodiensi, suo judice apostolico, citare demandavit; quamobrem idem dominus abbas eundem judicem declinavit ac ad Sanctam Sedem Apostolicam instanter appellavit : quibus visis, auditis et consideratis, idem frater Adam curatus, tanquam verus filius obedientie, nolens Ordini suo in aliquo derogare, dicte gratie sibi facte instanter, instantius et instantissime renuntiavit, ac prefatam capellaniam de N., sibi ut premittitur debitam et reservatam, non coactus sed sua mera, spontanea ac libera voluntate, per traditionem cujusdem vasculi, quem tunc in suis manibus tenebat, in manu prenominati domini sui abbatis Premonstratensis, superioris totius Ordinis, pro et nomine et ad opus sepedicti abbatis du Park, una cum omnibus juribus et pertinentiis suis universis, reposuit ac remisit, promittens in bona fide in dicto beneficio nec in aliis vigore hujusmodi gratie aliquid amplius petere, supplicando ut dictus abbas sibi persecutionem expressam similiter remittat et absolvat. Super quibus omnibus et singulis prenominatus dominus abbas Premonstratensis petiit a me, notario publico subscripto, sibi fieri et confici unum vel plura publicum seu publica instrumentum aut instrumenta. Acta fuerunt hec in monasterio de Bona Spe, dicti Ordinis Premonstratensis, Cameracensis diocesis, presentibus ibidem discretis viris Petro de Calier, clerico, et Jacobo Le Fol, layco [a], dicte Cameracensis diocesis, una cum aliis pluribus testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

(a) II leest : *A et B clericis.*

(1) Abt van 't Park was destijds Walterus van Beringen (1454-1463). (R. VAN WAEFELGHEM, *Le Nécrologe du Parc.* Louvain, 1908, blz. 12)

— 230 —

1437, October 11.

Commissio quibusdam abbatibus ex parte capituli ut abbatem N., de multis excessibus convictum, citatum ad generale capitulum, et ratione sue contumacie excommunicatum, ex habundati citent coram ipsis allegaturum causas, si quas habeat validos, ad defensiones suas etc.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, et abbatum ejusdem Ordinis capitulum generale, venerabilibus nobis in Christo fratribus N., Sancti Bonifacii in N. [1]), et Petro, N. monasteriorum abbatibus, nostri Premonstratensis Ordinis, Trajectensis et Monasteriensis diocesium, salutem in Domino et in commissis diligentiam adhibere studiosam. Cum nuper per alterum commissariorum nostrorum monasterium Vallis sancte Marie, alias N. [2]), Ordinis et dyocesis Trajectensis predictorum, fuerit visitatum, et per ipsam visitationem quidam Folkerus, abbas dicti monasterii de N., super utroque statu, tam spirituali quam temporali dicti monasterii, defectuosus, in vita et moribus diffamatus repertus fuerit, super quibus etiam regularem Ordinis renuit et contempsit recipere disciplinam, impudenter dicti commissarii nostri mandatis non parendo, sed quantum in eo fuit possetenus eadem contempnendo, propter que et signanter ipsius abbatis irreligiosam vitam, difformitatem morum negligentiamque sui regiminis per eundem commissarium legittime citatus fuerit et evocatus ad presens nostrum generale capitulum coram nobis compariturus et super premissis sibi objiciendis promotori causarum Ordinis quod justum fuisset responsurus; qui quidem abbas, legittime et peremptorie citatus, in dicto capitulo generali comparere contempsit, propter quod eundem sufficienter evocatum ratione contumatie excommunicatum denuntiavimus et talem declaravimus promulgari. Ceterum, cum prefatus abbas, sicut relationibus tam prefati nostri commissarii quam aliorum fide dignorum didicerimus, in utroque statu dicti monasterii inutilis, negligens et remissus existat, vitamque enormem duxerit et scandalosam, super quibus sufficienter — ut nobis constat — extitit convictus, et cum censeamus ipsum propter hujusmodi crimina fore deponendum : hinc vobis, et cuilibet vestrum in solidum in virtute sancte obedientie et districte precipiendo mandamus

tenoreque presentium committimus, quatinus eundem N., sicut premittitur, super antedictis excessibus multipliciter convictum et diffamatum et per nos excommunicatum, adhuc ex habundandi peremptorie et legittime citetis coram vobis, causas si quas habeat, validas ad defensiones suas alligaturum et propositurum, quas si non sufficientes repereritis, eundem ab ipsa dignitate abbatiali amoveatis, destituatis, deponatis et ab amministratione tam spirituali quam temporali predicti monasterii auctoritate nostra privetis ac ipsum depositum, amotum et privatum necnon fratres ejusdem monasterii, tam canonicos quam conversos, a sua obedientia absolutos esse palam et publice denuntietis, declaretis et promulgetis. Quantum autem ad premissa et eadem concernentia, condependentia et annexa vobis, et cuilibet vestrum in solidum, damus harum serie plenariam potestatem. Contradictores, si qui fuerint, aut rebelles de Ordine nostro, per censuram ecclesiasticam et alias Ordinis penas compescendo, invocato ad hoc, si necesse fuerit, auxilio brachii secularis. Et quidquid in et super premissis feceritis nobis referre aut fideliter rescribere nullatenus omittatis. Datum Valencenis sub sigillo nostri generalis capituli anno Domini millesimo cccc° xxxvii^mo^, die undecima mensis Octobris, sedente ibidem nostro capitulo generali.

(1) Lees : *Dokkum.*

(2) Lees : *Curie S. Marie de Backefeen.* Niet *Vrouwendal,* vermits het geldt een mannenklooster. Zie REP. PR., nrs 157 en 680.

— 231 —

1436, Juli 5.

Littera missa per suos ambassiatores super reductione Bohemorum ad laudandum Altissimum etc.

Sacrosancte generali Synodo Basiliensi in Spiritu Sancto legittime congregate universalem Ecclesiam representanti.

Exulta et jubila, Synode sacrosancta, altissimas deprome gratiarum actiones et laudes rerum omnium Conditori in omnibus finibus terre diem festivitatis et gaudii universos ecclesie filios ad gratulandum et gratias peragendas congratulabundis ammonitoribus exortare. Laudent tecum operam Dei et exultent ingenti letitia Christioni orbis provincie universe ! Siquidem desideratus ecclesie dies

advenit quo jam tuorum laborum messi sunt fructus et seminum tuorum in horrea plenos manipulos reportasti. Hodie namque imperiali majestate imperialibus infulis decorata in publico foro hujus civitatis, numerosa populi multitudine assistente coram nobis tue beatitudinis nuntiis gubernator, barones, nobiles, civitatum ambassiatores regnum Bohemie primum nobis compactata obtulerunt, litteris auttenticis communita, deinde pro ipsorum executione de tenenda, observanda et defendenda unitate ecclesiastica et pace litteras alias secundum formam brevis conditam. Post hoc quatuor ad hoc deputati cum pleno et auttentico mandato nomine omnium, tam ecclesiasticorum quam secularium reverentiam et obedientiam canonicam prestiterunt. Nos quoque, juxta tue sanctissime constitutionis injuncta, unitatem ecclesiasticam per eos factam et acceptam pacemque necnon reverentiam et obedientiam exhibitas acceptavimus, et pacem pronuntiavimus eis et servandam per universum populum christianum. Quod, o Sacrosancte Synode ! stili officium posset sufficienter exprimere exhuberantiam gaudii que assistentium corda replevit, vultuum amena serenitas, lacrime pre ubertate letitie ab oculis erumpentes, quantus et applausus interne letitie testes erant ac certe melius indicia dici possent quam nulla extrinseca signa, immensitatem interim gaudii portionabili (*sic*) possent ostensione testari. Sed et jam nos ipsius beatissime congregationis et universi populi Christiani gaudia meditantes nova iterum exultatione replemur. Quo tandem fine hanc nostram claudemus epistolam. Et ne si pre motu effectus prodiret metas epistolares excederet, nisi cum David eximio prophetarum dicamus : « Bonum est confiteri Domini et psallere nomini tuo, Altissime ! [a]) Ad annuntiandum mane misericordiam tuam et salutare tuum pro nobis in decachordo psalterio cum cantico in chitara. Quia et in operibus manuum tuarum exultabo. Ipse quidem fecit nobis magna qui potens est et sanctum nomen ejus. » Cujus clementiam suppliciter exoramus ut et quod operatus est confirmare dignetur et ipsam sacrosanctam Synodum tueri, regere et gubernare ad proficiendum sancta opera pro ejus et in ejus nomine congregata. Scripta Iglavie quinta mensis Julii, anno Domini millesimo ccc^me^ xxxvi^o^.

Ejusdem Sacrosancte Synode humiles oratores et nuntii Philibertus [b]), episcopus Constantiensis, Johannes de Palomart, Sacri Palatii auditor, Martinus Bermerii, decanus Turonensis et Thomas de Hasselbach, sacre theologie professor D. D.

(a) Wat volgt zeer verkort, soms alleen met de eerste letter van het w. aangegeven.
(b) De namen zijn in II enkel aangegeven door A — B — C — D.

— 232 —

1411, Augustus 29, of kort daarna.

Adhesio quibusdam qui appellaverunt ex parte abbatis et conventus Sancti Foyllani super subsidio integre decime.

Universis presentes litteras inspecturis abbas monasterii Sancti Foillani prope Rodium totusque ejusdem monasterii conventus, Ordinis Premonstratensis, Cameracensis diocesis, salutem in Domino cum notitia veritatis. Notum facimus per presentes, quod cum reverendus pater, dominus archiepiscopus Pisanus unacum quibusdam aliis a Sancta Sede Apostolica ad Franciam et nonnullas alias partes sit transmissus, ceterumque subsidium valoris decime integre in civitate et diocesi Cameracensi indicere et imponere super viros ecclesiasticos disposuit, ac tandem per quemdam magistrum Johannem de Ponte subcollectorem, ut dicitur, executioni scripserit demandari, tantumque per eundem subcollectorem super hoc sit processum, quod in vigilia Assumpsionis Beate Marie ultimo preterita certas excommunicationis sententias in non solventes hujusmodi subsidium pro primo termino et in eodem fulminavit. Insuper et processum super hoc editum ad valvas ecclesie Cameracensis tunc, ut asseritur, affixit. Sed quia idem terminus erat arctus, ipse subcollector tum terminum ad festum Remigii proxime venturum prorogavit. Nichilominus venerande et circumspecte persone ecclesie prefate civitatis hujusmodi sententiarum fulminationes merito formidantes, dubitantes prorogationem hujusmodi certis de causis fuisse et esse invalidam, propter hoc et aliis quampluribus rationibus et causis quibus sentiebant seipsos fore gravatos, ad juris subsidium recurrentes pro seipsis, eis adherentibus et adhesuris in hac causa, ad dictam Sanctam Sedem in scriptis provocaverunt et appellaverunt. Cum autem die xxix[a] mensis augusti, que fuit dies sabbati anno Domini M°ccccxi°, premissa omnia et singula ad nostram deducta essent notitiam, hujusmodi sententias incurrere quovismodo formidantes, in quantum nos tangit aut tangere poterit in futurum : nos abbas et conventus antedicti melioribus modo et forma quibus de jure possumus et debemus, venerabiles religiosos viros tales, necnon discretos viros Gerardum de Boussoit, Johannem Mercatoris

et Egidium de Squaris [a]), clericos, absentes tanquam presentes et eorum quemlibet in solidum tenore presentium facimus, constituimus et ordinamus veros, legittimos et indubitatos procuratores, actores, negotiarum nostrarum gestores generales et nuntios speciales, ita quod inter eos non sit melior conditio occupantis, sed quod unus eorum incepit alter eorundem prosequi mediare valeat et finire cum effectu, dantes et concedentes dictis procuratoribus nostris et eorum cuilibet in solidum plenariam potestatem et mandatum speciale reverendis, venerabilibus et circumspectis viris, dominis de Capitulo dicte ecclesie Cameracensis, necnon aliis religiosis et ecclesiasticis personis prefate civitatis et eorum appellationi seu appellationibus pro causis suprascriptis et earum dependentibus et connexis, nomine nostro et pro nobis adherendi adhesionemque firmam et efficacem in omnibus et per omnia usque ad decisionem cause in hoc casu facienda dictamque appellationem seu appellationes, sicut premittitur, factas vel faciendas super hujusmodi gravaminibus illatis vel inferendis unacum prefatis dominis de eadem civitate et aliis eis adherentibus seu adherere volentibus prosequendi, in expensisque super hoc factis vel faciendis, pro parte nos contingente, eis contribuendi seu expendendi, ex adverso taxandi, videndi, petendi et recipiendi quodcumque etc., juramentum licitum et ad hoc requisitum in animam nostram faciendi et prestandi, salva semper in omnibus dicte Sancte Sedis reverentia; et generaliter omnia et singula faciendi que circa ea necessaria fuerint et oportuna, et que facere possemus si presentes interessemus; ratum, gratum et firmum habentes et perpetuo habere promittentes quidquid in premissis actum fuerit per eosdem procuratores seu eorum alterum, sub obligatione omnium bonorum nostrorum et ipsius monasterii nostri presentium et futurorum. In cujus rei testimonium sigilla nostra presentibus duximus apponenda. Datum in dicto monasterio nostro die tali, mense tali, anno Domini millesimo cccc° xi°.

(a) II leest : « A talem, B et C. »

— 233 —

1437, Juni 24.

Copia processus et sententie suspensionis late in Wadegotie, Lutrensis et Monasteriensis prelatos per priorem Premonstratensem,

propter causas hic et alibi designatas cum subscriptione notarii, prelatorum et etiam religiosorum aliquorum etc.

Universis et singulis Christifidelibus, presertim venerabilibus patribus, prelatis et canonicis, tam curatis quam non curatis, Premonstratensis Ordinis, ad quos presentes pervenerint ubilibet constitutis, frater Johannes Toppeti [1]), in decretis licentiatus, humilis prior Premonstratensis ecclesie, a reverendissimo in Christo patre ac domino, domino Johanne, divina gratia abbate Premonstratensi et venerando capitulo generali, ejusdem Premonstratensis Ordinis, in circariis et partibus Westphalie, Wadegotie, Welgie [a]), Lotharingie, Burgundie, Suevie ac totius Alamanie etc. unacum nostris in hac parte collegis, in Sacro Generali Basiliensi Concilio nunc residentibus, visitator et commissarius cum illa clausula : « quatinus vos simul aut tres vel duo seu alter vestrum etc. », in potestatis plenitudine etc. ad infrascripta specialiter deputatus, salutem in Domino sempiternam presentibusque indubiam dare fidem et nostris, ymmo verius domini Premonstratensis abbatis et capituli generalis antedictorum mandatis efficaciter obedire. Universitati vestre harum tenore significamus, quod cum ex officii debito nobis injuncti omnia monasteria et loca jam dicti Ordinis, in circariis et partibus predesignatis constituta, assumpto nobis aliquo nostri Ordinis prelato, si commode possemus, visitare, corrigenda corrigere atque personas eorundem in vita et moribus deformatas reformare, tallias quoque seu contributiones eidem Ordini annuatim debitas et solvi consuetas, prout in ultimo sicut et precedentibus generalibus capitulis ejusdem Ordinis diffinitum et ordinatum extitit, commissariis et procuratoribus Ordinis in Sacro Basiliensi Concilio deputatis applicandas, colligere et levare teneamur; cumque propter viarum discrimina, repretarum (*sic*) cotidianis raptorum discursibus ceterasque legittimas et rationabiles causas ad nonnulla nostri Ordinis in Maguntinensi, Treverensi, Wormatiensi et Herbipolensi [b]) diocesibus constituta, signanter Wadegociense, Rubrense, Monasteriense, Lutrense aliaque monasteria eisdem vicinia Treverensis, Maguntinensis et Wormaciensis diocesium et Ordinis predictorum non potuerimus nec ausi fuerimus ratione premissorum exequendorum personaliter descendere, atque per nostras patentes litteras venerabiles patres, dominos monasteriorum prenominatorum abbates et prepositum cum aliis venerandis abbatibus et prepositis ejusdem Ordinis Wadegocie et Yveldie circariarum et diocesium prefatarum, juxta traditam nobis per supradictos Ordinis superiores

facultatem, ad hanc civitatem Frankefordiensem, tanquam ad locum tutum, et prelatis dictarum circariarum sepedicti Ordinis accommodatum citavimus et evocavimus citarique et evocari fecerimus, eisdem omnibus et singulis in virtute sancte obedientie ac sub penis Ordinis, auctoritate nobis in hac parte commissa precipiendo mandantes quatinus tertia hujus mensis et sequentibus, et iterum ac secundario ex habundanti duodecimo et sequentibus diebus ipsius mensis coram nobis et collaterali abbate a nostro Ordine assumendo legittime comparerent super utroque statu monasteriorum suorum spirituali et temporali sommarie describendo, vitaque et moribus personarum eorundem nos informaturi, etiam hujusmodi contributiones Ordini debitas, exiles tamen et ad parvam ascendentes sommulam, saltem prelati qui nondum eas solverint, realiter solvituri vel super hiis amicabiliter composituri nobiscum, aliaque facturi et tractaturi que repererint in mandatis et que de statutis et laudabili consuetudine Ordinis sunt in talibus fieri consueta. Verumptamen, spretis et contemptis prementionatis requisitionibus, monitionibus et mandatis nostris, aliis prelatis Ordinis signanter evocatis comparentibus, vel legittime se excusantibus nobisque commissario satisfacientibus ad plenum, iidem Wadegotiensis, Rubrensis, Monasteriensis et Lutrensis monasteriorum prelati sic, ut premittitur evocati et sufficienter expectati fuerint, terminis et diebus antedictis successive prefixis minime comparuerunt nec aliquem responsalem (*sic*) ydoneum propriasve litteras excusatorias destinarunt, quod cedit in magnum auctoritatis et jurisdictionis Ordinis vilipendium nostrorum mandatorum contemptum, rebellionis et inobedientie notam non modicam, sententias et penas sepedicti Ordinis, etiam ipso facto latas, propterea contumaciter incurrendo; cum igitur inobedientiam, rebellionem et contemptum hujusmodi, etiam sententias et penas juris et Ordinis, contra tales insertas et statutas nobis manifeste factas, etiam solutionem talliarum seu contributionem per aliquos eorundem expensarumque nostrarum pro viatico debitarum pariformiter neglectam, salvis auctoritate et jurisdictione Ordinis, etiam superiorum ejusdem honore coniventibus ecclesiis dissimulare nec quovis modo preterire possimus, sitque dignum et justum ut quos divinus timor a malo non revocat, saltem cohibeat severitas discipline, quia per correctionem et punitionem rebellium et inobedientium crescit gloria, laus et honor humilium subditorum : hinc est quod nos, premissis xii[a] et xiii[a] diebus presentis mensis assumpto nobiscum venerabili in Christo patre, domino abbate monasterii Celle Superioris [1]), Ordinis nostri, diocesis Her-

brenensis [a]) pro nostro collaterali, in hospitio nostro pro tribunali sedentes, prefatos venerabiles patres, dominos abbates Philippum [2]), Wadegociensem, Mathiam [3]), Rubrensem, Henricum [4]), Monasteriensem et Henricum [5]), prepositum Lutrensem, ut prescribitur, evocatos, ac per se vel alium minime comparentes, auctoritate nobis in hac parte commissa contumaces reputavimus, inobedientes et rebelles, penasque juris et Ordinis propterea eis de statuto Ordinis ipso facto inflictas et merito infligendas eosdem declaravimus incurisse, litteras desuper oportunas dari et confici decernendo, prout hec omnia nostris in antemissis litteris, relationibus et instrumentis desuper confectis latius continetur. Quocirca vobis omnibus, memoratis prelatis et canonicis dicti Premonstratensis Ordinis et cuilibet vestrum in solidum, in virtute sancte obedientie et sub penis suspensionis et excommunicationis, canonica monitione trium dierum premissa, latis sententiis in hiis scriptis districte precipiendo mandamus, quatinus quam cito vigore presentium fueritis requisiti, seu vestrum alter fuerit requisitus, in vestris monasteriis et capitulis seu aliis cathedralium ecclesiarum, collegiatarumve aut parochialium locis etiam, presentes vel earum copias valvis effigendo, supradictos Wadegotiensis, Rubrensis, Monasteriensis et Lutrensis monasteriorum prelatos, auctoritate qua supra, per nos a divinis suspensos, quos etiam tenore presentium suspendimus et ingressum ecclesie eisdem interdicimus, atque suspensos et interdictos ab ingressu ecclesie declaramus in hiis scriptis, diebus dominicis et festivis tales denuntietis et publicetis palam et publice per presentes; a denuntiatione hujusmodi non cessantes donec et quousque post debitam satisfactionem sue absolutionis beneficium a nobis vel superioribus nostris meruerint obtinere; eosdem omnes et singulos prenominatos sic suspensos et interdictos certificantes, quod nisi de premissis contemptu, offensa et neglectu celeriter satisfecerint, ut tenentur, nos in instanti capitulo generali nostri Ordinis, coram dominis et patribus superioribus ejusdem, contra ipsos et eorum quemlibet secundum dispositionem juris statutorumque nostri Ordinis ad graviores penas procedi curabimus justitie mediante. Eapropter vobis prementionatis Ordinis subditis et cuilibet vestrum, virtute et auctoritate quibus supra, precipiendo mandamus quatinus supradictos prelatos, sic ut premittitur suspensos, et ab ingressu ecclesie sic interdictos, ad capitulum generale predictum, Valenchenis in Hannonia proximo celebrandum, peremptorie et legittime citetis et evocetis, quos presertim Wadegociensis et Lutrensis monasteriorum prelatos harum serie citamus et evocamus, quemadmodum per alias

patentes litteras prelibatorum domini Premonstratensis abbatis et capituli generalis citatoriales pro causis honestis et rationabilibus eorum litteris expressatis citati et evocati fore dinoscuntur. Et quidquid per debitam feceritis, vel alter vestrum fecerit, executionem, prenominatis superioribus nostris vel nobis referre aut rescribere nullatenus omittatis. Datum in prelocuta civitate Francfordensi sub sigillo prioratus et subscriptione notarii ad premissa notanda rogati, anno Domini millesimo cccc° xxxvii [d]) die xiii[a] mensis Junii.

Et quia ego Andreas Telarii, clericus Noviomensis diocesis, publicus imperiali auctoritate notarius, ac supranominati venerabilis domini Johannis, visitatoris et commissarii notarius et scriba, premissis citationi, decretationi, executioni, relationi, evocatorum expectationi, prelatorumque contumatie ac sententiarum penarumque declarationi, necnon omnibus aliis et singulis mei notariatus concernentibus officium, presens interfui eaque sic fieri vidi et audivi, ideo presentes litteras propria manu scriptas meo manuali ad presens dumtaxat signavi in fidem et testimonium suprascriptorum requisitus et rogatus.

Andreas Telarii (*met paraaf*) notarius.

Vobis reverendis in Christo patribus, dominis abbati Premonstratensi, ceterisque superioribus ejusdem Ordinis Premonstratensis, constet evidenter et sit notum, quod presens mandatum venerabilis domini Johannis, prioris Premonstratensis, commissarii vestri in eodem nominati, anno presenti millesimo cccc[mo] xxxvii[mo], xx[a] die mensis Junii de mane, per eum dominum priorem et per modum executionis facte seu faciende, valvis majoris ecclesie civitatis Maguntinensis, una cum scripto seu vidimus cujusdam citationis sigillo vestri capituli generalis sigillate, fuit affixum, cujus tenore mandati quatuor supradesignati prelati sententias et penas eisdem inflictas denuntiabantur incurrisse atque vigore citationis duo eorundem, videlicet Wadegociensis et Lutrensis monasteriorum prelati, ad vestrum instans generale capitulum personaliter citabantur. Que quidem omnia et singula in presentia discretorum et honestorum vivorum Johannis Campanatoris ecclesie beate Marie ad Gradus in civitate Maguntinensi, Petri Scubet, clericorum, Petri Schoht et Nicolai Libchet, civium dicte civitatis Maguntinensis atque mei notarii supra et infra scripti facta et executa fuere desuper requisitis et rogatis, in fidem et testimonium premissorum.

An. Telarii (*met paraaf*) notarius.

Insuper et die precedenti consimiles litteras seu mandata idem prior Premonstratensis ad consulatum civitatis imperialis Lutrensis

et monasterium Laurissense per duos speciales nuntios transmisit, ut in hujusmodi litteris seu mandatis contenta manifestarentur et dehinc fierent debite executiones.

Venerabilis domine Johannes, prior ecclesie Premonstratensis, visitator et commissarie in hiis Almannie partibus et circariis, per reverendos patres dominos Ordinis nostri superiores in potestatis plenitudine deputate : Noveritis me, fratrem Gerlacum, religiosum, custodem et plebanum in monasterio Seynensi, dicti Ordinis Premonstratensis, Treverensis diocesis, presens vestrum mandatum in omni sua forma executum fuisse in loco capitulari ejusdem monasterii, domino abbate, priore ac conventu ejusdem loci presentibus, anno currente xxxvii°, die Nativitatis Johannis Baptiste, testibus presenti relatione manu propria scripta ac sigillo meo hic appenso.

Anno et mense quibus supra, die beatorum Petri et Pauli apostolorum, ac etiam dominica sequente, ego frater Gerlacus, prior seu prepositus cenobii monialium de Wulfersberch, Ordinis Premonstratensis, regens ad presens prioratum claustralem monasterii Romerstorffensis, ejusdem Ordinis, Treverensis diocesis, executus sum presens mandatum in omni sua forma debita et requisita in loco capitulari dicti monasterii Romerstorffensis, presentibus multis religiosis ejusdem loci conventum facientibus, quod vobis omnibus dominis ac fratribus meis predesignatis significo sub hac scripta manu propria facta sigilloque meo hic expresso.

(a) Waarschijnlijk foutief voor *Yveldie*.

(b) In beide hss. foutief : *Herbipiensi*.

(c) Foutief voor *Herbipoensis*.

(d) De tweede I van VII schijnt door latere hd. bijgevoegd.

(1) De prem. abdij *Oberzell* op den Main, bij Würzburg. Abt was toen waarschijnlijk de 23e in de rij door HUGO meegedeeld, met name Joannes a Rottebu, die stierf t.j. 1427 (*o. c.*, I, 505).

(2) Philippus de Lutra (1430-1453).

(3) De lijst der abten niet bij AA. PP. (I, 631).

(4) HUGO, alhoewel hij deze abdij vermeldt in de lijst der circariën onder de « Circaria Vadegotie » (I, Praefatio) geeft er niets over in den loop zijner monasteriologia !

(5) De lijst der proosten ontbreekt bij *AA. PP.*, II, 123.

— 234 —

1422, September 30.

Excusatio abbatis de non comparendo personaliter in capitulo generali cum constitutione procuratorum etc.

Reverendissimo in Christo patri ac domino, domino Petro, Dei gratia abbati Premonstratensi ceterisque reverendis in Christo patribus ac dominis suis, dominis abbatibus in sancto capitulo generali die sancti Dionisii congregandis, vester humilis et devotus subditus Osto, abbas monasterii Sancti Augustini prope Morinum [1]), vestri Ordinis Premonstratensis, omnimodam reverentiam et obedientiam tam debitam quam devotam. Cum tam propter quandam nostre non modicum gravem ecclesie verisimiliter et dampnosam nostri prioris itinere nuper Parisiensi arrepto a nonnullis captivati predonibus redemptionem, quam etiam quorundam nobilium ac aliorum, nostras possessiones et predia sibi suoque usui locis in quamplurimis mollientium insolentias angarationesque et lites continuas, unde nobis ingens — proch dolor ! — infligitur dampnum in dies et gravamen, nequeamus in vestro sancto memorato capitulo personaliter interesse : hinc est, quod vestre reverendissime paternitati humilime supplicamus, quatinus hanc nostram absentiam hac vice habere dignemini excusatam, per reverendos patres ac dominos, dominos Sancti Judoci in Nemore, alias Dompni Martini et Sancti Nycholai Furnensis abbates, quos facimus et constituimus veros et legittimos procuratores nostros ad comparendum pro nobis in eodem capitulo, dantes et concedentes dictis procuratoribus nostris et eorum cuilibet plenam et liberam potestatem videndi, audiendi et referendi necnon et agendi omnia et singula que nos faceremus si presentes essemus, jurandi quoque in animam nostram, si expediens aut necesse fuerit, hanc presentem nostram excusationem fore veram, promittentes bona fide ratum et gratum habere et inviolabiliter tenere quidquid per dictos nostros procuratores, seu alterum eorum, nomine nostro et ecclesie nostre juxta ordinationes dicti vestri capituli ordinatum, actum seu gestum fuerit vel alias quomodolibet et ordinatum. In quorum testimonium sigillum nostrum hiis presentibus duximus apponendum. Datum Morini, in domo habitationis nostre, anno Domini M° cccc° xxii°, ultima die mensis Septembris.

(1) De prem. abdij *Saint-Augustin de Thérouanne*, Frankrijk, dep. Pas-de-Calais, bisd. Thérouanne. De abt Osto de Coq. regeerde van 1411 tot 1444. *AA. PR.*, I, 227.

— 235 —

Littera clausa directa abbati N. per dominum Premonstratensem quatinus loco et die talibus pro negotiis Ordinis deliberandis personaliter compareat etc. [a]).

Johannes, Premonstratensis abbas, salutem et sinceram in Domino

caritatem. Venerabilis frater, cum in ultimo nostro generali capitulo Lovanii [1]) celebrato, ordinati et nominati fuerint aliqui deputati, qui per nos convocari deberent ad aliquem certum locum, casu quo aliqua de novo emergerent Ordinem nostrum concernentia causa pariter deliberandi super eisdem emergentibus atque aliis quibuscumque ipsius Ordinis honorem et utilitatem tangentibus, et ad presens nobis nova advenerint eundem Ordinem nostrum concernentia per sanctissimum dominum nostrum papam nobis ac nostro generali capitulo sub bulla plumbea directa, super quibus et quibusdam aliis sanum expedit habere consilium ac maturam prelatorum dicti Ordinis nostri deliberationem, quatinus super contentis in eadem et aliis factis Ordinem concernentibus valeamus pariter taliter deliberare, providere et concludere, que omnia ad Dei laudem et religionis honorem terminentur et perficiantur : quamobrem vobis tanquam uni deputatorum precipiendo mandamus et mandando precipimus quatinus tali die N. in tali loco N. personaliter, omni excusatione postposita, compareatis propter premissa nova videnda, audienda et concilianda aliaque Ordinem ipsum concernentia laudabiliter prosequenda et terminanda, cum adjutorio Altissimi, qui vos feliciter et longeve conservare dignetur ut optamus. Scriptum etc.

(a) Dit opschrift in I tweemaal, eens onder aan bl. 64 r°, eens op dit zelfde blad v°, boven.

(1) Generale Kapittels werden gehouden te Leuven in de jaren 1397 en 1398 onder generaal-abt Jan (34e in de lijst van V. W.) en 1437 en 1438 onder generaal abt Jan de la Fère (*Ob. prem.*, p. 14).

— 236 —

Sententia diffinitiva Concilii N. contra N. papam tertium.

Sancta Synodus N., pro tribunali sedens, per hanc suam sententiam diffinitivam quam fert in hiis scriptis, pronuntiat, decernit et declarat N. prius nominatum N., papam tertium, fuisse et esse notorium et manifestum contumacem, mandatis seu preceptis ecclesie universalis inobedientem et in aperta rebellione persistentem, violatorem assiduum atque contemptorem sacrorum canonum synodalium, pacis et universitatis ecclesie perturbatorem notorium, universalis ecclesie scandalizatorem notorium, symoniacum, perjurum

incorrigibilem scismaticum, a fide devium, pertinacem hereticum, dilapidatorem jurium et bonorum ecclesie, inutilem ac dampnosum, ad administrationem romani pontificatus omni titulo, gradu, honore et dignitate se reddidisse indignum, quem propterea hec sancta Synodus a papatu et romano pontificio ipso jure privatum esse declarat et pronuntiat, ac ipsum ab eisdem ammovet, deponit, privat et abjicit, decernendo nichilominus contra eundem ad executionem etiam aliarum juris penarum, ad quas hec eadem Synodus ex eadem sua sententia ipsum condempnat ulterius fore procedendum; ac eidem inhibet ne deinceps pro papa vel romano pontifice se quovismodo nominet seu gerat, omnesque christicolas ab ipsius obedientia, fidelitate ac juramentis et obligationibus eidem quomodolibet prestitis absolvit et absolutos fore declarat; et singulis Christi fidelibus inhibet sub pena fautoris scismatis et heresis ac privationis omnium beneficiorum et honorum ecclesiasticorum et mundanorum et alias penas juris, etiamsi imperialis, regalis, cardinalatus, patriarchalis, archiepiscopalis, episcopalis dignitatis aut etiam si communitates, universitates et collegia existant, quibus sint privati, et alias juris incurrant penas, ne eidem N., notorio scismatico, perjuro, heretico, scandalisatori incorrigibili, pertinaci, privato, deposito, ammoto, et taliter declarato, tanquam summo pontifici obediant pareant, intendant aut eum quovismodo sustineant vel receptent, aut sibi auxilium, consilium vel favorem prestent; necnon pronuntiat, decernit et declarat eadem sancta Synodus omnes et singulos processus, inhibitiones, sententias, censuras, constitutiones, ordinationes et alia quecumque per eum aut alios quoscumque factos et facta, que possent premissis obviare, irritos et inanes ac irritos et inanes nulliusque fuisse aut fore roboris vel munimenti. Datum in sessione nostra publica, in ecclesia N. solempniter celebrata, iiii° Kalendas Aprilis anno Domini Millesimo... [a]) etc.

(a) De overige cijfers in I geschrapt en onleesbaar gemaakt.

— 237 —

Commissio pluribus directa ad inquirendum super assignatione cujusdam pensionis annue, concesse N., quondam abbati, cum potestate revocandi illam pensionem si etc. et etiam puniendi predictum N. si etc.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, venera-

bilibus nobis in Christo fratribus Sancti Bonifacii in Dockum ac Orti Sancte Marie [a]) monasteriorum abbatibus, nostri Premonstratensis Ordinis, Trajectensis diocesis, salutem in Domino et studiosam in commissis adhibere diligentiam. Nuper ad nostram, pro parte monasterii Vallis Sancte Marie [1]) in Lidum, Ordinis et diocesis predictorum, audientiam noveritis assertione fide digna pervenisse, quod quamquam fratri Folquero, olim abbati supradicti monasterii Vallis Sancte Marie, certa annua pensio fuerat deputata, modo non servato juxta vires et memorati monasterii facultates, ut fatam abbatiam cui prefuit sua sponte resignaret; sed cum idem ante dictus Folquerus per antea plurima fertur commisisse, propter que ipso facto ab officio pastorali fuisset jure destitutus, resignare tamen nolens nisi hujusmodi annue pensiones ad voluntatis sue arbitria eidem prestarentur, spem in quorundem potentium laycorum presidio figens, quorum et adhesionem sibi sub gravi jactura monasterii vendicavit, ut ammotionem suam et correctionem difficultarent aut impedirent; conventus vero sepedictus attendens nominati Folqueri ammotionem a pastorali officio juris via difficilem et periculosam fore monasterio, ut satisfaceret corruptis ausultibus (*sic*) expressi Folqueri per nonnullos, ut premittitur, ad hoc mandatum non habentes, annuam pensionem ad sua vota sibi assignari statuit et procuravit. Sed quia, ut propositum fuerat ex parte ejusdem conventus, prefatus Folquerus per sui regiminis tempora machinatione periculosa et ex proposito, non necessitatus aut coactus, absque requisitione alicujus de conventu, bona monasterii graviter alienavit tam mobilia quam immobilia, ultra valorem trium millium florenorum renensium vel eo circiter, que publica et notoria referuntur in illis partibus fore; et quamvis expresso Folquero redditus annui modo premisso ultra monasterii vires assignati existant, hiis tamen non contentus, ut dicitur, sed auctoritate propria contraveniens, ubi unico debet esse contentus famulo, quatuor tenet in monasterii supradicti gravamen; nos vero attendentes, quod si premissa veritati initantur, premisse pensionis annue deputationem vires nullatenus habere, tum quia facta non est per approbationem et ratificationem majoris et sanioris partis ipsius nominati conventus, tum quia machinatione sinistra et perversa ad hanc deputationem deventum est et ea quibus dolus prestitit causam contractus robur firmitatis ammittunt ipso jure, tum et maxime cum idem Folquerus teneatur ex sacris canonicis institutionibus, prout possibile fuerit eidem, et ex sacris legibus alienata ausu sacrilego per antea revocare, et ecclesiam suam, quam graviter lesit, ut fertur, sub excommunicationis et depositionis penis

ab officio et dignitate indempnem servare, antequam redditus aliquos de ea tollat, (indignum enim et absurdum foret ac juri divino et naturali directe contrarium, ut is qui ecclesiam graviter ex proposito dampnificavit, commodum de ea tollat, quia evidentissime aditum malignandi prepararet; nam pro excessibus commodum reportare divinis et humanis legibus directe contrariatur.); etiam attendentes, quod secundum nostri Ordinis Premonstratensis legalia instituta, non debeant aliquatenus redditus pastoribus destitutis assignari, nisi de hiis que monasterio supralucrati sint, aut quia bene prefuerunt quantum in eis fuerit, quod etiam sacris canonicis institutionibus videtur consonare; ultro attendentes quod quecumque pactio vel promissio sacris legibus aut constitutionibus ecclesie obvians nullius roboris et momenti existit, quacumque etiam firmitate vallata, ut presens assignatio fuerit, cum precludat implicite viam restitutionis male abductorum per eum, ac etiam quecumque promissio aut pactio que observata fuerit nullatenus est servanda, ut presens pactio et deputatio, cum ipse Folquerus lege divina, que non capit dispensationem in contrarium, ac ex sacrosancte romane ecclesie determinatione quam etiam ex sacro proprio tempore promotionis ipsius prestito, teneatur prius ad restitutionem male alienatorum per ipsum sacrilega mente, ipsi autem per presentem deputationem conceditur et indulgetur precise oppositum, scilicet plus capere et stare contentus : quapropter vobis supradictis abbatibus in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus tenoreque presentium committimus, quatinus vos duo simul, aut alter vestrum — si ad hoc pariter vacare non potueritis, assumpto secum aliquo nostro Ordinis zelatore prelato, super hujusmodi negotio presenti, vocatis hinc inde partibus et auditis hinc inde, quod justum fuerit cum intimatione debita et receptis hinc inde allegationibus, si vestris visum fuerit discretionibus, meritis eidem Folquero suffragantibus, predictam pensionem moderetis ac amicabiliter inter partes super eadem componatis et tractetis. Si vero jam dictam moderationem seu amicabilem compositionem, certis de causis animos vestros ad hoc moventibus, vestro judicio reperieritis non debere habere locum, sed juris rigore fore procedendum de necessitate; et tunc, si singula premissa superius per ordinem latius expressa fore vera inveneritis post diligentem examinationem utriusque partis, super quibus vestras oneramus conscientias, et tunc vice et auctoritate nostra pronuntietis, decernatis et declaretis, ut ex mero jure astringimini, premissam pensionem annue deprumptionem et assignationem viribus non subsistere ac cassam, irritam et inanem ipso jure esse et fuisse ac omnia

inde secuta ipsique Fulquero pretextu talis assignationis et deprumptionis nullum jus competere aut vendicatum fore, inhibendo ultra abbati et conventui Vallis Sancte Marie sepenominato tam divisim quam conjunctim ne hujusmodi redditus in toto vel in parte ipsi Folquero sub penis Ordinis et inobedientie solvere procurent, nisi predictus Folquerus tempore comparationis sue legittime vocatus, causas coram vobis aut altero vestrum, ut predictum est, seu causam poterit pretendere efficacem aut efficaces quare premissa fieri non debeant, ad quas pretendendas legittime vocatum diligenter examinetis et nostro proximo generali capitulo Bruxelle [2]) celebrando insinnuari procuretis. Si autem minus efficaces fuerint, in negotio ipso ad declarationem premissam procedatis. Sed verum nobis nonnullis referentibus percepimus, quod idem Folquerus sepedictus suo monasterio ut plurimum onerosus per coquinam propriam quam tenet et per hospitum continuam frequentationem, quam ipsi Folquerus sibi procurat, insuper proprio abbati inobediens et rebellis, quem manu potentum secularium, quantum in se est, persequitur et opprimi procurat; quapropter vobis supradictis aut alteri vestrum, ut dictum est, mandamus quatinus, cognito de premissis quantum sufficit, si hujusmodi veritati initantur, si idem Folquerus a premissis non cessaverit, ipsum a proprio monasterio cum invocatione brachii secularis, si opus fuerit, extrahatis ad vestra monasteria ipsum recipiendo, donec a premissis resipuerit et caverit cum effectu, vel absolutionis et reconciliationis beneficio a vobis, aut ab altero vestrum, meruerit obtinere. Quantum autem ad omnia et singula premissa ac eadem concernentia, vobis conjunctim et cuilibet vestrum, ut dictum est, in solidum committimus vices nostras cum plenitudine potestatis, contradictores et rebelles per censuram ecclesiasticam compescentes, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Datum in monasterio Sancti Foillani nostri predicti Ordinis, sub sigillo nostro, anno Domini M° etc.

(a) II leest : Sancti N. et Sancti Bonifacii.
(b) Woord door den zin vereischt.

(1) De abdij van O. L. V. in *Lidlum*, bij Harlingen in Friesland. Abt Folquerus regeerde van 1430 tot 1439. Van hem zegt HUGO, *o. c.*, II, 50 : « Folkerus, ecclesie Hornensis pastor et decanus existens, eligitur abbas; vir corpore exili, animo excelso, eruditione rara sed dignitatis impatiens hanc deposuit anno 1439° ». Hoe rijmt men dat te saam ? Zie hooger nr 237.
(2) t. j. 1432 ? Zie *De Abdij van Averbode* (Averbode, 1920) blz. 97.

— 238 —

Instructiones circa essentialia religionis concernentes patrum capituli generalis venerandi Premonstratensis Ordinis date visitatoribus annuis et singulis prelatis ejusdem Ordinis ut in ecclesiis et monasteriis visitandis per eosdem executioni viriliter demandentur.

Super vitio proprietatis.

Quia inter omnia vitia personis regularibus seu monasticis summo studio cavenda et tanquam pestis periculosissima fugienda proprietatis vitium principatum obtinere dinoscitur, in primis pro salubri reformatione nostri Premonstratensis Ordinis videtur ordinandum per visitatores deputandos, quatinus proprietates ac bona mobilia et immobilia, quas et que dicti Ordinis religiosi eatenus possiderunt et ad usus privatos et proprios pro libito converterunt contra juris et Regule Sancti Augustini, quam professi sunt, dispensationem, infra certum tempus ipsis per dictos visitatores assignandum, sub certis penis etiam formidabilibus absque dolo et fraude, bona fide et in constantia non ficta, ad manus prelatorum suorum resignent et efficaciter studeant presentare; qui quoque secundum eandem regulam in communi, absque quacumque proprietate nullus ipsorum, ymmo nec prelati proprium aut peculeum habeant, possideant aut sibi approprient, bona quecumque mobilia et immobilia ad ipsos hereditario jure aut alias quomodocumque devoluta aut devolvenda, videlicet propinata, legata, empta vel propria industria acquisita, sive quocumque titulo ad ipsos vel monasteria eorum pertinentia, cujuscumque nominis, utilitatis aut necessitatis existant; sed omnia bona talia ad vitam communitati monasteriorum cedant sintque prelatis et canonicis seu fratribus communia, neque presumant ipsi prelati de cetero, sicut nec de jure possunt ,cum aliquo fratre religioso seu canonico, vel etiam cum seipsis, super habendo proprio vel peculeo dispensare; quod si attemptare presumpserint, tamen dispensatio ipso facto cassa, irrita sit et inanis. Et ut hec rerum communitas verius absque proprietate quacumque observetur, videtur per antedictos visitatores ordinandum et inhibendum ne aliqua pecuniarum inter canonicos fratres seu religiosos predicti Ordinis fiat distributio in monasteriis; neque ipsarum ad usum alicui concedatur licentia sive pro vestibus aut aliis quibuscumque rebus comparandis et providendis, cum ipsa regula beati Augustini manifeste obviat, et a vitio proprietatis non

videtur aliena fore neque alicui fratrum canonicorum seu religiosorum de rebus ad usum necessariis et per distributionem merito recipiendum presumant aliquid dare vel accipere sine jussione et licentia prelatorum nec habere aliquam rem ad usum proprium et privatum, utpote codicem, tabulam, grafiam, sed nichil omnino quod prelati vel ejus vices gerentes non juste concesserunt aut permiserunt. Quippe nec propria corpora licet habere in propria potestate, et nichilominus recepta aut permissa a prelatis necessaria nec dicuntur neque reputantur propria, sed sit semper in voluntate recipientium ea velle restituere dummodo fuerint per prelatos requisiti, ne proprietatis vitium incurrant coram Deo. Habeant insuper prelati plenam facultatem eadem pro libito auferendi aut alteri, cui forsitan magis necessaria fuerint, secundum dispositionem regule concedendi. Quicumque enim contra premissum modum pecunias aut alias res quantumcumque necessarias habere presumpserint, si admoniti proprium non resignaverint, a communione removeantur altaris ac carceri, quousque monitioni tali paruerint, mancipentur, et si in extremis cum peculeo inventus quis fuerit et digne non penituerit, nec oblatio altaris pro eo fiat nec inter fratres, sed in sterquilinio recipiat sepulturam. Permittendum tamen et concedendum est quod hii officiales et habentes administrationem, deputati aut deputandi, pecunias moderatas aut alias res ad eorum officia pertinentes, de licentia prelatorum, apud se retineant, si et in quantum necessitas pro officiorum suorum debita executione res ipsas aut pecunias exigit et requirit; residuata vero ab officiis et minus necessaria, ne premissas penas incurrant, studeant quamtocius presentare prelatis ac per hoc reponere in communi. Ipsi autem prelati, si hujusmodi pecuniarum distributiones aut alias res fratribus non necessarias, precipue ubi et quando per ipsos et communes officiales monasteriorum eis providere possunt, permittere aut concedere presumpserint, ac istud vitium proprietatis in se ac in suis subditis radicitus extirpare non curaverint, preter alias penas a jure statutas vel statuendas, officii eorum jacturam se noverint incursuros. Quapropter per se vel suos priores frequenter, et ad minus semel vel bis in septimana faciant scrutinium in cellis et alibi propter peculeum, vel ne occultatur opus peculiare, singula perquirendo, ad cujus scrutinii impedimentum tollendum nullus fratrum seu religiosorum intus vel extra cellam vel cistam vel archam vel quidquid aliud seratum aliquid habeat, nisi de licentia prelati, que tamen absque rationabili et manifesta causa nullatenus concedatur. Unde omnia que ad usum fratribus conceduntur sic reponantur per ipsos, ut in scrutinio pos-

sint facile reperiri, neque aliquis reponat aliquid animo occultandi, ne non solum proprietatis sed etiam furti criminis, secundum regulam, reus fiat. Quod si circa quemcumque fratrem seu religiosum aliquid repertum fuerit quod suus prelatus non juste concesserit aut permiserit, sed sibi nutu proprio appropriaverit, graviter puniatur, talis quoque res ab eo penitus auferatur. Ut autem fratres seu religiosi omni sollicitudine ad providendum sibi ipsis necessaria caveant, hancque rerum propriarum et peculiorum abdicationem gratius subire et subportare velint, quodque eis omnis murmurationis ira et occasio precludatur, videtur ordinandum et districte precipiendum quod prelati pro tempore existentes omnibus et singulis fratribus seu religiosis suis, absque personarum acceptione, secundum regulam provideant de victu et vestitu et calciamentis ceterisque huic vite necessariis competenter et sufficienter, prout cuilibet necessarium fuerit juxta monasteriorum suppetentiam ac etiam facultatem, ut ipsi in hiis notabilem penuriam nullatenus patiantur. Ordinetur etiam locus in quolibet monasterio aptus pro vestibus, in quo, secundum regulam vestes estivales vel hiemales pro tempore conserventur, in quo etiam, secundum facultates monasteriorum, per vestiarium necessarie vestes et calciamenta pro religiosis in prompto et bene custodiantur, ut fiat quod in regula dicit Augustinus « vestimenta vero et calciamenta quando fuerint indigentibus necessaria, dare non differant sub quorum custodia sunt que poscuntur. »

Super vitio incontinentie.

Super vitium incontinentie, ut in predicto Ordine nullatenus vigeat, videtur ordinandum et precipiendum, quod omnis familiaritas, conversatio, commercium et etiam cohabitatio cum mulieribus sub durissimis carceribus aut ad longinqua loca emissionibus, tam monasteriis, grangiis, quam ecclesiis parochialibus aut aliis quibuscumque locis, juxta dispositionem juris communis et statutorum Ordinis, interdicatur; quod quoque vitii incontinentie aut vehementer suspecti seu diffamati, ultra penas et statutis contentis, premissis penis puniantur.

Super vitio inobedientie.

Et quum obedientia inter alia vota que distinxerunt religiosorum labia non minus sit per omnes et singulos debite observanda, ordinandum videtur, quod voti sancte obedientie transgressores, ultra penas in statutis contentas, si in sua rebellione sue inobedientia pertinaces fuerint, penis carceris diversis, juxta qualitatem criminis,

puniantur quoadusque, vexatione intellectum ipsis dante, statutis Ordinis, ymmo verius regule sancti Augustini ac preceptis monitionibus et mandatis suorum prelatorum humiliter atque obedienter se submittant. etc. etc.

— 239 —

Confirmatio brevis unius littere cum inhibitione etc.

Universis presentes litteras inspecturis Johannes, etc., salutem in eo qui est via, veritas et vita. Noveritis quod omnia et singula contenta in litteris quibus hec nostre presentes sunt infixe ,per modum et formam in ipsis litteris contenta, auctoritate nostra laudamus, ratificamus, approbamus et presentium munimine confirmamus, inhibentes omnibus et singulis subditis nostri Ordinis, contra predicta quovis modo, per se vel alium seu alios, publice vel occulte venire aut aliquid attemptare presumant, statutis et consuetudinibus nostri Ordinis in contrarium editis non obstantibus quibuscumque. In cujus rei testimonium sigillum nostrum duximus apponendum. Datum in monasterio N. anno Domini etc.

— 240 —

Dispensatio cum quodam juvene et novitio ut recipi possit ad obedientiam et professionem ante annum probationis completum.

Johannes etc. Venerabili nobis in Christo fratri, abbati monasterii N., nostri Ordinis Premonstratensis, Leodiensis diocesis, salutem et sinceram in Domino caritatem. Vestris precibus benigniter inclinati ut dilectum nobis in Christo filium, fratrem N., dicti monasterii vestri novitium, apud nos scientia et morum gravitate multipliciter commendatum, si et quando requisierit, ad professionem et obedientiam manualem, dum tamen vos, prenominatus abbas et conventus ejusdem loci totus, aut ipsius sanior pars, consensum tribueritis, nullo quocumque Ordinis statuto in contrarium edito non obstante (*sic*), recipere valeatis pariter et admittere, nostram tenore presentium vobis specialem licentiam impertimur, et ut ipse idem recipi et admitti valeat ad predicta secum misericorditer dispensamus. In quorum testimonio sigillum nostrum presentibus duximus apponendum. Datum N. anno etc.

— 241 —

(1436- 1449)

Missiva per abbatem directa abbati ut religiosum suum missum

causa penitentie peragende ad monasterium suum revocare dignetur et eundem a pena absolvere.

Salutem in Domino Jhesu sinceram atque piis supplicantium votis aures benivolenter aperire. Venerabilis in Christo frater ac Domine perdilecte. Cum frater N., ecclesie vestre confrater et professus, culpis suis exigentibus penitentiam ad agendam vestro interventu ad ecclesiam nostram Floreffiensem, aliquandiu, prout est, fuerit transmissus, et divina gratia inspirante — ut relatu veridico didicimus — ipsam penitentiam sibi injunctam gratanter et benivole, cordis cum magna contritione, ut nobis videtur, peregit et peragit, ut tenetur, misericordia moti vos instantia qua possumus rogamus, non quod de mora ipsius aliquando nobis tedium generetur, quatinus ipsum fratrem N., tam benigne penitentem, Dei amore et precum nostrarum intuitu a culpis vel penis suis absolvere, ac eundem auctoritate vobis commissa, si quam ad hoc specialem habetis, misericorditer revocare dignemini et velitis, scientes apud districtum Judicem melius de misericordia quam de justitia condempnari, vel sic melius, de nimia misericordia quam justitia reprehendi. Vestram nobis peramandam fraternitatem ac vestre ecclesie statum conservet Altissimus in prosperitate felici per tempora infinita. Scriptum etc.

Venerabili in Christo fratri ac domino, domino abbati monasterii Sancti Foillani, domino ac confratri nostro peramando

Balduinus N., [1]) abbas Floreffiensis.

(1) Deze brief werd waarschijnlijk geschreven door Balduinus de Fouceen of de Fourny, die abt was in Floreffe van 1436 tot ± 1449 (AA. PR., I, 90. — BARBIER, *Hist. de l'abbaye de Floreffe*).

— 242 —

1444, April 8.

Absolutio religiosi per penitentiarium domini Pape a percussione cujusdam fratris et sententiis in quas ceciderat, cum auctoritate dispensandi secum super irregularitate.

Nycholaus, misericordia divina tituli Sancte Crucis in Jherusalem presbyter cardinalis, religioso viro abbati monasterii Jettensis, Ordinis Premonstratensis, Cameracensis diocesis, salutem in Domino. Sua nobis frater N., diaconus professus dicti tui monasterii, lator presentium, petitione monstravit, quod ipse olim quemdam fratrem N., presbyterum professum et suppriorem monasterii prefati, cum

quodam baculo percussit et demum monasterium predictum ex quadam animi levitate, habitu et Ordine derelictis, illicentiatus exivit et ad Romanam Curiam venit, propter quod excommunicationum incurrit sententias per constitutiones et statuta dicti Ordinis, alias a jure generaliter promulgatas; et sic ligatus tanquam simplex et juris ignarus, et non in contemptu clavium in suis ordinibus ministravit et aliis officiis immiscuit se divinis. Cum autem dictus frater de hujusmodi percussione plene convaluerit, nec inde factus fuerit inhabilis ad divina, supplicavit humiliter idem exponens sibi super hiis per Sedem Apostolicam de oportuno remedio misericorditer provideri. Nos igitur, auctoritate domini Pape, cujus penitentiarie curam gerimus, ipsum exposcentem a dictis sententiis et excessibus hujusmodi ac peccatis suis aliis ad te, in forma ecclesie consuete, remittimus absolutum; mandantes ei inter alia, sub debito prestiti juramenti, ut dicto fratri presbitero injuriam passo, si non satisfecerit, satisfaciat competenter, discretioni tue auctoritate committentes eadem, quatinus injuncta inde sibi pro modo culpe penitentia salutari, eoque ad tempus, prout expedire videris, a suorum ordinum executione suspenso, demum suffragantibus sibi meritis alioque canonico non obstante super irregularitate ex premissis in dicto modo contracta dispenses misericorditer cum eodem; et si satisfacere forte contempserit in easdem sententias relapsum se noverit ipso jure. Datum Senis, sub sigillo officii penitentiarie, iiii° idus aprilis pontificatus domni Eugenii pape iiii^ti^ anno xiii° :

Absolutus est per me fratrem
Guillelmum Poncii, domini Pape penitentiarium — De Pogeriis

— 243 —

(1443)

Modus componendi instrumentum.

In nomine Domini, amen. Per hoc presens publicum instrumentum cunctis pateat evidenter et sit notum, quod anno a nativitate ejusdem Domini M° cccc° xliii^to^, indictione sexta, die vero penultima mensis N., hora viii^a^ ante meridiem vel circiter, pontificatus sanctissimi in Christo patris ac domini nostri, domini N., divina providentia pape iiii^ti^ anno primo, in mei notarii publici subscripti, Ordinis Premonstratensis, testiumque infrascriptorum ad hoc specialiter vocatorum presentia, personaliter constitutus N., etc.

Super quibus omnibus et singulis premissis talis N., a me, notario et scriba prememorati Ordinis venerandi Premonstratensis, infrascripto unum vel plura publicum seu publica fieri fecit instrumentum seu instrumenta. Acta fuerunt hec in monasterio N. sub anno, indictione, diebus, horis mensibus et pontificatus quibus supra, presentibus honorabilibus et discretis viris A. et B., diocesis N., testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Et ego, frater N., concanonicus monasterii N., Premonstratensis Ordinis, N. diocesis, publicus reverendissimi in Christo patris et domini, domini abbatis Premonstratensis auctoritate in eodem Ordine notarius, quia omnibus et singulis premissis dum sic, ut premittitur, fierent et agerentur, unacum prenominatis testibus presens fui eaque omnia et singula sic fieri vidi et audivi, idcirco hoc presens publicum instrumentum per me exinde in notam receptum, in publicam formam redegi, signo et nomine meis solitis et consuetis signavi, in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum rogatus et requisitus.

— 244 —

1436, Juni 10.

Absolutio cujusdam fratris N. a peccatis suis per penitentiarium domini Pape.

Universis presentes litteras inspecturis frater Johannes N., domini Pape penitentiarius, salutem in Domino. Noverit universitas vestra quod nos fratrem N., acolitum, canonicum professum monasterii N., Ordinis Premonstratensis, N. diocesis, latorem presentium, Sedem Apostolicam pro se et anima quondam Ulrici N., personaliter visitantem, a peccatis suis omnibus auctoritate domini Pape absolvimus et injunximus ei super ipsis, auctoritate predicta, penitentiam quam secundum Deum anime sue saluti vidimus injungendam, presentes inde sibi litteras sigillo officii [a]) penitentiariorum sigillatas in testimonium concedentes. Datum Florentie iiii^{ta} idus Junii pontificatus domini Eugenii pape iiii^{ti}, anno 5to.

— 245 —

Jan, abt van Premonstreit, gelast iemand, waarschijnlijk den abt

van Park, aan den proost van Gempe de straf op te leggen welke hij bepaalt, tot uitboeting van zijn misdaad [a]).

Johannes etc. venerabili etc. Salutem etc. Ea salubriter convenientibus oculis pertransire non valemus, que animabus spiritualia remedia sanitatis afferre certitudinaliter dijudicamus. Sane nuper ad nostram — quod dolenti animo referimus ! — veridico relatu pervenit notitiam, quod etiam venerabilis frater noster in Christo, prepositus sororum monialium monasterii Insule Ducis [1]), nostri predicti Ordinis, Leodiensis diocesis, dyabolica suggestione et humana fragilitate intervenientibus, cum quadam sororum monialium dicti monasterii Insule Ducis, in officio prioratus constituta, continentie oblitus salutaris, fornicationis crimen impudenter commisit, quod quidem crimen nulla potest sive valet causa celari, quinymmo dignum arbitramur et animabus salubre, ac Ordini nostro honorabile reputamus quod taliter delinquentes de commissis delictis penitentias compleant salutares. Quapropter vobis in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus per presentes et committimus, quatinus visis et receptis presentibus, ad sepedictum monasterium Insule Ducis, quamtocius commode poteritis, vos transferentes, prememorato preposito penitentiam sequentem pro perpetrato delicto, in eodem monasterio peragendam, vice et auctoritate nostra, nonobstante quocumque nostri Ordinis statuto in contrarium edito, quod ex certa scientia in hoc casu et hac vice dumtaxat decrevimus commutandum, injungatis : primo, videlicet, quod in omni sexta feria instantis xlme jejunet in pane et aqua, et singulis diebus predictis quibus jejunium servabit, pauperi seu pauperibus alicui vel aliquibus, juxta ipsius discretionem eligendis vel vocandis, elemosinam faciat et distribuat ad valorem trium solidorum par*isiensium* ascendentem. Nichilominus etiam infra annum a data presentium computandum novem celebret missas : tres de Spiritu Sancto, tres de Sancta Maria et tres pro defunctis, in suorum atque defunctorum remissionem peccaminum, interim, hoc est eodem anno, novem psalterii quinquagenas devote perlegendo. Super quibus omnibus debite executioni demandandis per vos necnon ab eodem preposito humiliter et devote peragendis vestram et ipsius oneramus conscientiam. Et quidquid in premissis feceritis nobis fideliter rescribatis. Datum in nostro monasterio Premonstratensi anno Domini M^{o} cccc^{o} etc.

(a) Dit stuk heeft bij uitzondering geenen titel in de hss.

(1) Het Premonstr. nonnenklooster van Ste Maria te *Gempe*, onder St Joris Winghe, arr. Leuven, voorheen Luiker, nu bisdom Mechelen. De proosten waren sinds de 14e eeuw steeds kanunnikken der abdij van 't Park.

— 246 —

1443, Maart 20.

Quitancsia (*sic*) in gallico [1].

Je Jehan N., bourgois de Mons, fay savoir a tous que pour et a cause de deux rentes et pensions (*sic*) viagiers a moy deuwes par mons. labbe et couvent de leglise N., lune montans dus couronnes de france et lautre xxv livres. Ce scun an et pour deux livres (?) ycelles esqueans moitiet au xxve jour daost, et lautre moitie au xxve jour de fevrier; congnant avoir cun et recheu desdit monsieur labbe et convent N., par les mains de Bauduin N. les sommes de dus couronnes de france et xxv... pour une année de mo... deux pensons (?) et de cescune delles esqueans et acomplies au xxve jour do mois de fevrier darain passet lan mil quatrecent quarante troix, des quelles sommes pour le dite anne et de tous autres termes paravent esqueus, me tieng contens et en as quittet et quitte lesdis mons. labbe et convent de le dite eglise N., le dit Bouduin et tous autres a cuy quittance en appartient· Tusmoing es lettres scellees de mon seel le vinteme jour do mois de March lan mil iiii^{c} xliii susdit.

(1) Dit en volgend stuk (nr. 247) ontbreken in II. Deze « quitancia » komt andermaal voor onder nr. 340, en op die plaats staat ze ook in II.

— 247 —

(1443-1444)

De abt van Premonstreit ontslaat uit den kerkelijken ban eenen abt die de verschuldigde « tallias » niet had betaald [1].

Noverint universi presentes inspecturi presertim quorum interest, quod nos Jo*hannes*, permissione divina premonstratensis abbas,

venerabilem nobis in Christo fratrem N., abbatem N., nostri Premonstratensis Ordinis, N. diocesis, ratione sue contumacie et etiam non solutionis integralis tallie mon*asteriis* sui Ordinis debite, a nobis nostroque ultimo generali capitulo apud Sanctum Quintinum [2]) celebrato excommunicatum, absolvimus et absolutumque fore per presentes declaramus, necnon super irregularitate, si quam — quod absit ! — hujusmodi sententia excommunicationis innodatus se divinis immiscendo contraxit, aut contrahere potuit, secum misericorditer dispensamus et ad divina peragenda rehabilitamus. In cujus rei testimonium sigillum nostrum etc. Datum N. anno Domini etc.

(1) Dit stuk enkel in I en zonder titel.

(2) Waarschijnlijk het gen. kap. gehouden te S. Quentin t.j. 1443, als blijkt uit nr 329 en volgende.

— 248 —

Confirmatio electionis.

Universis presentes litteras inspecturis Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, salutem in Domino sempiternam. Ad universorum et singulorum notitiam deducimus, quod nuper ecclesia N., sororum monasterii nostri Premonstratensis Ordinis, N. diocesis, que nostra est filia specialis, post obitum domini N., novissimi prepositi et veri pastoris, vacante, venerabili nobis in Christo fratre, abbate ecclesie N., dicti nostri Ordinis, N. diocesis, in capitulo dicte ecclesie existente ad celebrandum ibidem electionem, una cum aliquibus Ordinis nostri zelatoribus ad hoc specialiter vocatis, sorores dicte ecclesie, secundum Ordinis nostri instituta in unum congregate, fratrem N., jamdicte ecclesie N. canonicum, virum utique providum et honestum ac etiam habilem et ydoneum, per viam Spiritus Sancti in prepositum suum et pastorem canonice et unanimiter elegerunt; quam electionem, sicut premittitur celebratam, necnon omnia et singula circa ipsam per prenominatum abbatem acta gestave seu inde secuta ad requestam et humilem supplicationem priorisse totiusque conventus dicte ecclesie N. auctoritate nostra paterna et ordinaria, prout ad nostrum spectat officium, laudamus, approbamus, ratificamus et confirmamus. In cujus rei testimonium sigillum nostrum presentibus duximus apponendum. Datum in monasterio Sancti Foillani anno Domini etc.

— 249 —

Absolutio sororum que participaverunt [a]) *cum quodam excommunicato.*

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, venerabili nobis in Christo fratri, abbati ecclesie N., nostri Premonstratensis Ordinis, N. diocesis, salutem et sinceram in Domino caritatem. Vobis in virtute sancte obedientie precipiendo mandamus et mandando committimus, quatinus priorissam singulasque sorores ecclesie N., nostri predicti Ordinis, N. diocesis, ab omnibus sententiis Ordinis et juris, quas conversando et participando cum fratre Jo. N., nostri jamdicti Ordinis canonico, publice excommunicato, incurrerunt seu alias quomodolibet incurrere potuerunt, auctoritate nostra absolvatis, quodque super irregularitate si quam — quod absit ! — contraxerint, in casibus dumtaxat nobis permissis secum hac vice eadem auctoritate dispensetis. Datum etc. ut supra etc.

(a) II leest « communicaverunt ».

— 250 —

Commissio ad ponendum electum in possessionem.

Johannes etc. Venerabilibus nobis in Christo fratribus, abbati Monasteriensis et preposito Laurissensis monasteriorum, nostri Premonstratensis Ordinis, Maguntin*ensis* diocesis, prelatis, salutem et sinceram in Domino caritatem. Vobis, et cuilibet vestrum, si ad hoc ambo vacare non potueritis, in virtute sancte obedientie precipiendo mandamus et mandando committimus, quatinus fratrem N., virum providum et discretum, in prepositum et pastorem ecclesie N., per sorores moniales dicte ecclesie concorditer electum, in possessionem omnium et singulorum jurium, possessionum, emolumentorum ac bonorum quorumcumque, tam mobilium quam immobilium, et tam presentium quam futurorum, et tam spiritualium quam temporalium ad dictam ecclesiam quovis modo pertinentium, auctoritate nostra paterna et ordinaria ponatis, inducatis, investiatis et prout moris est installetis, precipiendo omnibus et singulis dicte ecclesie sororibus in virtute sancte obedientie et sub penis in statutis contentis, quatinus preposito in omnibus et per omnia debitam reverentiam deferant et humiliter tanquam patri obediant, nec eum quominus

amministrationem sue prepositure, tam spiritualiter quam temporaliter, exercere possit et valeat per se vel alios quovis modo molestare seu perturbare presumant aut id facere volentibus vel conantibus prestent auxilium, consilium vel favorem. Quantum autem ad premissa etc. Contradictores et rebelles etc. Invocato etc. Datum ut supra.

— 251 —

Recommendationis littera ad Ludovicum ducem Bavarie.

Illustrissimo necnon gratioso principi ac domino, domino Ludovico duci Bavarie necnon Renensi palentino (*sic*), domino suo, sincera dilectio cum famulatus promptitudine, orationes utinam in Christo salutares ! Illustrissime princeps, confisi de singulari zelo quo ad nostram religionem vestra afficitur ducalis celsitudo, eidem devotissime supplicamus quatinus omnia et singula nostri Ordinis Premonstratensis cenobia, vestris sub dominiis constituta, signanter monasterium sororum N. unacum preposito noviter electo, ut idem quiete et pacifice vestris favore et auxilio intervenientibus prepositura sua gaudere queat, intuitu divini amoris, nostri Ordinis gratia, precumque nostrarum instantia, habere dignemini recomissa. Et nos pro felici prosperoque successu vestre ducalis celsitudinis Altissimo offeremus devota orationum obsequia, qui eandem ducalem celsitudinem conservare dignetur cum augmento successuum votivorum. Scriptum in monasterio etc.

Vester humilis et devotus orator
Jo*hannes*, Premonstratensis abbas.

— 252 —

Denuntiatio excommunicationis fratris N. pro contumacia.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, omnibus et singulis venerabilibus fratribus nostris abbatibus et prelatis ceterisque subditis nostri Premonstratensis Ordinis, ubilibet constitutis, ad quos presentes pervenerint, salutem in Domino et harum debitam executionem. Cum jam dudum frater N., canonicus ecclesie N., nostri predicti Ordinis, N. diocesis, super suis excessibus coram nobis et nostro generali capitulo fuerit peremptorie citatus ad comparendum personaliter promotori causarum Ordinis quod justum

fuerit responsurus, et idem personaliter comparere contempsit nec pro se misit in totius Ordinis nostri contemptum et miserabilis anime sue detrimentum, se totaliter reddendo contumacem : hinc est quod nos ipsum talem reputamus et ratione sue contumacie ipsum publice excommunicavimus, requirentes hoc instanter et instantissime, dicto promotore causarum Ordinis ipsius contumaciam accusante. Quapropter vobis omnibus et singulis in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus, quatinus dictum fratrem Johannem, quem excommunicatum tenemus et declaramus fore in hiis scriptis, in sua propria ecclesia et aliis nostri predicti Ordinis ecclesiis seu etiam locis, ubi hoc faciendum visum vobis fuerit expediens, excommunicatum publice denuntietis et promulgetis quousque a nobis absolutionis beneficium meruerit obtinere. Datum ut supra.

— 253 —

Absolutio fratris N. ab apostasia.

Noverint universi quod nos Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, dilectum nobis in Christo filium, fratrem N., canonicum monasterii N., nostri Premonstratensis Ordinis, N. diocesis, a sententia excommunicationis, quam ratione apostasie incurrerat, ad nos veniendo, licentia a suo superiore minime petita vel obtenta, ad presentandum nobis quasdam patentes litteras pro et nomine quorundam religiosorum prefate ecclesie, continentes electionem prepositi moderni minus canonice et debite jampridem factam, ut asserunt, suum in electione hujusmodi jus et interesse prosequentes, absolvimus per presentes, absolutum declaramus, eique penitentiam viginti dierum gravioris culpe pro modo delicti in loco capitulari Sancti Foillani, nostri Ordinis predicti, injunximus salutarem, et parte aliqua penitentie jamdicte in eodem monasterio peracta, residuam partem ipsi clementer relaxavimus; quodque super irregularite, si quam — quod absit ! — premissorum occasione incurrerit, secum misericorditer dispensamus ipsumque ad omnes honores et actus legitimos ac ut eligere valeat et eligi sub presentium restituimus testimonio litterarum. Quare ei, ad quem ipsius pertinere dinoscitur receptio, in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus, quatinus ipsum caritative et benigne recipiat ad predicte ecclesie societatem ac si ipse eandem ecclesiam minime exivisset. Datum ut supra etc.

— 254 —

Licentia data fratri Henrico N. ad prosequendum jus suum etc.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, dilecto nobis in Christo filio, fratri N., canonico N., nostri Premonstratensis Ordinis, N. diocesis, salutem et paterne dilectionis affectum. A dictamine rationis erraremus, si cuiquam nostrorum subditorum justitie et equitatis semitas precluderemus. Sane nobis tua pie (*sic*) porrecta supplicatio continebat, ut tua et complicum sive adherentium tibi jura prosequendi in causa electionis prepositi moderni prefate ecclesie Lutrensis, minus debite et canonice, ut asseris, celebrate, coram judice Ordinis, etiam commissarios ejusdem et alios quoscumque extra claustrum monasterii tui aut septa constitutos, quos propter premissa expediens tibi visum fuerit accedere, adeundi licentia a superiore tuo petita, quanquam non obtenta, usque ad decisionem cause et querele cessassionem inclusive, nostra auctoritate superna dignaremur tibi auctoritatem et licentiam specialem impertiri : nos igitur, considerantes te non velle nisi per semitas equitatis incedere, proni tibi illas potius aperire quam precludere, tuis in hac parte supplicationibus inclinati, ut pro defensione ac prosecutione tui juris complicumque tuorum, in causa pretacta dumtaxat, valeas tuum Lutrense monasterium ingredi et egredi quotiens tibi expediens visum fuerit, ad sollicitandum apud commissarios nostros vel quoscumque alios cujuscumque conditionis existant, quos ratione premissorum necesse fuerit adire, atque etiam ad referendum nobis quamtocius fieri poterit, aut nostro generali capitulo, id quod fuerit merito in causa predicta per nostros commissarios referendum et eorumdem scriptis representandum, licentia a tuo superiori sufficienter petita, licet non obtenta, tibi auctoritatem et licentiam generalem et specialem propter premissa exequenda usque ad terminationem cause concessimus tenoreque presentium concedimus et indulgemus. In cujus rei testimonium sigillum nostrum presentibus litteris duximus appendendum. Datum in monasterio S. Foillani ut supra etc.

— 255 —

1438 (*n.s.*) Maart 21.

Commissio ad inquirendum de modo procedendi in electione moderni prepositi ecclesie N.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, venera-

bilibus nobis in Christo fratribus, Laurissensis et N. monasteriorum, nostri Premonstratensis Ordinis, N. et N. diocesis, prepositis, salutem et sinceram in Domino caritatem. Pastor supremus, dominus noster Jhesus Christus, cujus omnis actio nostra est instructio, quamvis per se omnia facere posset, discipulos tamen suos, quos etiam fratres nominare dignatus est, ad salutem animarum consequendam cooperatores esse voluit, per hoc instruens in officio pastorali constitutos ut cum frequenter per se multa agere non valeant, tunc suis fratribus et discipulis cum prudenti discretione committant. Cum itaque nonnullorum canonicorum N., nostri predicti Ordinis, graves querele ad nostram per patentes litteras ipsorum pervenerint notitiam in et contra prepositum modernum prefate ecclesie et sibi adherentes, ratione sue electionis jam pridem per commissarium nostrum, abbatem Rubrensem, dicti Ordinis nostri, et sibi coassumptos abbates in eadem ecclesia Lutrensi celebrate, et minus canonice ac rite secundum Ordinis nostri instituta, ut prefati conquerentes canonici asserunt, facte, et nos ex tenore visionis dictarum litterarum intelligamus et vehementer timeamus inter prefatos canonicos et prepositum modernum dicte ecclesie, occasione predicta gravem suboriri posse dissentionem animorumque rancores et alia inconvenientia plurima, que in grave periculum redundarent animarum atque ecclesie prefate gravamen adducerent et dampnum necnon toti Ordini fortasse dedecus et scandalum, quibus omnibus inconvenientibus libenter paterna sollicitudine, prout nostro incumbit officio, de remedio provideremus celeriter et personaliter opportuno; sed quum locorum distantia necnon Ordinis nostri ardua negotia circa que ad presens occupamur, nos personaliter circa agnitionem veritatis premissorum laborare non permittunt : hinc est, quod vobis aut alteri vestrum, si ad hoc ambo vacare non potueritis, assumpto secum aliquo nostri Ordinis zelatore prelato, de quorum discretione, probitate, diligentia, plenam in Domino fiduciam obtinemus, in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus ac tenore presentium committimus, quatinus ad dictam ecclesiam Lutrensem, quocitius commode potueritis personaliter accedentes, si tutus pateat accessus, vel ad alium locum per vos acceptandum, casu quo non esset vestro judicio ibidem securus aditus, ad quem auctoritate nostra poteritis predictos canonicos conquerentes necnon prepositum predictum cum suis adhœrentibus, si necesse fuerit, atque etiam venerabilem fratrem nostrum abbatem Rubrensem, nostrum in electione pretacta commissarium, cum suis coassumptis abbatibus citare et convocare, vos circa premissa seu

electionem sepedictam non canonice et rite, ut asseritur, celebratam, diligenter facientes ab ipsis predictis partibus et nostro in hac parte commissario predicto, de veritate plenius informari; qua per vos subtiliter inquisita et cognita, nobis quamcitius valebitis seu nostro generali capitulo sub sigillo autentico aut instrumento publico curabitis informare, ut extinguere valeamus celeriter dissensionis sintilla, que si aliquamdiu latitaret, in flammam totius ignis animas consumeret et ecclesie posset destructionem omnimodam vehementer accendi; adjicientes tamen specialiter circa premissa talem conditionem, quod si ambas partes prenarratas ad bonam unionem pacis et concordie potueritis amicabiliter eadem auctoritate nostra reducere vel revocare, nos ab ulteriori processu querimonie prememorate intendimus supersedere. Quantum autem ad premissa omnia et eadem concernentia vobis et cuilibet vestrum, ut premittitur, vices nostras committimus cum plenitudine potestatis, contradictores et rebelles per censuram ecclesiasticam et alias Ordinis penas viriliter compescentes, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Et quidquid in premissis per debitam feceritis executionem nobis quantocius potueritis referre vel rescribere nullatenús omittatis. Datum in monasterio Sancti Foillani sub sigillo nostro, anno Domini M° cccc° xxxvii°, xxi[a] die mensis Martii, secundum stilum ecclesie gallicane.

— 256 —

Littera clausa directa commissariis ad exequendum unam commissionem ipsis transmissam.

Johannes, Premonstratensis abbas, salutem et sinceram in Domino caritatem. Venerabiles in Christo fratres, quorumdam religiosorum monasterii Lutrensis litteras patentes nobis directas recepimus; ex quarum tenore intelleximus controversiam grandem et discordiam inter prefatos religiosos et prepositum modernum dicte ecclesie, ratione electionis ipsius jam pridem per nostrum commissarium abbatem Rubrensem celebrate, que, ut asserunt iidem religiosi, acta non est secundum consuetudinem et formam nostrorum statutorum et privilegiorum; unde, nisi celeriter per nos circa premissa de remedio provideretur oportuno, plurima possent predictis personis et ipsi ecclesie ac toti Ordini sequi inconvenientia. Et quoniam personaliter propter loci distantiam, ut nostis, non valemus inconvenientibus apparentibus obviare, veritatem facti per debitam

inquisitionem agnoscendo et demum justum judicium circa eadem faciendo, hinc nostras litteras commissoriales vobis per fratrem N., latorem presentium, ad inquirendum de veritate premissorum et referendis, causa quo eos ad concordiam revocare non potueritis, transmittimus unacum litteris patentibus prememoratis dictorum religiosorum ac etiam quodam publico instrumento super confirmatione predicti prepositi per episcopum etc. signatis nomine et signo manuali solitis notarii nostri predicti Ordinis, ne ipsis aliquid valeat addi; ex quarum visione litterarum poteritis concipere intentionem sepedictorum religiosorum. Unde vestras fraternitates pie exhortamur ut in commissis bonam diligentiam et executionem debitam juxta tenorem commissionis faciatis, prout in vobis confidimus, et hoc faciendo vitam possidebitis eternam, et operis executio vos fore conprobabit veros zelatores Ordinis. Et quid inde feceritis seu per debitam informationem inveneritis, authentice, cum latore presentium vel alio nuntio, si melius videatur, remittere curetis et insinuare. Omnipotens vos conservet feliciter et longeve ut optamus. Scriptum ut supra etc.

— 257 —

Littera clausa ad Ludovicum ducem Bavarie ut favorem et auxilium prebeat commissariis domini Premonstratensis.

Illustrissimo necnon generoso principi ac domino, domino Ludovico duci Bavarie, necnon Reni palentino, domino suo sincere dilecto, debitam in omnibus reverentiam cum ea, que in Christo est, devotione. Ad vestram prepotentissime innateque clementie presentiam, illustrissime princeps, nostras presentes litteras duximus dirigendas, cupientes per illas, cum declaratione humili ac devota, vestre preclare ingenuitati controversiam gravem et querelam nonnullorum canonicorum ecclesie N. in et contra prepositum modernum prefate ecclesie, ratione electionis in predicta ecclesia per nostrum commissarium, abbatem Rubrensem, et sibi coassumptos abbates jampridem celebrate minus debite et non canonice, ut iidem canonici asserunt, facte, — dolenter insinuare quod ad nostram, per ipsorum religiosorum patentes litteras, pervenit notitiam, ratione cujus, ut vehementer formidare debemus, grandis posset dissensionis materia et rancoris inter partes suboriri occasio, necnon ipsi ecclesie dampnum et Ordini scandalum premissis procedentibus provenire, que omnia — Altissimo concedente — affectamus a nostris subditis omnibus

viis decentibus possetenus elongare. Et quum locorum distantia nos personaliter circa premissa laborare non patitur ad inquisitionem veritatis supra predicta gravi querela jam in foribus apparente : hinc est quod nos, qui paci et tranquillitati nostrorum subditorum monasteriorumque indempnitatibus nostri predicti Ordinis paterna sollicitudine totis ex precordiis consulere adoptamus, venerabilibus nobis in Christo fratribus N. et N. monasteriorum prepositis, nostri Premonstratensis Ordinis, litteras nostras commissoriales direximus ad inquirendum de veritate premissorum et meritis cause, partibus utrisque ac etiam commissario nostro in hujusmodi electione cum sibi coassumptis abbatibus, si necesse fuerit in hujusmodi inquisitione veritatis fienda, per eosdem auctoritate nostra evocatis et auditis, quatinus relatione per ipsos facta super veritate facti, si predicte partes per se seu amicabiles tractatores ad concordiam minime revertantur, nos circa illa auctoritate superna provideamus de remedio faciendo unicuique partium justitie complementum. Et quum fortasse veritatis plenarie indagatio circa prelocuta seu inquisitio debita aliquorum circumjacientium nobilium metu seu impedimento eorum alteri partium minus recte fovorizantium (*sic*), seu quavis alia occasione occurrente a prefatis nostris in hac parte commissariis posset impediri seu retardari, hinc de vestre, prepotentissime princeps, clementie et humilitatis (*sic*, voor *humanitatis ?*) providentia plene confidentes, precibus humilibus et devotis supplicamus, quatinus predesignatis commissariis nostris in hac parte dignetur vestra preclara dominatio, divine pietatis intuitu ac humilium precum nostrarum interventu, in obsequium justitie favorem, auxilium et consilium impertiri ac prebere et, si necesse fuerit, vestras patentes litteras indulgere, ne tam a salubri opere et inquisitione veritatis ad laudem Dei, animarum salutem et ecclesie sepedicte commodum non parvum agenda a quoquam cujuscumque conditionis, status vel preeminentie existat vestro sub dominio constituto, injuste et inique valeant iidem commissarii prepediri vel retardari, quominus per nos ipsis, ut premittitur, commissa possint fideliter exequi et debite executioni demandare. Et vos, metuendissime princeps, per hec pietatis opera, cum justorum advenerit retributio, premia recipietis eterna, ad quam vestram strenuissimam dominationem perducere dignetur omnipotens en misericors Deus. Scriptum ut supra etc.

Vester humilis ac assiduus orator
Jo*hannes*, premonstratensis abbas [a])

(a) Dit onderschrift ontbreekt in II.

— 258 —

Littera clausa directa quibusdam commissariis domini Premonstratensis super controversia cujusdam electionis et concordia inter partes tractanda.

Johannes, Premonstratensis abbas, amicabili salutatione premissa, et ad ea que pacis sunt efficaciter laborare. Venerabiles in Christo fratres, jampridem — quod dolenter iteramus ! — controversiam et dissensionem inter modernum assertum prepositum Lutrensis ecclesie, ex una parte, et nonnullos canonicos ejusdem, parte ex altera subortam, ratione electionis ipsius jampridem per nostrum commissarium abbatem Rubrensem celebrate, per nostras missivas insinuavimus transmittendum, cum eisdem nostram commissionem ad inquirendum et debitam informationem faciendam a prenominatis partibus et nostro in hac parte commissario, circa modum et formam procedendi in prefata electione necnon referendi nobis illa que per justam informationem et debitam inquisitionem fuerint comperta. Et quum post illarum missionem a nostro in prefata causa electionis commissario litteras patentes recepimus, quarum copias vobis mittimus per latorem presentium, idcirco ad rescribendum vobis de novo earum incitavit effectus unde — proch dolor ! — quanto plura premissorum nostrum perveniunt ad auditum, tanto majores inter prefatas partes lites et dissensionis percipimus occasiones. Et quia talia opera sunt carnis, ut inquit apostolus, que minime convenit in viris reperiri religiosis, et propter que gravia contingunt animabus pericula, ecclesiis seu monasteriis dampna et scandala : hinc affectuosius quo valemus instanter vos tenore presentium rogamus et nichilominus in Domino pie exhortamur atque etiam quantum congruit injungimus, quatinus vos duo simul, aut alter vestrum si ad hoc ambo vacare non potueritis, totis viribus vestris et omnibus viis possibilibus, licitis tamen et honestis, Ordini ac religioni ac etiam prefato monasterio utilibus, auctoritate nostra laboretis ad prememoratas partes reducendas ad bonam pacem, concordiam et unitatem; quodque si ad hunc finem pacis et unionis pertingere non potueritis, tunc secundum nostre commissionis tenorem jam pridem misse, seu illius que nunc cum latore presentium dirigitur, que est ejusdem scribe cum precedente, similiter procedatis, signanter facientes informationem et inquisitionem si viam compromissi, quam in sua electione acceptarunt, secundum Ordinis instituta tenuerint, ac debite et rite, prout moris est, observaverint,

tanta circa eandem viam tam ex parte nostri commissarii quam electorum adhibita cautela, quod circa illam nullus ex parte eorundem in predicta electione intervenerit defectus. Vos autem advertimus specialiter supra jamdictis, pro eo quod, judicio plurimorum, circa hoc versari videtur peccatum electionis, si quod in ipsa contigerit, quia electores juramento se astrinxerunt vota sua sibi invicem non debere revelare aut publicare, quod juri non videtur bene consonum, quinymmo a laudabili Ordinis consuetudine omnino alienum. Quapropter circa hujusmodi punctum diligentem faciatis inquisitionem nobis aut nostro generali capitulo omnia per vos facta quocitius poteritis fideliter et autentice rescribendo seu remittendo. Ceterum, quum fortasse sub pretextu et umbra prememorate dissensionis possent aliqui canonici Lutrensis ecclesie sibi capere occasiones evagandi ac predictum monasterium sine debita licentia petita et obtenta exeundi, ambulantes in viis non rectis et secundum desiderium cordis eorum, idcirco per presentes vobis et cuilibet vestrum mandamus, quatinus omnibus et singulis canonicis jamdicte ecclesie auctoritate nostra precipiatis in virtute sancte obedientie et sub penis Ordinis, quod nullus ipsorum septa predicti exeat monasterii sine licentia a priore moderno dicte ecclesie petita et obtenta, quousque controversie causa finem fuerit assecuta, vel aliter per nos aut nostrum generale capitulum super hujusmodi factum fuerit ordinatum. Attendi tamen volumus circa premissa, quod nostre intentionis non est per eadem prejudicare velle cuidam licentie generali et speciali exeundi predictum monasterium et intrandi concesse per litteras nostras patentes fratri N., sepedicte ecclesie Lutrensis canonico [1]), ad prosequendum dumtaxat pro se et sibi adherentibus jus quod habere pretendunt in predicta electionis materia. Volumus insuper, non obstantibus premissis, quod plebanus oppidi Lutrensis et ipsius coadjutores simili modo quo retroactis temporibus ad sacramenta porrigenda, seu ratione cure animarum, exire et intrare consueverunt dicti monasterii septa, que similiter fiant et pari modo quoad hoc se habeant. Nil aliud ad presens scribendum occurrit preter quod bonum pacis et unionis ecclesie antedicte vestris mentibus infigatur et Deus, auctor pacis et amator, pro vestris laboribus pius efficiatur retributor. Scriptum iiii[ta] Aprilis etc.

(1) Zie hooger Nr 254.

— 259 —

Littera clausa missa cuidam religioso qui se gerit pro preposito et

etiam conventui ut ad concordiam revertantur, singulariter cuilibet mutatis terminis ut convenit.

Johannes, Premonstratensis abbas, salutem et ea que pacis sunt viriliter laborare. Dilecte fili, grandis inter vos, ex una, et aliquos canonicos ecclesie vestre Lutrensis, ex altera — quod dolenter referimus ! — lis et contentio ratione electionis jampridem per nostrum commissarium, abbatem Rubrensem, celebrate, prout scriptis tam ejusdem commissarii nostri quam aliorum canonicorum predictorum didicimus, non solum pullulare, quinymmo jam ad magnum et prejudiciale pervenisse dinoscitur incrementum, unde etsi omnibus sit generaliter a premissis lite et contentione abstinendum, hoc tamen specialiter viris interdictum esse videtur religiosis, quum servitium Dei non decet esse litigiosum. Talia siquidem, juxta apostoli vocem, sunt opera carnis, a quibus gloriosus pater noster Augustinus et legifer nos retrahere cupiens, in regula sua nobis verba salutis edidit inquiens : « Lites nullas habeatis aut quam celerrime finiatis. » Et quum ad predicte regule observantiam vos voto solemni astrinxistis, rursus per experientiam, ut arbitramur, bene nostis quanta ipsis animabus ex prememoratis litibus et contentionibus solita sint advenire dampnationis pericula, ecclesiis quoque dampna importabilia, quinymmo, et ut frequentius, destructio omnimoda. Hinc est, quod nos pro honore, bono et utilitate dicte ecclesie vestre, tenore presentium vos monemus atque instanter requirimus et, inquantum juri non obviat, injungimus, ut totis ex precordiis laborare velitis per omnes vias possibiles, licitas et honorabiles, quod inter prefatos canonicos, ex una, et vos ex altera partibus, reperiatur et perseveret vinculum pacis, concordie et unionis, quod disrumpi solet per talia opera carnis. Quodque si circa premissa vestram non feceritis diligentiam, et secundum rigorem juris et Ordinis nos oporteat procedere, hujus dissentionis actores noxios et culpabiles taliter justo intendimus punire judicio, quod ceteris in similibus non dabitur delinquendi occasio. In hiis igitur tantum faciatis, quod executio operis vos approbet esse predicte ecclesie vestre Lutrensis Ordinisque nostri verum ac fidelem zelatorem. Nil aliud ad presens scribendum occurrit preter quam super omnia pacem queratis et concordiam hebeatis, quum « *concordia parve res crescunt, discordia vero magne dilabuntur* ». Finaliter tamen vos latere non volumus bonas diligentias possibiles quas pro vobis apud nos fecit frater N., presentium portitor; unde merito apud nos et vos multipliciter venit recommendandus. Omnipotens etc. ut supra etc.

— 260 —

Littera clausa missa magistro civium et toti consulatui oppidi Lutrensis petentibus responsum sibi dari a domino Premonstratensi.

Venerande circumspectionis et prudentie viris magistro civium ac toto consulatui imperialis oppidi Lutrensis, amicis nostris consideratissimis, viscerosa recommendatione premissa. Recepimus pridie litteras vestras et earum tenorem intelleximus, per quas a nobis humiliter implorabatis et obtinere desiderabatis, ut dominum Johannem, electum assertum in dignitate prepositure Lutrensis, nostri Premonstratensis Ordinis, apud homines utriusque sexus laudabili fama commendatum, in jam dicte dignitate prelature defendere dignaremur, non permittentes ipsum a quovis alio molestari aut impugnari, super quibus nostrum benignum vobis dari cupiebatis responsum. Unde pro responso vobis per presentium tenorem insinuamus, quod ad reducendum dictum dominum Johannem, ex una, et nonnullos canonicos dicte ecclesie, ex altera partibus, discordes ratione electionis etc., ad bonam unitatem, pacem et concordiam, cum latore presentium nostras litteras commissoriales, patentes et etiam clausas, quibusdam nostri Ordinis zelatoribus prelatis in vicino constitutis transmittimus, per quos speramus cum adjutorio Altissimi predictas ambas partes ad bonam unionem et concordiam auctoritate nostra debere revocari. Quodque et si iidem commissarii nostri prefatos discordantes nequeant concordare, eisdem auctoritatem dedimus ad debitam inquisitionem seu informationem faciendam super veritate facti propter quod inter ipsos tanta in foribus apparet dissensio ad finem ut, veritate nobis per ipsos rescripta, vel relata, unicuique partium faciamus, prout nostro incumbit officio, justitie complementum. Nil aliud scribendum occurrit preter quam a vobis humilius et affectuosius quo valemus requirimus ut ad ipsorum concordiam, quantum in vobis est juxta vires, intuitu divino et ecclesie predicte contemplatione, que vestrum non paulisper decorare videtur imperiale oppidum, dignemini laborare et vos per hujusmodi laboribus gloriosum a retributore omnium recipietis fructum. Omnipotens vos universos conservare dignetur feliciter et longeve. Scriptum ut supra.

Vester totus in possibilibus
Johannes, abbas Premonstratensis.

— 261 —

Modus proponendi contra aliquem coram judice etc. [1]).

Coram vobis reverendo patre in Christo, domino abbate monasterii Bone Spei, Premonstratensis Ordinis, unico judice delegato a venerabili capitulo generali dicti Premonstratensis Ordinis, in causa infrascripta deputato, ego N., procurator reverendi in Christo patris, domini Johannis abbatis Premonstratensis, pro et nomine suo monasteriique sui, dico et probare intendo quod idem reverendus pater, dominus Premonstratensis abbas, de jure usitato atque laudabili consuetudine, sicut et sui predecessores, diversis in partibus et locis Ordinis sui consueverunt recipere et habere donationes et courtosias liberaliter sibi oblatas, sine debitis ecclesie et Ordini Premonstratensi paribus jure ac consuetudine merito solvendis, et ad hujusmodi dona, courtosias, retributiones et debita recipienda religiosos sui Ordinis, quos repererit confidentes, potuit et potest, dum voluerit deputare. Inter quos in partibus et circaria Frizie a septem annis citra deputatus fuit religiosus vir, magister Hermannus N., decretorum doctor, canonicus Insule beate Marie, dicti Premonstratensis Ordinis, curatus in Culemburg, qui quidem pro et nomine prenominati reverendi patris, recepit, habuit et usibus propriis applicavit tres satis grandes pecuniarum summas, per eum eidem domino donatas et transmissas atque sibi merito distribuendas : primo, videlicet, pro residuali summa per pie memorie dominum Johannem, abbatem monasterii Floridi Orti in Frizia, dicti Ordinis, pridem ipsi Ordini debita, unum bonum et validum equum ad l^{ta} florenos arn*emenses*, vel circiter, appreciatum; item ratione alterius equi eidem domino meo per jamdictum dominum abbatem Floridi Orti dudum favorabiliter promissi, xix scuta Guillelmi; atque pro excusatione prefati domini Abbatis monasterii Floridi Orti et aliis causis eum moventibus, collecta sui monasterii comprehensa, Ordini debita, xxxii scuta monete Philippi. Et hec omnia sive talliis, sive collectis Ordinis tam ordinariis quam extraordinariis etiam curatis pridem impositis, per prelatos Ordinis Frizie liberaliter solutis et per eundem magistrum receptis, de quibus omnibus eidem domino Premonstratensi et generali capitulo Ordinis dimidiatam non fecit restitutionem. Quas quidem tres sommas et alias Ordini debitas pretactus magister Hermannus N., licet sufficienter requisitus, hucusque solvere neglexit, ymmo, quod deterius, dare et solvere recusavit, in magnum gravamen sepedicti domini mei abbatis et ecclesie

sue detrimentum : quare virtute ac nomine quibus supra peto jamdictum magistrum Hermannum, curatum in N., auctoritate vobis in hac parte commissa, etiam per censuram ecclesiasticam compelli ad plenam solutionem et restitutionem sommarum predesignatarum, signanter prelocutum reverendum patrem, dominum abbatem Premonstratensem et ecclesiam suam nunc temporis bonis et rebus suis indigentem, concernentium; etiam ipsum Hermannum condempnari in expensis propterea factis et faciendis, prout jus, ratio et regularia instituta Ordinis dictabunt; offerens me probaturum premissa omnia et singula quantum de jure tenebor, casu quo eadem fuerint negata et non per partem ream sufficienter confessata, ad superfluam tamen probationem nullatenus me obligando.

Et hoc salvo jure addendi, diminuendi, corrigendi, declarandi etc.

(1) Zie verder nr. 287.

— 262 —

Commissio ad faciendum partibus justitiam.

Johannes, permissione divina etc. venerabili nostro in Christo fratri, abbati monasterii Sancte Crucis prope Methim nostri Premonstratensis Ordinis, salutem in Domino et unicuique equitatem ministrare. Quum propter arduas et rationabiles causas Ordinis nostri, etiam propter longa viarum spatia, causam seu causas, quam vel quas venerabilis frater noster, abbas Sancte Marie in Nemore, nostri Premonstratensis Ordinis, movet seu movere intendit contra et adversus venerabiles fratres nostros Salinevallis et Lethensis monasteriorum abbates, etiam contra dilectum nobis in Christo fratrem Jo*hannem*, priorem monasterii Rengisvallis, audire non possumus, aut eisdem vacare de presenti : hinc est quod vobis harum serie committimus et nichilominus in virtute sancte obedientie firmiter precipiendo mandamus, quatinus partibus hinc inde legitime vocatis premissis causam seu causas super objiciendis cognoscatis, decidatis et fine debito terminetis partibus hinc inde omni odio, rancore vel favore postpositis, complementum justitie ministrando. Nam quoad premissa, etiam condependentia et annexa, vobis committimus vices nostras cum plenitudine potestatis. Datum N. etc.

— 263 —

Licentia data religioso ad morandum cum amicis suis aut deserviendum cuicumque beneficio et eligendum confessorem ydoneum.

Universis etc. Johannes etc., salutem in Domino sempiternam cum notitia veritatis. Notum facimus quod nos, considerantes et attendentes paupertatem que ecclesie N., nostri Premonstratensis Ordinis, guerrarum occasione, a longo tempore — proch dolor ! — in regno Francie vigentium, supervenit, propter quam de redditibus et possessionibus dicte ecclesie minime possunt vivere et sustentari ibidem omnes religiosi ipsius ecclesie, dilecto nobis in Christo N., presbitero et canonico professo ejusdem loci, ad requestam sui abbatis, et humilem suam supplicationem, morandi ac residentiam faciendi cum suis amicis et parentibus carnalibus, aut beneficio ecclesiastico cuicumque cum cura animarum vel sine cura deserviendi, pro suis necessitatibus acquirendis et habendis, usque ad revocationem sui proprii prelati vel annum integrum a data presentium, causa quo non fuerit revocatus; quodque etiam confessorem ydoneum eligendi, qui eum audiat, absolvat et penitentias salutares injungat, religiose tamen et honeste conversando ubicumque contigerit facere suam residentiam, specialem licentiam concessimus tenoreque presentium concedimus et indulgemus. In cujus rei testimonium sigillum nostrum etc. Datum etc.

— 264 —

1422, October 11.

Procuratorium pro ambassiatoribus mittendis ad concilium universale [1] *pro Ordine Premonstratensi.*

Universis presentes litteras inspecturis Petrus [2], permissione divina Premonstratensis abbas et abbatum ejusdem Ordinis capitulum generale, salutem in Domino sempiternam. Noveritis quod nos pro nobis, ecclesiis seu monasteriis nostris, universis et singulis personis ac locis nobis et Ordini nostro subjectis tam conjunctim quam divisim venerabiles in Christo fratres nostros, Johannem [3], abbatem Sancti Martini Laudunensis, Johannem [4], abbatem Sancti Judoci in Nemore, alias Dompni Martini, Ambianensis, Egidium [5], abbatem Bone Spei, Cameracensis, Philippum [6],

abbatem de Lucerna, Abricensis, Christianum Cobanum, Raseburgensis et Theodericum de Andel [7]), in jure canonico baccalaureum dicti (*sic*) monasterii Tongerlensis (*sic*) religiosi, dicte Cameracensis diocesis, nostri predicti Ordinis monasteriorum fratres et canonicos, et quemlibet eorum in solidum, latores presentium, nostros facimus et constituimus et ordinamus veros et legitimos procuratores et ambassiatores ac nuntios speciales, ita quod non sit melior conditio occupantis sed quod unus eorum inceperit alter eorundem prosequi, mediare valeat et finire, dantes et concedentes eisdem et cuilibet eorum in solidum plenam et liberam potestatem et mandatum speciale interessendi, comparendi et agendi pro nobis et universo Ordine nostro in universalis ecclesie concilio generali Papiensi (*sic*) vel alibi proxime celebrando, nos et Ordinem nostrum excusandi, audiendique omnia et singula que in eodem concilio proponi, deliberari, concludique contigerit, terminos et dilationes petendi, supplicandi, officium judicis vel judicum implorandi. tractatis et tractandis in dicto concilio ac statutis et statuendis assentiendi, dissentiendi, contradicendi, opponendi, appellandi, si dictis procuratoribus vel eorum alteri visum fuerit oportunum, apostolos petendi, repetendi, jurandi in animas nostras tam conjunctim quam divisim, de calumpnia, de malitia et de veritate dicenda, alium vel alios procuratores loco sui tam conjunctim quam divisim substituendi, qui eandem vel consimilem in premissis omnibus et premissorum quolibet habeat vel habeant potestatem, substitutum vel substitutos ab ipsis aut ab altero eorundem quotiens sibi aut eorum alteri placuerit revocandi et onus hujusmodi in se reassumendi et iterum resubstituendi, et generaliter omnia alia et singula faciendi, tam conjunctim quam divisim, que nos faceremus seu facere possemus si presentes essemus, etiam si mandatum exigant magis speciale, ratum et gratum habentes et plenius habituri quidquid per dictos procuratores nostros aut per substitutum aut substitutos ad ipsis aut ab altero eorundem actum, factum gestumve fuerit aut etiam procuratum, promittentes sub ypoteca rerum nostrarum et Ordinis nostri, si necesse fuerit judicatum, solvi et judicio sisti, cum suis clausulis oportunis. In cujus rei testimonium sigillum nostri generalis capituli presentibus litteris duximus apponendum. Datum et actum in monasterio Sancti Foillani prope Rodium anno Dni M° cccc° xxii, xi^a^ die mensis Octobris, sedente nostro capitulo generali.

(1) De kerkvergadering van Bazel.

(2) Petrus Hermi of d'Hermi, was abt van Premonstreit reeds t.j. 1411, en stierf

den 15 of 16 Nov. 1423. (VAN WAFELGHEM, *L'obituaire de l'abbaye de Prémontré*, Louvain, 1913, p. 14).

(3) Joannes Vairetus (± 1390-1426) (*AA. Pr.*, I, 70).

(4) Deze abt van Saint-Josse-au-Bois of Dommartin was Joannes Senescallus. Van hem zegt de Annalist (*o. c.*, I, 627) : « Ad Basiliense concilium delegatus a capitulo generali, accessit 1434... ».

(5) Aegidius Maké, « sacrae facultatis Theologicae Parisiensis licentiatus » 1421-1444 (*o. c.*, I, 363).

(6) Philippus Badin « baccalaureus in decretis et alta scientia vir », 1407-1452 (*o. c.*, II, 97).

(7) *Theodericus van Andel* (± 1431-1433. VAN SPILBEEK, *De abdij van Tongerloo*, p. 225 en vlg. — VAN WAEFELGHEM, *Nécrologue de l'abbaye du Parc*, p. 415, note 3).

— 265 —

1422, October 11.

Recommendatio ambassiatorum Ordinis in sacro universali concilio per universum Ordinem nostrum et ex parte generalis capituli.

Petrus, permissione divina etc. et abbatum etc. venerabilibus nobis in Christo fratribus omnibus et singulis abbatibus, prepositis, prioribus, curatis et canonicis nostri Premonstratensis Ordinis ad quos presentes littere pervenerint, salutem et sinceram in Domino caritatem. Cum venerabiles fratres nostros Jo*hannem* abbatem Sancti Judoci in Nemore, Ambianensis, et Theodericum de Andel, in jure canonico baccalarium, monasterii Tongerloensis religiosum, Cameracensis diocesis, nostri Ordinis monasteriorum fratres et canonicos, ad apostolice et universalis ecclesie concilium generale pro certis negotiis, Ordinem nostrum concernentibus universum, duxerimus destinandos, vobis ipsos et quemlibet ipsorum cum sua comitiva sinceriter et Christi dilectione commendamus et tanquam nostra manu per hanc epistolam tradimus consolandos et in omnibus adjuvandos que utilitas Ordinis vel necessitas postulat et requirit, vos attente rogantes quatinus, cum ipsos vel eorum aliquos seu aliquem, sive in habitu religionis, sive dissimulato — quod eis ex certis et rationabilibus causis indulgemus — cum sua comitiva per loca vestra ire vel redire contigerit, in vera caritate recipiatis et benigne tractetis eosdem cum omnibus rebus suis, per vestras terras et districtus transire libere permittentes; et, si fueritis requisiti, per alienas salvum conductum prestetis vel prestari procuretis, eosdem, si necesse fuerit, hospitalitatis et humanitatis gratiam fraternaliter et caritative impendendo, nullasque memoratis ambassiatoribus molestias inferatis nec inferri permittatis,

sicut vobis inferri non velletis in nationibus alienis; tantum de premissis faciendo, quod a Domino recipiatis mercedem et de impensa caritate fraternali leta referant et joconda, in tantum quod universus Ordo vobis regratiari teneatur, presentibus usque ad mensem post terminationem dicti generalis concilii in suo robore permansuris. Datum et actum in monasterio Sancti Foillani prope Rodium sub sigillo nostri generalis capituli presentibus litteris apposito, anno Domini M° cccc° xxii, xi[a] die Octobris, sedente nostro capitulo generali.

— 266 —

Dispensatio super etate pro recipiendis ordinibus.

Johannes etc. dilectis etc. salutem etc. Quum per statuta Ordinis nostri, a Sancta Sede Apostolica confirmata, cum subditis nostris minoris etatis ad sacros presbiteratus ordines aut alios promoveri volentibus dispensare valemus, nobisque ex parte vestra humiliter fuerit supplicatum ut nonobstante etate minori, nostra mediante dispensatione, ad sacros presbiteratus ordines valeretis promoveri : hinc est, quod vestris justis postulationibus benigniter inclinati, ut per abbatem vestrum, quotiens sibi expedire videbitur, ad dictos ordines promoveri possitis, nostra liberali gratia ad ipsius instantiam et supplicationem vobis licentiam impertimur per presentes. Datum etc.

— 267 —

Item de eodem sub alia forma. [1])

Johannis etc. dilectis etc. Salutem etc. Devotis religiosorum nostri Ordinis petitionibus et desideriis dignum est nos facilem prebere assensum, et vota que a rationis tramite non discordant et ad nostre religionis pertinent incrementum virtutumque spectant ornatum effectu prosequente complere. Cum igitur, sicut ex parte vestra porrecta nobis supplicatio continebat, ambo sitis in sacro diaconatus ordine constituti, et propter defectum etatis requisite ad sacri presbiteratus ordinem recipiendum [a]) secundum Ordinis nostri instituta, a Sancta Sede Apostolica roborata, ad sacrum presbiteratus ordinem sine nostra speciali licentia ac dispensatione non valeatis promoveri : hinc est quod nos, attenta religiosa morum vestrorum honestate ponderataque scientia et pluribus aliis consideratis, super quibus

per relatum fidedignorum fuimus informati, devotionis vestre precibus inclinati, ad proprii vestri abbatis instantiam, ut ad predictum presbiteratus ordinem, de licentia ejusdem abbatis, prius per vos facta professione solemni, nisi eam feceritis, valeatis promoveri, auctoritate presentium vobiscum dispensamus et per presentes dictum presbiteratus ordinem recipiendi licentiam impertimur. Datum etc.

(a) De vijf voorafgaande woorden en ook de vier volgende, welke daarom tweemaal voorkomen, met verwijzingsteeken in margine.

(1) Dit stuk in I slordig geschreven met doorhalingen en bijschrijvingen in margine.

— 268 —

Dispensatio juramenti pro quodam abbate.

Venerabilis frater. Ex tenore litterarum vestrarum conspeximus quatinus frater Johannes Poulain, religiosus vester, ergo vos sedulis precibus institerit, ut ex vestra licentia de vestro monasterio recederet; moleste tamen ferentes juravistis quod vita vestra durante, vel saltem usque ad sex annos, vobiscum vel in monasterio vestro non maneret, super quo petivistis vobiscum per nos misericorditer dipensari, ut nostra multorumque valentium rogamina valeatis exaudire; cum igitur in malis promissis fides sit rescindenda frangendaque sint potius levia et quadam molestia coherente inconsiderate sine causa necessaria et provida circumspectione facta juramenta, quam labatur in Herodis persecutoris precursoris satis simile periculum, vobiscum pro hac vice super dicto juramento misericorditer dispensamus, supplicantes quatinus dictum fratrem N., quem multum propitium et laboriosum in nostris et Ordinis negotiis reperimus, et per Dei gratiam — si indigerimus — repperiemus, nostrarumque precum interventu dignemini habere recommendatum; libenter enim, sicut tenemur, complaceremus illis qui in negotiis gerendis manus prebuerint adjutrices. Omnipotens etc. Scriptum etc.

— 269 —

1437, October 10.

Commissio in forma communi ad visitandum et tallias Ordini debitas recipiendum dumtaxat etc.

Johannes, permissione divina etc., et abbatum ejusdem Ordinis

capitulum generale, venerabili nobis in Christo fratri, abbati Sancti Judoci in Nemore, alias Dompnimartini, nostri Premonstratensis Ordinis, Ambianensis diocesis, salutem in Domino et in commissis diligentiam adhibere studiosam. Vobis in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus, et harum serie committimus, quatinus vos, assumpto vobiscum aliquo nostri Ordinis zelatore prelato vel canonico litterato, visitetis hoc anno omnia et singula monasteria, ecclesias et loca dicti Ordinis nostri in circaria Pontivi [1]) constituta vel constitutas tam in spiritualibus quam temporalibus et tam in capite quam in membris, Deum solum habendo pre oculis, sollicite et attente corrigentes et reformantes in eisdem que secundum Deum, privilegia et statuta nostri Ordinis corrigenda reppereritis seu etiam reformanda; ceterum tallias seu contributiones ordinarias et extraordinarias Ordini nostro debitas, tam pro presenti quam retroactis annis, petendi, exigendi et recipiendi ac quittancias de receptis dandi et concedendi; contra non solventes excommunicationis sententiam in suis propriis ecclesiis fulminandi et alias contra ipsos, juxta Ordinis nostri statuta, debite procedendi; illos vero, qui ob defectum non solutionis predictarum talliarum excommunicationis sententiam incurrerint et eas solverint cum effectu absolvendi; ac omnia et singula faciendi, disponendi et ordinandi que visitationis requirit officium et que monasteriis ac eorum personis utilia et decentia noveritis seu quomodolibet profutura, vobis tenore presentium plenariam concedimus facultatem. Et quidquid in et super premissis feceritis nostro proximo generali capitulo referre aut rescribere nullatenus omittatis; contradictores et rebelles, si qui fuerint de Ordine nostro, per censuram ecclesiasticam aliasque penas Ordinis viriliter compescendo, invocato ad hoc, si necesse fuerit, brachii secularis auxilio. Datum Lovanii, sub signo nostri generalis capituli, anno Domini Millesimo cccc^{mo} tricesimo septimo, die decima mensis Octobris, sedente nostro capitulo generali.

(1) In de circarie van Poitou waren gelegen de abdijen van Dommartin, S. André-au-Bois, Séry, Sélincourt, S. Jean d'Amiens, Bertricourt, S. Just, Marcheroux, Ressons, Joyenval, Aubecour en Grandchamp.

— 270 —

1437, October 11.

Item de eodem, sed sub alio modo.

Johannes etc. et ejusdem Ordinis abbates per generale capitulum

deputati, venerabili nobis in Christo fratri, abbati Dei Loci, nostri Premonstratensis Ordinis, Senonensis diocesis, salutem et sinceram in Domino caritatem. Vobis in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus et mandando committimus quatinus, assumpto vobiscum aliquo nostri Ordinis zelatore prelato vel canonico litterato, visitetis hoc anno omnia et singula monasteria nostri antedicti Ordinis in circaria Alvernie constituta, tam in *enz. zooals in 't vorig stuk, behoudens een paar woorden welke aan den zin niets veranderen.* Datum Lovanii sub sigillo nostri generalis capituli anno Dni M°cccc° xxxvii°, die xxi[a] (*sic*) [1]) mensis Octobris etc.

(1) Dit zal wel een fout zijn, in plaats van *die xi*[a], vermits het kapittel slechts zetelde van 9 tot 11 October.

— 271 —

1438, October 10.

Confessionale pro abbate [1]).

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, venerabili nobis in Christo fratri abbati Belli Reditus, Premonstratensis Ordinis, Leodiensis diocesis, salutem et sinceram in Domino caritatem. Precibus vestris benigne annuentes, ut confessorem ydoneum nostri Ordinis, qui vos a peccatis vestris sibi confessis et a sententia excommunicationis Ordinis absolvere penitentiasque salutares injungere possit, queatis eligere, et ad aliquem litteratum abbatem ejusdem Ordinis, qui vice nostra vobiscum super irregularitate si quam — quod absit ! — contraxeritis, in casibus nobis permissis queat dispensare, valeatis habere recursum; utque subditos vestros a premissis sententiis excommunicationis pariformiter absolvere et cum ipsis super irregularitate si quam — quod absit ! — contraxerint, possitis dispensare, etiam super voce, stallo et obedientia nominata, eosdem ad omnes honores pristinos integraliter restituendo, auctoritate nostra ad triennium vobis specialem impertimur licentiam sub harum testimonio litterarum. Datum Lovanii, sub sigillo, anno Dni M° cccc° xxxviii die x mensis Octobris.

— 272 —

Assignatio facta cuidam abbati de talliis Ordinis recipiendis quousque eidem plenarie fuerit satisfactum

Universis presentes litteras inspecturis Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, et abbatum ejusdem Ordinis capi-

tulum generale : noverit universitas vestra quod nos in deductionem trecentarum et xxiii coronarum Francie, per nos debitarum venerabili in Christo abbati Sancti Judoci in nemore, alias Dommartini, et suo monasterio, assignavimus et tenore presentium assignamus tallias seu contributiones ordinarias monasteriorum nostri Ordinis situatorum in circaria Pontivi et contributiones prelatorum Anglie, donec et quousque fuerit sibi plenarie satisfactum, dantes eidem auctoritatem nomine nostro dictas tallias seu contributiones recipiendi et quitandi de receptis et differentes aut nolentes satisfacere per censuram ecclesiasticam compellendi. In quorum testimonium sigillum nostri generalis capituli [a]) duximus apponendum. Datum etc.

(a) Hier ontbreekt in beide hss. het w. *presentibus.*

— 273 —

Decretum electionis.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, Amen. Nos commissarii, vice et nomine nostris et omnium confratrum nostrorum hic presentium, vota nostra, potestate per eos nobis attributa, dirigimus in venerabilem et religiosum virum, fratrem N. hujus ecclesie canonicum regularem et expresse professum, virum utique providum et discretum, in sacerdotali ordine constitutum, de legitimo matrimonio procreatum et in etate legitima constitutum, scientia litterarum, vita, moribus et actibus virtuosis merito commendandum, nec non in spiritualibus et temporalibus circumspectum atque ipsum in ecclesie nostre N. pastorem et abbatem eligimus et nominamus.

— 274 —

Commissio ad recipiendum resignationem cujusdam prelati.

Jo*hannes*, permissione etc., venerabilibus nobis in Christo fratribus Tongerlensis (*sic*) et Averdidiensis (*sic*) [1]), nostri premonstratensis Ordinis monasteriorum abbatibus salutem et sinceram in Domino caritatem. Ex parte venerabilis nobis in Christo fratris Teoderici de Spina [2]), prepositi monasterii in Keuserbochs (*sic*), nostri predicti Ordinis, Leodiensis diocesis, nobis nuper porrecta *supplicatio* [a]) continebat, quod propter certas et rationabiles causas, monasterium suum prefatum in spiritualibus et temporalibus

non potest secundum Deum et Ordinem decenter et debite gubernare, quatinus alicui Ordinis nostri prelato cessionem seu resignationem ipsius faciendi auctoritate nostra committere dignaremur. Nos itaque prefati monasterii dispendiis obviare in quantum possumus cupientes, de personarum vestrarum fideli discretione et discreta fidelitate fiduciam gerentes in eisdem ac propter certas et rationabiles causas animum nostrum juste moventes, ut resignationem seu cessionem ipsius prepositi, si et quando resignare seu cedere voluerit, justas resignationis seu cessionis causas allegaverit, vice et auctoritate nostris recipere valeatis, vobis aut alteri vestrum in tenore presentium, hac vice dumtaxat, concedimus facultatem. Datum [b]) in monasterio etc.

(a) Er staat, doorgehaald « supplicabat »; doch dit of een ander woord van gelijke beteekenis wordt hier vereischt.

(b) Wat volgt ontbreekt in I.

(1) Tongerloo, Averbode en Keiserbosch.

(2) In 't necrologium van Averbode 27[n] December : « Theodericus de Spina, quondam prepositi in Keyzerbosch († 1479) », dit jaartal in de uitgave voor lezing in het Kapittel, bezorgd door den oud-archivaris van Averbode, Stan. Joris, werd door dezen ingelascht.

— 275 —

Commissio status spiritualis et temporalis ad tempus propter discordiam motam ratione dignitatis abbatialis.

Johannes, permissione etc. venerabili nobis in Christo etc. salutem et sinceram etc. Cum omnium ecclesiarum nostri Ordinis cura ad nos superna auctoritate pertinere dinoscatur, presertim ille nostre sollicitudini specialius committuntur, que filiales nuncupantur. Siquidem cum ecclesia Rengisvallis Ordinis diocesisque predictorum videatur ad presens quasi pastore orbata, propter querelam et controversiam que nunc vertitur et apparet in foribus inter fratres Poncetum N., [1]) ex una, et Anselmum jam pridem priorem beate Marie in Nemore, ut asseritur, electum in monasterio predicto Rengisvallis, partibus ex altera, super jure abbatialis dignitatis jamdicti monasterii, quod unusquisque habere pretendit in ipsa, occasione cujus eidem monasterio plurima possent dampna et confusiones aliaque inconvenientia evenire, nisi per nos de aliquo circa hoc provideretur remedio opportuno : hinc est, quod pre-

missis omnibus occurrere cupientes, et ne cultus divinus aut regularis disciplina Ordinis in ipso depereat providere volentes, vobis, de cujus discreta providentia et prudenti discretione fiduciam gerimus, regimen spirituale et temporale prefati monasterii duximus tenore presentium committendum, quousque per nos aut generale capitulum circa premissa aliter fuerit ordinatum. Quodque si personaliter ad hoc vacare non potueritis, prefatum utrumque regimen alicui seu aliquibus recommittendi, in quibus confiditis et quos ydoneos noveritis, damus harum serie potestatem; precipiendo omnibus et singulis dicti monasterii personis, cujuscumque status ac conditionis existant, in virtute sancte obedientie et sub penis Ordinis, quatinus in omnibus licitis et honestis concernentibus utrumque regimen vobis aut per vos substitutis fideliter et humiliter obediant, inhibendo quoque eisdem et eorum singulis in virtute predicta ne vos aut per vos substitutum seu substitutos, quominus prefatum utrumque regimen libere ac decenter exercere valeatis, valeat aut valeant, id per se vel alium seu alios temere perturbare presumant. Datum N. sub sigillo nostro, anno Dni etc.

(1) Waarschijnlijk de XXVIIe abt van Rengéval, volgens de lijst van HUGO, met name Pontius de Fremereville, die abt werd t. j. 1435 en ontslag nam in 1440 (*o.c.*, II, 641). Zie hooger nr. 223.

— 276 —

1438, October 11.

Commissio ad visitandum et tallias recipiendum cum potestate subdelegandi.

Johannes, permissione divina etc., et abbatum etc., venerabili nobis in Christo fratri Johanni Toppeti, ecclesie Gaudiivallis abbati, nostri Premonstratensis Ordinis, Carnotensis diocesis, salutem in Domino et studiosam in commissis diligentiam adhibere. Vobis, de cujus discretione, scientia et Ordinis zelo plurimum confidimus in Domino, in virtute sancte obedientie firmiter precipiendo mandamus, et harum tenore committimus quatinus, assumpto vobiscum aliquo nostri Ordinis zelatore prelato vel canonico litterato ad infrascripta, si opus fuerit, subdelegando, visitetis omnia et singula monasteria et loca nostri Premonstratensis Ordinis in circariis et parti-

bus Frizie, Westphalie, Wadegocie, Yveldie, Suavie et Bavarie, etiam Lotharingie et Normannie constituta, tam in spiritualibus quam in temporalibus, et tam in capite quam in membris, Deum solum habendo pre oculis, corrigendo et reformando in eisdem que secundum Deum, privilegia et statuta nostri Ordinis corrigenda reppereritis seu etiam reformanda, quemadmodum per alias nostras patentes litteras vobis et collegis vestris, commissariis et procuratoribus nostris in generali Basiliensi concilio deputatis, conjunctim et divisim dudum commissum et ordinatum fore dinoscitur, et ampliori forma articulos reformationis circa nostri Ordinis essentialia continentes exsecutioni viriliter demandando, tallias insuper sive contributiones Ordini quomodolibet debitas, tam pro presenti et instanti quam retroactis annis petendi, exigendi et recipiendi quittanciasque de receptis tradendi, necnon contra solvere recusantes penas et sententias excommunicationis Ordinis declarandi et adversus ipsos non solventes juxta Ordinis nostri statuta procedendi; illos vero qui propter non solutionem predictarum talliarum sive contributionum excommunicationis sententiam incurrerint et eas solverint cum effectu absolvendi et absolutos proclamandi; atque omnia et singula faciendi, disponendi et ordinandi que ad premissa omnia et alia requirerentur, et que monasteriis et personis eorundem seu communitati Ordinis honesta, decentia pariter et utilia esse noveritis seu quomodolibet profutura, vobis ac subdelegatis vestris facultatem harum serie presentium in suo robore, per biennium a data presentium computandum duraturaram, damus, committimus vices nostras cum nostre plenitudine potestatis. Et quidquid super premissis feceritis nobis conjunctim vel divisim in nostro generali proximo capitulo referre aut rescribere nullatenus omittatis. Quodque omnes et singulos prelatos monasteriorum utriusque sexus supradictis in partibus et circariis constitutorum juxta dispositionem juris et formam statutorum Ordinis nostri per censuram ecclesiasticam compellere debeatis, ut ipsi secundum ecclesiarum suarum facultates vobis aut subdelegatis vestris in hac parte ordinandis expensas rationabiles et viaticum solvi consuetum tribuere ac concedere vobis teneantur uberose; contradictores, si qui fuerint de Ordine nostro vel rebelles per censuram ecclesiasticam et alias penas Ordinis viriliter compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Datum Lovanii in Brabantia, sub sigillo nostri generalis capituli, anno Domini M°CCCC°xxxviii°, die xi^a^ mensis Octobris, sedente ibidem propter Francorum guerras nostro capitulo generali.

— 277 —

(1438)

Confirmatio et ratificatio cujusdam electionis per dominum abbatem Premonstratensem.

Universis presentes litteras inspecturis Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, Laudunensis diocesis, salutem in Domino cum notitia veritatis. Universitati vestre notum facimus per presentes, quod vacante nuper monasterio Sancti Judoci in Nemore, alias Dompnimartini, nostri Premonstratensis Ordinis, Ambianensis diocesis, per obitum bone memorie domini Johannis [1], novissimi pastoris et abbatis ejusdem monasterii, ad preces et instantiam devoti conventus ejusdem monasterii tunc pastore viduati, venerabilibus fratribus nostris Sancti Augustini prope Morinum et Sancte Marie Lisquensis, Morinensis diocesis monasteriorum abbatibus, dicti nostri Premonstratensis Ordinis, pro celebranda ibidem novi pastoris et abbatis electione, prout nobis incumbit, vices nostras plenarie commisimus. Unde vigore mandati a nobis suscepti, loco et die conveniendi ad electionem prefixis vocatisque vocandis atque solemnitatibus secundum dispositionem juris et statutorum nostri Ordinis in talibus fieri solitis legitime observatis, altero commissariorum nostrorum, assumpto secum venerabili fratre nostro abbate monasterii sancti Andree in Nemore, supradicte Ambianensis diocesis, quemadmodum juxta tenorem commissionis nostre poterat et debebat in hujusmodi electionis negotio, presidente seu presidentibus et aliis pluribus nostri Ordinis zelatoribus viris honestis assistentibus, fratres seu canonici antedicti monasterii Sancti Judoci in Nemore in unum congregati religiosum virum fratrem Petrum Regis [2], ejusdem monasterii canonicum expresse professum, in vita et moribus commendatum atque in spiritualibus et temporalibus circumspectum, per viam inspirationis divine concorditer elegerunt, prout ex scriptis dictorum commissariorum nostrorum et antedicti monasterii conventus nobis extitit facta fides. Quam quidem electionem sic, ut premittitur, canonice factam, per nuntium specialem nobis transmittentes et presentantes, attente et humiliter supplicarunt, quatinus eandem ratam et gratam habentes auctoritate nostra paterna regulariter confirmaremus. Nos igitur, bonum honestum et utile nostri Ordinis et sepedicti monasterii plurimum attendentes atque sperantes indubie hujusmodi monasterium in spiritualibus et

temporalibus sic posse relevari, eorumque fratrum monasterii Sancti Judoci supplicationibus favorabiliter inclinati, prenominatam electionem ex tunc et ex nunc ratam gratam habentes, ipsum fratrem Petrum Regis sic electum in abbatem et pastorem sepedicti monasterii in nomine Domini harum serie confirmamus. Quocirca vobis supradictis abbatibus ad premissa commissariis nostris, seu alteri vestrum, in virtute sancte obedientie mandamus et tenore presentium committimus, quatinus premissa omnia et singula eademque concernentia per nos admissa, gratificata et approbata, si et ubi fuerit expediens, publicantes, prefatum fratrem Petrum electum, dum aut quotiens vos aut alterum vestrum, per se vel alium requisierit, vice et auctoritate nostris secundum dispositionem juris ex superhabundati confirmetis et in abbatem et pastorem pretacti monasterii Sancti Judoci in Nemore pronuntietis et instituatis; quodque in possessionem realem, actualem et corporalem ipsius monasterii juriumque ac pertinentium ejusdem ubilibet consistentium inducatis et ponatis, etiam dus et, si ad prenarratum monasterium tutus affuerit accessus, premissis solemnitatibus in Ordine nostro solitis loco suo installetis, curam et administrationem ipsius monasterii in spiritualibus et temporalibus sibi plenarie committendo. In eo qui dat gratiam, largitur premia, confidentes, quod dextera Domini sibi assistente propitia prefatum monasterium per sue circumspectionis industriam prospere dirigetur et salubrie incrementa suscipiet atque provido ac fructuoso administratori gaudebit se commissum. Insuper vobis ambobus commissariis nostris abbatibus, seu alteri vestrum, mandamus et harum tenore committimus, ut dilectis nostris filiis priori, procuratori totoque conventui tam intraneo quam forensi sepedicti monasterii Sancti Judoci firmiter et districte in virtute sancte obedientie precipiatis, etiam sub aliis penis Ordinis merito infligendis, quibus etiam harum serie precipimus et firmiter injungimus, quatinus prelibatum fratrem Petrum Regis, eorum abbatem et pastorem, benigne recipiant et honorifice tractent atque ipsum recipi et tractari sibique reverentiam et obedientiam filiales humiliter prestari et impendi, necnon de fructibus, redditibus, proventibus, juribus et obventionibus ipsius monasterii sibi vel procuratori suo respondere, et ab aliis, quantum in eis erit, integre responderi faciant et fieri procurent, vosque ididem faciatis et similiter efficaciter procuretis sicque ipsum favoribus et auxiliis prosequamini, quod ipse in commisso ejusdem monasterii regimine possit ipsum viriliter exercere, divinamque misericordiam propterea valeatis exinde uberius promereri. Nam quoad premissa omnia et

singula eademque concernentia vobis et vestrum cuilibet committimus vices nostras cum nostre plenitudine potestatis. Contradictores, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. In quorum omnium premissorum fidem et testimonium sigillum nostrum duximus presentibus apponendum. Datum N. anno Domini etc.

Et eapropter nos, abbas Premonstratensis memoratus, cum omni reverentia et honore quibus possumus reverendis in Christo patribus, dominis Dei et Sancte Sedis Apostolice gratia antistitibus et cuilibet eorundem gratiam et communionem Sancte Sedis Apostolice obtinentibus, ubilibet constitutis, supplicamus quatinus sacrum munus benedictionis, premissis peractis, eidem fratri Petro sic electo, confirmato et abbati pretacti loci sacris a jure statutis temporibus impendere seu conferre velint et dignentur vel alter eorum velit et dignetur desuper requirendus. In quorum premissorum etc. Datum apud Sanctum Quintinum etc. anno etc. die decima octava mensis Augusti.

(1) Johannes Senescallus, die abt was van 1418 tot 1438.
(2) Petrus du Roy werd gekozen in 1438 en stierf t.j. 1458. AA. PR., I, 627.

— 278 —

1428, Maart 3.

Commissio status spiritualis et temporalis ecclesie Premonstratensis cum pluribus aliis quasi in plenitudine potestatis priori Premonstratensi.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, dilecto nobis in Christo filio, fratri Johanni Toppeti, canonico et priori nostre Premonstratensis ecclesie, salutem et studiosam in commissis diligentiam adhibere. Cum pro debito nostri officii exercendo ad diversas mundi partes, etiam remotas, signanter pro incumbente nobis officio visitationis aliisque negotiis nostri Ordinis emergentibus exequendis, oporteat nos sepius transferre; quare interdiu accidit quod prelati et subditi dicti nostri Ordinis, etiam nostre Premonstratensis ecclesie ad nos in sua necessitate non possunt habere recursum : hinc est, quod periculis animarum gregis nobis commissi et indemnitatibus ecclesiarum atque personarum nostri Ordinis totis nisibus obviare volentes, de vestraque scientia, discretione et experientia plenam gerentes merito fiduciam, vobis concedimus et

tenore presentium committimus potestatem audiendi confessiones omnium personarum Ordinis et ecclesie antedictorum ad vos recursum habentium et easdem tam a sententiis excommunicationis juris et Ordinis, in casibus dumtaxat nobis permissis, quam a peccatis suis humiliter confessis absolvendi et eisdem injungendi penitentias salutares, apostatasque seu fugitivos capiendi seu capi faciendi, recipiendi, puniendi et absolvendi; etiam in ecclesias nostri Ordinis emittendi secundum nostri Ordinis statuta, et alias disponendi prout vobis videbitur expedire. Quodque electiones prelatorum in nostris filiabus ecclesiis regendi seu regendas aliis committendi, electos et postulatos seu translatos confirmandi seu reprobandi, ac ipsos dyocesanis ad curam animarum et munus benedictionis suscipiendi, presentandi. Et si fratres et canonici Ordinis de eligendo prelato discordes fuerint providendi ecclesiis de aliis ydoneis personis; ecclesias insuper et monasteria nostri Ordinis tam in spiritualibus quam in temporalibus et tam in capite quam in membris visitandi seu aliis visitandas committendi, corrigendi et reformandi que in eisdem lima correctionis noveritis indigere; cessiones seu resignationes prelatorum justas et rationabiles, causas cedendi aut resignandi suas dignitates pretendentium, si petierint, recipiendi, et vobis videatur ecclesiis utile ac Ordini honestas, ipsosque ad cedendum, si fuerit expediens vel utile compellendi, ipsisque cedentibus, secundum suorum regiminis et probitatis merita nostrique Ordinis instituta de provisione competenti providendi et etiam confirmandi, omnesque subditos nostros tam in ecclesia nostra Premonstratensi, prout ad officium vestrum pertinere dinoscitur, quam in ceteris nostri Ordinis ecclesiis visitandi, corrigendi, puniendi per carcerem, emissionem vel alias, secundum quantitatem suorum excessuum, prout delinquerint plus vel minus; penas quoque a vobis eisdem injunctas, ad supplicationem bonorum et honestorum, moderandi secundum quod discretioni vestre videbitur expedire, et si casus hoc exquisierit, eos et eorum quemlibet ad ecclesiam Premonstratensem, vel alibi, pro suis demeritis puniendos per potentiam secularem, si necesse fuerit, adducendi. Et omnia alia et singula nostram auctoritatem pariter et jurisdictionem concernentia faciendi, disponendi et ordinandi que in premissis omnibus videbitis facienda, disponenda et ordinanda, committendo nichilominus vobis, quemadmodum vestro attinet officio, totum nostre Premonstratensis ecclesie spirituale regimen et temporale, propterea non negligendo quin ad ipsum geratis animum specialem. Et ut parrochiales ecclesias nostri patronatus vacantes et in posterum vacaturas aliquem

seu aliquos ydoneos dyocesano ad regendas ecclesias memoratas potestatem habeatis presentandi, necnon nostros et nostre ecclesie novitios, dum tamen professi extiterint, ad ordines quando vobis expediens videbitur transmittendi; et in congregationibus seu convocationibus, ad quos per nostros majores et dominatores contingeret nos vocari et in quibus, si presentes essemus, comparere personaliter teneremur, comparendi loco nostri ad nos excusandum, faciendi et concludendi omnia et singula que, si presentes essemus, facere et concludere teneremur et possemus, etiam si mandatum exigerent magis speciale. Postremo ut cum prelatis et canonicis Ordinis nostri si quam — quod absit ! — irregularitatem contraxerint, abbas seu prelatus Ordinis qui vobiscum in premissis exequendis vel aliquo eorundem coassumptus fuerit, aut cui vices vestras subdelegaveritis in hac parte, potestatem dispensandi habeat in casibus nobis permissis, plenam damus et concedimus per presentes potestatem. Necnon quoad premissa omnia et singula et quodlibet premissorum tangentia diligenter exequenda vobis et subdelegatis vestris de hinc instituendis et cuilibet eorundem harum serie concedimus cum nostre potestatis plenitudine liberam potestatem pariter et facultatem, presentibus usque ad revocationem nostram in suo robore plenarie duraturis. Contradictores, si qui fuerint de Ordine nostro, vel rebelles per censuram ecclesiasticam et alias penas Ordinis predesignati viriliter compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. In cujus rei testimonium sigillum nostre abbatialis dignitatis duximus presentibus appendendum. Datum apud Sanctum Quintinum in Viromandia sub anno a Nativitate Domini Millesimo quadringentesimo vicesimo [a]) octavo, die tercia mensis martii etc.

(a) Er schijnt eerst gestaan te hebben « tricesimo », maar over de 3 eerste letters werd door latere hand een groote « v » geschreven.

— 279 —

1439

Citatio cujusdam religiosi quondam abbatis sub aliquibus penis ad proximum generale capitulum etc. [1]).

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, venerabili nobis in Christo fratri, abbati Sancti Bonifacii in Dockum, ac

aliis nostri Ordinis prelatis ad quos presentes nostre littere pervenerint, salutem in Domino et mandatis nostris districte obedire. Vobis virtute sancte obedientie et sub penis Ordinis districte precipiendo mandamus quatinus statim, visis presentibus, citetis vice et auctoritate nostra Folkerum, olim Vallis Sancte Marie abbatem, si vestris parere mandatis aut ordinationibus contumaciter contempserit [a]), quem et nos tenore presentium peremptorie sic citamus, ut compareat coram nobis et patribus Ordinis nostri in nostro generali capitulo Bruxelle proxime celebrando, Ordini et conventui dicti monasterii Vallis Sancte Marie super objiciendis per seriem legitime responsurus, sub amissionis et privationis reddituum ei a conventu jamdicto Vallis Sancte Marie, ut dicitur, deputatorum, ac Ordinis penis necnon perditione cause et causarum contra eundem in dicto generali capitulo movendarum; censuris aliis in eundem per antea latis in suo robore nichilominus permansuris. Alioquin, si comparere neglexerit, ad penas preexpressas et ad alia juris remedia erimus arctius processuri contumacia ipsius non obstante. Et quid inde feceritis nobis et nostro proximo generali capitulo rescribatis vel remittatis. Datum harum nostrarum testimonio litterarum nostri sigilli appensione munitarum in Sancto Foillano prope Rodium anno Dni M°CCCC° xxxix° etc. Vel sic : rescribendo litteras sigillatas in signum executionis facte etc.

(a) Er is in dezen volzin iets foutief, wat ook door een teeken in margine wordt aangeduid, maar zonder verbetering.

(1) Zie hooger nr. 237.

— 280 —

Commissio status spiritualis et temporalis cuidam religioso vacante monasterio suo per mortem sui abbatis etc.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, dilecto nobis in Christo filio, fratri Guillelmo N., canonico ecclesie Beate Marie Cuissiacensis, nostri Premonstratenis Ordinis, Laudunensis diocesis, salutem et pie paternitatis affectum. Ex injuncte nobis cure pastoralis officio nobis incumbit ecclesiarum nostri Ordinis, juxta possibilitatis nostre modulum, profectibus insudare et dispendiis similiter obviare. Sane cum ecclesia tua, que nobis immediate subesse dinoscitur, sit ad presens pastoris solatio destituta, nec sit qui

valeat aut debeat eidem sic vacanti absque nostra auctoritate intendere : hinc est, quod ipsi providere cupientes ne in spiritualibus et temporalibus propter hujusmodi vacantiam detrimenta patiatur aut in ipsa cultus imminuatur divinus seu depereat regularis disciplina Ordinis, tibi, de cujus discreta prudentia et prudenti discretione fiduciam gerimus pleniorem, regimen utrumque dicte ecclesie, spirituale videlicet et temporale usque ad nostram vel tui proximi futuri abbatis revocationem presentium per tenorem duximus committendum; ita tamen quod de receptis per te factis nobis aut tuo proximo futuro abbati, seu illis quorum interest aut interesse poterit, justam et legalem debeas reddere rationem. Volumus etiam, et tibi in virtute sancte obedientie precipimus, ut si aliqua ardua aut magna negotia dicta regimina tangentia evenire contigerit, quod de illis absque majoris et sanioris [a]) conventus consilio disponere non presumas, precipiendo omnibus et singulis dicti monasterii personis cujuscumque status, gradus, conditionis existant, quatinus in omnibus licitis et honestis utrumque regimen predictum concernentibus tibi obediant sicut patri, inhibendo quousque (*sic*) eisdem et ipsorum singulis in virtute predicta, ne te, quominus dicta regimina libere et decenter exercere valeas, per se vel per alium seu alios temere perturbare presumant. Datum in monasterio N. sub sigillo nostro anno Dni etc.

(a) In I en II foutief « senioris ».

— 281 —

Confirmatio parrochialis ecclesie pro quodam religioso.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, dilecto nobis in Christo filio, fratri N., canonico professo monasterio Novecellensis prope Frisingam, nostri Premonstratensis Ordinis, N. diocesis, salutem et paterne dilectionis affectum. Collocationem et domum parrochialis ecclesie N., dicte diocesis, tibi a tuo prelato factam, vel quod tuus confirmavit pater abbas, ad preces tuas et quorundam aliorum per presentes laudamus, approbamus et confirmamus, volentes te pacifica dicte parrochialis ecclesie possessione, quamdiu vitam duxeris in humanis, gaudere; nisi fortassis per te — quod absit ! — in posterum tam enormis committeretur excessus, quod propterea ab eadem merito venires et esses privandus. Datum Lovanii sub sigillo nostro, anno etc.

— 282 —

1438, September 17.

Mandatum majorum penitentiariorum sacri Basiliensis Concilii cuidam preposito Ordinis, ut recipiat religiosum suum qui apostataverat etc.

Amedeus, Lugdunensis, Nicholaus Parnomitanus, archiepiscopi, Santius Montis Orgonum et Thomas de Daudraynan, Ostensis et Candide Case diocesis, abbates, penitentiarii majores per sacrum Basiliense Concilium deputati, religioso viro preposito monasterii Sancte Elizabeth de Genliaco, Ordinis Premonstratensis, per prepositum solitum gubernari, Noviomensis diocesis, salutem in Domino. Sua nobis frater Johannes Prepositi, presbiter canonicus professus monasterii et Ordinis predictorum petitione monstravit, quod ipse olim monasterium ipsum, in quo se voto professionis astrinxerat, ex quadam animi levitate, habitu et Ordine derelictis, illicenciatus exivit et ad seculum est reversus, in quo aliquandiu dampnabiliter extitit evagatus, propter quod excommunicationis incurrit sententiam in tales per constitutiones et statuta monasterii et Ordinis predictorum generaliter promulgatum. Et sic ligatus tanquam simplex et juris ignarus, et non in contemptu clavium, duabus dumtaxat vicibus divina celebravit officia et alias immiscuit se eisdem. Cum autem nunc, Domino faciente ad cor reversus, redire cupiat ad ovile, ut tenetur, supplicari fecit humiliter sibi super hiis de remedio opportuno misericorditer provideri. Nos igitur, attendentes quod via rigoris seu penalis asperitas fragilitatem carnis humane non edificat sed corrumpit, anime sue salutem providere volentes, auctoritate ipsius Sacri Basiliensis Concilii universalem ecclesiam representantis, discretioni tue eadem auctoritate committimus teque rogantes et exhortantes in Domino Jhesu Christo tibique in remissionem tuorum peccaminum injungentes, quatinus more boni patrisfamilias de inventa ove perdita gloriantis, eundem fratrem Johannem ad te de mandato nostro infra spatium trium mensium, a data presentium computandum, humiliter revertentem ad suos habitum et religionem fratrumque suorum consortium, benigne recipias et sincera in Domino pertrectas (*sic*) caritate, disciplina Ordinis juxta ipsius statuta hac vice, ob reverentiam Universalis Ecclesie sic circa eum misericorditer temperata, quod a reassumptione suorum habitus et religionis timore ultionis seu pene minime retraha-

tur, et ne amplius in tui Ordinis scandalum et sue anime detrimentum per seculum evagari cogatur. Et postquam in ipso Ordine receptus et aliquandiu laudabiliter conversatus fuerit, injuncta modo pro merito culpe penitentia salutari eoque ad tempus, prout expedire videris, a suorum ordinum exsecutione suspenso, demum suffragantibus sibi meritis alioque canonico non obstante, secum super irregularitate, quam sic ligatus divina celebrando officia et alias immiscendo se eisdem contraxit, dispenses misericorditer cum eodem. Si vero infra dictum terminum ad te, impedimento legitimo cessante, redire neglexerit cum effectu, ex tunc ipso jure in statum pristinum relabatur et presentes littere nullius penitus sint momenti. Datum Basilee, xv° Kal. Octobris, anno a Nativitate Domini M° cccc° xxxviii°.

Absolutus est per me fratrem Ludovicum Crampe Sacri Basiliensis Concilii minorem penitentiarium.

— 283 —

1438, October 11.

Inhibitio facta cuidam religioso, quondam abbati, per commissarios capituli generalis sub penis Ordinis ne molestet modernum abbatem suum vel trahat ad audientiam extraordinariam etc. cum potestate citandi ad generale capitulum etc.

Johannes, permissione divina etc. et abbatum etc. venerabilibus in Christo fratribus Agie Minoris abbati, Adelbergensis et Sorettensis, nostri Premonstratensis Ordinis, Constantiensis diocesis, ecclesiarum prepositis, salutem et in commissis diligentiam adhibere studiosam. Ad nostram veridicorum relatu pervenit notitiam, quod frater Balthazar Villici, religiosus monasterii Ursbergensis, pro nunc suis exigentibus demeritis a dignitate abbatiali destitutus et amotus, quantum in ipso est nititur venerabilem fratrem nostrum Wilhelmum, abbatem Ursbergensem, debite et canonice in ipsa prelatura per nostros commissarios restitutum, molestare, et Ordinis audientiam subterfugendo, coram judice extraordinario in causam trahere, in contemptum religionis et vilipendium non modicum nostre jurisdictionis. Quamobrem vobis conjunctim, et cuilibet vestrum in solidum, si ad hoc pariter vacare non potueritis, in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus et mandando precipimus, quatinus prenominato fratri Baltazar,

vice et auctoritate nostra et sub penis Ordinis inhibeatis quod prememoratum Wilhelmum, abbatem suum Ursbergensem, ratione sue restitutionis per nostros commissarios, ut premittitur, legitime et debite facte (quam quidem restitutionem abbatialis dignitatis, et generaliter omnia et singula acta et actitata eadem concernentia, per vos eadem auctoritate nostra laudari, approbari, ratificari et confirmari volumus) quovis modo de cetero non presumat molestare quominus pacifica possessione predicte dignitatis valeat gaudere. Quodque si idem frater ab hujusmodi infestatione seu molestatione indebita noluerit desistere, ipsum ad nostrum citetis proximum generale capitulum favente Altissimo Bruxelle celebrandum. Nam quantum ad hoc et premissa quelibet ac eadem concernentia vobis concedimus nostram potestatis plenitudinem. Et quidquid feceritis in premissis, seu alter vestrum fecerit, nostro antedicto generali capitulo referatis. Contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam et alias Ordinis penas compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Datum Lovanii, sub sigillo nostri generalis capituli, anno Domini M° quadringentesimo xxxviii die xi[a] mensis Octobris, sedente ibidem, propter Francorum guerras, nostro capitulo generali.

— 284 —

1438.

Commissio pluribus directa abbatibus ad inquirendum de statu scandaloso cujusdam religiosi, quondam abbatis, cum potestate puniendi eum casu quo etc., ac citandi etc. [1]).

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, venerabilibus nobis in Christo fratribus Sancti Bonifacii ac Orti Sancte Marie monasteriorum abbatibus, nostri Premonstratensis Ordinis, Trajectensis diocesis, salutem in Domino et studiosam diligentiam in commissis adhibere. Ad hoc potissime nostra versari debet intentio et ad id injunctum nostre sollicitudinis officium nos compellit, ut juxta possibilitatis nostre modulum laboremus quatinus in agro nostre religionis nullus invalescat vastabilis herbe contagio, qui decorem ejus obnubilet aut sue frangantie reprimere possit odorem. Et ideo libenter adjicimus labores et operas ut idem ager, sordibus et abhominationibus expiatus, reddatur in conspectu Dei prefulgidus et afferat ei fructus placidos et salubres. Sane quorundam veridico-

rum et fidedignorum clamoroso relatu ad nostram pervenit notitiam quod a fratre Folkero, quondam abbate monasterii Vallis Sancte Marie in Lidlum, Ordinis et diocesis predictorum, tot in vita et moribus deformitates, dissolutiones quoque ac inobedientie et rebelliones respectu nostri Ordinis et suorum superiorum, etiam in spiritualibus et temporalibus excessus, negligentie et transgressiones scandalose prodierunt, talemque ac tantam maculam in nostro Ordine posuisse dinoscitur, quod nisi ejus obvietur principiis ejusdem in flammam transibunt totius monasterii predicti destructionem sueque anime proprie eternam combustionem et morbus cronicus fistilare incipiens non abscisus usque perveniet ad medullas; — verum quum vis humane non patitur unum corpus uno eodemque tempore pluribus locis se presentari, nosque de premissis deformitatibus, excessibus, dissolutionibus, negligentiis, rebellionibus, inobedientiis et multiplicibus scandalis, necnon gravaminibus et oneribus suo prefato monasterio per ipsum aut suos, vel occasione sua illatis, prout didicimus, certam non habeamus notitiam pro presenti, et nos propter inevitibilia nostre Premonstratensis ecclesie ac Ordinis nostri negotia sicut optamus nequeamus illuc personaliter proficisci : hinc est quod nos, de vestra industriosa fidelitate fidelique industria, probitate ac solertia plenarie confidentes in Domino, vobis in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus et mandando committimus, quatinus vos duo simul, aut alter vestrum — si ad hoc ambo vacare non potueritis, assumpto secum aliquo nostri Ordinis zelatore prelato, ad prefatum monasterium Vallis Sancte Marie in Lidlum vos transferentes, in eodem super utroque statu spirituali et temporali predicti fratris Folkeri a fratribus religiosis dicti monasterii et aliis fidedignis, Deum solum habendo pre oculis, diligenter inquiratis; et signanter super enormi segnie (?) ac deformitate morum, transgressione preceptorum Ordinis ac regule nostre, bonorumque monasterii sui curiosa expensione et vana expositione sollerter inquirere curetis, et si eundem fratrem Folkerum in vita et moribus scandalosum et reprehensibilem, aut Ordinis nostri prevaricatorem bonorumque monasterii distractorem seu circa premissa superius vel aliquid ipsorum culpabilem et reum per justam informationem et debitam inquisitionem inveneritis, aut honoris sui prodigum et sue salutis immemorem, ipsum pena debita, secundum casuum exigentiam et Ordinis nostri statuta regularia, ut puta per carcerem, emissionem vel alias vice et auctoritate nostra juste puniatis. Quodque si sepedictus frater vestris, ymmo verius nostris — quod absit ! — contempserit parere mandatis, correctio-

nibus, ordinationibus et preceptis, se inobedientem et rebellem totaliter vel in parte vobis exhibendo, aut etiam quascumque querimonias seu querelas ab abbate moderno seu fratribus conventualibus sepe nominati monasterii super magnitudine cujusdam annue pensionis sibi pridem assignate, ratione cessionis ab abbatiali dignitate per eundem facte, audiveritis, de qua aliqualiter informati sumus quod non in modicum vergerit monasterii predicti gravamen et salutis prefati Folkeri detrimentum, tam ipsum Folkerum sub pena privationis supradicte annue pensionis ac archidiaconatus et decanatus Wkhemensi sibi assignatorum, quam coram vobis querelas et queremonias in hujusmodi deferentes, coram nobis et nostro generali capitulo proxime futuro Bruxelle celebrando citetis peremptorie comparituros, quatinus unaqueque pars id quod circa prefate annue pensionis assignationem proponere, dicere, allegare, objicere vel juste respondere voluerit, proponat, alleget, dicat et respondeat, expectantes et firma spe tenentes sibi debere fieri debitum justicie complementum. Et quid inde feceritis nobis aut nostro predicto generali capitulo fideliter rescribatis. Quantum autem ad omnia et singula premissa ac eadem concernentia vobis conjunctim, aut cuilibet vestrum — ut dictum est — committimus vices nostras cum plenitudine potestatis; contradictores et rebelles, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam compescendo, invocato ad hoc etc. Datum in monasterio Sancti Foillani, supradicti Ordinis, sub sigillo nostro anno Domini millesimo etc. xxxviii etc.

(1) Zie hooger nr. 280.

— 285 —

Confessionale pro preposito monialium cum potestate absolvendi sorores moniales sibi subjectas a sententiis excommunicationis Ordinis et dispensandi cum eisdem super irregularitate, stallo, voce etc.

Johannes, permissione divina etc., venerabili nobis in Christo fratri Oldoni, preposito sororum monialium Sancti Sepulchri in Buvonia [a]), nostri Premonstatensis Ordinis, Trajectensis diocesis, salutem en sinceram in Domino caritatem. Precibus pro parte vestra nobis factis benigniter annuentes, ut confessorem ydoneum nostri Ordinis, qui vos a peccatis vestris sibi confessis et sententiis excommunicationis Ordinis possit absolvere penitentiamque salutarem injungere ac super irregularitate, si quam — quod absit ! — contra-

xeritis, dum tamen abbas Ordinis nostri extiterit, in casibus dumtaxat nobis permissis, vobiscum valeat dispensare, insuper ut sorores moniales vobis subjectas delinquentes, per carcerem, emissionem ac alias, secundum Ordinis instituta, punire possitis, ac etiam penam eis injunctam mitigare, vocem, stallum, obedientiamque nominatam ac griseam tunicam eisdem reddere et ad omnes honores pristinos et actus legittimos restituere, ipsas a sententiis excommunicationis Ordinis absolvere, necnon super irregularitate, si quam — quod absit ! — contraxerint, cum eisdem dispensare in casibus nobis permissis, nostram specialem licentiam vobis tenore presentium, quas ultra quinquennium nullius decernimus esse valoris, concedimus et indulgemus. Datum in monasterio Sancti Foillani, nostri predicti Ordinis, sub sigillo nostro, anno Domini millesimo etc.

(a) Foutief voor *Buwano*.

— 286 —

Citatorium abbatibus et religiosis directum ad citandum quemdam religiosum coram Domino Premonstratensi etc. [1]).

Johannes, permissione divina etc. venerabilibus nobis in Christo fratribus abbatibus, necnon dilectis nobis in Christo filiis canonicis tam curatis quam non curatis nostri Premonstratensis Ordinis ubilibet constitutis, salutem in Domino et hiis nostris mandatis firmiter obedire. Vobis et cuilibet vestrum in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus, quatinus citetis, vel alter vestrum citet, peremptorie magistrum Hermannum, canonicum monasterii Insule beate Marie, nostri Premonstratensis Ordinis, Trajectensis diocesis, coram nobis ad xx^{am} diem hujus mensis in oppido Lovaniensi personaliter compariturum, ac super sibi objiciendis promotori causarum Ordinis quod justum fuerit responsurum, eundem Hermannum certificando, quod sive die et loco prefixis comparere curaverit sive non, nos nichilominus contra eum procedemus justitia mediante. Et quidquid inde feceritis nobis referre aut rescribere nullatenus omittatis. Datum [a]) in monasterio N., anno Domini M^{o} etc.

(a) Wat volgt ontbreekt in I.

(1) Zie hooger nr 261.

— 287 —

Monitio canonica fienda cuidam preposito ut satisfaciat infra certum tempus fratri N. de somma N. Alioquin, termino elapso, excommunicetur vel citetur etc.

Johannes, permissione divina etc. Universis nostri Premonstratensis Ordinis religiosis salutem in Domino et mandatis nostris firmiter obedire. Vobis et cuilibet vestrum in virtute sancte obedientie et sub penis Ordinis districte precipiendo mandamus, vosque ceteros presbyteros, notarios et clericos cujuscumque diocesis fueritis exhortamus in Domino, quatinus moneatis auctoritate nostra fratrem Ruthgerum N., prepositum de Bedebur, quem nos etiam tenore presentium monemus, ut infra decem dies vestram monitionem immediate sequentes, quorum dierum tres pro primo, tres pro secundo, et reliquos quatuor pro tertio et peremptorio termino ac monitione canonica eidem prefigimus et assignamus, satisfaciat dilecto in Christo filio fratri N., canonico regulari monasterii Averbodiensis, nostri Ordinis predicti, de triginta octo florenis renensibus in quibus eidem fratri dictus Ruthgerus diu fuit et adhuc est obligatus ratione salarii sui et expensarum factarum in causa quam dictus frater Ruthgerus contra quasdam sui monasterii religiosas olim coram nobis et nostro capitulo generali, in monasterio Sancti Foillani ultime celebrato pendente (*sic*) cujus quidem cause jam dictus frater Johannes nomine sepedicti fratris Ruthgeri extiterat procurator. Alioquin dictis decem diebus elapsis, si dictus frater Ruthgerus mandatis nostris non paruerit cum effectu, vos et quilibet vestrum in monasteriis vestris, qui desuper fueritis requisiti, ipum fratrem Ruthgerum penas inobedientie et Ordinis declarabitis incidisse singulis diebus dominicis et festivis eundem excommunicando, absolutionem vero dicte excommunicationis nobis aut nostro capitulo generali reservantes; nisi causam contra premissa allegare voluerit, quare ad predicta non teneatur; quam si pretenderet allegare, citetis eundem coram nobis et nostro capitulo generali ad instans festum sancti Dyonisii Valenchenis celebrando hujusmodi causam allegaturum et juri Ordinis pariturum cum intimatione. Et quidquid per vos aut alterum vestrum factum fuerit nobis fideliter rescribatis. Datum in monasterio Sancti Foillani sub sigillo nostro, anno Domini Millesimo etc.

— 288 —

Supplicatio quorundam abbatum Ordinis ipsi capitulo generali ut

propter grandes expensas factas in defensione privilegiorum recompensentur etc.

Exponunt vestris paternitatibus vestri devoti oratores et obedientie filii abbates et conventus Sancti Judoci in Nemore, alias Dompni Martini et Sancti Andree etc. in Nemore ac Sancti Johannis prope et extra muros Ambianensis (*sic*) vestri Ordinis monasteriorum abbates, Ambianensis diocesis : cum in sacro concilio Basiliensi diversos habuerint processus pro defensione privilegiorum, libertatum et exemptionum totius vestre religionis preclare contra et adversus reverendum patrem et dominum, dominum Jo*hannem* tunc Ambianensem, nunc vero Morinensem episcopum, in quibus divina favente gratia et diligentia suorum ad hororem et utilitatem Ordinis et presertim suorum monasteriorum optatum et diffinitivum obtinuerunt triumphum, in quibus habuerunt graves expensas successive et in diversis locis usque ad sommam quadringentorum ducatorum et amplius; et quia privilegia, libertates et exemptiones communes Religionis debent expensis communibus tueri et defendi, supplicant humiliter quatinus eisdem et suis necessitatibus succurere dignemini ac velitis certas pecuniarum sommas pro suis gravaminibus relevandis offerendo vel saltem assignando, sicque detur animus et firma spes ceteris volentibus defendere bonum commune totius Ordinis quod se viriliter et dicta privilegia defendant et tueantur contra quoscumque, sperantes a suis expensis et gravaminibus in posterum relevari. Et ipsi pro vestris paternitatibus suppliciter Deum orabunt.

— 289 —

Sententia et condempnatio fratris N. propter suos excessus enormes ad perpetuos carceres per capitulum generale.

Universis presentes litteras inspecturis Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, et abbatum ejudem Ordinis capitulum generale, salutem cum notitia veritatis. Ordo exigit justitie quantitati culpe quantitatem correspondere pene, puta diversis morbis diversa remedia adhibenda. Nos vero, quos zelus religionis inspiramine ex alto benigne incendit, pro tribunali ad reddendum unicuique justitie complementum in hoc generali capitulo congregati, attendentes graves et enormes excessus quorum quidam coram nobis sufficienter sunt probati, quorumdam vero notorietas per evidentiam

patet, quos frater N., religiosus et sacerdos monasterii N., dyabolo instigante, in scandalum matris ecclesie et Ordinis nostri in predicto monasterio et extra nequiter et pluries commisit, super quibus sepius salutaribus monitionibus correptus et quamquam frequenter sub spe emendationis predicto fratri N. super penis debitis gratia magna facta est, ymmo verius pene excessibus suis digne per visitatores aut commissarios Ordinis suspense fuerint, nichilominus tamen ad nequiora, ymmo nequissima, que propter gravem enormitatem eorundem ac sacri sacerdotii honorem estimamus non fore reseranda, recidivando relapsus est, quapropter nolentes tantam iniquitatem aliqua tergiversatione celare, ne rigor Ordinis omnino vacillet, per presentes de communi consensu decernimus et sententialiter pronuntiamus predictum fratrem N. perpetuis carceribus includendum, quatinus antedictum monasterium a periculis gravibus et dampnis magnis, que multociens eidem inferre comminatus est, liberum et ratum possit permanere. Datum N. sub sigillo nostri generalis capituli, anno etc.

— 290 —

Constitutio nuntii Ordinis, cum recommendatione.

Universis et singulis Christi fidelibus ecclesiasticis et secularibus cujuscumque status, dignitatis, gradus seu proeminentie, Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, et abbatum ejusdem Ordinis capitulum generale, salutem cum veritatis notitia. Noveritis quod nos, de probitate et diligentia dilecti nobis in Christo Laurentii de Haecht merito quamplurimum confidentes, ipsum cursorem nostrum et nuntium specialem fecimus et tenore presentium facimus. Quapropter vobis omnibus et singulis, quibus presentes innotuerint, humiliter et devote duximus supplicandum, recommendando ipsum, quatinus quotiescumque pro negotiis Ordinis eundo et redeundo per loca seu districtus vestros ire et ad vestra tabernacula declinare eundem contigerit, auxilio, favore, subsidio necnon operibus pietatis confovere dignemini, etiam, si opus fuerit, salvum conductum prestantes et eundem libere abire permittentes, tantum super hoc facientes, quantum in causa consimili vestris omnibus nos facere velletis et quod a Deo debeatis proinde merito premiari. Datum N., sub sigillo nostri generalis capituli, anno Domini millesimo etc. sedente nostro capitulo generali.

— 291 —

1439, October 22.

Commissio ad ponendum curatum in possessione parochialis ecclesie [1]).

Radulphus Presbyteri, archidiaconus Hanonie et canonicus in ecclesia Cameracensi, dilecto nostro decano Christianitatis de Montibus, seu ejus locum tenenti, salutem in Domino. Discretum virum, fratrem Johannem del Forge, presbyterum, ad parochialem ecclesiad beati Martini de Mignal, Cameracensis diocesis, ad collationem, provisionem et presentationem venerabilis patris, domini abbatis monasterii ecclesie Sancti Foillani prope Rodium, per liberam resignationem fratris Johannis Joveman [a]), ultimi possessoris ejusdem, in manibus dicti Abbatis factam, et admissam, nobis per litteras patentes ejusdem venerabilis patris, quas penes nos more solito retinuimus, et ex causa presentatum et per nos rite admissum, ad vos transmittimus, mandando et injungendo quatinus eundem fratrem Johannem del Forge, seu ejus procuratorem, in possessionem corporalem et realem dicte parochialis ecclesie juriumque suorum ac pertinentiarum ejusdem ponatis et inducatis seu poni et induci faciatis, adhibitis solemnitatibus in talibus adhiberi consuetis, jure nostro et quolibet alieno semper salvo. In cujus rei testimonium sigillum nostrum presentibus duximus apponendum. Datum in domo habitationis nostre Cameraci, anno M° cccc° xxxix° die xxii[a] mensis Octobris.

(a) Kan ook gelezen worden *Joveniau*.

(1) Zie verder nr 297.

— 292 —

Commissio in forma communi ad visitandum et tallias colligendum duobus prelatis directa etc. pro circaria Floreffie.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, et abbatum ejusdem Ordinis capitulum generale, venerabilibus nobis in Christo fratribus Floreffie et Bone Spei abbatibus, nostri Premonstratensis Ordinis, Leodiensis et Cameracensis diocesis, salutem et sinceram

in Domino caritatem. Vobis in virtute *enz. als hooger onder nr* 276. Ac omnia et singula faciendi que visitationis requirit officium et que ecclesiis sive monasteriis ipsius circarie ac personis eorundem utilia et decentia perspexeritis seu alias quomodolibet profutura, vobis et cuilibet vestrum in solidum damus serie presentium plenariam potestatem. Et quidquid super premissis omnibus et singulis feceritis nostro proximo generali capitulo referatis aut liquide sub litteris vestris rescribatis. Contradictores etc. Invocato etc. Datum Lovanii sub sigillo nostri capituli generalis.

— 293 —

1439, December 31.

Presentatio secularis ad capellaniam in dyocesi Noviomensi.

Reverendo in Christo patri ac domino, domino Jo*hanni*, Dei gratia Noviomensi episcopo, aut ejusdem in spiritualibus vicariis venerandis, Guillelmus, permissione divina humilis abbas monasterii Sancti Foillani prope Rodium, Cameracensis diocesis, Ordinis Premonstratensis, cum debito honoris et reverentie ad beneplacita paratam voluntatem. Ad perpetuam cappellaniam Sancti Nicasii de Menricourt, vestre Noviomensis diocesis, ad nostram presentationem jure nostri patronatus et ad collationem vestram spectantem, liberam et vacantem, seu dum ea vacari contigerit per puram, liberam et simplicem resignationem discreti viri, domini Toussani Cornuaille, presbyteri ejusdem possessoris legittimi, in manibus vestris factam aut fiendam, et a vobis admissam seu admittendam, venerabilem virum Nycholaum Corpel, clericum, tenore presentium reverende vestre paternitati sive vicariis antedictis presentamus, eidem reverende paternitati seu vicariis prelibatis supplicantes predictam cappellaniam Sancti Nicasii, memorato Nycholao conferre et assignare, ac sibi de eadem providere et eundem investiri, necnon ipsum, aut ejus procuratorem pro eo, in possessionem corporalem, actualem sasinamque (*sic*) investituram dicte cappellanie cum suis juribus et pertinentiis universis ponere et inducere, seu poni et induci mandare dignemini et velitis. In quorum omnium et singulorum premissorum testimonium sigillum nostrum duximus apponendum. Datum in dicto monasterio nostro, anno Domini M° cccc° xxxix° die ultima mensis Decembris.

— 294 —

1440, Juli 9.

Dispensatio cum curato ut non resideat personaliter in cura.

Vicarii generales in spiritualibus et temporalibus reverendi in Christo patris et domini nostri metuendi, domni Johannis de Burgundia, Dei gratia episcopi Cameracensis, dilecto nostro in Christo fratri Johanni de Pratis, religioso presbytero curato ecclesie de Strepy [1]), Cameracensis diocesis, salutem in Domino. Ut in dicta vestra parochiali ecclesia non teneamini hinc ad unum annum, synodali revocatione interim facienda non obstante, personaliter residere, fructus quoque redditus et proventus ejusdem, nisi dicto reverendo patri aut archydiacono loci alias fuerint acquisiti, proviso quod eidem per notum et ydoneum presbyterum, dicto reverendo patri seu nobis infra mensem presentandum, nisi alias fuerit presentatus, bene et laudabiliter in divinis deservire faciatis, ac edificia ejusdem, ad que pro ipsa tenemini, debite sustentetis, dummodo per ultimam quindenam instantis quadragesime personaliter in eadem resideatis et extraneis curis non deserviatis, vobiscum gratiose dispensamus per presentes, quas decano christianitatis loci infra xix^{am} diem instantis mensis Septembris presentari volumus et penes eum dimitti, ut de hoc in proxima synodo compotum faciat et rationem, alioquin hujusmodi dispensationis gratiam annullamus. Datum Cameraci sub sigillo sedis Cameracensis quo utimur in hac parte, anno Domini M^{o} cccc^{o} quadragesimo die 12^{a} mensis Julii.

Villani.

(1) Het begevingsrecht op deze kerk behoorde aan de abdij van S. Feuillien, krachtens schenking van Burchardus. b.v. Kamerijk, t.j. 1125. AA. PR., I, Prob. DLXII.

— 295 —

1439, November 1.

Constitutio prioris scolarium.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, dilecto nobis in Christo filio fratri N., canonico nostro Premonstratensi, salutem et pie paternitatis affectum. De tua prudenti discretione et

discreta prudentia plenarie confidentes, tibi regimen, administrationem et custodiam collegii Parisiensis et scolarium nostri Ordinis in eodem commorantium et commoraturorum, tam spiritualiter quam temporaliter, duximus tenore presentium committendum, teque in possessionem omnium illorum, que priores dictorum scolarium de jure vel consuetudine retroactis temporibus habere consueverunt preficimus et inducimus per presentes cum omnibus prerogativis, juribus, proventibus et emolumentis ad hujusmodi prioratum pertinentibus; precipiendo omnibus scolaribus nostri Ordinis ibidem studentibus, tam presentibus quam futuris, quatinus tibi et venerabili fratri nostro abbati monasterii Gaudii Vallis [1]), nostri jamdicti Ordinis, in absentia tua, si presens fuerit, alioquin illi cui pro tempore vices tuas committere decreveris, in omnibus et singulis ad regularem disciplinam et scolasticam honestatem spectantibus humiliter obediant sicut decet. Quod si quis tibi aut prefato abbati aut illi cui pro tempore vices tuas committere decreveris inobediens fuerit aut rebellis, volumus quod talem vel tales indilate ad propriam remittas ecclesiam, secundum sua demerita puniendum vel puniendos. Inhibemus insuper prefatis scolaribus sub pena excommunicationis ne domum seu collegium nostri prefati Ordinis post pulsationem completorii Fratrum Minorum Parisiensium quomodolibet exire presumant nisi cum suis propriis abbatibus seu aliis laudabilibus personis et de tua licentia petita et obtenta. Te vero, quum oportet propter nostra et ecclesie nostre negotia sepius nostrum exire collegium, nolumus quoad hujusmodi penam obligari. Preterea audiendi confessiones dictorum scolarium et a peccatis tibi confessis et sententiis Ordinis absolvendi ac salutares penitentias injungendi, vobis, abbati vero Gaudii Vallis predicto, super irregularitate, si quam, — quod absit ! — contraxerint, cum eisdem dispensandi in casibus dumtaxat nobis permissis plenariam tradimus tenore presentium facultatem. Precipimus denique tibi in virtute qua supra quatinus omnes et singulas observantias et ceremonias regulares et honestas consuetudines in dicto collegio observatas juxta quantitatem personarum facias inviolabiliter observari, presentibus usque ad revocationem in suo robore duraturis. Datum in monasterio S. Foillani sub sigillo nostro anno Dni M° cccc° tricesimo nono, prima die mensis Novembris.

(2) Jean Touppet, doctor in beide rechten, was opvolgentlijk prior van Premonstreit en van 't collegie te Parijs. Hij werd aldaar abt gekozen van Joyenval t.j. 1432 et stierf in 't Collegie den 10n November van 't jaar 1440. AA. PR., I, 709.

— 296 —

1438, December 16.

Rescriptio decani Christianitatis archidiacono quod posuerit N. in positionem beneficii N. [1]).

Venerande circumspectionis et scientie viro domino Radulpho presbyteri archidiacono Hannoniensi in ecclesia Cameracensi, Pascasius, decanus christianitatis de Binchio, salutem cum omni reverentia et honore. Noverit vestra circumspectio veneranda, quod ego discretum virum ac religiosum fratrem Jo*hannem* N., presbyterum canonicum ecclesie Sancti Foillani prope Rodium, in realem et corporalem possessionem parochialis ecclesie beati Martini de Strepy, Cameracensis diocesis, adhibitis solemnitatibus in talibus adhiberi consuetis, cum omnibus juribus suis et pertinentiis universis, jure cujuslibet in omnibus semper salvo, posui et induxi, ceteraque in dicto mandato huic annexo contenta executioni debite demandavi. In cujus rei testimonium sigillum nostri decanatus duxi presentibus apponendum. Datum anno Domini M° cccc° xxxviii° mensis decembris die xvi^a^.

(1) Zie hooger nr 292.

— 297 —

1439, Mei 30.

Commissio cure animarum curato.

Universis presentes litteras inspecturis decanus et capitulum ecclesie Cameracensis salutem in Domino. Notum facimus quod nos curam animarum regimenque et administrationem in spiritualibus et temporalibus ecclesie parochialis beati Martini de Strepy, nostre diocesis, dilecto nostro fratri Jo*hanni* N., presbytero religioso monasterii Sancti Foillani prope Rodium, nostre diocesis, ejusdem ecclesie curato et investito, commisimus et committimus, nostras conscientias exonerantes et dicti curati conscientiam onerantes. Qui quidem curatus juravit in verbo sacerdotis, manu ejus dextera suo pectori apposita, nobis et futuris episcopis Cameracensibus reverentiam et honorem debitos exhibere, nostraque et ipsorum ac curie

Cameracensis mandata fideliter exequi et bona dicte ecclesie sue non alienare, sed alienata recuperare pro posse, necnon edificia ad que ipsa ecclesia tenetur sufficienter retinere et in eadem residentiam facere personalem, nisi secum super hoc fuerit legitime dispensatum. Datum Cameraci sub sigillo quo sede vacante uti consuevimus, anno Dni millesimo quadringentesimo tricesimo nono, die penultima mensis Maii.

— 298 —

1441, Juni 17.

Mandatum ut denuntientur excommunicati N. et N. etc.

Officialis Cameracensis omnibus presbyteris curatis et capellanis civitatis et diocesis Cameracensis salutem in Domino. Cum Johannes N. et Johanna N. contra promotorem officii nostri citantur, et per ipsorum absentiam contumaces reputantur, ac pro hujusmodi contumacia moniti fuerint sub pena excommunicationis ut infra septem dies post monitionem sibi factam nobis de contemptu predicto satisfacerent, prout in litteris Curie Cameracensis super hoc confectis et rescriptione eisdem infixa plenius continetur, sitque tempus dicte monitionis elapsum, nobis de contemptu predicto minime satisfacerint : hinc est quod ad instantiam dicti promotoris vobis mandamus quatinus prefatos Johannem et Johannam, quos nos propter hoc in his scriptis excommunicamus et excommunicatos denuntiamus, excommunicatos a nobis palam et publice ecclesiarum vestrarum denuntietis. Et quid inde feceritis nobis fideliter rescribatis. Datum anno Domini M° cccc° xli° sabbato post Sacramentum.

J. de Rocqua.

— 299 —

Licentia data religioso ut propter ecclesie paupertatem deservire possit alicui beneficio et confiteri peccata etc.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, dilecto nobis in Christo filio fratri N., canonico ecclesie N., nostri Premonstratensis Ordinis, N. diocesis, salutem in Domino. Considerantes paupertatem et destructionem tue ecclesie et hoc guerris causantibus, que in possessionibus et redditibus quam plurimum est damnificata

et minorata, tibi, ut aliquam capellam [a]) aut curam parochialem [b]) deservire et victum et vestitum in ea lucrari ac acquirere valeas et per viam coram quibuscumque personis, tam ecclesiasticis quam secularibus communionem sancte Ramone Ecclesie habentibus, divinum possis officium celebrare, utque sacerdotibus secularibus peccata tua confiteri possis et ipsi te absolvere in casibus dumtaxat nobis permissis, dum tamen copiam sacerdotum nostri Ordinis commode habere non possis, sub tenore presentium duximus concedendum, presentibus per triennium a data presentium computandum in suo valore permansuris. Datum in monasterio N. sub sigillo nostro, anno etc.

(a) Boven deze twee woorden staat tusschenlijnsch geschreven « *alicui capelle* ».
(b) Id. « *cure parochialis* ».

— 300 —

Absolutio generalis cujusdam religiosi a pluribus.

Noverint universi quod nos Jo*hannes* etc. dilectum nostrum fratrem N. etc. ab omni infamia et quibusvis sententiis privationis beneficii et officii necnon suspensionis et excommunicationis in ipsum per quemcumque episcopum judicem extraordinarium, ratione delicti latis et promulgatis, absolvimus ipsumque ad omnes honores et actus legitimos restituimus sub presentium testimonio litterarum, omnibus obloquentibus etc. In cujus rei testimonium sigillum etc.

— 301 —

1440, October 11.

Recommendatio visitatoris apud universos Christifideles per capitulum generale.

Universis et singulis Christifidelibus, dominis prelatis ecclesiasticis et pricipibus secularibus cujuscumque status, preeminentie ac gradus existant, per inclitas nationes Germanie atque regna Hungarie, Polonie, Bohemie ac partes circumjacentes in caritate Domini constitutis, Johannes, permissione divina Premonstratensis humilis abbas, ac abbatum ejusdem Ordinis capitulum generale, salutem et nostre religioni benignum in Domino favorem im-

pertiri. Ad hoc semper vigilare decet nostre mentis affectio, ut nostra pia religio, cujus rami a mari usque ad mare, ymmo trans maris terminos se extendunt, secundum juris et legum dispositionem, etiam decreta et statuta patrum antiquorum nostri Ordinis, in augmentum divini officii diligenter observentur et mores hominum de bono in melius prosperentur. Hoc igitur sancto excitati proposito, cupientes ex precordiis quod suum sorciatur effectum, dilectum nostrum et benemeritum virum, virtutibus ac scientia multipliciter redimitum, fratrem Johannem Toppeti, doctorem decretorum, nuper priorem Premonstrati, nunc abbatem Gaudii Vallis, nostri Premonstratensis Ordinis, Carnotensis diocesis, de cujus discretione, providentia et Ordinis nostri zelo plenam in Domino fiduciam obtinemus, ad prenominatam nationem et regna et partes cum nostris patentibus litteris et commissionibus visitandi gratia et reformandi in monasteriis seu cenobiis utriusque sexus, nostri Premonstratensis Ordinis, que secundum Deum, privilegia et statuta regularia nostra cum suis assessoribus corrigenda reperierit seu etiam reformanda, duximus transmittendum. Quapropter vobis omnibus et singulis, ad quos presentes pervenerint, humiliter et devote supplicamus quatinus memoratum abbatem harum exhibitorem in hujusmodi visitationis cursu, humilium precum nostrarum intuitu, habere dignemini recommissum et totiens quotiens tam eundo quam redeundo per loca et districtus vestros ire ac ad vos declinare contigerit, eundem, pie gestantes ad eum viscera, benigno favore, consilio assistentes et auxilio in omnibus confovere dignemini. Etiam si vestras excellentias requisierit salvum prestantes conductum ipsum abbatem cum sua comitiva rebus et bonis permittatis abire et vestros districtus feliciter exire, tantum super hiis, patres et domini, facientes, quantum in causa simili et majori nobis possibili vobis ac vestris per nos cuperetis adimpleri, et quod ab Omnipotenti cunctorum retributore bonorum et viatorum directore proinde debeatis premia recipere sempiterna. Datum Binchii, in hospitio monasterii nostri Ordinis Bone Spei, sub sigillo nostri generalis capituli, anno Domini Millesimo cccc° xl°, die undecima mensis Octobris, sedente nostro capitulo generali.

— 302 —

Commissio ad providendum cuidam monasterio de abbate auctoritate domini Premonstratensis pro eo quod jus sibi tamquam Ordinis superiori est devolutum.

Johannes permissione etc. venerabili nobis in Christo fratri, abbati

N., nostri Premonstratensis Ordinis, N. diocesis, salutem et sinceram in Domino caritatem. Ex parte suscepti officii sollicitudine pulsamur assidue, ut ecclesiarum et monasteriorum omnium Ordinis nostri, quorum cura nobis imminet generalis, utilitatibus intendentes, illis presertim que vacationis incommoda deplorare noscuntur, per nostre operationis ministerium de celeris provisionis remedio utiliter et salubriter consulatur. Cum itaque, sicut accepimus, monasterium N. nostri Premonstratensis Ordinis N. diocesis, per translationem fratris Petri de Tuena ad aliud monasterium, abbatis sit ad presens regimine destitutum, et potestas providendi abbatem in dicto monasterio ad nos, abbatem Premonstratensem, auctoritate superna secundum Ordinis nostri consuetudines approbatas sit devoluta, pro eo quo eidem monasterio per patrem abbatem infra tempus a jure prefixum non extat de novo abbate provisum; cupientes dicto monasterio, ne longe vacationis exponatur incommodis, de persona utili et ydonea providere, ac de meritis et ydoneitate dilecti nostri fratris N., prioris prioratus monasterii N., nostri Premonstratensis Ordinis, N. diocesis, qui est presbyter et Ordinem nostrum expresse professus, de legitimo quoque matrimonio procreatus, ut asserit, apud nos de religionis zelo, vite munditia, honestate morum [a]), spiritualium providentia et temporalium circumspectione aliisque virtutum donis multipliciter commendati, certam notitiam non habentes, discretioni vestre tenore presentium mandamus, quatinus de hujusmodi meritis et ydoneitate vos diligenter informetis, et si per informationem dictum fratrem N. ad regimen et administrationem ejusdem monasterii ydoneum repperieritis, super quo vestram conscientiam oneramus, de persona sua dicto monasterio, dummodo non sit ei de abbate canonice provisum, eadem auctoritate nostra superna provideatis provisumque confirmetis, ipsumque illi preficiatis in abbatem, curam et administrationem ipsius monasterii in spiritualibus et temporalibus, amoto inde quolibet Ordinis nostri illicito detentore, plenarie committendo et faciendo sibi a dilectis nobis in Christo filiis priore et conventu dicti monasterii reverentiam et obedientiam debitas exhiberi et prestari. Nam quantum ad heç et singula premissa ac eadem concernentia vobis nostras committimus vices cum plenitudine potestatis; contradictores et rebelles, si qui fuerint de Ordine nostro, per censuram ecclesiasticam compescendo, invocato ad hoc etc.

Datum in Sancto Quintino, anno Domini etc.

(a) Hier tegenover in margine : *Nota quod non stat bene hic.*

— 303 —

Monitio facta abbati ut permittat monasterium N. uti pacifice suis redditibus, alioquin citetur ad generale capitulum.

Johannes, permissione etc. venerabili nobis in Christo fratri etc. salutem et harum debitam executionem. Vobis in virtute sancte obedientie ac sub penis Ordinis merito infligendis precipimus et mandamus, quatinus abbatem N., nostri Premonstratensis Ordinis, N. diocesis, occupantem injuste et detinentem indebite, prout ad nostram devenit notitiam, bona quedam seu redditus aliquos qui ab antiquo ecclesie seu monasterii N., Ordinis et diocesis predictorum pertinuerint et adhuc pertinent de presenti, de quibus poteritis per latorem presentium plenius informari, moneatis vice et auctoritate nostra primo, secundo ac tertio ut de illis bonis et redditibus dimittat monasterium predictum N. pacifice uti et quiete gaudere, eaque et eos sine quocumque impedimento, prout debet, sinat percipere et levare. Verum et si idem prememoratus abbas vestris monitionibus cum effectu non paruerit, vel justam causam coram vobis non allegaverit propter quam eadem bona vel redditus detineat et recipiat, ipsum coram nobis aut nostro proximo generali capitulo, in Brabantia Bruxelle celebrando, legitime ac peremptorie citetis, petitionibus et querelis fratris N. seu ejus procuratori quod justum fuerit responsurum. Et quid inde feceritis nobis seu nostro generali capitulo referre cel rescribere nullatenus omittatis. Datum N. etc.

— 304 —

Dispensatio cum quodam juvene ut recipi possit in nostro Ordine non obstante gradu consanguineitatis inter ipsum et priorem monasterii.

Johannes etc. venerabili nobis in Christo fratri abbati necnon dilectis nobis in Christo filiis priori, suppriori ac intraneo conventui monasterii N., nostri Premonstratensis Ordinis, N. diocesis, salutem et sinceram in Domino caritatem. Ut Johannem N., clericum in adolescentia constitutum, Ordinem nostrum in monasterium vestrum ingredi cupientem, sicuti per vestras litteras supplicatorias nobis directas accepimus, qui priori prenominato attinet in 3° consanguinitatis gradu seu alias quomodolibet attinere potest in quocumque genere seu gradu, dum tamen alias ad servitium Dei habilis extiterit, super quo vestri abbatis conscientiam oneramus, ad concanonicum

et confratrem recipere valeatis, nonobstante attinentia predicta seu alia qualibet, vobiscum hac vice misericorditer dispensamus et ipsum recipiendi tenore presentium specialem licentiam indulgemus quocumque nostri Ordinis statuto in contrarium non obstante. In cujus rei testimonium sigillum nostrum etc. Datum N. etc.

— 305 —

Confirmatio cujusdam provisionis de novo abbate in monasterio N. facte ibidem per abbatem N. confidentem de domini Premonstratensis paternitate et auctoritate.

Universis presentes litteras inspecturis et audituris Johannes enz. salutem in Domino sempiternam. Ad universorum et singulorum notitiam deducimus per presentes, quod nuper vacante monasterio Porte Celi [1]), nostri Premonstratensis Ordinis, Constantiensis diocecesis, per mortem bone memorie domini Henrici Selot [a], ultimi ejusdem prelati et possessoris, quod quidem monasterium ecclesie nostre Premonstratensi et nobis pleno jure et immediate subesse dinoscitur, venerabilis nobis in Christo frater G. abbas Lacus Jurensis nostri predicti Ordinis, dyocesis N., ad instantiam et preces quorundam, prememoratum adiit monasterium et, confisus de nostra paternitate propter certas causas rationabiles et honestas animum ipsius ad hoc moventes, nobis per ipsum rescriptas, super quibus contenti sumus, eidem monasterio sic vacanti jure, vice et auctoritate nostris in forma electionis seu alterius juris provisionis de pastore et rectore ibidem providit et ad ipsius monasterii curam, regimen et amministrationem deputavit providum et discretum virum fratrem Henricum Pado, sacerdotem et canonicum dicti monasterii expresse professum. Et quum idem frater Henricus in amministratione spiritualium et temporalium existit circumspectus, vita insuper et moribus clarus : hinc est, quod nos, sperantes dictum monasterium ab eodem in spiritualibus et temporalibus varia et multiplicia debere commoda consequi et incrementa, ad instantiam et supplicationem etiam quarundam venerabilium et nobilium personarum provisionem hujusmodi sive dispositionem omnimodam in forma electionis vel alterius cujuscumque provisionis, quocumque nomine censeatur, a prenominato abbate Lacus Jurensis factam, auctoritate notra paterna et ordinaria, et omnia et singula exinde consecuta, ex certa scientia laudamus, approbamus, ratificamus et confirmamus, omnes et singulos defectus — si qui secundum provisionis conditionem contigerint — etiam

supplendo; ipsumque fratrem Henricum abbatem, prelatum, rectorem et pastorem dicti monasterii pronuntiamus et declaramus, ac in possessionem omnium et singulorum jurium, possessionum, emolumentorum ac bonorum quorumcumque tam mobilium quam immobilium, tam presentium quam futurorum, et tam spiritualium quam temporalium ad sepedictum monasterium quovis modo pertinentium, inducimus, investimus et ponimus sub presentium testimonio litterarum; precipiendo omnibus et singulis dicti monasterii personis, tam canonicis quam conversis, tam presentibus quam futuris, et aliis quibuscumque quorum interest, aut interesse poterit quomodolibet in futurum, in virtute sancte obedientie et sub penis in statutis contentis, quatinus prefato fratri Henrico suo abbati, prelato et pastori in omnibus et per omnia debitam reverentiam deferant et humiliter sibi tanquam patri obediant; nec ipsum, quominus amministrationem sue prelationis tam spiritualiter quam temporaliter libere exercere possit et valeat, per se vel alium seu alios quovis modo molestare sive perturbare presumant, aut id facere volentibus vel conantibus prestent auxilium, favorem vel consilium. Et quum omnia et singula premissa rata fore cupimus atque firma, has presentes litteras super ipsis confici ac conscribi fecimus et sigilli nostri appensione muniri. Datum anno Dni millesimo etc.

(a) Kan ook gelezen worden « Felot ».

(1) De Prem. abdij *Himmelspforte* (*H. Maria von Buchs*) bij Wyhlen in Baden a/d Rijn, thans bisd. Freiburg i. B.

— 306 —

1436, October 11.

Recognitio facta cuidam abbati per generale capitulum de aliqua pecuniarum somma debita propter expensas in dicto generali capitulo factas.

Nos Johannes, Premonstratensis abbas, et abbatum etc. notum facimus omnibus presentes inspecturis, quod nos venerabili fratri nostro abbati N., ratione expensarum capituli nostri generalis in suo monasterio factarum, de quibus eidem plenarie non satisfecimus, tenemur et obligamur eidem de residuali somma in triginta

una libris, decem et octo solidis, quam quidem sommam residualem eidem promittimus quamcitius poterimus fore persolvendam; teste signeto nostri generalis capituli quo in talibus utimur presentibus appenso. Datum in monasterio Sancti Foillani, anno M° cccc° tricesimo sexto [a]), die xi[a] mensis octobris, sedente ibidem nostro capitulo generali.

(a) De copist had eerst geschreven « xl », wat hij doorhaalde.

— 307 —

1431, Mei 13.

Absolutio cujusdam N. ab homicidio et sententiis excommunicationis per primarium domini Pape et cum hoc dispensatio super sui ordinis executione et remissio ad prelatum suum.

Jordanus, miseratione divina episcopus Albanensis, religioso viro abbati monasterii N., Ordinis N., N. diocesis, salutem in Domino. Sua nobis frater N., acolitus canonicus professus dicti tui monasterii, lator presentium, petitione monstravit, quod ipse olim — prout latius tibi exponet — quemquam canonicum et suppriorem dicti tui monasterii, instigante diabolo, in ecclesia ejusdem monasterii interfecit, propter quod duris carceribus fuit mancipatus. In quibus dum aliquandiu detentus extitisset, cum auxilio suorum amicorum carceres hujusmodi effregit et aufugit et, Ordine et habitu derelictis, ad seculum est reversus, in quo triennii curriculo dampnabiliter evangando, propter quod excommunicationis incurrit sententias in tales per constitutiones et statuta dicti Ordinis et alias a jure generaliter promulgatas. Cum autem dictus exponens nunc ad cor, Domino favente, reversus, redire cupiat ad ovile et ex magne devotionis fervore in suis susceptis ordinibus Domino perpetuo famulari, supplicavit humiliter sibi super hiis per Sedem Apostolicam de remedio opportuno misericorditer provideri. Nos igitur ipsum exponentem in hoc suo laudabili proposito confovere sueque saluti anime providere volentes, auctoritate domini Pape, cujus penitentiarie curam gerimus, et de ejus commissione in talibus nobis generaliter facta, eundem exponentem a dictis sententiis homicidii, reatu et excessibus hujusmodi ad te in forma ecclesie consueta mittimus absolutum, ascensu ad sacros ordines sibi in perpetuo interdicto, discretioni tue auctoritate committentes eadem atque rogantes et hortantes in Do-

mino Jhesu Christo, tibique in remissionem tuorum peccaminum injungendo, quatinus eundem fratrem N. ad te de mandato nostro infra quinque mensium spatium, a data presentium computandum, humiliter redeuntem, more boni patrisfamilias de inventa ove perdita gloriantis in dictis monasterio et Ordine benigne recipias, salva Ordinis disciplina, et sincera pertractes caritate, ne amplius per seculum evagando lupi rapacis morsibus pateat et sanguis ejus — quod absit ! — de tuis manibus requiratur. Et postquam in ipsis monasterio et Ordine receptus fuerit et aliquandiu laudabiliter conversatus, injunctam inde sibi pro modo [a]) culpe penitentia salutari et pro homicidio hujusmodi penitentia juxta sui Ordinis instituta, in dicto suo vel alio ipsius Ordinis monasterio peragenda, et ea vel ipsius parte peracta, cum eo quod homicidio non obstante predicto, in suis susceptis ordinibus dumtaxat possit ministrare et beneficium seu officium ecclesiasticum, cui cura non immineat animarum, consuetum per monachos dicti monasterii gubernari, obtinere alio sibi non obstante canonico — misericorditer dispenses — si vero infra terminum predictum ad te, legitimo impedimento cessante, redire neglexerit et penitentiam predictam juxta sui Ordinis instituta peragere forte contempserit, in dictas sententias et pristinum apostasie statum relabatur eo ipso, et presentes littere quoad hoc nullius penitus sint momenti. Datum Rome apud sanctos Apostolos, iii° idus Maii, Pontificatus domini Martini pape quinti anno decimo.

Absolutus est per me fratrem H. de Perdernach
Hemminggum Boetii, domini
Pape penitentiarium.

(a) Hierboven staat geschreven : *modulo.*

— 308 —

1422, October 10.

Littera testimonialis pro Johanne N. quod sit honeste vite et constitutus nuntius Ordinis cum recommendatione ejusdem apud omnes Ordinis professos et animarum rectores pro receptione Sacramentorum.

Universis presentes litteras inspecturis Bartholomeus [1]), permissione divina humilis abbas monasterii Ninivensis, Premonstratensis

Ordinis, Cameracensis diocesis, salutem in eo a quo omne bonum verumque derivatur et emanat. Quum non impium arbitramur veritati testimonium honeste conversationi et virtuti laudem dare et preconium, ymmo justum et equum fore omnis rationis non erronec judicium opinatur, hinc sepe vicibus pulsati ac plurimum requisiti, presertim reverendorum ac venerabilium patrum dominorum abbatum, prepositorum, priorum, priorissarum et ceterorum in Christo karissimorum dicti nostri Ordinis fratrum et sororum notitie duximus adducendum atque presentibus fideli testimonio intimandum, quatinus Johannes dictus de Lombecca, harum exhibitor, hoc anno a reverendissimo nobis in Christo patre, domino Johanne, Dei gratia Premonstratensis abbate, in suum et Ordinis missarium ac nuntium specialem et servitorem assumptus sit, et a nostra juvenili memoria in nostro monasterio et in confinibus ejus juxta nostros predecessores et nos legaliter, pie, honeste et laudabiliter ut obsequiosus servitor et fidelis Christionus conversatus, prout etiam omni fama ejusdem notitiam habentium usque in moderna tempora eructavit. Cur, quantum valemus, vestras caritates flagitamus ut ob laudabilis ejus fame favorem nostrique reverendissimi patris et capitis generalis atque nostri Ordinis honorem, dum ad vestra monasteria sive domos vestras declinaverit, eum viscerosius in ampliori caritate tractare velitis. Rogantes insuper et in Christo Jhesu requirentes omnes et singulos ecclesiarum rectores ac eorum vices gerentes, quod si prefatus Johannes, in anime sue salutem ecclesiastico munimine indiguerit, cum nullum in eo, sicuti et sui proprii curati relatione nobis oretenus facta accepimus, ecclesiasticum impedimentum obstat ut eidem sacramentalia medicamenta cum ceteris Christifidelibus exhibentes velitis tempore oportuno elargiri, vestrisque omnium orationibus nos in Domino humiliter commendando, qui et pro vobis nostras — utinam devotas ! — in eodem libenti animo effundemus. Ob igitur testimonium veritatis premissorum sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum in nostro monasterio Ninivensi, anno Dni millesimo cccc^{mo} xlii^{o}, die decima mensis decembris.

L. de Vlassenrode (*met paraaf*).

(1) Bartholomaeus ab Hoemen, 27e abt van Ninove (1406-1447).

— 309 —

1442, November 19.

Exhortatio facta prelatis Ordinis ut reparationi Collegii Parisiensis

velint manus porrigere adjutrices et illic religiosos docibiles dirigere et transmittere.

Universis et singulis harum serium inspecturis, Olo[u]dus [1]), Dei patientia humilis abbas Sancti Michaelis Antwerpiensis, Ordinis Premonstratensis, Cameracensis diocesis, salutem et presentibus fidem adhibere indubitatam. Notum facimus, quod anno Domini M° cccc° xlii°, xix die mensis Novembris, vidimus litteras reverendorum in Christo patrum Premonstratensis et capituli generalis abbatum, sanas ac integras ac in nulla parte suspectas, magno sigillo ipsius capituli roboratas, continentes sub hac verborum forma :

1442, Oct. 10.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, et abbatum ejusdem Ordinis capitulum generale, venerabilibus nobis in Christo fratribus omnibus et singulis abbatibus et prepositis aliisque beneficiatis et officiatis nostri Premonstratensis Ordinis per circarias et parte ubilibet constitutis, ad quos presentium bajulus pervenerit, salutem et in omnium Salvatore sinceram dilectionem. Cum alme Universitatis Parisiensis salubribus et honestis exhortationibus jam plurimum fuerimus requisiti, quatinus unicum collegium nostrum illic reparari faceremus in quo liberariam et studiosos filios in diversis facultatibus studentes, sicut antiquitus visum est, ordinaremus ad sacrosancte fidei robur et exaltationem nostreque religionis illustrationem, decus et honorem, hujus prefate alma Universitatis sacra congregatio suis caritativis epistolis animos nostros admonuit et expergefecit, quarum tenor infra has inseritur hoc modo :

Copia missive Universitatis Parisiensis [a]).

1440, Sept. 19.

Dum sacri vestri Ordinis excellentiam celebrium patrum tantis stipatam solertiis intuemur, reverendissime pater, miramur, et non immerito, abjectum unici collegii vestri in nostre Universitate fundati miserandum statum; ejus nempe dum conspicimus desolationem, magnam partem edium collapsam, ejus alteram, licet novis reparationibus salvis, proximam minari ruinam, unde dolemus, nullam ibi librariam recepisse, paucosque nunc ymmo nullos studii incolas ibidem residere. Si collegium hoc fructus allaturum perutiles ad particulare monasterium pertineret, credimus quod nedum mediocri, sed etiam perfecta dudum compositione consisteret. Cum autem ad tantum spectet Ordinem, unicum collegium celebre quondam et egregium, quid dicemus, an tempora increpabimus quibus singularia monasteria sua collegia ex integro servavere Parisius an gravitatem

et onus conservandi collegium nunquam ex Ordine tanto parum fuisset si suum quodque membrum huic tanto bono conservando operam dedisset ? Ut quid scolas in ipso collegio fieri permisimus ? Ut quid cathedram doctoralem ei concessimus. Ut quid tandem membrum nostrum esse et dignitate ac privilegio nobiscum gaudere admisimus, si non alios exinde fructus percipere sperassemus ? Intuebamur olim Ordinem vestrum, divina pariter et humana scientiarum luce fulgentem, oves Christi fideliter perlustrare; videbamus ante presentia tempora in sacris generalibus conciliis, in nostris etiam congregationibus habebamus ex sacro vestro Ordine solemnes et spectatos doctores ex illo collegio salubriter enutritos, modo vero quot et quantos inveniamus dijudicetis. Ceteri Ordines ad sacrosancte fidei robur et exaltationem suarum religionum illustrationem, decus et honorem atque defensionem in divinis et humanis scientiis suos faciunt educari; vos nec unicum collegium vestrum debito statu conservabitis (*sic*). O temporis [b]) nequam conditionem que parva caripendit, majora negligit, dum parvis rebus opera datur curandis, summa et honestissima negliguntur! In hoc tamen deflendo statu collegii vestri decus et solamen offert non modica, quod in eo habetis religiosum patrem in decretis doctorem egregium, vita, moribus et conversatione honestis apud nos comprobatum, qui scolasticis vacat actibus, assiduis laboribus et diligentiis spectabilis, qui presto est vobis juvantibus atque jubentibus restaurationi ejusdem collegii intendere fructiferi. Et jam ejus operosa agente providentia reparationes perutiles inchoantur, edificati sunt parietes collaterales in ambitu domus; aulam et scolas doctorales dudum lapsas erexit atque scolarium cameras venturorum futurorum prius maximam ruinam minantes pariter reformavit. Itaque ad Dei laudem et gloriam Ordinis vestri decus et incrementa paternitatem vestram instanter exoratam haberi petimus totumque capitulum vestrum, quatenus structuras et reparationes, librariam atque populationem collegii vestri per vos, per patres Ordinis, per totum ipsum Ordinem incepta continuando reficere, ordinare et instaurare celeriter faciatis per alumpnum vestrum abbatem memoratum vestris reverentiis, uti credimus, bene notum; cujus solerti et diligenti administratione jam dictum ruens collegium honore adhuc ac vigore quodam perseverat, ipsumque venerabilem patrem et doctorem necnon priorem ejusdem collegii, qui dum parietes adaptabantur huc applicuit suis in agendis, habeatis favorabiliter recommissos, nobis quid super hiis concluseritis, per vestram si placuerit epistolam remittentes. Eandam reverendam paternitatem vetram ac celebre capitulum vestrum conservare dignetur ecclesie

sancte totique Ordini vestro summa Dei Patris sapientia, Jhesus Christus, feliciter. Datum Parisius, in nostra generali congregatione apud Sanctum Maturinum celebrata, die xix[a] mensis Septembris, anno Domini M° cccc° xl°.

Finis epistole supradicte [a]).

Hiis et tam sanctis exhortationibus operam dare cupientes, prout tantorum virorum testimoniis claruit, venerabilis frater noster Johannes, decretorum doctor, abbas Gaudiivallis, nuper illic suis diligentia et laboribus perutiles reparationes inchoavit, summe ducentorum florenorum pro hujusmodi reparatione exponendo; pro cujus ulteriori prosecutione et prefati loci reparatione adhuc pluribus pecuniis egemus, quas pro Ordinis nostri ardius et necessariis negotiis, tam temporibus elapsis quam cotidie ingruentibus, reperire nequimus. Ne tamen tanta rei immemores videamur et negligentes, fraternitates vestras pie duximus exortandas, quatinus oculos pietatis huic reedificationi erigere, manus adjutrices ad inceptum opus porrigere, scolaresque virtuosos et studiosos illic dirigere, qui religiose sub uno pastore, juxta predecessorum nostrorum ordinationes, in honesto loco recipi et simul morari valeant, quilibet juxta suam facultatem dare et mittere velitis et dignemini, necnon per manus fratris Sigeri, prioris Sancti Augustini, quem ad colligendum et reportandum vestra gratuita dona nostrum nuntium et receptorem specialem constituimus et ordinamus, brevius quo poteritis Parisius remittetis quidquid tanto operi misericorditer erogare potueritis. In quorum premissorum omnium et singulorum testimonium sigillum nostri generalis capituli presentibus duximus apponendum. Datum in monasterio Sancti Foillani prope Rodium anno Domini M° cccc° xlii°, undecima die mensis octobris, sedente ibidem propter francorum guerras nostro capitulo generali. Sic signatas : J. de Pratis.

Et ut hec rata et grata apud vestras paternitates habeantur, presentes litteras sub signo manuali notarii publici, qui collationem fecit diligenter, propter carentiam sigilli nostri duximus roborandas, anno, die, mense quibus supra.

Collatio facta est per me Gerardum Walteri de Duez, notarium publicum, et concordat cum originali.

Ger*ardus* Walteri de Duez.

(a) Dit staat bijgeschreven in margine.
(b) Er staat *tempus*.

— 310 —

1442, Augustus 22.

Citatio in forma satis bona et rescriptio de executione ejus [1]).

Johannes, permissione divina premonstratensis abbas, universis et singulis nobis in Christo dilectis abbatibus, prelatis, prioribus, curatis, canonicis, religiosis et subditis nostris quibuslibet ceterisque omnibus et singulis nostri Premonstratensis Ordinis professoribus ubilibet constitutis salutem in Domino et per bonum obedientie ad eterna premia pervenire; universis quoque aliis viris ecclesiasticis non subditis, Christianitatum decanis, presbyteris, cappellanis, plebanis, curatis, non curatis singulisque ecclesiarum parochialium rectoribus seu locatenentibus eorundem ac clericis et notariis publicis per civitates et dioceses Coloniensem, Leodiensem, Trajectensem et Cameracensem ac alias ubilibet constitutis eorumque singulis ad quem seu quos nostre presentes littere exequende pervenerint, in eodem Domino nostro dilectionem et salutem. Vobis omnibus et singulis nostris suppositis et subditis supradictis et vestrum cuilibet in virtute sancte Obedientie sub votique et professionis sacramento et excommunicationis pena, quam in vos et vestrum quemlibet trium dierum canonica monitione premissa — nisi feceritis que mandamus — ferimus in hiis scriptis, districte precipiendo mandamus, — vestrumque non subditorum discretionem in juris subsidium nostrique Ordinis favorem requirimus et rogamus, quatinus receptis presentibus vos, vel quicumque vestrum fuerit requisitus, per vos vel per alium seu alios, ita quod in hiis exequendis alter alterum non expectet nec unus per alium se excuset, accedentes ubi propter hoc fuerit accedendum, auctoritate nostra fratres Johannem N., Henricum N., Petrum de Venloe et quoscumque alios ac singulos conjunctim vel divisim, in genere aut specie, cujuscumque status, gradus aut conditionis extiterint nostri Premonstratensis Ordinis religiosos, a presentium exhibitione vobis nominandos, ex parte nostra requratis, citetis et moneatis, quos et eorum quemlibet harum serie requirimus, citamus et monemus primo, secundo, tertio et peremptorie; et nichilominus in virtute sancte obedientie sub votique et professionis sacramento ac excommunicationis pena aliisque sententiis et censuris juris et Ordinis nostri districtione multa (*sic*) precipiatis, prout eis et eorum cuilibet per presentes precipimus et mandamus, quatinus in proximo capitulo

nostro generali, in monasterio Sancti Foillani prope Rodium, nostri Premonstratensis Ordinis et Cameracensis diocesis antedictorum propter Francorum guerras, hoc anno, ix[a] die instantis mensis Octobris tenendo et celebrando, coram nobis et confratribus nostris coabbatibus et prelatis ad ipsum capitulum venturis personaliter compareant et quilibet eorum personaliter, omni excusatione postposita, compareat, dum tamen sint sex dies intermedii post intimationem et excutionem presentium, eis seu alteri eorum factam, immediate sequentium, quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secundo et reliquos duos dies pro tertio et peremptorio termino ac monitione canonica eis et eorum cuilibet assignetis seu alter vestrum assignet, quemadmodum et assignamus, ad ea que per promotorem nostri Ordinis contra eosdem et quemlibet eorum objicientur responsuri et recepturi a nobis et nostro capitulo generali predicto super ipsis et cuilibet eorum objiciendis juxta nostri Ordinis instituta regularia justitie complementum. Alioquin, elapso dicte requisitionis, citationis et monitionis termino, ad declarationem, publicationem et denuntiationem dictarum penarum et sententiarum, ut juris fuerit, procedemus, ipsorum absentia seu contumacia in aliquo non obstante. Diem vero monitionis seu citationis hujusmodi et quidquid in premissis feceritis seu alter vestrum fecerit nobis aut nostro capitulo generali antedicto per vestras patentes litteras aut instrumentum harum seriem seu designationem in se continentem seu continentes (*sic*) remissis presentibus quantocius poteritis fideliter intimare curetis seu alter vestrum curet, et vos, non subditi, intimare dignemini et velitis. In quorum fidem et testimonium premissorum presentes litteras exinde fieri sigillique nostri quo utimur fecimus appensione communiri. Datum et actum in monasterio Sancti Michaelis Antwerpiensis, anno Domini M° cccc° xlii°, xxii[a] die mensis Augusti.

(1) Zie aangaande de feiten in dit en volgend stuk behandeld : *De Norbertijner abdij van Averbode.* (Averbode, 1920), blz. 98 en vlg.

— 311 —

1442, September 11.

Rescriptio de executione ejus, et erat in dorso citationis dicte.

In nomine Domini, amen. Per hoc presens publicum instrumentum

cunctis pateat evidenter et sit notum quod anno Domini M° cccc° xlii°, indictione quinta, die undecima, hora prima post meridiem vel circiter mensis Septembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Eugenii divina providentia pape quarti anno duodecimo, ego, notarius publicus infrascriptus, instanter requisitus, accessi domum habitationis fratrum Johannis N., Johannis de Zuylre, Petri de Venloe et Arnoldi de Lummen, religiosorum Ordinis Premonstratensis, sitam in civitate Coloniensi infra parrochiam Sancti Mauritii, ibidem personaliter apprehenso et invento Johanne de Zuylre priori quem requisivi, citavi et monui secundum vim, formam et tenorem mandati reverendi patris domini abbatis Premonstratensis in albo descripti sibique fratri Johanni predictum mandatum publice, alta et intelligibili voce de verbum perlegendo, et ante finem lectionis quarte linee ipsius mandati successive supervenerunt fratres Petrus de Venloe, Johannes de Merbeke et Arnoldus de Lummen memorati diligenter auscultantes, attendentes et audientes ipsius mandati usque ad finem inclusive perlectionem, qua per me notarium, ut premittitur, facta, immediate eosdem fratres Johannem de Zuylre, Petrus de Venloe et Arnoldum de Lummen. conjunctim et divisim et quemlibet eorum singulariter et in solidum requisivi, citavi et monui juxta antedicti mandati vim, formam et tenorem. Ac omnia alia ad executionem debitam dicti mandati necessaria feci, prout forma ipsius requirit et exigit, nichil de continenti obmittentes; cujus quidem mandati in albo descripti copiam eis conjunctim tradidi, qua de manu mea ad Petri de Venloe manu recepta, responderunt michi conjunctim per organum fratris Johannis de Zuylre : « in effectu, nos tenemus et fatemur executionem ipsius mandati debite factam. » Acta fuerunt hec anno, indictione, die, hora, mense, loco et pontificatu prescriptis presentibus honorabilibus et discretis viris magistro Petro Back, sancti Johannis Leodiensis canonico, et Johanne Back, clerico Leodiensis diocesis, testibus ad premissa vocatis pariter et rogatis.

Et quia ego, Petrus de Coriis, clericus Trajectensis, publicus apostolica et imperiali auctoritate notarius, in presentia predictorum testium, prenominatum mandatum in albo descriptum, ut premittitur [a], in omnibus et per omnia executus sum, ideo hoc presens publicum instrumentum exinde confeci, scripsi et subscripsi signo et nomine meis solitis signando in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum rogatus et requisitus.

(a) Hier nevens staat in margine : *Signum notarii.*

— 312 —

Assignatio unius somme priori scolarium super talliis Ordinis.

Johannes, permissione divina etc., et abbatum etc. dilecto nobis in Christo filio, fratri Johanni de Hannonia, canonico Premonstratensi et priori scolarium Ordinis Premonstratensis Parisius studentium, salutem et sincere dilectionis affectum. Ut circa tui officii executionem sive ministerium eo diligentius intendere valeas, quo tibi fuerimus in fructuosis gratiis liberaliores : hinc est quod in presenti generali capitulo nostri Ordinis viginti florenos renenses supra tallias et collectas Ordini nostro debitas, si et ubi potueris, levandas, ad usus tuos honestos et licitos Parisius studendo in Dei nomine applicandos, tibi harum serie litterarum assignamus, assignationem hujusmodi domino nostro Premonstratensi specialiter remittendo. In cujus rei testimonium sigillum nostri generalis capituli presentibus est appensum. Datum in monasterio Sancti Foillani anno etc., sedente ibidem etc. propter Francorum guerras nostro capitulo generali.

— 313 —

Excusatio abbatis Ninivensis veniendi ad generale capitulum.

Reverendissimo in Christo patri, domino Dei gratia abbati Premonstratensi, ceterisque reverendis patribus dominis abbatibus ejusdem Ordinis hoc instanti tempore facientibus capitulum generale : vester humilis et devotus filius Bartholomeus [1]), permissione divina ejusdem vestri Ordinis abbas Ninivensis, filialem subjectionem cum omni qua decet obedientia et honore. Quum certis impedimentis pro nunc prepediti non possumus vestre sancte capitulari synodo personaliter interesse, hinc fratrem Johannem Beverlinc, nostri antedicti monasterii priorem, quem per presentes nostrum verum et legitimum facimus, ordinamus et constituimus procuratorem, duximus transmittendum, dando eidem potestatem, quantum in nobis est, nostram absentiam excusandi, cum omni humilitate devote deprecantes quatinus reverendo in Christo patri, domino abbati Averbodiensi [2]) et prefato fratri Johanni, priori nostro, super vestro reverendo et devoto auditorio nostri ex parte exponendis, precipue quoddam crimen per quemdam fratrem nostri monasterii, fratrem Cornelium N., commissum, concernentibus, benignitatem, audientiam

et fidem velitis dare creditivam. In cujus rei testimonium sigillum nostrum presentibus duximus apponendum. Datum in nostro monasterio Ninivensi predicto, anno Millesimo etc.

(1) Bartholomoeus ab Hoemen, 27e abt van Ninove 1406-1447.

(2) Abten van Averbode in dezen tusschentijd : Jan 's Molders van Herlaar (1394-1422), Daniel Laeckman (1423-1441) en Jan Boudewijn (1441-1458). Ik geloof dat deze laatste hier bedoeld is, zoodat onderhavige verontschuldigingsbrief dient geplaats tusschen 1441 en 1447. (*O. c.*, I, 138, 139).

— 314 —

1442, October 10.

Confirmatio cujusdam monasterii nostri Ordinis de novo instituti.

Universis et singulis Christifidelibus presentes litteras visuris simul et audituris Johannes, permissione divina etc. et abbatum ejusdem Ordinis etc. [a]), salutem in Domino sempiternam. Etsi quorumcumque monasteriorum nostri Ordinis per orbem constitutorum salubrem progressum bonumque honestum et incrementum utile totis precordialibus affectemus atque pro posse nostro ad id peragere et cooperari simus inclinati, precipue tamen ex caritatis zelo fortius obligamur, et verbo et opere exequi intendimus ea que pro salubri statu felicique augmento et digna quorundam monasteriorum nobis abbati Premonstratensi specialiter recommissorum ampliatione et conservatione utilia facere ac necessaria consideramus. Sane per venerabilis fratris nostri Jo*hannis*, decretorum doctoris, abbatis Gaudii Vallis [1]), nostri Premonstratensis Ordinis, nuper in Germanie partibus commissarii nostri, relationem veridicam didicimus, quomodo venerabilis etc. frater noster Petrus [2]), in dicta facultate decretorum doctor eximius. prior et famose Brandeburgensis ecclesie in Saxonia, ad laudem Dei et beate Marie Genitricis sue atque honorem et exaltationem etiam incrementum nostri Ordinis novum monasterium in monte et devota capella Harlungotum [3]), prope veterem civitatem Brandeburgensem erexerit, fratresque de ecclesia sua adinsum locum transferendo, bonis et annuis redditibus dotaverit, que quidem litteras et munimenta valida prenominati reverendi patris desuper confecta, prout expetebat, optinuerit; que quidem omnia et singula laude et commendatione digna etiam in eisdem litteris contenta esse intelleximus et merito approbanda. Quapropter bonum et laudabile propositum eorundem ut speramus fe-

lici principio inchoatum, quantum in nobis est, stabilire ac validare cupientes, ad instantes preces eorundem prepositi, prioris et conventus, hujusmodi institutionem, translationem, dotationem, litterasque desuper confectas ac omnia et singula per ipsos in premissis facta et gesta in Dei nomine ratificamus, approbamus et confirmamus in hiis scriptis, volentes et auctoritate presentium statuentes quod dictum monasterium et fratres inibi degentes nunc et in posterum gaudere possint et debeant omnibus et singulis privilegiis, libertatibus, prerogativis, honoribus et francisiis quibus ipse Ordo noster Premonstratensis etiam circaria Saxonie gaudet et utitur, potissime quod illud monasterium quoad obedientiam manualem nobis abbati Premonstratensi debito et consueto more Ordinis prestandam, atque contributiones seu collectas annuales, juxta antiqua compactata per prelatos dicte circarie solvendas, sub ecclesia Brandeburgensi comprehendi debeat, nec ultra ad alienas obedientiam vel contributiones cogi vel compelli; volentes insuper et districte precipiendo mandantes ne quisquam prelatus aut frater Ordinis nostri, cujuscumque status, gradus aut conditionis existat, hujusmodi institutionem, translationem, dotationem, ordinationem, dispositionem prepositi et capituli antedictorum et nostram presentem confirmationem infringere, diminuere, aut bona dicto novo monasterio data vel danda distrahere aut alienare audeat quoquo modo. Si quis autem hoc attemptare presumpserit penas, quas pro gravissimis culpis in Ordine nostro infligi consueverunt incurrat ipso facto, alia nichilominus castigatione, nisi resipuerit, viriliter puniendus. In quorum fidem, robur et testimonium omnium et singulorum premissorum presentes nostras confirmatorias litteras nostri generalis capituli munimine duximus roborandas. Datum in monasterio Sancti Foillani, anno Domini M° cccc° xlii° die decima mensis Octobris, sedente ibidem propter Francorum guerras nostro capitulo generali.

(a) Hiernaast staat in margine bij I : « vel fiat sine capitulo, mutatis mutandis ».

(1) Zie n. 2 op blz. 227 (1432-1440).

(2) Petrus Klyske, proost der kathedraal van Brandenburg.

(3) De proostdij Sint Maria op den *Harlwngerberg* nabij Brandenburg, werd t.j. 1435 van parochiekerk als ze was afhangende van de proostdij-kathedraal van Brandenburg, dank aan de milde tusschenkomst van den Brandenburgschen keurvorst, Frederik II, verheven tot proostdij voor 5 kanunniken en eenen proost. HUGO in zijne *Annales* vermelt dit stift tweemaal, in tom. I, 799 onder titel « Harlingot », en in tom. II, 197, onder titel « Sancta Maria in Monte Harlungo ». Wat hij in tom. I zegt, dat de nieuwe proostdij zou gesticht zijn t.j. 1441, is de waarheid zeer nabij. Cfr. REP. PR., n. 583.

— 315 —

Commissio ad recipiendam resignationem prelati et providendum monasterio sic vacanti.

Johannes etc. venerabilibus in Christo fratribus Yveldensis et Selbodensis monasteriorum abbatibus, nostri Premonstratensis Ordinis, Maguntinensis diocesis, salutem et sinceram in Domino caritatem. Cum infirmitatis humane perspicimus imperfectum, quo nequimus singulis nostri Ordinis negotiis personaliter interesse, in partem nostre sollicitudinis tales personas assumimus, per quas vices nostre queant et salubriter exerceri. Sane ex parte venerabilis nobis in Christo fratris N., abbatis monasterii Celle Superioris, nostri Premonstratensis Ordinis et diocesis predictorum, porrecta nobis supplicatio continebat, quod cum propter certas et rationabiles causas, ecclesiam suam tam in spiritualibus quam in temporalibus non possit secundum Deum et Ordinem nostrum decenter et debite gubernare, quatinus aliquibus nostri Ordinis prelatis cessionem seu resignationem ejus recipiendi, et ipsi monasterio de aliqua nostri Ordinis circumspecta persona et utili providendi potestatem auctoritate nostra dignaremur committere : nos igitur, dicto monasterio, quod nobis immediate subesse dinoscitur, juxta possibilitatis nostre modulum providere volentes, vobis in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus, et tenore presentium committimus, quatinus vos duo simul, si ad hoc pariter vacare potueritis, vel alter vestrum, si non potueritis, assumpto secum aliquo nostri Ordinis zelatore prelato vel canonico litterato, ad dictum monasterium quamcitius potueritis vos transferatis, et super hujusmodi resignatione seu cessione diligenter inquiratis, et si dictus abbas causam legitimam resignandi habuerit et per se aut per procuratorem sufficientem plenaria ejus in hoc functum potestate, libere resignare voluerit in manu vestra, habito signo ad hoc debito, cessionem vel resignationem ipsius auctoritate nostra recipiatis, qua recepta et monasterio sic vacante, mandamus et committimus vobis auctoritate predicta, quatinus solum Deum habendo pre oculis, faciatis ibidem de pastore ydoneo secundum formam Ordinis canonice provideri. Quod si canonici dicte ecclesie de eligendo pastore discordes fuerint et ad concordiam et unitatem nequiverint revocari, aut si minus ydoneum elegerint, ipso refutato provideatis ibidem vice et auctoritate nostris de persona in spiritualibus et temporalibus circumspecta, que ad honorem Dei presideat et subditis ad salutem, omnes

dicti moansterii canonicos ad recipiendum hujusmodi personam et eidem obedientiam prestandum per censuram ecclesiasticam compellendo. Quantum ad regimen electionis electi et alia singula que circa premissa et premissorum quodlibet et eadem tangentia fuerint necessaria seu etiam oportuna faciendum et ordinandum, vobis et cuilibet vestrum in solidum, ut premittitur, quoad hoc per presentes committimus nostre plenitudinem potestatis. Datum in monasterio Sancti Foillani nostro sub sigillo, anno Domini [a]) millesimo cccc° etc.

(a) Wat volgt ontbreekt in I.

— 316 —

1440, October 11.

Acceptatio et admissio compotorum cujusdam abbatis de talliis Ordinis et receptis et expositis.

Nos Johannes, permissione divina etc., et abbatum etc. Notum facimus universis, presertim quorum interest, et singulis presentes inspecturis quod nos, capitulariter congregati, audiendo et diligenter inspiciendo tam per nos quam venerabiles quosdam fratres nostros abbates, ad hoc specialiter deputatos, compota et rationes venerabilis fratris nostri Johannis, abbatis Gaudii Vallis, nostri antedicti Ordinis, super omnibus receptis circariarum et provinciarum totius Almanie, Burgundie, Lothoringie, Alvernie et aliquorum Francie monasteriorum, nostri Ordinis, necnon misiis et expositis eundo ad generale Basiliense concilium ibidem stando, redeundo et aliunde facta et factas a triennio circa, nostra auctoritate levatis et collectis atque distributis et effusis, hujusmodi compota et rationes legaliter facta et reddita, etiam factas et redditas, admisimus et acceptavimus, etiam admittimus, acceptamus, et harum serie approbamus, quorumque ipsum abbatem visitorem et collectorem nostrum usque ad annum currentem millesimum quadringentesimum quadragesimum inclusive quitamus, quitum et liberum tenemus et de servitiis et laboribus pro nobis et Ordine nostro hactenus assumptis eundem recommendamus recognitionem centum florenorum renensium, in alio compote generalis capituli anni millesimi quadringentesimi xxxviii Lovanii celebrati facto, eidem concessam, exceptis xl florenis in presenti compoto defalcatis, in suo robore conservando. Datum

Binchii, in domo monasterii Bone Spei, sub sigillo nostri generalis capituli, anno quo supra quadringentesimo, die xi[a] mensis Octobris, sedente ibidem propter Francorum guerras nostro capitulo generali.

— 317 —

1440, October 11.

Commissio abbati concessa pro reparatione Collegii Parisiensis.

Johannes, permissione divina etc., et abbatum etc., venerabili nobis in Christo fratri Johanni, abbati monasterii Gaudii Vallis, decretorum doctori, nostri Premonstratensis Ordinis, Carnotensis diocesis, salutem et sinceram in Domino caritatem. Quia bonum zelum et sinceram affectionem sepius experti sumus erga nos et nostrum Ordinem generaliter universum, signanter ad necessariam reparationem collegii scolarium nostri Ordinis Parisius fundati procurendam, nunc, ut veraciter intelleximus — proch dolor ! — edificiis et structuris recessariis plurimum desolati, cui quidem collegio propter vicinitatem et auctoritatem quas Parisius habere dinoscimus aptius et commodius quam quidam alii subvenire potestis et cooperari : hinc est, quod fraternitatem vestram, nobis hactenus confidentissimam, requirimus et hortamur, etiam auctoritate nostra eidem tenore presentium committimus quatinus de talliis et contributionibus nostri Ordinis quomodolibet colligendis seu bonis vestri monasterii Gaudii Vallis aut alias per vestram industriosam discretionem acquisitis et acquirendis, hujusmodi necessarias et decentes reparationes fieri ac facere procurari velitis juxta posse, adeo quod fraternitas vestra in facultate decretorum Parisius legendo, si placet, et religiosi scolares nostri Ordinis presentes et illuc adventuri eodem in collegio honeste et religiose vivendo, etiam actus frequentando scolasticos possint et debeant, quantocius accomode fieri poterit, commorari. De et super quibus dirigendis et adimplendis plenam facultatem et specialem licentiam vobis concedimus per presentes, promittendo vobis ac subrogandis coadjutoribus vestris bona fide super hiis reparationibus et structuris faciendis et dirigendis per nos vel a nobis deputandos velle audire legalem computationem et eam admittere, necnon de misiis faciendis et alias exponendis supra receptas et collectas Ordinis plenam restitutionem dare vel realem facere solutionem. In quorum premissorum fidem et testimonium sigillum nostri generalis capituli duximus presen-

tibus appendendum. Datum Binchii, in domo monasterii Bone Spei, anno Domini M° cccc° xl° die xi^a mensis Octobris, sedente ibidem propter Francorum guerras nostro capitulo generali.

— 318 —

Procuratorium per quod datur ex parte capituli generalis potestas aliquibus vendendi et alienandi certam portionem orti Collegii Parisiensis.

Universis presentes litteras inspecturis Johannes etc., et abbatum etc., salutem in Domino sempiternam. Noveritis quod nos, de industria et fidelitate venerabilium fratrem nostrorum Johannis, decretorum doctoris, Gaudii Vallis, et N. [1]) Hermeriarum monasteriorum abbatum, etiam dilecti nostri fratris Jo*hannis* N., prioris collegii nostri Parisiensis, Premonstratensis Ordinis, et cujuslibet eorundem plenam gerentes fiduciam, ipsos dominos abbates et priorem antedictos, et quemlibet eorundem in solidum, facimus et constituimus nostros veros legitimos procuratores et nuntios speciales et commissarios, ita quod unus eorum inceperit alter eorum prosequi valeat et finire, ad conveniendum, tractandum et concludendum cum circumspecti et prudenti viro magistro Helya N., domino de Mota et consiliario regis Francie in suo parlamento, super certa parte cujusdam orti et portione terre in collegii nostri Premonstratensis Ordinis Parisius fundati prope Cordigeros existentis; que quidem pars orti sive portio terre sita est infra septa et in dominio sive fundo nostro et ejusdem collegii versus hospitium reverendi patris domini archiepiscopi Remensis et juxta ortum domus dicti magistri Helye, necnon ad ipsius orti portionem dandum et concedendum perpetuo [a]) eidem magistro et heredibus suis sub censu annuo unius aut duorum denariorum, retento semper [b]) dominio fundi et aliis conditionibus honestis et utilibus adjectis nobis et ipsi collegio convenientibus, media certa pecunie somma juxta bonorum virorum in hoc se cognoscentium consilium et dictamen, ac super quibus ipsos omnes et quemlibet eorundem suas oneramus conscientias; et generaliter ad omnia alia facienda, disponenda, ordinanda, promittenda, obliganda et ratificanda que premissam venditionem et alienationem concernunt, etiam necessaria sunt et oportuna, et que facere possemus si etc. promittentes harum serie ratum et gratum habere quidquid per dictos procuratores et commissarios nostros seu duos vel

alterum eorundem actum, factum, gestumve fuerit et conclusum. In cujus rei testimonium etc. Datum etc.

(a) Er staat foutief *perpetu.*
(b) Volgens schrijfwijze zou er moeten gelezen worden *supra.*

(1) Joannes La Vache, abbé de Hermières, dép. Seine-et-Marne, près de Lagny, dioc. de Paris (1438-1447), van wien CH. L. HUGO, *Ord. Proem. Ann.*, I, 824, schrijft : « in domo Trinitatis Lutetiae electus a conventu illic consistente, ob bellorum soevientium in pago Parisino incendia, 1447. » of dit laatste jaartal het sterfjaar van dezen abt aangeeft, blijkt niet heelemaal.

— 319 —

1442, October 11.

Recommendatio cujusdam religiosi itinerantis et destinati pro litteris portandis etc. apud omnes Christifideles presertim prelatos et canonicos Ordinis.

Universis Christifidelibus presentes litteras visuris, et signanter venerabilibus in Christo patribus, dominis abbatibus, prepositis et canonicis Premonstratensis Ordinis in circariis et partibus Frisie, Westfalie, Saxonie et Sclavie constitutis, Johannes, decretorum doctor, permissione divina humilis abbas monasterii Gaudii Vallis, Premonstratensis Ordinis, salutem in Domino sempiternam et presentibus fidem indubiam adhibere. Vestris reverendis paternitatibus notum facimus per presentes quod religiosum virum fratrem Albertum N., presbiterum professum Sancti Bonifacii in Frisia, dicti Premonstratensis Ordinis, exhibitorem presentium, pro litteris portandis et expediendis negotiis superiorum jamdicti nostri Premonstratensis Ordinis, sui prelati interveniente licentia, ad partes et circarias predesignatas transmisimus de presenti. Quapropter universitatem vestram deprecamur atque vos omnes et singulos nostri sepedicti Ordinis prelatos et canonicos similiter deprecando requirimus, quatinus propter nostri Ordinis favorem atque nostram contemplationem, si idem frater vestris conspectibus se obtulerit, eidem consilium et directionem atque humanitatis et pietatis beneficium impendere velitis, ipsum caritative recipiendo et pertractando atque nullam ei molestiam inferendo, in hiis igitur tantum faciendo, quantum quilibet vestrum pro se vel suis fieri optaret in causa simili vel majori. Datum in monasterio Sancti Foillani nostro sub sigillo, anno Domini xlii, die xi[a] mensis Octobris.

— 320 —

1440, October 10.

Orationum littera in majori forma pro rege Polonie.

Serenissimo ac gloriosissimo principi, domino Karolo vel N., Dei gratia Poloniae regi, duci Lithuanie etc., domino et preceptori nostro metuendissimo, sui humiles cappellani et devoti oratores : Johannes, Premonstratensis abbas, et abbatum ejusdem Ordinis capitulum generale, humilimam recommendationem paratissimumque servitium et orationes, utinam in Christo salutares ! Etsi desiderium devotionis intense quo Christi fidelis ad supernam Jherusalem aspirare videmus, merito nos invitet ut eorum devotioni, quantum cum Deo possumus, devotis et assiduis precibus adjuvenus, potissime tamen devotionis illius nos ad hoc invitare debet affectus, per quem loca et persone nostri Ordinis ampliari atque prosperum statum, etiam tutelam consequi possunt oportunam divinum servitium adaugendo. Eapropter, serenissime princeps, plenam participationem omnium bonorum spiritualium, que fiunt et de cetero fient in universo Ordine nostro, tam in vita quam in morte, excellentissime Dominationi vestre supplici concedimus in Domino caritate. Adjicientes de gratia speciali ut cum obitus vestri dies advenerit, nostroque innotuerit capitulo generali, sub presentium testimonio litterarum tantum fiet pro vobis in universis ecclesiis Ordinis nostri in missis, vigiliis, commendationibus, orationibus atque psalmis, quantum pro uno de confratribus nostris abbatibus consuevit fieri cum decedit, recolligentes insuper vestram serenissimam regalem majestatem in tribus missis, una videlicet et Spiritu Sancto, una de beata Virgine Dei genitrice Maria et altera pro peccatis, a quolibet dicti Ordinis nostri sacerdote hoc anno celebrandis et uno psalterio dicendo ab hiis qui non fuerint sacerdotes et totidem a qualibet Ordinis nostri moniali. Datum Binchii prope monasterium Bone Spei nostri antedicti Ordinis, sub sigillo nostri generalis capituli presentibus appenso, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo, decima die mensis Octobris, sedente ibidem propter Francorum guerras nostro capitulo generali.

— 321 —

Regratiatio facta per litteram clausam capitulo generali per archiepiscopum Cneznensem pro litteris orationum sibi concessis.

Reverende Pater, venerabilesque fratres nostri in Christo karis-

simi. Quantas et quam uberes gratiarum actiones referre debeamus vestris fraternitatibus de ultronea orandi pro nobis facta exhibitione, sicut hoc patentes fraternitatum earundem littere a nobis liquido perstrinxerunt, penitus ignoramus. Illas tamen quas humana sinit fragilitas, victi zelo caritatis vestre, cogimur devotissime [a]) effundere, ne a fraternitatibus vestris judicemur ingrati, volumusque in orationibus nostris, licet indignis, fraternitates vestras non oblivisci, et quamdiu vita nobis comes fuerit, vestrarum fraternitatem et Ordinis honores, commoda et negotia possetenus promovere, sicut et fecimus, prout presentium exhibitor, frater Johannes de Hanonia, ecclesie Premonstratensis canonicus et prior collegii scolarium Parisiensis, ejusdem Ordinis, oretenus poterit vobis referre. Qui in commissis sibi per fraternitates vestras rebus et negotiis in hoc inclito Polonie regno se et sagaciter et egregie exercuit; qui etiam, rogamus, pro opera et diligentia sua sit nostris petitionibus fraternitatibus vestris benigne recommissus, placeatque fraternitatibus vestris nos suis crebro litteris aut nuntiis, dum vestris fraternitatibus necessitas emerserit, in caritate visitare. Personas fraternitatum vestrarum Altissimus diu conservare dignetur incolumes jugi comitante felicitate. Datum in Probosizenicze, feria quinta in festo Inventionis Sancte Crucis, anno Dni millesimo quadringentesimo quadragesimo secundo.

Reverendo Patri, domino Johanni, permissione divina abbati Premonstratensi venerabilibusque coabbatibus ejusdem Ordinis, fratribus in Christo carissimis.

Vincentius, Dei gratia sancte ecclesie Cneznensis archiepiscopus et primas.

(a) Wellicht te lezen : *devotione.* Dit woord in I in margine.

— 322 —

Licentia concessa prelato ut possit dimittere monasterium et resignare.

Johannes etc. Venerabili etc. Salutem etc. De statu monasterii vestri N. ac persone vestre sufficienter informati, ob certas causas animum nostrum ad hoc moventes, ut idipsum monasterium dimittere et resignare in manus cujuscumque nostri Ordinis prelati vobis grati quandocumque vobis placuerit, possitis, tenore presentium vobis licentiam impertimur. Datum etc.

— 323 —

1443, Juni 26.

Commissio ad inquirendum auctoritate legationis cujusdam cardinali commisse super uno casu veritatem facti et dispensandum super irregularitate.

Alexander, miseratione divina tituli Sancti Laurentii in Damasso (*sic*) Sancte Romane Ecclesie presbiter cardinalis, patriarcha Aquilegensis, administrator ecclesie Terdentine, per sacrosanctam generalem Basiliensem synodum, universalem ecclesiam representantem, legatus de latere per Germanie partes specialiter deputatus, duxque Magonie etc., venerabili devoto in Christo Jheronimo de Olomuncet (*Olmutz ?*), decretorum doctori ac bacalario (*sic*) in Sacra Pagina, canonico Olomucensi, continuo nostro commensali, salutem in Domino sempiternam. Nuper pro parte devoti in Christo Johannis N., acoliti, canonici et professi monasterii in Staingaden, Premonstratensis Ordinis, Augustensis diocesis, nobis oblate petitionis series continebat, quod ipse quodam tempore, aliis duobus canonicis presbiteris dicti monasterii associatus, qui per quemdam Ulricum N. laicum, se offensos dicebant, volentesque ulcisci, noturno tempore animi levitate ducti, de monasterio predicto dimisso habitu sui Ordinis, cuspides in manibus deferentes, animo ledendi dictum laicum, non tamen interficiendi, sed castigandi bene et cum verberibus puniendi, eundem simul exiverunt; qui cum eis in platea obviaret, cum dictis cuspidibus graviter eundem verberarunt citra tamen sanguinis effusionem; ita quod ipse laicus verbera in suo corpore portando, ne gravioribus plecteretur, auffugit ab eis, et die sequenti verbera hujusmodi recentia in suo corpore non sentiens, artem suam sartorie exercuit, deinde balneum et stufas intravit et se taliter rexit, quod post paucos dies suum clauserit diem extremum. Cum autem eadem petitio subjungebat, quod ipse exponens minime dictum laicum verberavit, nec credit quod ex verberibus dictorum presbiterorum sociorum suorum, sed potius ex malo regimine diem suum clauserit extremum, timet quod nichilominus propterea sibi exinde oblocutiones aliquas fieri ac irregularitatis infamieque notas incurisse; quapropter in et super premissis, de quo (*sic*) ab intimis dolet, de oportune dispensationis remedio ad cautelam provideri sibi per nos humiliter supplicavit : nos igitur, hujusmodi supplicationibus inclinati, circumspectioni tue, de qua in hiis et aliis specialem in Do-

mino gerimus fiduciam, auctoritate legationis nostre qua fungimur in hac parte, committimus et mandamus quatinus de premissis te diligenter informes, et si ea vera fore repereris, super quo tuam conscientiam oneramus, cum prefato Johanne super irregularitate premissorum occasione contracta, et quod, ea non obstante, si aliud canonicum non obsistat, ad omnes sacros ordines promoveri et beneficium seu beneficia ecclesiastica, que sibi conferri contigerit, obtinere et retinere valeat, misericorditer dispenses ac ab aliis reatibus et excessibus pro hac vice ad cautelam absolvas in forma ecclesie consueta, injuncto sibi pro modo culpe penitentia salutari et aliis que fuerint injungenda, omnem inhabilitatis et infamie maculam sive notam ab eodem abolendo auctoritate nostra memorata. Datum N. Pataviensis diocesis, anno a Nativitate Domini M° cccc° xliii° die vero xxvii[a] mensis Junii, sacrosancta synodo Basiliense predicta durante.

— 324 —

1443, Juni 28.

Processus sive executio quedam facta in virtute cujusdam commissionis seu mandati emanati a legato de latere Sacrosancte Generalis Synodi etc.

Universis Christifidelibus presentes litteras inspecturis, visuris, lecturis et audituris, Jheronimus de Olomunez, decretorum doctor ac bacalarius in Sacra Pagina, canonicus Olomucensis, reverendissimi in Christo patris et domini, domini Alexandri, Sancte romane Ecclesie presbiteri cardinalis, patriarche Aquilegensis, sacri concilii Basiliensis a latere legati ducisque Magonie etc. consiliarius et continuus commensalis, salutem in Domino et presentibus fidem in dubiam adhibere. Litteras ipsius reverendissimi in Christo patris cardinalis et legati prefati, ejus vero sigillo rotundo in cera rubra albe impressa, in cujus sigilli medio quatuor aquile in scuto sculpte seu descripte videbantur, et capellum cardinalatus cum cruce distentum desuper cum cordula rubea impendendo, non vitiatas, non cancellatas, non abolitas nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio et suspitione carentes, nobis per devotum in Christo Johannem V., acolitum, canonicum et professum monasterii in Staingaden, Premonstratensis Ordinis, Augustensis, diocesis, principalem in ipsis litteris principaliter nominatum, coram notario publico et

testibus infrascriptis presentatis, nos cum ea qua decuit reverentia recipisse noveritis; quarum quidem litterarum tenor, qui sic incipiebatur : « Alexander, miseratione divina » etc., et in fine sic concludebatur : « auctoritate legationis nostre super irregularitate contracta secum misericorditer dispenses, omnem inhabilitatis et infamie maculam abolendo » etc., diligenter examinantes et viceversa dicto Johanni eundem consignantes, volentes premissa in ipso litterarum tenore contenta debite executioni demandare juxta traditam seu directam nobis in eisdem forma, vocatis dicto Johanne ad nos, consideratis diligenter circumstantiis universis que circa ydoneitatem persone fuerint attendende, examinatisque infrascriptis testibus et reperientes ipsum Johannem ex depositione testium non fuisse culpabilem nec in mortem Ulrici N., laici, in litteris dicti reverendissimi domini legati nominati, anhelasse, nec eundem verberasse, auctoritate dicti reverendissimi domini legati super irregularitate quam incurrit currendo contra dictum Ulricum N., laicum, cum aliis duobus sociis causa verberandi eundem, qui post paucos dies suum diem clauserit extremum, nobis commissa, quod ea non obstante ad sacros ordines possit promoveri et beneficium seu beneficia ecclesiastica, que sibi conferri contigerit, obtinere, secum misericorditer dispensavimus ac dispensamus per presentes, omnem inhabilitatis et infamie maculam abolendo; insuper eundem ab excessibus et peccatis aliis nobis confessis, injuncta sibi pro modo culpe penitentia salutari et aliis que fuerint injungenda pro hac vice absolvimus in forma ecclesie consueta et absolutum pronuntiamus per presentes. In quorum omnium et singulorum premissorum fidem et testimonium presentes litteras fieri nostrique sigilli appensione unacum subscriptione notarii publici et testium infrascriptorum jussimus et fecimus roborari. Datum et actum Riemie, Pataviensis diocesis in domo prepositure, die vigesima octava mensis Junii [a]), anno a Nativitate Domini M° cccc° xliii°, indictione sexta, sacro concilio Basiliensi durante, presentibus ibidem honorabilibus et discretis viris Andrea N. de tali loco, artium magistro, Johanne N. de Vibracio, Constantiensis, et Christiano N. de tali loco, Augustensis diocesis, testibus ad premissa vocatis et rogatis.

Et ego Johannes Jacobi, clericus Gneznensis diocesis, publicus imperiali auctoritate notarius, prefatique reverendissimi Alexandri cardinalis et legati etc. secretarius et cappellanus, quia dictis litterarum sepe memorati reverendissimi domini legati presentationi, commissioni, et receptioni, insuper dispensationi et testium examinationi aliisque et singulis (*sic*) dum, sicut premittitur, per

prefatum dominum Jheronimum et coram eo fierent et agerentur, unacum prenominatis testibus presens interfui eaque omnia et singula sic fieri vidi et audivi : ideo huic publico instrumento, manu propria scripto, me subscripsi, ipsumque in hac publica forma redegi et publicavi, signo et nomine meo solitis et consuetis unacum appensione sigilli prelibati domini Jheronimi tanquam executoris consignando et roborando rogatus et requisitus in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum.

(a) II leest « Datum et actum N., N. diocesis, die prima mensis N. *etc.* »

— 325 —

Acceptatio compotorum cujusdam abbatis a generali capitulo et recognitio debitorum et assignatio eorundem levandorum super receptis talliarum Ordinis.

Cunctis pateat evidenter et sit notum, presertim illis quorum interest, quod nos Johannes, permissione divina etc., et abbatum ejusdem Ordinis capitulum generale, post auditionem et examinationem compotorum venerabilis fratris nostri Johannis, abbatis N., ejusdem Ordinis, per nostros deputatos factam et approbatam, super talliis et contributionibus in regnis et partibus Almanie, etiam Francie locisque circumvicinis levatis et collectis, hujusmodi compota sua et pertinentia ad eadem acceptavimus atque acceptamus et laudamus, ipsum super omnibus quittum et liberum proclamando; necnon de et super aliis rationibus et sommis pridem recognitis et debitis, ad xx florenos renenses ascendentibus, recognovimus eidem debere per presentes, super communes tallias Ordinis quamtotius fieri poterit persolvendis. Et ulterius quod nobis constitit ad honorem et utilitatem Ordinis nostri pro necessaria reparatione Collegii nostri Parisiensis ultra ducentas libras parisienses ipsum abbatem exposuisse legaliter, ad principiandum solutionem hujusmodi et nos acquittandum successive eidem abbati Gaudii Vallis harum serie assignavimus et assignamus receptas talliarum circarie Frizie atque sommam pecuniarum de quodam desolato sororum Ordinis cenobio de *Hapiulsa* sive *Apolis*, monasterio de Dockum in Frizie incorporando, per nostras atque suas diligentias recipiendam et recipiendas, prout hec nostris aliis litteris, etiam registratis, latius existunt designata. In quorum etc.

— 326 —

Recommendationis littera ex parte domini Premonstratensis ad quemdam ducem pro commissariis suis et visitatoribus deputatis.

Cum recommendatione humilima orationes — utinam in Domino Jhesu salutares ! Illustrissime princeps, amor precipuus quo — ut intellexi — ad nostrum Ordinem universum vestra afficitur ducalis celsitudo, michi scribendi prestat audaciam cum spe certa quod humiliter imploro fiducialiter obtinendi. Sane, metuendissime Domine, visitationis ac reformationis gratia in monasterio N., nostri Ordinis, fiende, quod vestro sub dominio est constitutum, quosdam commissarios, N. et N., deputavi ad id monasterium visitandum et reformandum in eodem, que secundum Deum, privilegia et statuta nostri antedicti Ordinis fuerint corrigenda; quam quidem reformationem libere et commode, ut informatione quorundam recepimus, non possunt absque vestre excellentissime Dominationis favore, auxilio et permissione adimplere. Qua de re affectuose et humilime vestram prenominatam ducalem deprecor celsitudinem, ut supranominatis commissariis nostris favorem, auxilium ac salvum conductum, si et in quantum eisdem opus fuerit, per sepedictam generosam dominationem vestram et officiatos vestros, Dei amore et intuitu Ordinis nostri universi, dare, concedere ut impendere inolita vestra dignemini bonitate, seu dari, concedi et impendi precipiendo demandetis, in tantum quod iidem visitatores et commissarii injunctum ipsis visitationis officium possint et valeant salubriter et laudabiliter adimplere ad nostre religionis exaltationem et laudem Dei, qui vestram sepedictam prepotentissimam dominationem conservare dignetur feliciter et longeve, ut opto. Scriptum etc.

Illustrissimo ac prepotentissimo domino Alberto, duci Bavarie, comiti Palentino Renensi, domino et preceptori meo amantissimo.

Vester humilis ac devotus Johannes, Premonstratensis Ordinis superior generalis.

— 327 —

Commissio ad visitandum et inquirendum de malo regimine abbatis, deponendum et providendum ac personas aliquas monasterii citandum.

Johannes etc., venerabilibus etc., salutem et sinceram in Domino

caritatem ac in commissis debitam diligentiam adhibere. Illos in partem nostre sollicitudinis libenter assumimus de quorum industria pariter et diligentia plenam in Domino fiduciam obtinemus. Sane ad nostrum — proch dolor ! — ex quorundam concanonicorum et religiosorum monasterii Staingadinensi (*sic*), nostri Ordinis et Augustinensis diocesis predictorum, relationibus devenit auditum, quod idem monasterium Staingadinense, abbatis predicti loci negligentia et malitia facientibus, adeo in utroque regimine, spirituali videlicet et temporali, est collapsum, quod de cetero vix adjiciet ut resurgat. Idem etenim abbas ita se hujus mundi illecebris, vanitatibus et curiosis impudenter, prout intelleximus, involvit, bona sui dicti monasterii cum filio prodigo prodigaliter absorbens, quod ejus ficulnea remissis stercoribus diutius expectata nedum fructibus sed etiam floribus dinoscitur aruisse, ita ut penitus nichil expectat nisi ut radicitus, ne terram inutiliter occupet, abscindatur; cum itaque ex debito pastoralis officii teneamur omnium ecclesiarum dicti Ordinis nostri obviare dispendiis et profectibus insudare, vobis in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus quatinus statim, receptis presentibus, ad prefatum monasterium accedentes, visitetis in eodem tam in spiritualibus quam in temporalibus et tam in capite quam in membris, Deum solum habendo pre oculis, sollicite et attente corrigentes et reformantes in illo quod secundum Deum, nostri antedicti Ordinis privilegia et statuta corrigenda inveneritis seu reformanda; signanter super prenominati abbatis dicti monasterii N. enormi et detestabili vita solerter investigare curetis et si ita fore, ut premittitur, reperieritis, ipsum abbatem nostra auctoritate et Ordinis, si sponte cedere vel resignare noluerit, deponatis et dicto monasterio, salvo jure cujuslibet, et abbate ydoneo et novo pastore juxta privilegia et statuta dicti Ordinis rite faciatis et canonice provideri; et quod prefatum abbatem et conventum sepedicti monasterii, seu ex eodem conventu concanonicos et religiosos aliquos, si casus hoc requisierit, seu vestris discretionibus expediens visum fuerit, ut ad nostrum proximum citentur generale capitulum ipsos omnes et eorem quemlibet ad comparendum coram jamdicto capitulo, citandi et evocandi per presentes damus potestatem. Et quid inde ac in premissis omnibus et singulis feceritis, nobis fideliter referatis vel rescribatis. Contradictores, si qui fuerint de Ordine nostro, per censuram ecclesiasticam compescentes, invocato ad premissa, si opus aut necesse fuerit, auxilio brachii secularis. Nam ad eadem premissa et eadem concernentia, absque cujuslibet mandati alterius expectatione, vobis hac vice conce-

dimus nostre plenitudinem potestatis, omnibus subjectis nostris se opponentibus perpetuum silentium imponendo. Datum etc.

— 328 —

1443, October 11.

Monitio et excommunicatio ac suspensio a divinis cum denuntiatione etc.

Johannes, permissione divina Premonstratensis abbas, et abbatum ejusdem Ordinis capitulum generale, universis et singulis prelatis, prioribus et canonicis, tam curatis quam non curatis, Premonstratensis Ordinis, notariis et tabellionibus publicis ad quem seu quos presentes pervenerint exequenda, salutem in Domino fidemque credulam et celerem executionem presentibus adhibere. Grandem querelam venerabilis fratris nostri Johannis, decretorum doctoris, abbatis ecclesie Gaudii Vallis, nostri Premonstratensis Ordinis, Carnotensis diocesis, nuper audivimus in effectu nobis exponentes quod, cum inter venerabilem patrem bone memorie dominum Jacobum, ejus antecessorem, ex una, religiosumque fratrem Thomam de Vezel, canonicum professum et presbiterum ejusdem monasterii Gaudii vallis, partibus ex altera, ultra quadriennium super nonnullis, causa nutriende pacis et honestatis nostri Ordinis hic non expressis, gravis et scandalosa contentio etiam injuriosa exorta fuisset, idem dominus Jacobus, olim abbas, voluntate turbata et animo passionato, absque sui conventus requisitione et sine nostra vel aliorum superiorum Ordinis licentia et auctoritate, pauca vel nulla deliberatione prehabita, ipsum fratrem Thomam professum et presbiterum, etiam provisorem exteriorum dicti sui monasterii Gaudii Vallis, licentiavit, nec non exeundi et tenendi officia, beneficia quoque regendi, generalem concessit licentiam atque, quantum in eo fuit, ab ejus successorumque suorum obedientia de facto absolvit litteras tales quales desuper concedendo. Unde idem frater Thomas, hac licentia et auctoritate fretus sue confessionis et stabilitatis locum insignem derelinquens, aliud monasterium ingrediens, etiam beneficium acciniens regendum, mandatis, ordinationibus et monitis moderni abbatis in hac parte querulantis obedire recusat contumaciter in anime sue periculum, votum obedientie et stabilitatis in loco transgrediendo atque rotam rebellionis et inobedientie multipliciter movendo [a]). Nos igitur premissa et alia mature attendentes, quum secundum juris

dispositionem regularesque observantias nostri Ordinis locorum mutationes et personarum alienationes non sunt tam leviter faciende, cum voto et regule et statutis nostris esse dinoscuntur contrarie, eapropter vobis omnibus predesignatis et cuilibet vestrum nobis subditis in virtute sancte obedientie et sub penis suspensionis et excommunicationis, quam vel quas in vos et quemlibet vestrum feremus, nisi feceritis quod mandamus, auctoritate nostra districte precipiendo mandamus, vos notarios et tabelliones non subditos requirimus et rogamus, quatinus ad hujusmodi mandatum nostrum exequendum alter vestrum alium non expectet, nec unus per alium se excuset, ex parte nostra moneatis attente dictum fratrem Thomam de Vezel, subditum et justitiabilem nostrum, quem etiam tenore presentium auctoritate nostra monemus et instanter requirimus ut ipse infra decem dies immediate sequentes, quorum decem dierum tres pro primo, tres pro secundo et reliquos quatuor pro tertio et peremptorio termino post hujusmodi monitionem sibi factam sub penis suspensionis et excommunicationis quas ipso facto, nisi premissa et infrascripta compleverit, dicto lapso decem dierum termino volumus et decernimus eundem fratrem Thomam in hiis scriptis incurrisse ac incurrere, ad presentiam supradicti moderni abbatis Gaudii Vallis, proprii prelati sui, personaliter accedat et obedientiam sibi prestet debitam necnon suum canonicatum [b]) aut aliud nostri Ordinis sibi gratum, inhabitet monasterium ut tenetur, forenses vagationes, professis nostris inhibitas, evitando et alias se obedienter gerendo. Alioquin, si in premissis defecerit et obedire respuerit contumaciter, in hiis scriptis suspendimus a divinis, et si hujusmodi suspensionem in se per octo dies animo in se sustinuerit indurato — quod absit ! — ipsum in eisdem scriptis excommunicamus, suspensum et excommunicatum per vos aut alterum vestrum publice nuntietis et nuntiari procuretis, presentes etiam, si opus fuerit, valvis ecclesiarum ceterisque locis publicis affigendo; a denuntiatione huiusmodi non cessantes donec idem frater Thomas post condignam obedientiam et satisfactionem sue absolutionis beneficium a nobis vel proprio prelato sepedicto meruerit obtinere, nisi causam coram nobis allegare voluerit efficacem quare hujusmodi mandatis et monitionibus nostris minime teneatur obedire, ad quam allegandam, discutiendam et terminandam citetis ipsum peremptorie et personaliter, necnon venerabilem abbatem Albe Curie [1]), nostri Ordinis, eiusdem fautorem et defensorem, et alios quoscumque nostri Ordinis sua interesse putantes pariter ad instans capitulum generale nostri Ordinis hac in villa et domo Premonstratensi primo die suo

tempore celebrandum, super hiis omnibus et singulis audituros et recepturos justitie complementum; certificantes eosdem quod, sive venerint sive non, nos nichilominus procedemus contra eosdem et desuper ordinabimus prout jus et ratio suadebunt. Et quidquid per debitam feceritis executionem nobis referre aut rescribere nullatenus omittatis. Datum sub sigillo nostri generalis capituli apud Sanctum Quintinum in Viromandia sub anno Domini M° cccc° xliii°, die undecima mensis Octobris, sedente ibidem propter Francorum guerras nostro capitulo generali.

(a) De copist schreef foutief *monnendo*.

(b) Wat hier bedoeld is door den copist is mij onduidelijk. Hij schrijft letterlijk *annoinatum*, met een streepje boven de *n* en boven *i*. *canonicatum ?*

(1) De Prem. abdij Aubecour, Frankrijk, dep. Seine-et-Oise, bisd. van Chartres. De Hier bedoelde abt is Jan Brunel, vroeger abt van Marchevaux, het moederkl. v. Aubecour, die regeerde van 1437 ot 1460. HUGO, *O. Praem. Ann.*, I, col. 140.

— 329 —

1443

Aggravatio et reaggravatio quorundam religiosorum excommunicatorum cum denuntiatione.

Johannes permissione divina premonstratensis abbas et abbatum ejusdem ordinis capitulum generale, venerabili in Christo fratri abbati monasterii Sancti Mychaelis Antwerpiensis, nostri Premonstratensis Ordinis, Cameracensis diocesis, salutem in Domino et studiosam in commissis diligentiam adhibere. Cum itaque frater Johannes de Zuylre, Arnoldus de Lummen, Petrus de Venloe et Hermannus de Ruremunda, monasterii Averbodiensis canonici, excommunicationis sententias a nobis auctoritate nostra in nostro generali capitulo anni preteriti, pro contumatia, rebellione, inobedientia et offensa manifesta per ipsos et quemlibet eorundem factis et Ordini nostri prestitis, monitionibus et mandatis nostris sepedictis quibus minime obedire curaverunt, in ipsis et quemlibet ipsorum latas, jamdiu corde et animo induratis sustenuerunt, et adhuc de die in diem sustinere non formidant, ad emendationem quoque venire contempnant, claves et mandata sancte matris Ecclesie et suorum in hac parte superiorum vilipendent, et aliis multis modis irregulariter se gerendo; cumque crescente eorum malitia crescere

debet et pena, dignumque sit ut quos timor Dei a malo non revocat, saltem eos coherceat ecclesiastice pene severitas : hinc est quod vobis abbati supradicto in virtute sancte obedientie districte precipimus quatinus prefatos fratres Johannes de Zuylre, Arnoldum de Lummen, Petrum de Venloe et Hermannum de Ruremunda, dicti monasterii Averbodiensis religiosos, pro contemptu, inobedientia, contumacia et offensa manifesta predictis auctoritate nostra excommunicatos, quos suis exigentibus demeritis in hiis scriptis aggravamus. Et si hujusmodi aggravationem animo — quod absit ! — per quadraginta dies sustinuerit vel sustinuerint aliquis vel aliqui eorum indurato, extunc hiis elapsis diebus supranominatos religiosos excommunicatos et aggravatos in hiis scriptis reaggravamus et excommunicatos aggravatos et reaggravatos auctoritate nostra singulis diebus, dominicis, festivis et non festivis, in capitulis et monasteriis nostri Ordinis vel aliis locis publicis, candelis accensis et ad terram projectis, campanis pulsatis in missa et in vesperis totiens quotiens dominica celebrare contigerit, palam et publice nuntietis, familiaritates, nuntios, servitores si quos habeant et omnes cum ipsis scienter participantes subditos nostros interdicto supponendo; inhibendo ex parte nostra omnibus et singulis nobis subditis et propinquioribus, vicinis et consociis suis a latore presentium nominandis, ne quis ipsorum nobis subditorum sub excommunicationis et aliis penis Ordinis cum dictis sic excommunicatis aggravatis et reaggravatis fratribus sepe nominatis, ut premittitur, aliquali cibo potu aut aliis quibuscumque ad vitam hominis necessariis et opportunis ministrando et tradendo aut alio quovis modo participare presumant, nisi dumtaxat a jure permissis, a denuntiatione hujusmodi non cessantes donec a nobis aut a domino nostro Premonstratensi absolutionis sue beneficium meruerint obtinere; mandatum hujusmodi nostrum ad personas fratrum sepedictorum, si eos commode apprehendere non potueritis in valvis ecclesiarum nostri Ordinis, etiam aliunde, si vobis videatur expedire, exequamini diligenter; ipsos sic excommunicatos aggravatos et reaggravatos pro punitione et correctione amplioribus recipiendis nobis aut proprio abbati remittendos, brachium seculare in subsidium nostre jurisdictionis quoad premissa et alia condependentia, si necesse fuerit, invocando. In quorum premissorum fidem, robur et testimonium sigillum nostri generalis capituli presentibus litteris duximus appendendum. Datum apud Sanctum Quintinum in Virumandia sub anno Domini millesimo cccc^{mo} xliii^{o}, die undecima mensis Octobris, sedente ibidem propter Francorum guerras nostro capitulo generali.

— 330 —

Littera cardinali directa per dominum Premonstratensem ad instantiam apud Papam pro exoneratione cujusdam monasterii a quadam pensione etc.

Humillima recommendatione premissa. Reverendissime pater et domine mi perhonorandissime, confisus de V. R. P., de presenti recurro ad eandem, quatinus Ordinis mei intuitu dignemini instare apud sanctissimum dominum nostrum pro salvatione monasterii Averbodiensis, Ordinis mei Premonstratensis, Leodiensis diocesis, ac dilecti fratris mei Johannis, moderni abbatis ejusdem, idipsum monasterium ab exactione cujusdam pretense prestationis, quam ab eodem petit quidam reverendus pater episcopus Virdunensis, religiosus sancti Benedicti, gratiose relevando et exonerando. Alioquin predictum monasterium, quod ad totalem jam tendit desolationem, funditus destruetur, in totius Ordinis mei maximum prejudicium et gravamen. Scribo Sanctissimo Domino nostro pro informatione Sue Sanctitatis de statu predicti monasterii prout continetur in cedula presentibus interclusa. Reverendissime pater, in premissis — queso — Ordinis mei non deficiat vestra reverendissima paternitas in quo ipsi toti Ordini meo et michi complacentiam eadem faciet singularem et ipsum ad cuncta beneplacita vestra pro viribus exequenda efficaciter obligabit; quam Altissimus semper in agendis dirigere dignetur cum incremento gratie et honoris. Scriptum etc.

Reverendissimo in Christo patri ac domino, domino Cardinali de Fuxo, domini Pape vicario, domino et preceptori meo gratiosissimo.

Ejusdem reverendissime paternitatis vestre devotus cappellanus Johannes, monasterii Premonstratensis abbas.

— 331 —

Littera domino nostro Pape [1]) *directa per abbatem Premonstratensem recommendantem quoddam monasterium et abbatem monasterii et instantem ac supplicantem pro cassatione cujusdam pensionis.*

Filialem obedientiam cum humilima prostratione ad pedum oscula beatorum. Nuper, beatissime Pater, vacante monasterio N. [2]), nostri Premonstratensis Ordinis, N. diocesis, dilectum mihi in Christo fratrem Johannem, olim priorem Furnensem, ejusdem Ordinis, Sa-

cre Pagine professorem, ad idipsum monasterium promovere dignata est Sanctitas Vestra, cui proinde Altissimus premium tribuat, oro, sempiternum. Is enim frater Johannes predictus, modernus abbas dicti monasterii, nedum predicto monasterio, sed et toti Ordini meo utilis et fructuosus, *quod* [a]) — ut spero in Domino Jhesu Christo — erit in futurum et esset in casu quo dicti monasterii et bonorum ejus posset pacificam adipisci possessionem, quod — proch dolor ! — per nunnullos ejus religiosis apostatas effectos, tempore ultime vacationis ipsius, omnibus vasis, jocalibus et clenodiis aureis et argenteis, sacratis et non sacratis, apparamentis et ornamentis altarium ac rebus et bonis aliis universis spoliatum, et insuper ultra sustentationem religiosorum ejus in magno numero ex precariis et subsidiis illustrissimo Domino Burgundie etc., sub quo consistit, ex eodem solvi consuetis, ac hospitalitate sumptuosissima nobilium et ignobilium personarum in eodem ex more servari solita, aliisque variis oneribus ordinariis et extraordinariis, que referre nimis prolixe foret, supra vires facultatum suarum extat oneratum et gravatum, et prout ad plenum sum informatus, ultra premissa onera et gravamina etiam quidam reverendus pater episcopus Virdunensis, religiosus Ordinis Sancti Benedicti, certam annuam satis magnam et ipsi monasterio ad solvendum impossibilem exigit pensionem ab eodem : ad pedes igitur Vestre Sanctitatis, que ex sibi innata clementia monasteriis et locis piis benigne consulere et libenter succurrere consuevit, pro salute dicti monasterii ac salvatione status predicti fratris mei abbatis confugio, idem monasterium et personam ejus humilius quo possum recommendo, obnixius supplicando quatinus monasterium ipsum eadem Vestra Sanctitas ab onere pensionis hujusmodi exonerare et relevare ac ab impetitionibus dicti domini Virdunensis episcopi supradictis liberare misericorditer dignetur, atque velit, cum revera, etiam pensione hujusmodi sublata et cessante, pre aliis incombentibus oneribus ipsius monasterii quod ad desolationem tendit, facultates ejusdem, que adeo modice et tenues sunt, de presenti minime sufficiunt, quod etiam monasterium, nisi ab exactione pensionis hujusmodi relevetur, irrecuperabiliter desolabitur et collabitur, prout hic in partibus et apud fere omnes de meo Ordine notum et apertissimum est; nec dubito quin Sanctitas vestra, si de statu monasterii ipsius plene informata foret, pensionem ipsam ad statim tolleret et ab ea monasterium ipsum relevaret; nec umquam visum est, Beatissime Pater, vel auditum quod monasteria predicte religionis Premonstratensis, filie vestre devotissime, pensionibus pro aliis personis quam ejusdem Ordinis one-

rari consueverunt. Miseremini igitur, miseremini, Pater Beatissime, monasterii predicti et abbatis ejusdem per Vestram Sanctitatem ad ipsum promoti ac totius Ordinis nostri, qui semper Sanctitati Vestre fidelissimus et devotissimus fuit et est, non obstantibus quibuscumque persuasionibus Vestre Sanctitatis adversariorum et inimicorum, quibus viriliter ob reverentiam et honorem Sancte Sedis Apostolice et Vestre Sanctitatis predictus Jo*hannes* abbas cum toto Ordine nostro resistebat et in dies resistit, et a predicto monasterio prefatam pensionem ad solvendam impossibilem amovere et cassare dignemini, quod faciendo eadem Sanctitas opus faciet pro conservatione dicti monasterii necessarium ac Deo et toti Ordini nostro gratissimum, qui eandem Sanctitatem in prosperitate utriusque hominis feliciter conservare dignetur [3]).

Sanctissimo domino nostro Eugenio, Sancte Romane ac Universalis Ecclesie pontifici Summo.

Ejusdem Sanctitatis humilimus et fidelissimus filius Johannes, monasterii Premonstratensis abbas.

(a) Dit w. schijnt door den zin vereischt.

(1) Paus Eugenius IV.

(2) Is zeker de abdij van Averbode. Jan Baudewijns, prior van Veurne, werd aldaar door pauselijke provisie, abt genoemd bij bulle van 27 September 1441.

(3) Zie aangaande deze zaak : *De Norbertijner abdij v. Averbode* (Averbode, 1920) blz. 99 en vlg.

— 332 —

Licentia cuidam abbati concessa ut valeat se transferre ad aliam ecclesiam per electionem, postulationem vel alias etc.

Johannes etc., venerabili fratri nostro N. [1]), abbati N., nostri Premonstratensis Ordinis, N. diocesis, salutem et sincere dilectionis affectum. Equitatis ratio suadet ut illi debeant majoris gratie fulsiri (*sic*) stipendiis quorum industria noster Ordo predictus amplius florere in virtutibus et bonis poterit moribus. Sane de persone vestre scientia et industria plenius informati, sperantes in Domino Ordinem nostrum uberiores posse ex translatione vestra ad aliam ejusdem Ordinis ecclesiam afferre fructus, ut de ecclesia N. eligi, postulari, assumi, provideri ac alias canonice promoveri ad aliam ecclesiam et prelaturam predicti Ordinis N. parem vel imparem seu ea majorem vel minorem, possitis et valeatis, vobis gratiose licentiam et facultatem tenore presentium impertimur, committentes

omnibus et singulis abbatibus et prelatis nostri antedicti Ordinis ubilibet constitutis, quatinus ipsi et singuli ipsorum qui super hoc fuerint requisiti, de licentia nostra speciali electioni seu postulationi, assumptioni, nominationi, provisioni, promotioni et translationi predictis de persona vestra ad ecclesiam aliam seu prelaturam prefati nostri Ordinis forsitan faciende, nostra auctoritate consensum prebeant pariter et assensum, quibus etiam consensum prebemus per presentes, ratum et gratum habentes et habituri ex nunc prout ex tunc quidquid in et circa premissa et ea quomodolibet concernentia juste, rite et canonice per quoscumque actum gestumve fuerit, presentibus tamen post revocationem nostram minime valituris. Datum etc.

(1) Ik vermoed dat deze brief gericht is aan denzelfden Jan Baudewijns. Cfr. *l. c.*

— 333 —

Confessionale pro abbate et dispensatio super pluribus, videlicet usu lineorum pro se ac subditis suis, receptione juvenum ante terminum debitum cum eductione incarceratorum etc.

Johannes, permissione divina etc. venerabili nostro in Christo fratri abbati N., nostri Premonstratensis Ordinis, N. diocesis, salutem et sinceram in Domino caritatem. Justis petentium desideriis dignum est nos facilem prebere consensum et vota que a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, venerabilis in Christo frater, vestris justis supplicationibus grato concurrentes assensu, ut confessorem ydoneum nostri Ordinis, qui vos a peccatis vestris sibi confessis et sententiis excommunicationis Ordinis absolvere et penitentias injungere possit salutares, eligere, et ad aliquem nostri Ordinis litteratum abbatem, qui vice nostra vobiscum super irregularitate, si quam — quod absit ! — contraxeritis, in casibus dumtaxat nobis permissis, dispensare queat, recursum habere, utque cum subditis vestris similiter super irregularitate, si quam contraxerint, dispensare; necnon cum pro valetudinis corporis vestri et subditorum vestrorum aliquotiens usus lineorum vobis foret necessarius, quamvis omnibus personis nostri prefati Ordinis per nostrorum tenorem statutorum sit interdictus et quia caro nutrienda est ut serviat et sic reprimenda ut non superbiat, ut lineis uti et etiam cum subditis vestris predictis super usu lineorum pretactorum misericorditer dispensare, dum tamen per eosdem sic ser-

vetur necessitas nature ut abscindatur superfluitas concupiscentie; insuper, considerata malitia temporis, quodque hodiernis temporibus pauci aut nulli qui decimum octavum annum attingerent suave jugum Domini et leve sacre religionis onus subire velint, vobis quando necessarium fuerit, ut novitios et juvenes pro divino servitio faciendo aut alias quomodolibet, licet sub termino decem et octo annorum fuerint constituti, dum tamen decimum tertium attigerint ac etiam maturitas morum in dictis recipiendis novitiis minoritatem eatenus suppleat, recipere et in dicto vestro monasterio vestire, ac etiam subditos vestros, si eorum demerita exigant, secundum suorum exigentiam delictorum per carcerem corrigere, et quando contriti et humiliter fuerint de dictis carceribus, prout vobis expediens videbitur, eos auctoritate nostra educere, super quibus omnibus et singulis vestram conscientiam oneramus, et alias contradictores et rebelles, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam compescere valeatis, vobis concedimus facultatem per presentes usque ad quinquennium in suo robore duraturas, statutis et consuetudinibus nostri Ordinis in contrarium editis non obstantibus quibuscumque. Datum N. etc.

— 334 —

Assignatio diei ad eligendum novum abbatem in quodam monasterio.

Johannes etc. dilectis nobis in Christo filiis priori, suppriori ac toti conventui ecclesie S. Petri N. [1]), Laudunensis diocesis, salutem et paterne dilectionis affectum. Cum ecclesia vestra, que nostra est filia specialis, sit ad presens, per obitum bone memorie domini Hugonis, nuper et ultimi abbatis vestri, pastoris solatio destituta, cujus anima cum electis in eternis sedibus collocetur, prout a fratribus Johanne de Fontanis et N. curatis de Bruilliaco et de Novis domibus, dicte Laudunensis diocesis, canonicis ecclesie vestre, per dicti abbatis sigillorum traditionem didicimus, sitque utile et necessarium ut eidem ecclesie celeriter de pastore ydoneo succuratur; hinc est quod nos, ecclesie vestre paterno compatiendo affectu, attendentes insuper diuturnas vacationes ecclesiis dispendiosas necnon et periculosas esse, prout non solum jura sed etiam [a]) efficax experientia testatur, dictis ecclesiarum dispendiis et animarum periculis in quantum possumus obviare volentes, diem Jovis, videlicet vicesimam quartam mensis Septembris, prius vocatis evocandis, qui de jure possunt et debent electioni interesse, ad eligendum no-

vum abbatem vobis prefigimus et assignamus, cum intimatione quod si ad dictam diem venerint sive non, nos nichilominus ad celebrationem electionis, prout nostra interest, procedemus, eorum absentia non obstante. Datum apud Sanctum Quintinum etc.

(a) Er staat veeleer : *iterum*.

(1) Ik ken in het bisd. van Laon geen enkele Norbertijner abdij toegewijd aan S. Pieter. Zoo *S. Petrus Sclincurtensis* bedoeld is, dan moet het bisd. zijn *Ambianensis*.

— 335 —

Mandatum ut declaretur abbas excommunicatus pro non solutione talliarum nisi infra terminum satisfecerit cum effectu, etc.

Johannes etc., et abbatum etc., omnibus et singulis nostri Ordinis prelatis et canonicis ubilibet constitutis ad quem seu quos nostre presentes littere pervenerint exequende, salutem et hiis mandatis nostris efficaciter obedire. Quum juxta Ordinis nostri privilegia et statuta prelati ipsius Ordinis, qui tallias ecclesiis suis impositas in generali capitulo nostro, vel saltem in festo Nativitatis Dominice immediate sequenti, non solverint, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto, et abbas N. tallias integras ecclesie sue a longo tempore per Ordinem impositas, quarum resta ascendit ad sommam N., non solverit vel solvere non curaverit : hinc est, quod vobis et vestrum cuilibet in virtute sancte obedientie districte precipiendo mandamus, quatinus si et quando per latorem presentium fueritis requisiti, vel alter vestrum fuerit requisitus, ad dictum monasterium accedentes abbatem dicti loci, nisi venerabili fratri nostro N. de dicta somma N. pro dictarum talliarum resta infra instans tempus Nativitatis Dominice satisfecerit, sententiam excommunicationis incurisse palam et publice declaretis, seu alter vestrum declaret et a suo conventu ut excommunicatum ipsum evitari precipiatis; cujus excommunicationis absolutionem et contemptus remissionem certis de causis rationabilibus prenominato fratri nostro venerabili abbati S. Martini Laudunensis committimus per presentes. Et quidquid inde feceritis, seu alter vestrum fecerit, nobis abbati Premonstratensi per eundem latorem fideliter per litteras vestras nobis intimare curetis. Datum apud Sanctum Quintinum in Viromandia sub sigillo nostri generalis capituli, anno etc.

— 336 —

Cedula legenda in principio electionis.

Ego frater Jo., N., prior claustralis hujus ecclesie sive monasterii beate Marie de Bone Spei, vice et nomine meis et omnium confratrum meorum, in futuri pastoris sive abbatis jam dicte nostre ecclesie electione Deo duce celebranda vocem habentium, moneo omnes et singulos excommunicatos, suspensos et interdictos — si qui fuerint — et alios quoscumque qui hujusmodi electioni non debent interesse, quatinus ab hinc recedant nosque sine eis ipsam electionem libere celebrare permittant, protestans expresse quod non est mee nec dictorum meorum confratrum intentionis tales in ipsa electione admittere, nec nostros capitulares actus propter periculosam communionem talium de jure comminatam cum eisdem communicare, quodque vota talium, si qui reperirentur in hiis interfuisse, nulli prestare possunt suffragium neque detrimentum.

— 337 —

1445 n. s. Februari 26.

Licentia concessa religioso ad morandum ubi sibi placuerit.

Johannes, permissione divina abbas monasterii N., Premonstratensis Ordinis, N. diocesis, dilecto nobis in Christo filio N., canonico et religioso nostro ac parochialis ecclesie N., dicte diocesis, curato, salutem et paterne dilectionis affectum. Cum propter certas causas nobis utique notas, non valeas cum conscientie tue ac mentis tranquillitate pacifice et quiete super loco tue antedicte parochialis ecclesie sive etiam in dicto nostro monasterio ad presens residentiam facere personaliter sive commorari : hinc tibi paterno compatientes affectu, ut ad aliquam civitatem, oppidum, villagium, monasterium sive etiam studium particulare vel universale sive privilegiatum, sive ad quemcumque alium locum honestum tibi gratum ubicumque tibi melius placuerit, dum tamen eadem loca a nostro non distent prenominato monasterio plusquam sexaginta leucarum spatio, te transferre queas et possis et ibidem manere, vivere, morari et habitare, ac etiam eadem loca dum tibi placuerit successive habitationis gratia renovare seu mutare, quamquam et dum in altero locorum prememoratorum moram contraxeris ac residentiam fece-

ris, ut etiam ad locum vicinum vel remotum, seu loca vicina vel remota, ita tamen quod super superius tacta respectu antefati nostri monasterii servetur distantia non major, devotionis, visitationis, necessitatis sive recreationis gratia, vel etiam tuorum exepeditione negotiorum seu amicorum tuorum, sive tui placiti voluntate, semel vel pluries, ac totiens quotiens volueris absque cujuscumque alterius persone licentia alia desuper petenda, requirenda vel obtinenda, divertere, deambulare, peregrinari, equitare ac proficisci libere valeas, tibi usque ad nostram revocationem nostram concessimus et dedimus, ac presentiarum tenore concedimus et damus licentiam generalem et specialem necnon plenam et liberam potestatem. In cujus rei testimonium sigillum nostrum presentibus litteris duximus apponendum. Datum in nostro predicto monasterio, anno Domini M° cccc° xliiii, mensis februarii die 26.

— 338 —

Confessionale speciale concessum religioso per abbatem suum.

Jo*hannes*, permissione divina abbas monasterii N., premonstratensis ordinis, N. diocesis, dilecto nobis in Christo filio N., canonico nostro salutem in Domino [a]) et omnium peccaminum tuorum confessione pura et devota consequi remissionem. Ne aliquid in te humani generis reperiat inimicus per quod laborem tuum evacuet a mercede et ut gratam Domino exhibeas servitutem et acceptabile fiat justitie tue sacrificium coram Deo, nos tuis precibus inclinati ut tibi liceat confessorem ydoneum nostri Ordinis vel alterius, sive etiam presbiterum secularem, quotiens opportunum vel expediens fuerit, eligere, qui te a peccatis tuis et sententiis excommunicationis dicti Ordinis nostri et juris, in casibus dumtaxat nobis permissis, sibi confessis absolvere ac pro eisdem penitentias injungere salutares possit et valeat, necnon insuper quecumque alia ecclesiastica sacramenta tibi competentia a quocumque cujusvis ecclesie parochialis rectore seu Ordinis etiam cujuscumque religioso ubilibet constitutis in casu devotionis, infirmitatis seu necessitatis queas libere recipere, corpusque tuum si — quod absit ! — examine mortis interveniente extiterit, per quoscumque parochialium ecclesiarum sive monasteriorum Ordinis cujuscumque rectores ecclesiastice tradi valeat sepulture, cum in te nullum sciamus canonicum impedimentum propter quod hujusmodi sacramenta cum inhumane (*sic*) pretacta tibi possint seu debeant denegari, devotioni tue auctoritate presentium usque

ad triennium a date eorundem computandum indulgemus. In quorum omnium et singulorum premissorum testimonium ac fidem signetum nostrum, quo in talibus utimur, presentibus litteris duximus apponendum. Datum in prefato nostro monasterio N., anno M° etc. [b]).

(a) 't Geen vóórgaat beknopt in I : *Johannes etc. ut supra, salutem in Domino,*.
(b) I leest « anno et die suprascriptis ».

— 339 —

1440, Juli 15.

Licentia data religioso a prelato suo ut intrare possit aliam religionem artiorem (sic) *vel consimilem et absolutio ab obedientia.*

Universis presentes litteras inspecturis frater Pe*trus* [a]), humilis prior prioratus ecclesie N., Ordinis Vallis Scolarium, Virdunensis diocesis, salutem in eo qui testimonium dat veritati. Quia pium esse scimus veritati testimonium perhibere, hinc est quod nos presenti scripto attestamur quod fratri N., presbitero dicti prioratus expresse professo, precibus suis necnon amicorum suorum carnalium, consilio et assensu totius conventus nostri, concedimus et damus eidem per presentes litteras nostras licentiam et libertatem sine aliqua conradictione ingrediendi artiorem (*sic*) seu consimilem religionem, si benignum inveniat receptorem, dum tamen nobis infra xl[a] dies a data presentium numerandos certificaverit de ipsius receptione habitumque nostri Ordinis restituerit sufficienter ut moris est. Quem perpetuo et omnino absolvimus e quittamus ab obedientia nostra et subjectione. In cujus rei testimonium sigillum nostrum presentibus duximus apponendum. Datum N., anno Dni M° IIII° xl°, xv[a] mensis Julii etc. [b]).

(a) I geeft enkel : « N. ».
(b) II geeft enkel : « Datum etc. ». Na dit stuk komt andermaal in I de « Quittance en françois de rentes viagiers », wier tekst hooger gegeven is onder nr 286.

— 340 —

1445, April 8.

Mandatum monitorium et citatorium super conventionibus matrimonialibus.

Officialis Cameracensis omnibus et singulis presbiteris curatis

et cappellanis necnon notariis et tabellionibus publicis civitatis et diocesis Cameracensis salutem in Domino. Cum nuper Agatha N., parochiana presbiteri curati N., dicte diocesis, in presentia ipsius curati ac plurium fidedignorum dixerit, cognoverit et asseruerit alias cum Nicholao N. conventionem matrimonialem clandestinam per verba ad hoc apta et habilia, carnali etiam copula subsecuta, iniisse et habuisse, et ea propter cum dicto Nicholao qui matrimonium cum alia muliere contrahere intendebat, ad matrimonium procedere voluisse atque velle; et ob hoc ipse curatus dictis partibus diem assignaverit ...[a]) et personaliter Cameraci coram nobis ad diem 7[am] presentis mensis Aprilis, Agathe videlicet, ad hujusmodi per eam conventiones recognitas et assertas coram nobis allegandas et proponendas, Nicholao vero ad eisdem veritatem respondendam, prout hec et alia in roboratione dicti curati desuper confecta et nobis transmissa, quam hic in quantum necesse est haberi volumus pro inserta contineri, plenius dinoscuntur; qua quidem die 7[a] Aprilis adveniente, dicta Agatha coram nobis minime comparuerit aut pro se miserit, dicto Nicholao comparente personaliter ac quantum debuit, ejusdem Agathe contumaciam accusando, expectante, petenteque et requirente dictam Agatham a nobis et per nos de die prescripta contumacem reputari, et ulterius sibi Nicholao, qui, ut asseruit, a paucis citra diebus conventionem cum Johanna N. in eorum amicorum manibus iniit et habuit matrimoniales litteras nostras citatorias ad tres dilationes adversus memoratam Agatham, cum qua negavit et negat aliqua umquam verba ad matrimonium facientia habuisse in hac parte necessarias, concedi et dicerni : hinc est quod nos dicti Nicholai requeste tanquam rationi consone volentes annuere, vobis omnibus et singulis supradictis districte precipiendo mandamus, quatinus sepedictam Agatham, quam nos de die predicta contumacem reputavimus et reputamus et in ejus contumacia litteras nostras citatorias prefato Nicholoa sub forma sequenti concessimus et concedimus, diligenter, autoritate nostra, sub excommunicationis pena moneatis, ut infra septem dies post monitionem hujusmodi sibi factam, nobis de contemptu dicte diei satisfaciat competenter et ad plenum. Alioquin ipsam excommunicabimus. Citantes nichilominus eandem Agatham peremptorie Camerace coram nobis ad feriam tertiam post « Jubilate » ad ejus propriam personam si commode fieri possit. Alioquin in facie dicte ecclesie de Arquenna [1]) et ad domicilium ubi ultimo ipsa Agatha morari consuevit ejusque amicorum carnalium et procuratorum, si quos habeat, personas; ita quod ignorantie causam pretendere vel allegare non va-

leat contra sepefatum Nicholaum visura fieri taxationem expensarum diei antetacte, de quibus ad diem liquebit per acta; necnon personaliter ad eandem feriam tertiam post « Jubilate » sub prima, ad feriam tertiam post « Cantate » sub secunda et ad feriam tertiam post « Cantate », sub secunda et ad feriam tertiam post « Vocem jocunditatis » sub tertia et ultima dilationibus ac una vice pro omnibus adversus dictum Nicholaum ad dicendum, proponendum, declarandum et allegandum conventiones matrimoniales per eam modo quo supra recognitas et assertas, ac id totum quod in causa matrimoniali seu conventione matrimoniali erga ipsum Nicholaum dicere voluerit vel allegare, hujusmodique conventiones validas ac invalidas fore per nos declarari videndum, alioquin ad audiendum jus, decretum nostrum sive nostram sententiam diffinitivam super premissis aut alias faciendum, prout ordo dictaverit rationis cum intimatione debita et consueta, tali, videlicet, quod sive dicta Agatha diebus prescriptis vel earum altera coram nobis comparuerit sive non, nos nichilominus ad nostram sententiam diffinitivam procedemus et eam proferemus, ipsius absentia seu contumacia non obstante. Et quid inde feceritis nobis fideliter rescribatis. Datum anno Domini M° cccc° xlv°, feria v^a^ post « Quasimodo ».

S. J. Carlerii.

(a) Hier een w. dat ik niet kon ontcijferen. Zou 't zijn : *peremptorium ?*

(1) *Arquennes*, bij Nijvel. Het begevingsrecht over deze parochie hoorde toe aan de Prem. abdij van Saint Faullien krachtens schenkingsrecht vanwege Burchard, bisschop van Kamerijk. *AA. PR.*, I, 680.

— 341 —

1445, April 20.

Sententia lata super oppositione facta in causa matrimoniali.

Universis presentes litteras inspecturis, officialis Cameracensis salutem in Domino. Notum facimus quod, visis oppositione Agathe N., que se matrimonio quod ad instans contrahere intendunt Nicholaus N., ex una, et Johanna N., partibus ex altera, et conventionibus matrimonialibus inter eosdem contrahere volentes initis et habitis, opposuit, dicti Nicholai alterius contrahere volentem responsionem, ipsarumque partium sacratis confessionibus, assertionibus et conclusionibus cum ceteris attendendis et de jure supplendis, Christi

nomine invocato, dicimus, declaramus et decernimus per et inter Nicholaum et Johannem contrahere volentes predictos fuisse et esse ulterius ad eorum matrimonium contractum et solemnizatum in facie ecclesie, ut moris est, oppositione dicte Agathe opponentis, quam frivolam reputamus, non obstante, procedendum, expensas nichilominus per et inter prefatos Nicholaum et Agatham opponente factas compensantes et ex causa sententialiter diffiniendo in hiis scriptis. In cujus rei testimonium sigillum curie Cameracensis presentibus duximus apponendum. Datum anno Domini M° cccc° xl° quinto, feria tertia post Jubilate.

De Rota loco clerici officialis.

Tenetur Nicholaus N. ad legittimam pro eo quod conventiones clandestinas cum Johanna habitas infra tempus juris non renovavit; item et pro carnali copula per eum cum opponente habita etc.

— 342 —

(1445)

Mandatum ut declaretur abbas excommunicatus pro non solutione talliarum etc. [1]).

Johannes etc. omnibus et singulis tam prelatis quam subditis nostri Ordinis ad quos nostre presentes littere pervenerint, salutem in Domino. Vobis omnibus et singulis in virtute sancte obedientie firmiter et districte precipiendo mandamus, quatinus si et quando a latore presentium super hoc requisiti fueritis, seu alter vestrum fuerit requisitus, moneatis N. et N. et quemlibet ipsorum per se, quatinus instante festo Nativitatis Dominice transacto (*sic*), infra terminum quem eisdem prefixeritis, quilibet ipsorum satisfaciant N. de talliis Ordinis per ipsos abbates pro anno Domini M° cccc xlv debitis, sub pena excommunicationis. Alioquin ipsos quos ipso termino per vos vel alterum vestrum eis prefixo, ut premittitur, elapso, in hiis scriptis excommunicamus, excommunicatos a nobis palam et publice nuntietis. Et quid inde feceritis nobis fideliter rescribatis. Datum etc.

(1) Dit stuk komt in I achter het volgende en zonder titel.

— 343 —

Recommendatio religiosi cujusdam apud universas Ordinis personas

pro subventione facienda eidem ut promoveatur [a]) *ad gradum licentiatus etc.*

Johannes permissione divina etc. et abbatum etc. omnibus et singulis venerabilibus nobis in Christo fratribus, abbatibus et prepositis, prioribus, curatis et non curatis nostri Ordinis Premonstratensis, per circarias et inclitas nationes totius Gallie et Alamanie, necnon aliis regnis et partibus, ad quos presentes littere seu eorum copie autentice pervenerint, constitutis, salutem et sinceram in Domino caritatem, cum pii operis executione. Plurimo decore fulgeret universa nostra religio, venerabilis nobis in Christo fratres, si viris scientificis et honorifice graduatis habundaret, qui jura ejus, libertates atque privilegia et auctoritate et scientia tueri valerent. Cujus rei consideratione permoti, majores nostri magnopere curaverunt collegium studentium ipsius ordinis in illa famosa universitate Parisiensi constituere, ubi jugiter aliqui litteris et doctrinis erudirentur, quos et in studii prosecutione et in gradibus acquirendis benigno favore atque auxiliis oportunis juvare solliti sunt, nostris quoque diebus plurimos conspeximus, qui tam in sacris scripturis, tam in canonum scientia profecerunt, et longe plures accrevissent, si bellorum et persecutionum dira calamitas defuisset. Verum et hiis, quos adhuc divino munere inter nos habemus, singulare convenit impendere favorem, ut ipsorum exaltatione clareat nostre religionis dignitas, et permulti ad querendam pretiosam scientie margaritam invitentur. Ex longo autem jam tempore dilectus noster in Christo filius ac capellanus, vir religione et probitate famosus, frater Johannes de Hamo, nostre matricis ecclesie Premonstratensis canonicus, olim prior nostri collegii Parisiensis, sacrorum canonum studia sectatus, et in eisdem gradum bachalariatus est adeptus, cujus preclare virtutes et fidelia obsequia plurimum honoris et utilitatis, tum in negotiis nostris, tum in regnis et partibus suprascriptis, tum in aliis locis Ordini nostro attulerunt. Dignum quoque putaremus et honori nostro accommodum, ut pro suorum meritorum dignitate gradum licentiatus assequeretur. Verum obstantibus fructuum et proventuum Ordinis, et presertim matricis ecclesie Premonstratensis, penuria et onerum incombentium multitudine, quas dietim variis occasionibus perferre compellimur, sumptus necessarios nequaquam ex communi gazophilacio ipsius Ordinis aut reditibus antedicte matricis ecclesie, supramodum bellicis cladibus attrite, subvenire valemus. Ut autem nichilominus in promotione ac subventione dilectissimi hujus filii et capellani nostri nostra desideria compleantur,

sinceros et caritativos affectus singularum fraternitatum vestrarum sedula instantia exhortari et requirere duximus, ut in subventione ipsius quilibet pro sua facultate quippiam liberalis et gratuiti muneris largiatur; decus enim atque honor prefati capellani nostri, cujus mores atque merita satis unicuique vestrum innotescere poterunt, in vos redundabit universos, nobis quoque complacentiam exhibebitis singularem si pro totius Ordinis honestate manus singulorum in ea re aliquam contribuant portionem. Ad quam portionem seu subventionem eidem fratri N., nostro peculiari filio, liberaliter et caritative exhibendam nos, memoratus abbas Premonstratensis, easdem fraternitates vestras affectuosissime requirimus et precamur, sperantes equidem hunc ipsum fratrem N. prefatum sua scientia obsequia et commoda nostro adhuc Ordini facturum ad Dei gloriam et honorem, qui vestras fraternitates in omni sanctitate et salute jugiter conservare dignetur. Datum etc.

(a) Voor wat hier volgt in titel heeft I enkel : *etc.*

(1) Dit stuk ontbreekt in II.

Wat volgt enkel in II.

Scripta sunt hec per manus fratris Henrici de Juachem, religiosi monasterii sanctorum Cornelii et Cypriani, ex mandato reverendi in Christo patris et domini mei, domini Johannis [2]), ejusdem monasterii abbatis, anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo quarto, ipso die beati Lamberti martiris, que fuit decima septima mensis Septembris [3]).

(1) Jan Berveilinck, 28e abt van Ninove (1447-1484). HUGO, *AA. PR.*, II, 376.
(2) Hierna volgt, in beide hss., de lijst van de circariën der orde van Premonstreit.

1950 K 100